

**Hallituksen esitys Eduskunnalle pelastuslaiksi ja laiksi
meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi pelastuslaki ja muutettavaksi meripelastuslakia. Samalla nykyinen pelastuslaki kumottaisiin.

Onnettomuuksien ehkäisyssä siirryttäisiin nykyisestä palotarkastuksiin perustuvasta toiminnasta riskien arviointiin perustuvaan valvontaan. Pelastuslaitokset suorittaisivat valvontaa määräajaksi vahvistetun valvontasuunnitelman mukaisesti. Pelastuslaitos voisi periä maksun valvontasuunnitelman mukaisesta palotarkastuksesta tai muun valvontatoimenpiteen suorittamisesta. Maksu voitaisiin periä myös hätäkeskukseen liitetyn palo ilmoittimen toistuvasta erheellisestä toiminnasta aiheutuneista pelastuslaitoksen kustannuksista. Hoito- ja hoivalaitoksissa olisi laadittava poistumisturvallisuusselvitys ja tilat voitaisiin tapauskohtaisesti määrätä suojattavaksi automaattisella sammutuslaitteistolla.

Sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä parannettaisiin.

Väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset uudistettaisiin ja rakentamisvelvoitteen perusteena olevia pinta-alamääriä korotettaisiin nykyisestä. Keskushallintojohtoisesta suojelukohteiden määräämisestä ja yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovuttaisiin. Peruskorjattavien vanhojen rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovuttaisiin ja vanhojen väestönsuojien kunnostamista vallitsevien uhkakuvien vaatimusten mukaiseksi tehostettaisiin.

Meripelastuslakiin lisättäisiin säännös oikeudesta korvaukseen tapaturmasta, joka on aiheutunut omatoimiseen meripelastustoimintaan ryhtyneelle.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Pelastustoimen lainsäädännön kehittyminen viimeisen vuosikymmenen aikana.....	4
Vastuu pelastustoimen viranomaistehtävistä.....	4
Pelastustoiminta.....	5
Onnettomuuksien ehkäisy ja palotarkastukset.....	5
Omatoiminen varautuminen	8
Väestönsuojelu ja väestönsuojien rakentaminen	9
Pelastustoimen koulutusjärjestelmä.....	10
Nuohoustoiminta	10
Vastuu pelastustoimen kustannuksista ja maksut.....	10
Pelastustoimen henkilörekisterit.....	11
Muu sääntely pelastuslaissa.....	11
Pelastustoimi ja väestönsuojelu Ahvenanmaan maakunnassa.....	11
Eräitä muita pelastustoimen tehtäviin liittyviä säädöksiä.....	11
1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	12
Onnettomuuksien ehkäisy	12
Väestönsuojelu	13
1.3 Nykytilan arviointi	13
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	17
2.1 Tavoitteet	17
2.2 Keskeiset ehdotukset.....	18
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	23
3.1 Taloudelliset vaikutukset	23
Yleistä kunnallisten viranomaisen suoritteiden maksullisuudesta	23
Palotarkastusten maksullisuus.....	24
Hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksesta aiheutuvat kustannukset	24
Paloilmoittimen erheellisestä toiminnasta perittävä maksu.....	24
Väestönsuojien rakentamisen kustannukset	25
Terveystarkastusten järjestämisestä aiheutuvat kustannukset	26
Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeuden maksuttomuus	26
Sammutusvesijärjestelyiden kustannukset	27
Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevien erityisten turvallisuusvaatimusten kustannukset	28
Pelastustoimintaan liittyvän tapaturman korvaaminen valtion varoista	28
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	28
3.3 Ympäristövaikutukset	29
3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	29
4 ASIAN VALMISTELU.....	30
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	30

4.2	Lausunnot.....	30
5	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	31
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	32
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	32
1.1	Pelastuslaki.....	32
	1 luku Yleiset säännökset.....	32
	2 luku Yleiset velvollisuudet.....	34
	3 luku Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet.....	36
	4 luku Pelastustoimen organisaatio ja vastuu pelastustoimen tehtävistä ...	44
	5 luku Pelastustoiminta ja eräät siihen liittyvät tehtävät.....	51
	6 luku Yhteistoiminta pelastustoimen tehtävissä.....	59
	7 luku Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta.....	66
	8 luku Pelastustoimen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset.....	68
	9 luku Nuohouspalvelut.....	69
	10 luku Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus.....	71
	11 luku Väestönsuojat.....	73
	12 luku Pelastustoimen valvontatehtävät.....	78
	13 luku Salassapitovelvollisuus, tiedonsaantioikeus ja henkilökisterit.....	82
	14 luku Pelastustoimen rahoitus, maksut, palkkiot ja korvaukset.....	90
	15 luku Muutoksenhaku, pakkokeinot ja rangaistukset.....	95
	16 luku Erinäiset säännökset.....	96
1.2	Laki meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta.....	99
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	99
3	VOIMAANTULO.....	100
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	100
	Yleistä.....	100
	Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen.....	100
	Liikkumisvapaus.....	101
	Yksityiselämän suoja.....	102
	Omaisuuuden suoja.....	103
	LAKIEHDOTUKSET.....	106
	Pelastuslaki.....	105
	Laki meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta.....	138
	LIITE.....	139
	RINNAKKAISTEKSTI.....	139
	Laki meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta.....	139

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Pelastustoimen lainsäädännön kehittyminen viimeisen vuosikymmenen aikana

Syyskuun 1999 alussa voimaan tulleella pelastustoimilaille (561/1999) korvattiin vuonna 1975 annettu laki palo- ja pelastustoimesta (559/1975) ja vuonna 1958 annettu väestönsuojelulaki (438/1958). Uudistuksessa koottiin silloiset normaaliolojen ja poikkeusolojen järjestelyjä koskevat säännökset samaan lakiin sekä saatettiin säädökset ajan tasalle suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

Pelastustoimilaille pyrittiin edistämään kuntien yhteistoimintaa poistamalla mahdollisimman pitkälti kuntien yhteistyön esteet pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Hälytystehtävät hoidettiin pelastustoimilain aikaan jo pääsääntöisesti kuntarajoista riippumatta lähimmän tarkoituksenmukaisen yksikön periaatteella.

Pelastustoimilain mukaisin vapaaehtoisin yhteistyöjärjestelyin ei kuitenkaan syntynyt riittävää pysyvää kuntien yhteistoimintaa pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Kunta-kohtaisen pelastustoimen järjestelmän puitteissa ei ollut mahdollisuuksia kehittää pelastustointa riittävän monipuoliseen onnettomuusriskien hallintaan ja onnettomuuksien torjumiseen sekä suunnata riittävästi voimavaroja turvallisuustyön kehittämiseen. Valtaosa kunnista oli taloudellisesti ja toiminnallisesti liian pieniä perusyksiköitä pelastustoimen tarkoituksenmukaiseen ja tehokkaaseen järjestämiseen. Pelastuslaitosten voimavarojen puute näkyi muun muassa lakisäätteisten palotarkastusten hoitamisessa esiintyneissä puutteissa. Onnettomuuksien ehkäisyä koskevassa järjestelmässä ja säädöksissä samoin kuin yhteistyössä onnettomuuksien ehkäisemiseen osallistuvien eri viranomaisten ja

muiden tahojen kanssa todettiin jo tuolloin kehittämistarpeita.

Pelastustoimen järjestelmän kehittämiseksi säädettiin laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta (1214/2001), joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Lain mukaan kuntien tuli järjestää kunnan pelastustoimen palvelujen tuottaminen yhteistoiminnassa valtioneuvoston määräämillä pelastustoimen alueilla 1 päivästä tammikuuta 2004 lukien. Valtioneuvosto päätti 7 päivänä maaliskuuta 2002 maan jaettavaksi 22:een pelastustoimen alueeseen.

Pelastuslaki korvattiin uuden alueellisen pelastustoimen järjestelmän myötä nykyisin voimassa olevalla pelastuslailla (468/2003). Pelastustoimen alueellistaminen edellytti pelastustoimilain säännösten muuttamista uutta alueellista järjestelmää vastaaviksi, vaikka pelastustoimen tehtävät pysyivät sinänsä ennallaan. Säännöksiä tarkistettiin yleisemminkin pelastuslain säätämisen yhteydessä. Eri-tyisesti onnettomuuksien ehkäisyä ja palotarkastustoimintaa koskevaan sääntelyyn jäi kuitenkin vielä kehittämistarpeita.

Vastuu pelastustoimen viranomaistehtävistä

Pelastuslaki on pelastustoimintaa, onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojelua sääntelevä yleislaki. Näiden toimintojen muodostamaa toimialaa kutsutaan pelastustoimeksi.

Pelastuslaissa määritellään eri tahojen vastuut pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Alueen pelastustoimi sekä sen pelastuslaitos ja sopimuspalokunnat hoitavat pääosan pelastustoimen tehtävistä. Pelastuslaki sisältää myös säännökset pelastustoimen palvelutasovaatimuksesta ja pelastustoimen alueiden yhteistoiminnasta. Lain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata onnettomuusuhkia ja alueen pelastustoimen on teh-

tävä päätös pelastustoimen palvelutasosta pelastustoimen alueeseen kuuluvia kuntia kuulutaan.

Sisäasiainministeriön tehtävänä on johtaa ja valvoa pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa sekä huolehtia pelastustoimen valtakunnallisista järjestelyistä. Aluehallintoviraston keskeisin tehtävä pelastustoi-
messa on valvoa laissa säädetyn alueen pelastustoimen palvelutason toteutumista. Pelastusviranomaisten ohella myös muut viranomaiset ovat velvollisia osallistumaan pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten kuin niiden tehtävistä kunkin toimialan säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään.

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Pelastuslain pelastustoiminta-luvussa määritellään pelastustoiminnan sisältö, pelastustoiminnan johtaminen ja pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet sekä velvollisuus osallistua pelastustoimintaan. Laissa on myös säännökset kansainvälisestä pelastustoiminnasta. Pelastuslain mukaan kunta huolehtii alueellaan sammutusveden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin. Vastuu tulipalojen jälkiraivauksesta ja -vartioinnista on säädetty kohteen omistajan ja haltijan vastuulle.

Vuonna 2008 pelastuslaitoksilla oli yhteensä 20 314 tehtävää, jotka perustuivat automaattisen paloilmointilaitteiston antamaan hälytykseen. Näistä hälytyksistä 98 prosenttia oli tarkistus- ja varmistustehtäviä, jotka eivät johtaneet kohteessa pelastustoimintaan. Rakennuspaloista 504 oli sellaista, joihin hälytys tuli ensimmäisenä automaattisesta paloilmointilaitteistosta.

Erheellisten palohälytysten takia ajetaan vuosittain noin 20 000 hälytysajoa. Hälytysajo lisää tieliikenteen onnettomuusriskejä. Erheellisten palohälytysten johdosta pelastustoimen valmius vastata todellisiin onnettomuuksiin myös heikkenee pelastusyksiköiden ollessa sidottuna erheellisiin automaattisiin paloilmointuksiin.

Paloilmointilaitteistojen erheellisiä hälytyksiä aiheuttavat vanhentunut tekniikka tai laitteiston soveltumattomuus suojattavien tilojen toimintaan, ilmaisimien sijoittaminen väärin paikkoihin, huollon laiminlyönti sekä laitteistojen toiminnasta vastaavien piittaamattomuus. Kaikkien kiinteistöjen turvallisuusorganisaatiot eivät tunne laitteistoja tai tilojen käyttäjiä ei ole koulutettu toimimaan siten, etteivät he omalla toiminnallaan aiheuttaisi erheellisiä hälytyksiä. Erheellisistä paloilmointuksista noin 500 aiheutuu ilkeillä, 2300 huolimattomuudesta korjaus- ja rakennustöissä. Savu tai pöly on tilastoitu syyksi erheelliseen paloilmointukseen noin 3000 tapauksessa. Ruuan valmistus aiheuttaa vuosittain noin 3000 turhaa hälytystä.

Onnettomuuksien ehkäisy ja palotarkastukset

Tulipalojen ehkäisyn lisäksi pelastuslakia sovelletaan myös muiden onnettomuuksien ehkäisyyn, jollei muussa laissa tai asetuksessa toisin säädetä. Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat yleisluontoisesti myös muiden onnettomuuksien kuin tulipalojen ehkäisyyn liittyvästä viranomaisyhteistyöstä. Palotarkastusten yhteydessä pelastusviranomaiset kiinnittävät huomiota myös muiden onnettomuuksien kuin tulipalojen ehkäisyyn. Erityislainsäädännössä voidaan säätää tarkemmin toiminnanharjoittajien ja muiden viranomaisten velvoitteista erityyppisten onnettomuuksien ehkäisyssä. Tällaisia velvoitteita on annettu muun muassa kaivostoimintaa, patoturvallisuutta, ydinvoiman käyttöä ja tulvasuojelua koskevassa lainsäädännössä.

Pelastuslain mukaiseen onnettomuuksien ehkäisyyn luetaan onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö, rakennusten turvallinen käyttö, viranomaisvalvonta, valistus, neuvonta sekä tulen ja palovaarallisten aineiden ja laitteiden huolellinen käsittely.

Pelastuslaissa on säännöksiä yleisestä paloturvallisuudesta, rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuudesta sekä yleisestä huolellisuusvaatimuksesta tulen ja muiden vaarallisten aineiden käsittelyssä. Pelastuslain mukaan huoneiston haltija on velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan palovaroittimella. Lakiin sisältyy myös rakennus-

ten uloskäytävien turvallisuutta sekä kiinteistöjen pelastusteitä koskevat säännökset.

Palotarkastuksen tarkoituksena on ehkäistä ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle tulipaloista tai muista onnettomuuksista aiheutuvaa vaaraa. Palotarkastuksessa valvotaan muun muassa, että rakennus on turvallinen ja että omistaja tai haltija on varautunut onnettomuuksien ehkäisyyn, vahinkojen torjuntaan ja väestönsuojeluun säädösten edellyttämällä tavalla. Tarkastuksen yhteydessä annetaan tarvittaessa tulipalojen ja muiden onnettomuuksien torjuntaa koskevaa neuvontaa.

Asuinrakennusten ja muiden kohteiden, joiden palotarkastusvälin alueen pelastustoimi saa päättää, tarkastusväli on yleisimmin määritetty kymmeneksi vuodeksi (70 prosenttia kohteista). Lyhyempi tarkastusväli (2—5 vuotta) on usein määritetty pienemmille majoitus-, kokoontumis- tai liiketiloille sekä tuotanto- tai varastotiloille. Valtioneuvoston asetuksella määriteltyihin kohteisiin, kuten hoitolaitoksiin ja liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin, on palotarkastus tehtävä vuosittain.

Seuraavassa on tarkasteltu palotarkastusvelvoitteiden toteutumista vuonna 2008:

Kerran vuodessa tarkastettavat kohteet, vuosi 2008	Tarkastettavien kohteiden määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä	Tarkastus-%
1. Sairaalat, vanhainkodit, hoitolaitokset, jne.	3978	3792	95
2. Hotellit, asuntolat, lomakylät, leirintäalueet	3141	2991	95
3. Kokoontumis- ja liiketilat	19058	17162	90
4. Suurehkot tuotanto-, varasto- ja maataloustilat	7545	7123	94
5. Kohteet, joissa palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käsittelyä (tai vastaavaa toimintaa)	2231	2139	96
6. Tilat, jotka on varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla tai paloilmoinnilla	2537	2269	89
7. Muut mahdolliset vuosittain tarkastettavat kiinteistöt	1667	1459	88
Yhteensä	40157	36935	92

Kerran vuodessa tarkastettavat kohteet, vuosi 2008	Tarkastettavien kohteiden määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä	Tarkastus -%
Helsinki	4090	1887	46
Länsi-Uusimaa	3037	3072	100
Keski-Uusimaa	2331	2000	86
Itä-Uusimaa	681	585	86
Varsinais-Suomi	2282	3463	100
Kanta-Häme	1059	787	74
Päijät-Häme	1543	1543	100
Kymenlaakso	1933	1882	97
Etelä-Karjala	973	963	99
Etelä-Savo	1441	1193	83
Keski-Suomi	1973	1906	97
Pirkanmaa	3913	3836	98
Satakunta	1734	1672	96
Etelä-Pohjanmaa	1930	1885	98
Pohjanmaa	1135	1083	95
Keski-Pohjanmaa	970	1001	100
Pohjois-Savo	1730	1730	100
Pohjois-Karjala	1138	1138	100
Jokilaaksot	1216	1219	100
Kainuu	931	651	70
Oulu-Koillismaa	2137	1497	70
Lappi	1980	1942	98
Yhteensä	40157	36935	92

Asuinrakennukset ja muut harvemmin tarkastettavat kohteet, vuosi 2008	Tarkastettavien kohteiden määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä	Tarkastus-%	Kohteiden kokonaismäärä	Kokonais-tarkastus-%
1. Asuinrakennukset	117466	73194	62	1166523	6
2. Vapaa-ajan asuinrakennukset	17854	6216	35	269275	2
3. Pienet majoitustilat	402	284	71	1850	15
4. Pienet kokoontumis- ja liiketilat	2763	2054	74	8966	23
5. Tuotanto- ja varastotilat	2165	1386	64	8546	16
6. Maataloustuotantotilat	1555	976	63	6347	15
7. Muut kohteet	1687	1673	99	31681	5
Yhteensä	143892	85783	60	1493188	6

Muut tarkastukset, vuosi 2008	Tehtyjen tarkastusten määrä
1. Jälkitarkastukset	2338
2. Ennen toiminnan aloittamista tehtävät palotarkastukset	4551
3. Ylimääräiset palotarkastukset	6397
4. Vaarallisten kemikaalien tarkastukset	1259
5. Sammutus- ja pelastuslaitteiden tarkastukset	1444
6. Muut kerran vuodessa suoritettut tarkastukset	991
7. Muut katselmuksiset ja tarkastukset	26678
Yhteensä	43658

Omatoiminen varautuminen

Pelastuslaissa on useita jokaiselle säädettyjä varautumis- ja toimintavelvoitteita. Niistä osa on tarkkaan kohdennettuja, osa yleisempiä. Useimmat velvoitteista ovat olleet jossain muodossa jo pelastuslakia edeltävissä säädöksissä. Näitä ovat esimerkiksi yleinen huolellisuusvaatimus tulen käsittelyssä, avotulen teon rajoitukset ja jokaisen velvollisuus hätäilmoituksen tekemiseen.

Poikkeusoloja varten tapahtuva omatoiminen varautuminen käsittää varautumisen väestönsuojien käyttöönottoon sekä ihmisten ja omaisuuden suojaamiseen ja pelastamiseen muutenkin.

Rakennuksen omistajalla ja haltijalla sekä toiminnanharjoittajalla on yleinen velvollisuus varautua vaaratilanteisiin. Varautumisvelvollisuus sisältyi jo pelastuslakia edeltäneeseen pelastustoimilakiin. Pelastuslaissa omatoimisen varautumisen sisältöä laajennettiin kattamaan myös onnettomuuksien ehkäisy.

Sellaisissa rakennuksissa ja muissa kohteissa, joissa onnettomuusriskit ovat suuret henkilö- ja paloturvallisuuden tai ympäristön kannalta, on rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan yhteisvastuullisesti laadittava erityinen pelastussuunnitelma omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Suunnittelovelvollisista ja suunnitelman sisällöstä on säädetty tarkemmin pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (787/2003). Pelastussuunnitelma vaaditaan tehtäväksi muun muassa asuinrakennuksiin, joissa on vähintään viisi asuinhuoneistoa, hoitolaitoksiin ja palvelutaloihin, majoitustiloihin, tietyn kokoisiin kokoontumistiloihin,

suuriin tuotanto- ja varastotiloihin ja automaattisella paloilmoinnilla varustettuihin tiloihin.

Pelastusviranomaiset valvovat palotarkastuksilla, että pelastussuunnitelmat ovat asianmukaisia. Osa pelastuslaitoksista on asetuksessa säädetyn nojalla edellyttänyt, että suunnitelma tai sen yhteenvedo toimitetaan pelastuslaitokselle. Kyse ei kuitenkaan ole suunnitelman tarkistamisesta tai hyväksymisestä, vaan ainoastaan tiedoksi toimittamisesta.

Edellä kuvattuja vastaavia varautumis- ja suunnittelovelvoitteita on useissa eri säädöksissä, joista osa on päällekkäisiä pelastuslain soveltamisalan kanssa. Pelastuslain voimaantulon jälkeen on annettu laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004), jonka soveltamisalaan kuuluu esimerkiksi matkailupalvelujen, huvipuistojen ja erilaisten ohjelmapalvelujen ja yleisötilaisuuksien turvallisuus.

Pelastussuunnitelman laatimisvelvoite laajennettiin vuonna 2004 kattamaan hoitolaitosten lisäksi myös niin sanottu erityisasuminen. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan pelastussuunnitelma on laadittava paitsi hoitolaitoksiin, niin myös liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin ja muihin vastaaviin tiloihin, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet. Pelastussuunnitelmaan on näissä kohteissa sisällytettävä erityinen selvitys siitä, miten tilan käyttäjien heikentynyt toimintakyky on otettu huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa. Selvitystä kutsutaan yleisesti turvallisuusselvitykseksi. Näillä

säädösmuutoksilla pyrittiin kiinnittämään huomiota siihen, että kohteiden palo- ja poistumisturvallisuuden riittävyden arvioinnissa ja vaaratilanteisiin varautumisessa ei ensisijaisesti ole kyse rakennuksen tai tilan käyttötaluokituksista, vaan asukkaiden ja hoidettavien henkilöiden todellisesta toimintakyvystä. Uudisrakentamisen osalta vastaava turvallisuusselvityksen laatimisvelvoite on säädetty Suomen Rakentamismääräyskoelmassa.

Väestönsuojelu ja väestönsuojien rakentaminen

Suomen ratifioimassa Geneven yleissopimuksessa (SopS 8/1955) ja sen lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) väestönsuojelulla tarkoitetaan humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Pelastuslaissa väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista sekä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamista valmiuslain (1080/1991) ja puolustustilalain (1083/1991) tarkoittamissa poikkeusoloissa sekä edellä mainittuihin tehtäviin varautumista.

Muiden hallinnonalojen Geneven sopimuksen mukaiset väestönsuojelutehtävät (esimerkiksi lääkintähuolto) toteutetaan asianomaisten viranomaisten toimesta tarvittavassa yhteistyössä pelastustoimen viranomaisten kanssa. Pelastuslaki sisältää pelastustoimen kannalta keskeiset säännökset väestönsuojeluun varautumisesta ja pelastustoimen yhteistyöstä väestönsuojelussa eri viranomaisten kanssa. Pelastuslaki sisältää säännöksen palvelussuhteeseen liittyvistä tehtävistä väestönsuojelussa ja viranomaisten väestönsuojelun henkilö- ja kiinteistörekisterien ylläpitämisestä. Yksityisten velvollisuuksia väestönsuojelussa säädellään osana pelastuslain mukaista omatoimista varautumista.

Sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto voivat määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan väestönsuojelukoulutukseen enintään kymmenek-

si vuorokaudeksi vuodessa. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusvastuu on valtion ylläpitämällä Pelastusopistolla.

Rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia tai muutoin oleskelevia henkilöitä varten. Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliometriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Pelastuslaissa säädetään myös väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta muutos- ja korjauksen yhteydessä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin suojaan koosta ja sijainnista.

Väestönsuojelun valmistelua ja toimeenpanoa varten sisäasiainministeriö voi pelastuslain mukaan määrätä asutus-, teollisuus-, liikenne- tai muun niihin verrattavan keskuksen suojelukohteeksi. Muista kuin suojelukohdeista käytetään lainsäädännössä käsitettä ”muu alue”. Suojelukohteiksi määrättyjä kuntia on ollut vuosien 1958—1991 välisenä aikana keskimäärin 100 kappaletta ja ainoastaan niissä rakennettiin mainittuna ajanjaksona väestönsuojia. Suojelukohdeiden (suojelukohdekuntien) määrää vähennettiin valtioneuvoston päätöksellä 18.10.1990 (937/1990). Päätöksessä luettiin suojelukohdekunnat ja suojelukohdeiden tarkemmista rajoista päätettiin sisäasiainministeriön päätöksellä. Suojelukohdekuntia on nykyisin noin viisikymmentä. Jos suojelukohdeessa asuvien tai oleskelevien sekä ulkona liikkuvien suojaamisen ei voida katsoa tulevan riittävästi turvatuksi (sen mukaan mitä pelastuslaissa väestönsuojelusta säädetään) eikä sitä muutoinkaan voida turvata, on kunnan lain mukaan rakennettava heitä varten tarpeelliset väestönsuojat (yleiset väestönsuojat). Suojelukohdeissa väestönsuojat rakennetaan väestönsuojan koon mukaisesti porrastettuna painekestoltaan korkeampaan suojaluokkaan kuin muulla alueella. Suojelukohdeissa on määrättyin edellytyksin tehtävä (muusta alueesta poiketen) väestönsuoja rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä yli 1000 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin.

Pelastustoimen koulutusjärjestelmä

Valtio huolehtii pelastustoimen ammatillisesta koulutuksesta ja muustakin pelastustoimeen liittyvästä koulutuksesta siten kuin Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) säädetään. Alueen pelastustoimen tulee huolehtia siitä, että sopimuspalokunnan henkilöstöllä ja palokunnan sivutoimisella henkilöstöllä on riittävä koulutus. Pelastuslaki sisältää säännökset pelastustoimen koulutuksesta ja pelastustoimen tehtävissä edellytettävistä kelpoisuusvaatimuksista.

Nuohoustoiminta

Alueen pelastustoimi päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Alueen pelastustoimi voi alueellaan tai osassa sitä tuottaa nuohouspalvelut itse, jolloin nuohoojat ovat pelastuslaitoksen palveluksessa. Vaihtoehtoisesti alueen pelastustoimi voi hankkia nuohouspalvelut palvelujen tuottajalta. Tällöin nuohouksesta huolehtii kilpailutuksen perusteella valittu piirinuohooja. Edellisten vaihtoehtona alueen pelastustoimi voi sallia, että pelastustoimen alueella rakennuksen omistajat ja haltijat sopivat vapaasti nuohouksen suorittamisesta palvelujen tuottajien kanssa. Nuohoojan ammatin harjoittajalta sekä tämän palveluksessa itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä edellytetään nuohoojan ammattitutkinto.

Nuohouspalvelujen yleisin järjestämistapa on piirinuohousjärjestelmä. Kahdella pelastustoimen alueella nuohouksen suorittaja on nykyään vapaasti rakennusten omistajien valittavissa. Ainoastaan yhdellä alueella on pelastustoimen palveluksessa oleva nuohooja. Piirinuohousjärjestelmällä pyritään varmistamaan nuohouspalvelujen saatavuus ja nuohouksen hinnan kohtuullisuus etenkin kaupunkitaajamien ulkopuolella. Piirinuohooja on velvollinen tarjoamaan nuohouspalveluja koko toimialueellaan.

Nuohousyrittäjinä toimii hieman yli 400 henkilöä ja heidän palveluksessaan on yli 300 henkilöä.

Velvoite huolehtia tulisijojen ja savuhormien säännöllisestä nuohoamisesta on pelastuslaissa säädetty rakennuksen omistajan ja haltijan vastuulle. Ennen vuotta 1999 vastuu

nuohouksen suorittamisesta oli kunnalla. Nuohouksen määräväleistä on säädetty sisäasiainministeriön asetuksella. Asetuksessa säädetään myös nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta todistuksesta. Nuohouksesta perittävistä maksusta päättää alueen pelastustoimi, ei kuitenkaan niissä tapauksissa kun nuohouspalvelut ovat alueen tekemän päätöksen perusteella rakennuksen omistajan ja haltijan vapaasti hankittavissa alueella toimivilta nuohoojilta.

Tulisijoissa tai savuhormeissa havaitsemistaan palonvaaraa aiheuttavista vioista nuohoojan on ilmoitettava kohteen edustajalle sekä alueen pelastusviranomaiselle, jolla on toimivaltuudet ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Nuohoamistaan kohteista nuohoustoimen harjoittajan on pidettävä nuohousluetteloa, josta alueen pelastusviranomaisella on oikeus saada tietoja.

Vastuu pelastustoimen kustannuksista ja maksut

Pelastuslain mukaan pelastustoimen kustannuksista vastaa, jollei laissa toisin säädetä, se jonka velvollisuutena toimenpiteet tai tehtävän suorittaminen taikka siitä huolehtiminen on. Tämän mukaisesti päävastuu pelastustoimen kustannuksista on alueen pelastustoimen järjestelmästä huolehtivilla kunnilla.

Pelastuslaki sisältää myös säännökset valtion osallistumisesta valmiuden ylläpitämiseen, pelastustoimintaa varten saadun avun korvaamisesta, metsä- ja maastopalojen sammutuskustannuksista, harkinnanvaraisista valtion avustuksista pelastustehtävästä aiheutuneisiin poikkeuksellisen suuriin kustannuksiin ja väestönsuojelutoimenpiteistä aiheutuneisiin kustannuksiin. Pelastuslaissa säädetään myös pelastustehtäviin määrätyn henkilön palkkiosta ja korvauksista sekä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sattuneen tapaturman korvaamisesta.

Pelastuslaitos on velvollinen korvaamaan toisen pelastuslaitoksen antamasta avusta aiheutuneet kustannukset. Metsä- ja maastopalojen sammutuskustannukset jakautuvat palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

Alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) mukaan alueen pe-

lastustoimelle voidaan myöntää valtion talousarvion rajoissa valtionavustusta pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston tai järjestelmän hankinnasta aiheutuviin huomattaviin kustannuksiin sekä kehittämishankkeisiin.

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan valtion talousarvion ulkopuolella olevasta palosuojelurahastosta voidaan myöntää avustuksia kunnille, alueen pelastustoimelle, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Palosuojelurahaston varat kerätään vakuutusmaksujen yhteydessä palosuojelumaksuna.

Pelastuslaissa ei ole säännöksiä viranomaistoiminnan maksullisuudesta kuten useissa muissa kunnallisten viranomaisten toimintaa säätelevissä laeissa. Näin ollen esimerkiksi palotarkastustoiminta on tarkastettaville kohteille maksutonta. Pelastuslaitos voi sen sijaan periä maksuja tietyistä muiden lakien perusteella suorittamista tehtävistä.

Pelastustoimen henkilökisterit

Alueen pelastustoimi saa pitää pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten henkilökisteriä. Väestönsuojelutehtävistä tai niihin varautumisesta vastaava viranomainen, laitos tai yhteisö saa pitää väestönsuojelun henkilökisteriä. Väestönsuojelua ja sen valmistelua varten saa toiminnasta vastaava viranomainen muodostaa väestönsuojelun kiinteistörekisterin. Valvontarekisteriin talletetaan tietoja palotarkastusten toimittamista sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten.

Muu sääntely pelastuslaissa

Pelastuslaki sisältää pelastusviranomaisten toimivaltuuksiin liittyen tarvittavat muutoksenhakua, pakkokeinoja ja rangaistuksia koskevat säännökset. Pelastusviranomaisen eräitä määräyksiä voidaan tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla. Pelastusrikkomuksesta ja väestönsuojelurikkomuksesta voidaan määrätä sakkorangaistus.

Pelastustoimen palveluksessa oleva tai pelastustoimintaan muutoin osallistuva henkilö ei saa pelastustoimeen kuulumattomalla ta-

valla käyttää hyödykseen, eikä luvatta ilmaista tehtävässään tietoonsa saamiaan seikkoja. Vaitiolovelvollisuuden lisäksi laissa säädetään tilastotietojen antamisesta, onnettomuuden selvittämisestä, virka-avusta sekä pelastusviranomaisen virkapuvusta ja henkilökortista.

Pelastustoimi ja väestönsuojelu Ahvenanmaan maakunnassa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan väestönsuojelu kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Pelastuslain säännökset väestönsuojelusta ja väestönsuojien rakentamisesta tulevat näin ollen sovellettaviksi myös Ahvenanmaan maakunnassa. Päätös maakunnassa asuvien henkilöiden siirtämisestä maakunnan ulkopuolella sijaitsevalle paikkakunnalle voidaan kuitenkin tehdä vain maakunnan hallituksen suostumuksella. Pelastustoimi kuuluu väestönsuojelua lukuun ottamatta maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnan viranomaiset osallistuvat väestönsuojeluun siten kuin sopimusasetuksella säädetään. Lain nojalla on annettu tasavallan presidentin asetus poikkeusoloihin varautumista koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa (900/2000).

Eräitä muita pelastustoimen tehtäviin liittyviä säästöjä

Pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) tarkoituksena on varmistaa, että pelastustoimen laitteet ovat turvallisia ja tarkoitukseensa sopivia sekä että ne vaatimustenmukaisina voidaan esteettä luovuttaa markkinoille ja käyttöön. Lain tarkoituksena on myös varmistaa, että pelastustoimen laitteiden oikealla asennuksella, huollolla ja tarkastuksella turvataan laitteiden tehokas ja luotettava toiminta niiden käyttötarkoituksen mukaisesti.

Pelastustoimeen liittyviä säännöksiä on myös eri hallinnonalojen erityislaeissa, joissa pelastusviranomaisille on osoitettu erinäisiä tehtäviä. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) pelastusviranomaiselle on säädetty valvontaviranomaisen asema.

Meripelastuslain (1145/2001) mukaan meripelastustoimella tarkoitetaan merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen, heille annettavaan ensiapuun sekä vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitamiseen kuuluvia tehtäviä. Meripelastuslain mukaan rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomaisena, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä. Alueen pelastustoimi toimii meripelastuslaissa tarkoitettuna muuna meripelastusviranomaisena ja osallistuu meripelastuslaissa tarkoitettuun etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi henkilöstöä ja kalustoa.

Öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) mukaan alueen pelastustoimi vastaa maa-alueen öljyvahinkojen ja alusöljyvahinkojen torjunnasta alueellaan. Se ohjaa myös öljyvahinkojen torjuntaan varautumista osaltaan. Alueen pelastustoimen on myös pyydettävä osallistuttava aluskemikaalivahinkojen torjuntaan, jollei tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla vaaranna sen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Öljysuojarahastosta annetussa laissa (1406/2004) säädetään torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta alueen pelastustoimelle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä alueen pelastustoimelle myönnettävistä harkinnanvaraisista avustuksista.

Useissa laeissa on säännöksiä pelastusviranomaisen velvollisuudesta antaa virkapua.

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Pelastuslain säännökset perustuvat kansallisiin sääntelytarpeisiin, ainoat EU:n lainsäädännön täytäntöön panemiseksi annetut säännökset koskevat pelastuslaitosten ja toiminnanharjoittajien varautumisvelvoitteita tiettyjen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden suuronnettomuuden varalta.

Pelastuslain uudistamisen tavoitteena on erityisesti onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojelua koskevien säännösten uudistaminen. Tästä johtuen kansainvälistä kehitystä on esityksessä arvioitu erityisesti näiden asiakokonaisuuksien osalta.

Onnettomuuksien ehkäisy

Ruotsissa, Norjassa ja Englannissa palo- ja pelastustointia koskevissa säädösmuutoksissa on 2000-luvulla erityisesti kehitetty pelastustoimen tehtäviä palonehkäisytyössä, mukaan lukien palotarkastustoiminta ja muu viranomaisvalvonta. Englannissa uusi palo- ja pelastustoimilaki annettiin vuonna 2004. Lailla pyritään edistämään palonehkäisyä ja erityisesti siihen liittyvää valistus- ja neuvonta-toimintaa, joka säädettiin pelastuslaitoksen tehtäväksi. Pelastusviranomaisena on lisäksi rakennusten ja toimintojen paloturvallisuutta koskevan yleisen asetuksen valvontaviranomaisena, ja siinä tehtävässään suorittaa valvontakäyntejä ja toteuttaa viranomaisohjausta.

Ruotsissa pelastustoimen lainsäädännön kokonaisuudistus toteutettiin vuonna 2003. Muutosten tavoitteena oli muun muassa lisätä ja tehostaa ennaltaehkäisevää työtä. Ruotsissa luovuttiin palotarkastustoiminnan yksityiskohtaisesta sääntelystä ja siirryttiin paikallisten olosuhteiden perusteella suunniteltuun valvontatoimintaan. Valvontakäyntien määrä on lainmuutoksen seurauksena vähentynyt noin 40 prosenttia ja valvontakäyntejä tehdään nyt noin 17 000 vuodessa. Arviot, että valvonta toteutuisi uuden lainsäädännönkin jälkeen aikaisemmin noudatettujen palotarkastusvälien mukaisesti, eivät ole toteutuneet. Kunnista valtaosa on asettanut valvonnassa etusijalle hoitolaitokset, majoitustilat, koulut ja kokoontumistilat. Asuinrakennukset eivät aiemminkaan olleet palotarkastusten piirissä. Valvonnassa on painottunut kohteen paloturvallisuusjärjestelyjen yleisempi arviointi aiemman rakenteellisen paloturvallisuuden tarkastamisen sijasta.

Norjassa palotoimilaki uusittiin vuonna 2002. Kuntien vapautta tehtävien järjestämisessä lisättiin. Laki on aiempaa selkeämmin niin sanottu puitelaki. Kokonaisuudessaan lainsäädäntö on edelleenkin varsin yksityiskohtaista. Keskusvirasto on lain nojalla antanut useita määräyksiä ja niitä tukevia ohjeita muun muassa kunnan velvoitteista ja palotoimen mitoittamisesta. Mitoitusmääräyksen mukaan palonehkäisytyöhön on käytettävä yksi henkilötyövuosi jokaista 10 000 asukasta kohden. Määräyksessä asetettu velvoite ei

ole täysin toteutunut. Myös Norjassa palotarkastustoiminta on korvattu yleisemmällä, riskin arviointiin perustuvalla valvontatoiminnalla. Valvontaa on myös yhdenmukaistettu ja yhteistyöstä eri viranomaisien kesken on annettu säännöksiä (ympäristö- ja työturvallisuustoimi). Valvontakohteet ja valvontavälit on edelleen määritelty keskusviraston antamassa määräyksessä. Kerran vuodessa tulee tarkastaa muun muassa hoitolaitokset, majoitustilat, kokoontumistilat, tunnelit ja yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeät laitokset. Joka neljäs vuosi tarkastetaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet. Valvontakohteita on noin 22 000 ja niiden valvontakäynneistä on vuosittain toteutunut noin 80 prosenttia.

Väestönsuojelu

Ruotsissa kehitettiin 1940-luvulta lähtien voimakkaasti väestönsuojelua sodan ajan uhkien varalta. Väestönsuojia rakennettiin järjestelmällisesti ja väestönsuojeluorganisaatio oli vahva ja yksityiskohtaiseen ohjeistukseen perustuva. Suojanaamareita varastoitiin lähes koko väestöä varten. Järjestelyistä ja rahoituksesta vastasi pääosin valtio. Ruotsi oli varsinkin 1960-luvulla esikuvana, kun Suomen väestönsuojelua alettiin järjestää uudelleen sotien jälkeisen välivaiheen jälkeen. Vastuu väestönsuojelusta siirrettiin 1980-luvulla osin valtiolta kunnille pelastustoimen uudelleenjärjestelyissä. Väestönsuojelujärjestelyjä ja niiden rahoitusta on supistettu 1990-luvun puolivälin jälkeen. Supistukset ovat kohdistuneet erityisesti väestönsuojien rakentamiseen, joka on lopetettu jokseenkin kokonaan. Suojissa on tilaa noin 7,2 miljoonalle ihmiselle. Vuonna 2000 tehdyn riskiarvion mukaan puuttuvien suojapaikkojen määräksi arvioitiin 30 000. Valtion pelastusvirasto on viime aikoina kiinnittänyt erityistä huomiota olemassa olevien suojien kunnossapitoon. Väestönsuojat on voitava Ruotsissa ottaa suojakäyttöön 48 tunnin kuluessa.

Norjassa väestönsuojelu nähdään lisäresurssina normaaliolojen pelastustoimelle. Väestönsuojelun organisaatioita ei kuitenkaan enää kouluteta entiseen tapaan. Väestönsuojien rakentaminen on lopetettu Suurkäräjien päätöksellä. Norjassa on väestön-

suojissa tilaa laskennallisesti noin 2,8 miljoonalle ihmiselle ja suojat on voitava ottaa käyttöön 72 tunnin kuluessa.

Tanskassa väestönsuojeluun kuuluu riskiarvioiden tekemisen, väestön varoittamisjärjestelmät, evakuoinnit, väestönsuojat sekä muut toimenpiteet, kuten omatoimisen varautumisen koulutus ja lääkkeiden varmuusvarastointi. Kunnat voivat riskiarvioidensa perusteella päättää, onko kunnassa rakennettava väestönsuojia. Väestönsuojia rakennetaan normaalin rakennustoiminnan yhteydessä rakennuttajan kustannuksella. Tanskassa on väestönsuojissa tilaa noin 4,7 miljoonalle ihmiselle. Suojien rakentaminen on viime vuosina vähentynyt uhka-arvioihin perustuen. Tanskassa on viime vuosina asetettu etusijalle väestön varoittamisjärjestelmän kehittäminen. Omatoimisen varautumisen koulutus käsittää Tanskassa pääasiassa alkusammutus- ja ensiapukursseja.

Sveitsissä on panostettu vahvasti väestönsuojeluun ja väestön suojaamiseen. Tavoitteena on pitkään ollut, että koko väestöllä olisi suojapaikka lähellä asuinpaikkaa. Väestönsuojien rakentamista jatketaan edelleen ja niiden rakentamisvelvollisuus on myös yksityisillä kiinteistöjen omistajilla. Suojapaikkoja on laskennallisesti jokseenkin koko väestölle. Väestönsuojelua on myös uudistettu ja liitetty aikaisempaa kiinteämmin normaaliolojen organisaatioihin.

1.3 Nykytilan arviointi

Pelastuslain rakennetta on perusteltua uudistaa siten, että säännökset muodostavat kokonaisuuksia, joista eri tahoja koskevat velvollisuudet ja tehtävät on helpompi todeta.

Pelastustoimen kehittämistä, suunnittelua ja seurantaa varten sisäasiainministeriöllä on lain mukaan pelastustoimen neuvottelukunta. Neuvottelukuntamuotoinen yhteistoiminta ei ole riittävää pelastustoimen kehittämisessä. Sisäasiainministeriö on yhdessä pelastuslaitosten ja alaisen hallinnon kanssa järjestänyt suunnitteluprosessin, jossa pelastustoimen strategiset linjaukset tehdään. Keskushallinnon ja muiden toimijoiden huomioon ottaminen voidaan toteuttaa paremmin säännöllisten yhteistyötapaamisten ja lausunnotmenettelyjen avulla.

Pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain sääntely on tarkoituksenmukaisesti sisällyttävä uuteen pelastuslakiin ja samalla täsmentää laissa pelastustoimen aluejaon muuttamisessa noudatettavaa menettelyä.

Voimassa olevan pelastuslain pelastustoimintaa koskeva sääntely on pääosin ajantasaista ja käytännössä toimivaa. Pelastustoiminnan käsitteellistä määrittelyä on kuitenkin perusteltua täsmentää esimerkiksi tulipalojen jälkiraivauksen ja -vartioinnin osalta. Viranomaisten osallistumista pelastustoimen tehtäviin ja siihen liittyvää suunnittelujärjestelmää on perusteltua täsmentää eräiltä osin. Pelastustoiminnan johtamiseen liittyvää sääntelyä tulisi nostaa asetuksesta lakiin ja samalla selkiyttää tilanteiden yleisjohtajuuteen liittyvää sääntelyä.

Vuonna 2008 pelastuslaitosten ja niiden sopimuspalokuntien hälytystehtävistä 22 prosenttia johtui automaattisten paloilmoinlaitteistojen antamista hälytyksistä. Näistä hälytystehtävistä 98 prosenttia oli erheellisiä, eikä automaattisen paloilmoinlaitteiston antama hälytys johtanut siten kohteessa varsinaiseen pelastustoimintaan. Automaattisista paloilmoinlaitteistoista tulevien erheellisten ilmoitusten vähentämiseksi hätäkeskukseen liitetyn paloilmoinnituksen aiheuttamasta toistuvasta erheellisestä toiminnasta johtuvasta pelastustoimen hälytystehtävästä aiheutuneista kustannuksista tulisi voida periä kohteen omistajalta, haltijalta tai toiminnanharjoittajalta maksu. Maksujen voidaan arvioida vähentävän erheellisten hälytysten määrää edistämällä laitteiden asianmukaista huoltoa ja sijoittamista sekä huolellista toimintaa paloilmoinlaitteilla varustetuissa kohteissa.

Palotarkastustoimintaa koskeva sääntely on rakenteeltaan ja tavoitteiltaan yhä varsin samanlaista kuin vuonna 1975 annetuissa laissa ja asetuksessa palo- ja pelastustoimesta. Palotarkastuskohteita ja tarkastusvälejä koskevia säännöksiä on muutettu useaan otteeseen tavoitteena kohdentaa palotarkastukset selkeämmin erityisiin riskikohteisiin. Tarkastuksen sisältöä ja suorittamista koskevien säännösten yksityiskohtaisuutta on myös jatkuvasti vähennetty.

Vuoden 1975 palo- ja pelastustoimesta annetun lain mukaan palotarkastuksessa tuli tarkastaa, että palo- ja henkilöturvallisuutta

koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Palotarkastuksin valvottiin pääsääntöisesti yksittäisten käytännön turvallisuusvaatimusten toteutumista. Vuoden 1999 pelastustoimilailla siirryttiin varsinaisesta tarkastustoiminnasta ensisijaisesti valvomaan, että rakennus ja sen ympäristö ovat turvalliset ja että kiinteistön omistaja ja haltija ovat varustuneet onnettomuuksien ehkäisyyn. Vastaava velvoite siirrettiin nykyiseen pelastuslakiin.

Asuinrakennusten ja niihin paloturvallisuuden kannalta rinnastettavien kohteiden palotarkastusvälin päättää alueen pelastustoimi palvelutasopäätöksessään. Valtioneuvoston asetuksella on määritelty ne kohteet, joissa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran perusteella palotarkastus on tehtävä vuosittain sekä ennen toiminnan aloittamista. Tällaisiksi kohteiksi on säädetty muun muassa hoitolaitokset, majoitustilat, tietyn kokoiset kokoontumistilat ja suuret tuotanto- ja varastotilat.

Vuoden 2008 palotarkastustietojen mukaan asuinrakennuksia ja niihin rinnastettavia kohteita oli noin 1 500 000. Niihin tehtiin noin 85 000 palotarkastusta, mikä on 60 prosenttia vuosittaisesta tavoitteesta ja 6 prosenttia kohteista. Asuinrakennusten tarkastusväli on yleisimmin määritetty kymmeneksi vuodeksi. Kerran vuodessa tarkastettavien kohteiden palotarkastukset ovat toteutuneet paremmin. Tarkastettavia kohteita oli vuonna 2008 noin 40 000, joista tarkastettiin 92 prosenttia. Parhaiten hoidettiin hoitolaitosten ja majoitustilojen palotarkastukset, joista toteutui 95 prosenttia. Kun lukuihin lisätään uusien kohteiden käyttööntöövaiheen tarkastukset, jälkitarkastukset ja ylimääräiset tarkastukset, niin tehtyjen palotarkastusten kokonaismäärä vuonna 2008 oli 164 000.

Palotarkastusten suuri määrä ei yksinään takaa tuloksia tulipalojen ja niiden vahinkojen vähentämisessä. Sen sijaan tarkastukset tulisi suunnata kohteisiin, joissa riskit ovat suurimmat.

Pelastusviranomaisille on säädetty erilaisia valvonta-, ohjaus-, koulutus- ja valistustehtäviä, joilla pyritään ehkäisemään onnettomuuksia ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä edistämään yleistä turvallisuutta. Pelastusviranomaisilla on myös muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli. Pelastuslaitos-

ten onnettomuuksien ehkäisytyössä pääpaino on silti yhä ollut palotarkastustoiminnassa, mihin on kohdennettu suurin osa käytettävissä olleista resursseista.

Siirtyminen vuonna 2004 yksittäisten kuntien vastuulla olleesta pelastustoimesta kuntien lakisääteiseen yhteistoimintaan ei ole olennaisesti vaikuttanut pelastuslaitosten ennaltaehkäisevään työhön, jos toiminnan arviointiperusteena käytetään pelastuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamista kuvaavia suorittamattareita. Erityisesti palotarkastusten toteutumisessa on edelleen merkittäviä puutteita. Pelastuslain valvontatavoitteen toteutumisen näkökulmasta asuinrakennusten 10 vuoden tarkastusväli on liian pitkä. Kerran vuodessa tarkastettavien kohteiden palotarkastukset ovat toteutuneet paremmin, mutta niissäkin on merkittäviä puutteita.

Pelastuslaitoksissa on panostettu huomattavasti aiempaa enemmän ja jatkuvasti kasvavassa määrin toiminnan kehittämiseen ja vaikuttavuuden sekä tehokkuuden parantamiseen. Ennaltaehkäisevän työn kehittämisessä ongelmana pidetään sitä, että nykyinen lainsäädäntö (tarkkaan säädetyt palotarkastusvelvoitteet) rajoittaa tarpeettomasti pelastuslaitosten mahdollisuuksia järjestää ja kehittää toimintaansa paikallisten tarpeiden tai muuttuvien onnettomuusriskien pohjalta.

Samalla kun pelastustoimen lainsäädännössä rakennusten ja toimintojen turvallisuutta ja varautumista koskevia vaatimuksia on muutettu merkittävästi korostamalla rakennuksen omistajan ja toiminnanharjoittajan vastuuta turvallisuuden ylläpitämisestä, palotarkastustoimintaa koskeva sääntely on rakenteeltaan ja tavoitteiltaan pysynyt lähes ennallaan. Velvollisuutta palotarkastusten suorittamiseen ei ole sidottu pelastuslaitoksen määrittämään valvontatarpeeseen tai riskinarviointiin, vaikka erityisesti asumisen paloturvallisuuden edistämiseksi valvontakäyntiä (palotarkastusta) tehokkaampi keino voisi usein olla kohdennettu valistus ja neuvonta turvallisuusriskeistä ja oikeista toimintatavoista.

Palontutkintaa on kehitetty vuodesta 2005 lähtien pelastuslaitosten ja Pelastusopiston yhteisenä kokeiluhankkeena. Hankkeessa on kehitetty yleisiä toimintamalleja ja tutkintakäytäntöjä, mitkä ovat vähitellen vakiintumassa pysyviksi toimintatavoiksi. Näille

toimintavoille on tarpeellista säätää tarkemmat lainsäädännölliset puitteet.

Kaikista pelastustoimen tehtävistä laaditaan nykyisin varsin yksityiskohtaiset selosteet alueen pelastustoimen ylläpitämään toimintapiderekisteriin. Palon syyn lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja palon syttymiseen ja kehittymiseen vaikuttaneista tekijöistä sekä toteutetuista sammutus- ja pelastustoimenpiteistä. Tiedot tallennetaan kaikista pelastustoimen hälytysluonteisista tehtävistä.

Ensisijainen vastuu onnettomuuksien ehkäisystä sekä omasta ja ympäristönsä turvallisuudesta huolehtimisesta on jokaisella itsellään. Pelastuslaissa on tästä useita nimenomaisia säännöksiä. Erityisiä vaatimuksia asetetaan rakennusten omistajille ja haltijoille sekä toiminnanharjoittajille. Varautumis- ja toimintavelvoitteita koskevat yksittäiset säännökset ovat kuitenkin laissa hajallaan, eivätkä muodosta selkeitä kokonaisuuksia. Tästä johtuen useiden velvoitteiden sisältöä ja kohdentumista on vaikea hahmottaa. Omatoiminen varautuminen ja pelastussuunnitelmien laatimisvelvoitteet eivät ole myöskään toteutuneet pelastuslaissa ja valtioneuvoston asetuksessa säädetyllä tavalla. Erityisesti tämä näkyy pelastussuunnitelmissa, joita on laadittu pelastuslaitosten arvioiden mukaan vain 60 prosenttia lain edellyttämästä määrästä.

Pelastussuunnitelmaa on nykyisten säännösten mukaan edellytetty myös sellaisilta kohteilta, joissa omatoiminen varautuminen ja yleisten huolellisuusvaatimusten noudattaminen sekä pelastusviranomaisten antama valistus riittäisivät takaamaan kohteessa riittävän turvallisuustason.

Hoitolaitosten ja erityisasumisen turvallisuusselvitystä koskevien säännösten soveltaminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi. Turvallisuusselvityksen laatimisvelvoite on sidottu pelastussuunnitelman laatimiseen. Turvallisuusselvityksen perusteella tehtävät johtopäätökset on puolestaan sidottu pelastuslain yleiseen omatoimisen varautumisen velvoitteeseen.

Turvallisuusselvityksen sisällöstä ei ole säädetty tarkemmin, ei myöskään siitä, mikä on riittävä varautumisen taso. Nykyisin turvallisuusselvityksen laatimisessa käytetään yleisesti Suomen Pelastusalan Keskusjärjes-

tön julkaisemaa turvallisuusselvityksen laadintaopasta, jossa esitetyt periaatteet ja toimintamallit sisäasiainministeriö ja ympäristöministeriö ovat hyväksyneet.

Turvallisuusselvityksen laatiminen ja selvityksen perusteella tarvittavien toimenpiteiden määrittäminen on uudisrakentamisen yhteydessä selkeää Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa määritellyn pohjalta.

Käytössä olevien rakennusten turvallisuusselvitysten laatiminen edellyttää alueen pelastusviranomaiselta vahvaa ohjausta. Voimassa oleva pelastuslaki ei sisällä selkeää sääntelyä turvallisuusselvityksessä ilmenneiden turvallisuuspuutteiden korjaamisesta. Pelastusviranomaisen toimivalta vaatia turvallisuustasoon parannuksia on perustunut yksittäisiä ja poikkeuksellisia tilanteita varten tarkoitettuun pelastuslain erityissääntöön (30 §) sen sijaan, että riittävän turvallisuustason määrittäminen perustuisi sääöksissä asetettuihin menettelytapasääntöihin ja vähimmäisvaatimuksiin.

Voimassa olevan lain nuohoustoimintaa koskeva sääntely on käytännössä toiminut pääsääntöisesti hyvin. Nykyisillä nuohoustoiminnan järjestämisvaihtoehdoilla voidaan turvata nuohouspalvelut väestölle kohtuullisin kustannuksin myös taajamien ulkopuolella, koska piirinuohooja on velvollinen huolehtimaan koko toimialueensa nuohouspalveluista. Lainsäädäntö mahdollistaa myös vapaan kilpailun nuohoustoiminnassa alueen pelastustoimen päättämisen mukaisesti. Viimeksi mainitussa nuohouksen järjestämisvaihtoehdossa ei nykyisen arvion mukaan voida kuitenkaan varmistaa nuohouspalveluja paloturvallisuuden edellyttämällä tavalla maan syrjäisimmillä seuduilla. Lain mahdollistamat nuohouksen järjestämisvaihtoehdot varmistavat toimivan ja tarkoituksenmukaisen järjestelmän ja ottavat huomioon erilaiset olosuhteet maan eri osissa.

Sammutusveden toimittamisen liittyvä sääntely on voimassa olevassa laissa puutteellista. Sammutusveden toimittaminen tulisi määritellä laissa vesilaitoksen lakisääteiseksi tehtäväksi, kun tehtävä perustuu nykyään vakiintuneeseen käytäntöön. Samalla tulisi määritellä sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perus-

teet kunnan ja sammutusvettä toimittavan vesilaitoksen kesken.

Sisäasiainministeriön vahvistaman väestön suojaamisen strategian mukaisesti väestönsuojien rakentamista koskevia velvoitteita on perusteltua keventää erityisesti taloudellisista syistä johtuen. Myös väestönsuojien käytönottovalmiutta koskevaa sääntelyä on perusteltua lieventää.

Vuosittain rakennetaan noin 1000 väestönsuojaa ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Yli 50 prosenttia väestönsuojista rakennetaan alle 1200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Vuonna 2005 rakennetuista väestönsuojista 43 prosenttia rakennettiin asuinrakennuksiin. Asuinrakennusten väestönsuojista yli 40 prosenttia rakennetaan alle 1200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Nämä rakennukset ovat pääasiassa rivitaloja. Teollisuusrakennusten väestönsuojien osuus kaikista suojista on 14 prosenttia. Teollisuusrakennusten väestönsuojista 60 prosenttia on rakennettu alle 1200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Rungas kolmasosa väestönsuojista rakennetaan alle 600 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Tällöin kyse on pelastuslain 60 §:n 4 momentin mukaisesta väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta, jolloin väestönsuoja rakennetaan jälkikäteen viiden vuoden sisällä tontilla olevan ensimmäisen rakennuksen valmistumisesta (vaiheittain rakentaminen).

Rakennuksen omistajan ja haltijan on huolehdittava siitä, että viranomaisten määräämät ja sääöksissä vaaditut väestönsuojien varusteet ja laitteet ovat toimintakunnossa sekä huollettu ja tarkastettu asianmukaisesti. Palotarkastuksessa tarkastetaan myös kiinteistön väestönsuoja ja laitteiden toimivuus. Sisäasiainministeriö toteutti yhteistyössä kuntien viranomaisten kanssa väestönsuojien kuntokartoituksen vuonna 2004. Kartoituksessa selvitettiin 175 väestönsuojan kunto. Kartoituksessa ei havaittu väestönsuojien kunnossa suuria paikkakuntokohtaisia eroja. Vuoden 1971 jälkeen annettujen määräysten mukaisesti rakennetut väestönsuojat vastaavat tekniikaltaan pääosin nykyistä vaatimustasoa. Näistä suojista 80 prosenttia on mahdollista ottaa käyttöön säädetyssä 24 tunnin määräajassa. Ennen vuotta 1972 rakennetuissa suojissa on vuoden 2004 kuntokartoituk-

sen perusteella arvioituna niin paljon puutteita, että niitä ei saada 24 tunnissa väestönsuojakäyttöön.

Yleisiä väestönsuojia on rakennettu hyvin vähän. Eräiden isojen kalliosuojien yhteyteen on tehty muutamia tuhansia yleisiksi luokiteltuja suojapaikkoja. Yleisiä suojapaikkoja on lisäksi Helsingin kaupungissa metroasemien yhteydessä. Yleisten väestönsuojien rakentamisesta voidaan väestön suojaamisen strategiassa linjatun mukaisesti luopua. Suurissa taajamissa väestön suojaaminen voidaan nykyisin toteuttaa käyttämällä kiinteistöihin rakennettuja väestönsuojia.

Erityisesti onnettomuuksien ehkäisyssä viranomaisten yhteistoiminnalla on suuri merkitys. Erityisten riskikohteiden osalta tulisi saavuttaa tilanne, jossa viranomaisten yhteistyöllä ja tietojen vaihdolla voitaisiin vaikuttaa nykyistä paremmin kohteiden turvallisuuteen ennen kuin onnettomuuksia tapahtuu. Myös viranomaisten yhteistyötä pelastustoiminnassa ja sen suunnittelussa on tarve tehostaa määrittelemällä nykyistä tarkemmin eri viranomaisten tehtävät pelastustoiminnan yhteydessä ja korostamalla eri viranomaisten toimintavalmiuden merkitystä onnettomuuksien seurausten lieventämisessä ja vahinkojen rajoittamisessa. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden velvollisuutta laatia tarkennettu pelastussuunnitelma tulisi laajentaa nykyisestään.

Sopimuspalokuntiin kuuluvan vapaaehtoisien henkilöstön terveystarkastuksia ei ole nykyisin järjestetty aukottomasti ja yhdenmukaisin perustein ja pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien luonne huomioon ottaen.

Pelastuslaissa ei ole säädetty viranomaisen suorittamien toimenpiteiden (palotarkastusten) maksullisuudesta vastaavasti kuin useissa muissa kunnallista viranomaistoimintaa koskevissa säädöksissä. Pelastustoimen valvontatoiminnan maksullisuudella tulisi voida osaltaan varmistaa pelastuslaitosten riittävät resurssit onnettomuuksia ehkäisevässä työssä. Automaattisten paloilmittimien erheellisiä ilmoituksia tulisi voida vähentää perimällä maksuja silloin, kun pelastuslaitoksen toistuvat tehtävät samassa kohteessa aiheutuvat esimerkiksi piittaamattomasta laitteiden huollosta ja käytöstä.

Pelastustoiminnassa sattuneiden tapaturmien korvaamista valtion varoista on perusteltua laajentaa. Pelastuslain mukaan jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden uhkaavan on velvollinen ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin. Voimassa oleva pelastuslaki ei kuitenkaan sisällä säännöstä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin ryhtyneelle henkilölle sattuneen tapaturman korvaamisesta. Myöskään pelastustoiminnan johtajan alaisuudessa pelastustoimintaan vapaaehtoisesti osallistuneelle (esimerkiksi vapaaehtoiseen pelastuspalveluorganisaatioon kuuluva henkilö) ei makseta nykyään tapaturmakorvauksia pelastuslain nojalla, ellei henkilö ole osallistunut pelastustoimintaan sopimuspalokunnan riveissä.

Pelastuslakia on edellä mainitun lisäksi tarvetta uudistaa muussa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten ja viranomaisten toimintatapojen kehittymisen johdosta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Pelastuslain uudistamisen tavoitteena on osaltaan toteuttaa hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston periaatepäätöksenä 8 päivänä toukokuuta 2008 hyväksytyssä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ilmeneviä linjauksia turvallisuuden edistämiseksi.

Hallitusohjelman mukaan pelastuslaki tarkistetaan tavoitteena erityisesti onnettomuuksien ehkäisyn ja asumisturvallisuuden parantaminen. Hallitusohjelman mukaan samalla tulee arvioida nykyisten väestönsuojelumääräysten tarkoituksenmukaisuus.

Hallitusohjelman ja sisäisen turvallisuuden ohjelman pohjalta palotarkastukset ja muut turvallisuutta edistävät toimet kohdistetaan nykyistä paremmin riskikohteisiin ja turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä lisätään.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa linjatun mukaisesti hoito- ja hoivalaitokset suojataan automaattisella sammutuslaitteistolla, jollei turvallisuusselvityksen perusteella voida osoittaa muita keinoja turvallisuustason saattamiseksi.

Sisäasiainministeriö vahvisti 20 päivänä marraskuuta 2007 väestönsuojaamisen strategian. Strategian laatimistyössä otettiin huomioon hallitusohjelmassa, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa esitetyt kehittämissuunnitelmat. Väestön suojaamisen strategian mukaan uhkakuvissa voi pitkällä aikavälillä tapahtua muutoksia, joita on vaikea ennakoita ja väestönsuojien rakentamista tulisikin strategian mukaan edelleen jatkaa koko maassa. Väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden alaraja 600 neliometriä on osoittautunut kuitenkin teknisesti ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Strategian mukaan väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset uudistetaan ja rakentamisvelvoitteen perusteena olevia pinta-alamääriä korotetaan nykyisestä. Myös nykyisestä jäykästä keskushallintojohtoisesta suojelukohteiden määräämisestä luovutaan, samoin kuin yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta. Myös peruskorjattavien vanhojen rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan ja vanhojen väestönsuojien kunnostamista valitsevien uhkakuvien vaatimusten mukaiseksi tehostetaan.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti sopimuspalokuntien toimintaedellytysten parantaminen otetaan huomioon pelastuslakia uudistettaessa.

Pelastuslain uudistamisessa on otettu myös huomioon vuoden 2004 alussa toteutetusta pelastustoimen alueellistamisesta johtuvat muutostarpeet pelastustoimen hallintojärjestelmää koskeviin säännöksiin. Tavoitteena on ollut myös tarkistaa pelastuslain säännösten ajantasaisuus kauttaaltaan.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Pelastuslain rakenne uudistettaisiin siten, että eri tahojen velvollisuudet ovat nykyistä selkeämmin hahmotettavissa laista.

Ehdotetun lain soveltamisala vastaisi käytännössä nykyisen pelastuslain soveltamisalaa. Soveltamisalasäännös on kuitenkin uudistettu vastaamaan ehdotetun lain rakennetta. Laissa olisi lisäksi uusi säännös lain tavoitteesta.

Jokaisen yleisiä velvollisuuksia koskevasta sääntelystä on lakiehdotuksessa oma luku. Samalla velvollisuuksien sisältöä on jossain määrin uusittu ja kieliasua tarkistettu. Avotulen tekoa, kulotusta ja näihin liittyvää ilmoitusvelvollisuutta on ehdotuksessa tiukennettu.

Rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvät velvoitteet on koottu omaan lukuun ja sääntelyä on myös ajantasaistettu. Rakennusten paloturvallisuutta koskeva säännös vastaisi pääpiirteissään pelastuslain nykyistä sääntelyä. Verrattuna nykyiseen sääntelyyn säännöksen soveltamisala rajattaisiin rakennuksen käytön aikaiseen turvallisuuteen. Velvoitteita täydennettäisiin poistumisturvallisuuden ja pelastushenkilöstön turvallisuuden osalta. Säännöksessä on kiinnitetty myös huomiota tahallisesti sytytettyjen tulipalojen estämiseen.

Rakennusten uloskäytävien osalta ehdotettua vastaavat säännökset rakennusten uloskäytävien pitämisestä esteettöminä sekä kieltö tavaroiden säilyttämisestä uloskäytävillä sisältyvät nykyiseen pelastuslakiin. Sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi velvoitteella pitää uloskäytävät ja kulkureitit muutoinkin turvallisen ja tehokkaan poistumisen mahdollistamassa kunnossa.

Rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja olisivat rakennuksen yleisten tilojen lisäksi velvollisia huolehtimaan kaluston, laitteiden ja muiden järjestelyiden toimintakunnosta, huollosta, tarkastuksesta ja muista vastaavista toimenpiteistä myös silloin kun turvallisuusjärjestelyt palvelevat muutoin koko rakennusta. Yleinen kunnossapitovelvoite koskisi nykyistä sääntelyä vastaten kaikkia rakennusten paloturvallisuuslaitteita sekä väestönsuojien varusteita ja laitteita.

Nuohousta ja ilmanvaihdon puhdistusta koskeva sääntely vastaisi pääpiirteissään nykyistä sääntelyä. Säännökseen on kuitenkin sisällytetty uusi velvoite tikkaiden kunnossapidosta. Tulisijojen ja hormien nuohoustyön teettäminen olisi edelleenkin rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuus. Kiinteistön omistajan ja haltijan tulisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla tilata nuohouspalvelut alueen pelastustoimen päättämältä nuohouspalveluiden tuottajalta.

Omatoimisen varautumisen vaatimus kattaa onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäisemiseen tähtäävät toimenpiteet sekä varautumisen onnettomuustilanteissa toimimiseen. Varautumisvaatimus koskisi asianomaisessa säännöksessä yksilöityjen tahojen koko toimintaa. Sääntely vastaisi pääpiirteisään voimassa olevaa sääntelyä.

Omatoimisen varautumisen velvollisuuteen liittyy pelastussuunnitelman laatiminen. Pelastussuunnitelman laatimisvelvoite määriteltäisiin nykyistä selkeämmin rakennuksen haltijan vastuulle. Suurissa liikekeskuksissa pelastussuunnitelma tulisi laatia yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Nykyistä sääntelyä täydennettäisiin siten, että lain tasolla säädettäisiin pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuus sellaisiin kulttuuriomaisuuden kannalta arvokkaisiin kohteisiin, joissa kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma tulisi laatia tilaisuuksiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski. Asiasta säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Palovaroittimia koskevat säännökset vastaisivat pääpiirteisään nykyistä sääntelyä. Sääntelyä on kuitenkin täydennetty siten, että palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittaja olisi velvollinen varustamaan kohteen asianmukaisilla palovaroittimilla, sen sijaan, että velvoite olisi nykyiseen tapaan asukkailla.

Hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa on jo nykyisin selvítettävä pelastussuunnitelman laatimisen yhteydessä, miten rakennuksessa tai tilassa olevien heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa. Ehdotettuun lakiin on sisällytetty uusi hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimus, joka täydentäisi ja täsmentäisi nykyistä pelastuslain sääntelyä. Nykyiseen sääntelyyn verrattuna ehdotetulla sääntelyllä selvennettäisiin poistumisturvallisuuden riittävyyden arvioinnissa noudatettavaa menettelyä.

Ehdotetun mukaan toiminnanharjoittajan olisi etukäteen laadittu selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutetuina toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja

hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti hoitolaitoksesta tai palvelu- ja tukiasumisen piiriin kuuluvasta kohteesta tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa.

Toiminnanharjoittajan tulisi laatia poistumisturvallisuusvaatimukseen perustuva poistumisturvallisuus selvitys. Alueen pelastusviranomaisen tulisi puolestaan arvioida, täyttävätkö poistumisturvallisuus selvityksessä esitetyt järjestelyt ja toimenpiteet laissa asetetun poistumisturvallisuusvaatimuksen.

Poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman alueen pelastusviranomaisen määräisi tehtäväksi silloin, kun toiminnanharjoittajan tekemän poistumisturvallisuus selvityksen ja mahdollisen poistumiskokeen perusteella olisi ilmeistä, että kohde ei täytä laissa asetettua poistumisturvallisuusvaatimusta.

Alueen pelastusviranomaisen tulisi antaa hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumisen toiminnasta vastaavalle toiminnanharjoittajalle poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys silloin kun poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmassa määritellyillä toimenpiteillä ei voida pelastusviranomaisen arvion mukaan täyttää poistumisturvallisuusvaatimusta.

Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys annettaisiin korjausmääräyksenä ja samassa yhteydessä voitaisiin asettaa myös yksilöityjä erityisiä turvallisuusvaatimuksia. Erityisinä turvallisuusvaatimuksina voitaisiin velvoittaa kohteeseen asennettavaksi esimerkiksi automaattinen sammutuslaitteisto. Sammutuslaitteiston tarve arvioitaisiin nykyiseen tapaan kohdekohtaisen riskien arvioinnin perusteella ja sammutuslaitteisto voisi olla välttämätön kohteissa, joissa muilla toimenpiteillä, kuten rakenteellisilla tai teknisillä keinoilla tai henkilökunnan toimintavalmiuksista huolehtimisella, ei voitaisi varmistaa riittävää poistumisturvallisuutta.

Pelastustoimen organisaatiota ja näiden vastuuta koskeva sääntely säilyisi pääosin ennallaan. Sisäasiainministeriö vastaisi edelleenkin pelastustoimen valtakunnallisista tehtävistä. Aluehallintoviraston erityisenä tehtävänä olisi valvoa pelastustoimen palveluiden saatavuutta ja tasoa alueellaan. Aluehallintovirastolle ei kuuluisi enää nykyisen kaltaisia operatiivisia johtamistehtäviä. Kunnat vastaisivat nykyiseen tapaan pelastustoimesta yh-

teistoiminnassa valtioneuvoston päättämällä pelastustoimen alueilla.

Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta ehdotetaan kumottavaksi ja sääntely sisällytettäväksi ehdotettuun lakiin. Samalla täsmennettäisiin pelastustoimen aluejaon muuttamista koskevaa sääntelyä. Alueen pelastustoimella tulee nykyiseen tapaan olla pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voisi edelleenkin sopia vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, teollisuuspalokunnan ja sotilaspalokunnan kanssa joidenkin pelastustoimen tehtävien hoitamisesta. Lakiehdotuksen mukaan sopimus voitaisiin tehdä myös muun pelastusalalla toimivan yhteisön kanssa. Tällaisia yhteisöjä voisivat olla esimerkiksi järvi- ja meriapelastusyhdistykset.

Valtion pelastusviranomaisia olisivat jatkossa suoraan lain nojalla sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet. Alueen pelastustoimen pelastusviranomaiset määriteltäisiin pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Pelastustoimen tehtävät on nykyisin säädetty pääsääntöisesti suoraan alueen pelastustoimelle eli pelastustoimen tehtävistä vastaavalle kunnalle tai kuntayhtymälle. Sääntelyä tarkennettaisiin siten, että alueen pelastustoimelle (käytännössä pääsääntöisesti monijäsenisen toimielimen tehtäväksi) säädettäisiin velvollisuus vastata pelastustoimen palvelutasosta sekä pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä. Muut tehtävät osoitettaisiin selkeyden vuoksi nykyisestä poiketen suoraan pelastuslaitokselle.

Pelastustoimen palvelutason tulee säädetyn mukaisesti vastata onnettomuusuhkia. Palvelutasovaatimuksesta ja siihen liittyvästä palvelutasopäätöksestä säädettäisiin pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Sammutusvettä koskeva sääntely uudistettaisiin. Sammutusveden toimittamisen tulisi perustua sammutusvesisuunnitelmaan. Laissa määriteltäisiin eri osapuolten velvollisuudet ja tehtävät sammutusveden hankinnassa ja toimittamisessa. Sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteista sovittaisiin sammutusvesisuunnitelman laatimisen yhteydessä kunnan ja

sammutusvettä toimittavan vesilaitoksen kesken.

Pelastustoiminta ja siihen kuuluvat tehtävät määriteltäisiin nykyistä sääntelyä pääsääntöisesti vastaavalla tavalla. Säännöstä kuitenkin tarkennettaisiin ja täsmennettäisiin vastaamaan pelastustoimen nykyisiä tosiasiallisia tehtäviä pelastustoiminnassa. Pelastustoiminnan sisältöä määrittelevään säännökseen ei ole enää sisällytetty jälkiraivausta ja -vartiointia, koska tehtävä kuuluu lähtökohteisesti kohteen omistajalle eikä pelastusviranomaisille.

Pelastustoiminnan johtajan tulisi ehdotetun sääntelyn mukaisesti tehdä nimenomainen päätös pelastustoiminnan aloittamisesta ja lopettamisesta, milloin se on tarpeen eri viranomaisille ja muille tahoille kuuluvien vastuiden tai toimivaltuuksien selkeyttämiseksi.

Johtamisesta pelastustoimintaan liittyvissä viranomaisten yhteistoimintatilanteissa säädettäisiin kokonaisuudessaan lain tasolla. Velvollisuutta osallistua pelastustoimintaan rajattaisiin nykyisestä. Kansainvälistä pelastustoimintaa koskeva säännös säilyisi pääpiirteissään ennallaan. Pelastuslakiin ehdotetaan otettavaksi myös uusi säännös pelastustoimintaan osallistuvalla vaadittavasta riittävästä toimintakyvystä.

Palontutkintaa koskevalla uudella säännöksellä ei ole tarkoitus laajentaa nykyisiä velvoitteita tulipalon syyn arvioimisessa ja selvittämisessä. Säännöksen uudistamisen tarkoituksena on sisällyttää käytännössä vakiintunut palontutkinta-käsite lainsäädäntöön ja korostaa säännöksessä tarkoitettujen toimenpiteiden merkitystä tulipalojen ehkäisyssä ja pelastustoiminnan kehittämisessä. Myös sisäasiainministeriön määräyksestä suoritettava onnettomuuden tutkintaa koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin tutkintalautakunnan kokoonpanon ja tiedonsaantioikeuksien osalta.

Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyötä käsittelevä säännös vastaa käytännössä nykyistä sääntelyä. Eryisten riskikohteiden osalta sääntelyä täydennettäisiin velvoittamalla viranomaiset yhteistyöhön onnettomuusriskien vähentämiseksi. Säännöksessä tarkoitettuja riskikohteita ovat esimerkiksi päihdeongelmaisten tukiasunnot.

Pelastuslaki ei sisällä nykyään nimenomaista säännöstä pelastuslaitosten pysyvistä

yhteistoimintajärjestelyistä. Ehdotetun mukaan alueen pelastustoimi voisi sopimuksen nojalla hoitaa pelastuslain mukaisia alueen pelastustoimelle kuuluvia tehtäviä myös toisella pelastustoimen alueella.

Voimassa olevassa pelastuslaissa on lueteltu viranomaiset, joilla on velvollisuus osallistua pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Säännös muiden viranomaisten tehtävistä on yleisluontoinen ja informatiivinen. Käytännössä pelastustoimintaan osallistuminen merkitsee sitä, että viranomaiset hoitavat omia lakisääteisiä tehtäviään pelastustoimintatilanteissa. Muiden hallinnonalojen lainsäädännössä on ainoastaan vähän erityisiä säännöksiä, joissa säädetään viranomaisen nimenomaisista velvoitteista pelastustoiminnassa. Ehdotetun mukaan viranomaiset sekä kuntien ja valtion laitokset ja liikelaitokset olisivat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimaan niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Säännöksen uudella muotoilulla ja ehdotetulla tehokkuusvaatimuksella korostetaan tarvetta varautua riittävällä tavalla eri viranomaisten tehtävien hoitamiseen pelastustoiminnan yhteydessä.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden pelastussuunnitelma tulisi jatkossa laatia nykyisten suunnitteluvollisten kohteiden lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuksista rautateillä annetun asetuksen mukaisille järjestelyratapihoille, vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueilla annetun asetuksen mukaisille satama-alueille sekä eräille puolustusvoimien tuotantolaitoksille.

Virka-apua koskevia säännöksiä tarkistettaisiin muun muassa nostamalla asetuksesta lain tasolle pelastusviranomaisten velvollisuus antaa virka-apua.

Vapaaehtoistoiminnasta on ehdotettuun pelastuslakiin otettu oma luku ja säännöksiä on uusittu lisäämällä lakiin säännös vapaaehtoistoiminnan edistämisestä, sopimuspalokuntien ja muiden sopimusyhteisöjen terveystarkastuksista sekä työturvallisuudesta. Uudesta sopimuksen perusteella pelastustoimintaan osallistuvien henkilörekisteristä olisi säännös erillisessä luvussa. Uudella sääntelyllä pyri-

tään parantamaan erityisesti sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä.

Pelastustoimen koulutusta ja kelpoisuusvaatimuksia koskeva sääntely on lakiehdotuksessa säilynyt pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavana. Kelpoisuusvaatimuksia koskevien erivapauksien myöntämisen edellytyksiä tarkistettaisiin.

Nuohouspalveluja ja nuohoustoimintaa koskeva sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö voisi tietyin rajoituksin nuohota koulutuksen aikana myös itsenäisesti.

Väestönsuojelutehtävät kuuluisivat soveltamisalasäännöksessä kuvatun mukaisesti edelleenkin pelastustoimen ja sen viranomaisten tehtäviin osana pelastustoimen perustehtäviä. Väestönsuojeluun varautumista koskevaa sääntelyä kuitenkin tarkistettaisiin. Varautumistehtävät on lakiehdotuksessa kohdennettu ainoastaan pelastustoimen viranomaisille ja tehtäviä on tarkennettu.

Muiden hallinnonalojen väestönsuojelutehtävät toteutetaan lähtökohtaisesti asianomaisten viranomaisten hallinnonalan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Viranomaiset vastaavat Geneven sopimuksen ja hallinnonalaan koskevan lainsäädäntönsä mukaisesti varautumisesta väestönsuojeluun. Lakiehdotukseen ei sisälly nykyisen kaltaista säännöstä, jonka mukaan sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto antaisivat ohjeita väestönsuojelun suunnittelun ohjaamiseksi. Pelastustoimen suunnitelmat väestönsuojeluun varautumisesta toteutettaisiin edelleen osana pelastustoiminnan suunnittelua ja laissa määritellyssä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Voimassa olevan lain mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliometriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Säädetty väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava 600 neliömetrin raja koskee kaikkia rakennustyyppejä uudisrakentamisessa. Ehdotetun mukaan väestönsuoja tulisi jatkossa rakentaa kaikkiin rakennuksiin, joiden kerrosala on yli 1200 neliometriä. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten osalta väestön-

suojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava raja olisi kuitenkin 1500 neliometriä. Rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä tehtävistä uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovuttaisiin ja sen tilalle asetettaisiin väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Väestönsuojien käyttöönottovalmiutta koskevaa sääntelyä lievennettäisiin.

Kunta voisi hakea sisäasiainministeriöltä vapautusta väestönsuojien rakentamisesta tietyille alueelle. Edellytyksenä tällaiselle helpotukselle olisi, että väestön suojaaminen olisi asianomaisen alueen osalta varmistettu joko jo rakennetuilla suojapaikoilla tai muulla tavoin.

Laissa säädettäisiin pelastuslaitokselle yleinen velvoite valvoa laissa jokaiselle asetettuja velvollisuuksia sekä rakennuksen ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyviä velvoitteita. Pelastuslaitoksen olisi osana valvontatehtäväänsä toimitettava edelleenkin palotarkastuksia. Valvontatehtävä sisältäisi kuitenkin myös muita toimenpiteitä.

Palotarkastettavia kohteita ei enää nykyiseen tapaan määriteltäisi laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä, vaan pelastuslaitos määritteli valvontasuunnitelmassa palotarkastettavat kohteet. Suunnitelma perustuisi alueella tehtyyn riskien arvioimiseen. Sääntelyn muuttamisella on tarkoitus kohdentaa pelastuslaitoksen valvontaa nykyistä paremmin alueen riskien ja muiden erityisten valvontatarpeiden mukaisesti. Palotarkastusten lisäksi alueen pelastusviranomaisen suorittaisi asiakirjavalvontaa, jonka tarkoituksena on varmistaa esimerkiksi kohteen laatiman pelastussuunnitelman sekä muiden palo- ja poistumisturvallisuudesta laadittujen asiakirjojen perusteella velvoitteiden noudattaminen kohteessa. Valvontaa toteutettaisiin myös erityisten valvontaprojektien muodossa ja niin sanottuna kenttävalvontana tarvittavassa yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa. Pelastustoimen valvontatehtäviä käsittelevässä luvussa on uudistukseen liittyvät säännökset valvontasuunnitelmasta sekä palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittamisesta. Nykyistä korjausmääräystä ja toiminnan keskeyttämistä sekä erityisiä turvallisuusvaatimuksia koskevaa sääntelyä on myös uudistettu.

Vaitiolovelvollisuutta, tiedonsaantioikeutta ja pelastustoimen henkilörekisterejä koskevat säännökset on tarkistettu ja ne päivitetäisiin vastaamaan nykyisen pelastuslain säätämisen jälkeen muuttunutta muuta lainsäädäntöä. Tiedonsaantioikeutta ja rekisterejä koskevia säännöksiä ehdotetaan myös uudistettavan ja tarkennettavan siten, että tiedonsaanti- ja rekisteröintioikeus vastaisi pelastustoimen uudistettuja tehtäviä.

Pelastustoimen rahoitusta, maksuja, palkkiota ja korvauksia koskevaa sääntelyä uudistettaisiin. Pelastuslain mukaiset viranomaistehtävät suoritetaan nykyisin maksutta. Lakiehdotuksen mukaan pelastuslaitos voisi periä jatkossa maksun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen tai muun valvontatoimenpiteen suorittamisesta. Pelastuslaitos voisi periä myös harkintansa mukaan maksun tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmotimen toistuva erheellinen toiminta. Valtion osallistumisesta valmiuden ylläpitämiseen, pelastustoimintaa varten saadun avun korvaamisesta, harkinnanvaraisista valtion avustuksista sekä metsä- ja maastopalojen sammutuskustannuksista säädettäisiin nykyistä sääntelyä pääpiirteissään vastaavalla tavalla.

Pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sattunut tapaturma tai saatu ammattitauti voi tulla nykyisin korvattavaksi valtion varoista. Korvaus voidaan maksaa henkilölle, joka on määrätty avustamaan pelastustoiminnassa, määrätty väestönsuojelukoulutukseen, kuuluu sopimuspalokuntaan eikä ole oikeutettu korvaukseen muutoin tapaturmavakuutuslain nojalla sekä henkilölle, joka kuuluu teollisuus- tai laitospalokuntaan, joka ei ole alueen pelastustoimen sopimuspalokunta ja tapaturma sattuu palokunnan osallistuessa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Sääntelyä täydennettäisiin siten, että korvauksiin olisivat oikeutettuja myös pelastustoimintaan vapaaehtoisesti osallistuneet sekä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin pelastuslain asettaman jokaisen toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet henkilöt. Samalla pelastuslailla kumottaisiin ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935). Pelastuslaissa tarkoitettu korvaus voidaan myöntää tulipalo- ja muussa onnettomuustilanteessa pelastustoimenpitei-

siin ryhtyneelle, kun kumottavaksi ehdotetun lain mukaan korvaus voidaan myöntää ainoastaan ihmishenkeä pelastettaessa sattuneen tapaturman johdosta. Tapaturma- ja ammattitautikorvaus maksettaisiin myös aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Meripelastuslain (1145/2001) 23 §:ää ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi siten, että korvaus voitaisiin maksaa henkilölle, joka on ryhtynyt oma-aloitteisesti tilanteen edellyttämiin tarpeellisiin ja mahdollisiin toimiin vaarassa olevan pelastamiseksi.

Uhkasakkoa ja teettämisuuhkaa sekä ran- gaistuksia koskevat säännökset vastaisivat pääpiirteissään voimassa olevassa pelastus- laissa säädettyä. Säännöksiä on kuitenkin nykyisestä täsmennetty ja muotoiltu tarkka- rajemmiksi.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös alueen pelastusviranomaisen oikeudesta määrätä rakennukseen tai rakennelmaan viran- omaisverkon (pelastustoiminnassa käytettä- vien radiopuhelimien) käytettävyyttä var- mentavia laitteita.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännös sisäl- tää tarpeelliset säännökset pelastustoimen aluejaosta, suunnitelmista, sopimuksista, vä- estönsuojien rakentamisesta, henkilörekiste- reistä, kelpoisuusvaatimuksista sekä muista keskeisistä uuden lain voimaantulon liittyvis- tä asioista. Voimaantulosäännöksessä on määritelty kumottavan pelastuslain nojalla annetut sisäasiainministeriön asetukset, jotka on tarkoitus jättää voimaan uuden pelastus- lain voimaantulon yhteydessä. Säännöksessä tarkoitettut ministeriön asetukset korvattaisiin uuden pelastuslain voimaantulon jälkeen sitä mukaa kuin niiden uudistamiseen on sisällöl- lisesti tarvetta.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Yleistä kunnallisten viranomaisen suorittei- den maksullisuudesta

Voimassa olevassa pelastuslaissa ei ole vastaavaa valtuutusta maksujen perimiseen kuin mitä on useissa muissa kunnallista vi-

ranomaistoimintaa koskevissa säädöksissä. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsit- telyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) perusteella alueen pelastusviran- omainen voi päättää lakiin perustuvien suo- ritteidensa maksullisuudesta ja maksujen suuruudesta valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen periaatteiden mukai- sesti. Esimerkiksi Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella maksu vaarallisen ke- mikaalin vähäistä teollista käsittelyä ja varas- tointia harjoittavan toiminnanharjoittajan pelastusviranomaiselle tekemän lakisääteisen ilmoituksen käsittelystä on nykyisin 159 eu- roa ja mainitun lain mukaisen tuotantolaitok- sen tarkastuksen toimittamisesta 318 euroa.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) perusteella kunnalla on oikeus periä raken- nusvalvontaviranomaisen suorittamista teh- tävistä maksu, jonka perusteet määrätään kunnan hyväksymässä taksassa. Esimerkiksi Helsingissä yleinen rakennuslupamaksu on 383,97 euroa ja siihen lisätään 4,56 euron maksu neliometriä kohden. Suomen Kunta- liitto on rakennusvalvonnan maksusuosituk- sessaan esittänyt, että rakennusvalvonnan toimintamenot katettaisiin kokonaan rakenta- jilta perittävillä maksuilla. Riittäviä maksutu- loja on katsottu tarvittavan rakennusvalvon- nan toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä tehtävien ja resurssien tasapainottamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon laeissa, muun muassa laissa kulutustavaroiden ja kuluttaja- palvelusten turvallisuudesta annetussa laissa (75/2004), säädetään, että kunnan valvontavi- ranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajal- ta maksu kunnan hyväksymän valvontasuun- nitelman mukaisista tarkastuksista. Maksullis- nen suorite on yleensä myös tarkastusten pe- rusteella annettujen määräysten valvonta. Maksujen perusteista ja taksasta päättää kun- ta kuitenkin niin, että maksun suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustan- nuksia. Tarkastuksesta perittävä maksu on yleensä ollut 100—500 euroa riippuen muun muassa tarkastuksen vaatimasta työmäärästä. Tarkoitus on ollut, että valvonnasta perittävät maksut kohdistetaan kunnallisen ympäristö- terveydenhuollon valvonnan voimavarojen kehittämiseen.

Palotarkastusten maksullisuus

Lakiehdotuksen 96 §:n mukaan pelastuslaitos voisi periä maksun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen tai muun valvontatoimenpiteen suorittamisesta.

Maksujen päätarkoituksena on varmistaa osaltaan pelastustoimen paikallistason valvontaviranomaisen toimintaedellytyksiä. Perittävien maksujen suuruudesta päättäisi alueen pelastustoimi hyväksymässään taksassa. Alueen pelastustoimen tulisi määrätä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää eli omakustannusarvoa.

Jos voimassa olevan pelastuslain mukaisista erityiskohteiden palotarkastuksista olisi peritty 300 euron tarkastusmaksu, olisivat maksutulot vuonna 2008 olleet koko maassa yhteensä noin 11 miljoonaa euroa.

Palotarkastukset suoritetaan valvontasuunnitelmassa määriteltyjen riskien perusteella. Palotarkastettavilla kohteilla on mahdollisuus vaikuttaa kohteen palotarkastuksista aiheutuviin maksuihin. Jos kohde on hoitanut asianmukaisesti pelastuslaissa säädetyt varautumis- ja muut turvallisuusvelvoitteensa, palotarkastuksia voidaan tehdä harvemmin. Jos velvoitteita on laiminlyöty, palotarkastuksia tehdään useammin, jotta kohteen turvallisuustaso saadaan ohjattua laissa vaaditulle tasolle. Lisämaksuja kohteelle voi tulla myös palotarkastuksessa annettujen korjausmääräysten noudattamisen valvonnasta.

Hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksesta aiheutuvat kustannukset

Lakiehdotuksen 18 §:ssä säädetään hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksesta.

Vuonna 2009 sisäasiainministeriö toteutti koko maan kattavan kyselytutkimuksen hoitolaitosten sekä erityisryhmien ryhmämuotoisten asumisyksiköiden paloturvallisuudesta. Turvallisuusselvitysvelvollisia kohteita on pelastuslaitosten antamien palotarkastustietojen perusteella noin 4000.

Tutkimuksessa kartoitettiin erityisesti turvallisuus selvitysten tekemistä ja automaattis-

ten sammutuslaitteistojen asentamista. Tutkimuksen mukaan turvallisuus selvitys on tehty 89 prosentissa toimipaikoista, näistä 22 prosentissa rakennuslupamenettelyn yhteydessä ja 78 prosentissa olemassa olevaan rakennukseen pelastustoimen lainsäädännön velvoittamana.

Turvallisuus selvityksen lopputuloksena 41 prosentissa oli päädytty tarpeeseen suojata tilat automaattisella sammutuslaitteistolla. Poikkeuksena kuitenkin lastensuojelun toimipaikat, kuten perhekodit, joista vain muutamassa tuloksena oli sammutuslaitteiston asentaminen. Myös päihdehuollon laitoksissa ja asumis palveluissa vain 16 prosentissa oli päädytty automaattiseen sammutuslaitteistoon.

Noin puolet toimipaikoista oli varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla. Kolmasosassa asennus oli tehty rakentamisen yhteydessä, kolmasosassa peruskorjauksen yhteydessä ja kolmasosassa erillisenä toimenpiteenä. Asentamiskustannukset olivat vaihdelleet 13 000 ja 800 000 euron välillä, valtaosalla kustannukset olivat alle 100 000 euroa. Erityisesti pienissä kohteissa kustannukset ovat viime vuosina laskeneet. Kustannuksiin oli saatu avustusta yleisimmin Raha-automaattiyhdistykseltä tai Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta. Avustuksen määrä on ollut 12—100 prosenttia automaattisen sammutuslaitteiston hankinnan kokonaiskustannuksista.

Raha-automaattiyhdistyksen tekemien avustuspäätösten mukaan sammutuslaitteiston asentamiskustannukset olivat keskimäärin 73 euroa neliometriä kohti.

Sammutuslaitteiston huoltokustannukset ovat noin 500 euroa vuodessa. Lisäksi tulevat paloilmoinjärjestelmän kustannukset noin 500 euroa ja mahdollinen vesimaksu, joka esimerkiksi Helsingissä on 2000 euroa.

Paloilmoittimen erheellisestä toiminnasta perittävä maksu

Lakiehdotuksen 96 §:n mukaan pelastuslaitos voisi harkintansa mukaan periä maksun tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmoinnimen toistuva erheellinen toiminta.

Automaattisista paloilmotimista johtuvat hälytystehtävät muodostivat vuonna 2008 noin 22 prosenttia pelastuslaitosten hälytystehtävistä. Kiinteistöjä, joiden automaattinen paloilmotinlaitteisto on kytketty hätäkeskukseen, on noin 15 300. Suhteellisesti eniten erheellisiä paloilmoituksia tuli 500 kiinteistöstä, joiden yhteenlaskettu erheellisten hälytysten määrä oli 5100 hälytystä. Pahimmillaan paloauto on käynyt yhteensä 1800 kertaa sadassa eniten erheellisiä tehtäviä aiheuttaneissa kohteissa.

Ehdotetun maksun tavoitteena on vähentää erheellisiä paloilmoituksia niissä kiinteistöissä, joissa ei ole valistuksesta ja neuvonnasta huolimatta ryhdytty toimenpiteisiin erheellisten paloilmotusten vähentämiseksi.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella on vuoden 2007 ensimmäisen vuosipuoliskon tietojen perusteella arvioitu automaattisten paloilmotimien aiheuttamiin hälytystehtäviin käytettävän noin 12 prosenttia hälytystehtäviin käytetyistä kaikista työtunneista. Yhden automaattisen paloilmotimen aiheuttaman hälytystehtävän (tarkistustehtävä) pelastuslaitokselle aiheuttamiseksi kustannuksiksi arvioitiin samassa yhteydessä 1800 euroa.

Jos maksu perittäisiin esimerkiksi kalenterivuoden aikana aiheutetusta neljänestä erheellisestä paloilmotuksesta lähtien, olisi maksuja vuonna 2008 joutunut suorittamaan 1430 kiinteistöä. Tämä on alle 10 prosenttia kaikista automaattisella paloilmotimella varustetuista kohteista. Nämä kiinteistöt aiheuttivat yhteensä 9400 aiheutonta tehtävää eli miltei puolet kaikista erheellisistä paloilmotuksista. Maksun suuruus perustuisi tehtävään käytettyihin työtunteihin, polttoainekuluihin, kaluston kulumiseen ja erheellisistä tehtävistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämisestä johtuviin kustannuksiin. Maksun määrä voisi olla enintään omakustannusarvon suuruinen. Jos maksu olisi esimerkiksi 500 euroa, vuoden 2008 hälytysmäärillä maksuja kertyisi yhteensä 2 500 000 euroa. Eniten tehtäviä aiheuttaneen kiinteistön maksut olisivat tämän laskusäännön mukaisesti 28 500 euroa vuodessa.

Väestönsuojien rakentamisen kustannukset

Suomessa oli vuoden 2006 lopussa 42 000 väestönsuojaa ja niissä suojapaikkoja yhteensä 3,5 miljoonalle henkilölle. Väestönsuojien yhteenlaskettu arvo on noin 4 miljardia euroa.

Väestönsuojia on rakennettu 2000-luvulla keskimäärin 1000 kappaletta vuodessa ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Vuosittain väestönsuojien rakentamiseen käytetään arviolta noin 80 miljoonaa euroa, josta noin puolet on tilan väestönsuojaominaisuuksista johtuvia lisäkustannuksia (normaalit rakentamiskustannukset ylittäviä kustannuksia).

Väestönsuojista 43 prosenttia rakennetaan asuinrakennuksiin ja 33 prosenttia teollisuus-, varasto- ja liikerakennuksiin. Loput suojista rakennetaan muun muassa liike-, toimisto-, sairaala- ja opetusalan rakennuksiin. Keskimääräinen väestönsuojan koko on 66 neliometriä.

Lakiehdotuksen mukaisella sääntelyllä teollisuus-, varasto- ja kokoontumisrakennuksiin vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi noin 65 prosenttia. Muiden rakennusten osalta vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi nykyisestä noin 45 prosenttia. Lakiehdotuksen mukainen muutos väestönsuojien rakentamisvelvoitteisiin pienentäisi arvion mukaan väestönsuojien rakentamisen kustannuksia noin 21 miljoonaa euroa vuodessa.

Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin väestönsuojien koosta, rakenteesta ja sijainnista. Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin väestönsuojien teknisistä yksityiskohdista. Asetustasoista sääntelyä on uuden pelastuslain voimaantulon yhteydessä tarkoitettu muuttaa siten, että teräsbetonisuojien ja kalliosuojien rakenteelliset vaatimukset uusittaisiin. Säännösten uudistamisen johdosta suojien rakentamiskustannusten arvioidaan alenevan noin 10 prosentilla eli yhteensä noin 8 miljoonalla eurolla vuodessa.

Lakiehdotuksen mukaan rakennuksen rakentamiseen verrattavien korjaus- ja muutostöiden yhteydessä sekä muutettaessa rakennuksen käyttötarkoitusta tulisi myös väestönsuoja kunnostaa siten, että se täyttäisi soveltuvin osin sisäasiainministeriön asetuksella

säädettävät väestönsuojien teknisiä yksityiskohtia koskevat määräykset. Uudistuksen tarpeessa ovat erityisesti vuosina 1954—1971 rakennetut väestönsuojat, joissa on yhteensä miljoonaa suojapaikkaa (10 000 väestönsuojaa). Väestönsuojien kunnostamisen arvioidaan toteutuvan 40 vuoden kuluessa ja kunnostamisen vuotuisiksi kustannuksiksi arvioidaan noin 2 miljoonaa euroa.

Terveystarkastusten järjestämisestä aiheutuvat kustannukset

Lain 53 §:ssä säädettäisiin velvollisuudesta järjestää lain 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle tai muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle henkilölle pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitetut tehtävien edellyttämät työterveyslain 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut siltä osin kuin henkilöllä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella. Kaikille sopimuspalokuntalaisille ja muille säännöksessä tarkoitettuihin yhteisöihin kuuluville henkilöille ei makseta yhteisön tai pelastuslaitoksen toimesta palkkaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Heille ei näin ollen muodostu kaikissa tapauksissa työsuhdetta yhteisöön tai pelastuslaitokseen, jolloin työterveyshuoltolain mukaan työterveyshuollosta vastaavaa työnantajaa ei voida osoittaa.

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntayhdistyksen tai muun säännöksessä tarkoitettujen yhteisöiden välinen suhde perustuu kaikilta osin niiden väliseen sopimukseen. Sopimuksessa tulisi muun ohella sopia siitä, kumpi sopijapuolista vastaa 53 §:ssä säädetyistä velvoitteista. Sopimukseen tulisi ottaa määräykset järjestettävien palveluiden laajuudesta ja sisällöstä. Sopimukseen olisi otettava määräykset järjestettävien palveluiden laajuudesta ja sisällöstä vain siltä osin kuin säännöksessä tarkoitettuja palveluja ei ole 53 §:n edellyttämässä laajuudessa järjestetty muutoin, esi-

merkiksi henkilön siviilityönantajan toimesta.

Käytännössä pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten ja erityisesti savusukellustoimintaan osallistuvien henkilöiden terveystarkastuksista (savusukelluskelpoisuuden määrittelystä) on huolehdittu pääsääntöisesti pelastuslaitosten toimesta. Säädettyä esitetyn velvoitteen ei arvioida aiheuttavan pelastuslaitoksille ja sopimuspalokunnille nykyistä merkittävästi suurempia kustannuksia.

Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeuden maksuttomuus

Lakiehdotuksen 87 §:n mukaan alueen pelastusviranomaisen tulee toimittaa pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä maksutta sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle tietoja, jotka ovat tarpeen tilastojen tekemistä varten. Nykyisestä sääntelystä poiketen säännöksessä todetaan tietojen toimittamisen maksuttomuus, joka vastaa kuitenkin nykyistä tosiasiallista käytäntöä. Säännöksen mukaan tietojen toimittamistarve on suhteellisen vähäinen, koska toimenpiderekisterin tiedot saavat lain mukaan käsitellä muutoinkin sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston palveluksessa olevat valtion pelastusviranomaiset. Pelastusopisto huolehtii toimenpiderekisterin teknisestä ylläpidosta ja sillä on oikeus käyttää rekisterissä olevia tietoja tilastojen laatimista varten.

Lakiehdotuksen 88 §:n mukaan palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja onnettomuuden tutkintaa suorittavalla tutkintalautakunnalla olisi oikeus saada maksutta tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja viranomaisilta. Voimassa olevassa laissa maksuttomuusperiaatteesta ei ole nimenomaisesti säädetty, vaikka käytännössä tiedot on tutkinnan yhteydessä toimitettu pääsääntöisesti maksutta.

Lakiehdotuksen 89 §:n mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada maksutta tietoja pelastustoiminnan suunnittelua ja toteutusta sekä valvontatehtäviä varten säännöksessä yksilöidyistä rekistereistä. Tiedonsaan-

tioikeus koskisi Väestörekisterikeskuksen, Maanmittauslaitoksen, Tilastokeskuksen ja useiden muiden tahojen ylläpitämissä rekistereissä olevia tietoja. Voimassa olevan lain 37 §:n mukaisten rakennustietojen saamista ei ole säädetty nykyään nimenomaisesti maksuttomaksi. Käytännössä kuitenkin mainittuja tietoja on toimitettu pelastusviranomaisille myös korvauksetta. Yleisen edun ja ihmisten turvallisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, etteivät pelastustoiminta ja sen suunnittelu sekä pelastustoimen valvontatehtävät vaikeudu pelastusviranomaisten tarvitsemien tietojen maksullisuudesta johtuen. Pelastustoimen tehtävien hoitaminen on säädetty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi ja tietojen saannin maksuttomuutta puoltaa muun muassa tavoite minimoida kunnille lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Lakiehdotuksen 90 §:n 1 momentin mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada maksutta tietoja henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin. Voimassa olevan pelastuslain 52 §:ssä osa ehdotetussa pykälässä tarkoitetuista tiedoista on jo nykyisin säädetty annettavaksi maksutta. Lakiehdotuksen 90 §:n 2 momentin mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada maksutta tietoja viranomaisten rekistereistä rakennusten osalta väestönsuojelua ja sen valmistelua varten. Voimassa olevan pelastuslain vastaavassa säännöksessä maksuttomuudesta ei ole nimenomaisesti säädetty. Lakiehdotuksen 90 §:n 3 momentin mukaan pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi oikeus saada maksutta tietoja evakointeja ja muuta väestönsuojelua varten. Voimassa olevan pelastuslain 52 §:n 3 momentissa on säädetty vastaavien tietojen maksuttomuudesta nykyisin. Lakiehdotuksen 90 §:n 4 momentin mukaan pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi lisäksi oikeus saada maksutta tietoja viranomaisten poikkeusolojen varaustietoihin perustuvasta valtakunnallisesta tiedokuljetusten ohjauksen tietojärjestelmästä. Voimassa olevaan pelastuslakiin sisältyy vastaava maksuttomuusperiaate.

Esimerkiksi lakiehdotuksen 89 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia tietoja pelastuslaitokset tarvitsevat lakiehdotuksen 29 §:ssä tarkoitettujen pelastustoimen palvelutasopää-

töksen laadinnan yhteydessä (1—4 vuoden välein) alueella esiintyvien uhkien arvioinnin taustatiedoiksi. Mainitut tiedot toimittaa Tilastokeskus ja se veloittaa koko Suomen alueen käsittävistä ruututietokannasta noin 20 000 euroa.

Lakiehdotuksen 93 §:n mukaista valvontarekisteriä (palotarkastustiedot) varten pelastuslaitokset tarvitsevat 2—4 kertaa vuodessa rakennustietokannan päivityksen 89 §:n mukaisista rekistereistä. Väestörekisterikeskuksen toimitusmaksu tiedoille on noin 170 euroa sekä lisäksi 0,06 euroa rakennusta kohden. Pelastuslaitosten vuosina 2008 ja 2009 toteutuneiden kulujen perusteella arvioituna rakennustietokannan päivittäminen maksaa kaikille maan pelastuslaitokselle vuosittain yhteensä noin 47 000 euroa. Muun muassa viranomaisia koskevien toimialueiden muutosten yhteydessä tietojen päivityksestä aiheutuu tavanomaista suurempia kustannuksia.

Sammutusvesijärjestelyiden kustannukset

Voimassa olevan pelastuslain mukaan kunta huolehtii alueellaan sammutusveden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin. Nykyistä sääntelyä vastaten pelastustoimen alueeseen kuuluvien jokaisen kunnan itsenäiseksi velvollisuudeksi säädetäisiin lakiehdotuksen 30 §:n mukaisesti edelleenkin huolehtia sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin. Nykyään kunnat ja vesihuoltolaitokset sopivat sammutusveden toimittamisesta mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta vapaasti. Käytännössä kunnat eivät ole pääsääntöisesti suorittaneet vesihuoltolaitoksille erillistä maksua sammutusveden toimittamisesta (rakenteellisista kustannuksista tai sammutusvedestä). Ehdotetun sääntelyn mukaan kunta olisi velvollinen sopimaan sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteet sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kanssa sammutusvesisuunnitelman laatimisen yhteydessä. Koska sammutusveden toimittaminen vesihuoltolaitoksen verkostosta palvelee laitoksen piirissä olevia asiakkaita suhteellisen tasapuolisesti ja verkostosta suoraan otetun veden määrä on suhteellisen vähäinen sekä käytetyn vesimäärän

mittaaminen vaikeaa, olisi tarkoituksenmukaista, että sammutusvedestä ei perittäisi jatkossakaan maksuja. Sammutusvesisuunnitelmassa sovittaisiin myös periaatteista, joiden perusteella palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidon ja huollon kustannukset jaetaan sammutusveden hankinnasta vastaavan kunnan sekä sammutusveden toimittamisesta vastaavan vesihuoltolaitoksen kesken. Vesihuoltolaitoksen osallistuminen palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin on perusteltua, koska laitteita käytetään myös vesijohtoverkon kunnossapidon ja huollon tarpeisiin. Ehdotetun uuden nykyistä tarkemman ja eri osapuolten vastuita ja velvollisuuksia sammutusveden toimittamisessa selkiyttävän sääntelyn ei arvioida aiheuttavan kunnille nykyistä merkittävästi suurempia kustannuksia.

Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevien erityisten turvallisuusvaatimusten kustannukset

Lakiehdotuksen 109 §:n mukaan alueen pelastusviranomaisen voisi määrätä rakennuksen tai rakennelman omistajan hankkimaan viranomaisradioverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita ja pitämään ne toimintakunnossa.

Laitteiden hankinta- ja asennuskustannusten arvioidaan olevan rakennuksen koosta ja rakenteellisista ominaisuuksista riippuen pääsääntöisesti 3 000—50 000 euroa. Yhtenäiseen kellaritilaan asennetun viranomaisverkon käytettävyyttä parantavan laajakaistatoistimen ja siihen liittyvien antennien kustannukset asennuksineen lähtevät noin 3 000 eurosta. Yhdellä laajakaistatoistimella ja kaapeloinnilla toteutetun laajan yhtenäisen tilan (esimerkiksi sairaalan kellaritilat) tarvitsemien toimenpiteiden kustannukset lähtevät noin 25 000 eurosta. Useampia laajakaistatoistimia edellyttävien toimenpiteiden kustannukset ovat arvion mukaan noin 50 000 euroa (esimerkiksi tunnelitilat ja metallirakenteiset teollisuusrakennukset). Poikkeuksellisen suurissa ja laajoissa kohteissa kustannukset voivat nousta edellä mainittuja suuremmiksi. Laitteiden vuotuiset ylläpito-

kustannukset ovat noin 10 prosenttia laitteiden hankintakustannuksista.

Pelastustoimintaan liittyvän tapaturman korvaaminen valtion varoista

Pelastuslain nojalla korvattavien tapaturmien ja ammattitautien korvauksensaajien piiriä ehdotetaan laajennettavaksi tietyin osin. Korvauksiin olisivat oikeutettuja jatkossa myös pelastustoimintaan vapaaehtoisesti osallistuneet sekä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin pelastuslain asettaman jokaisen toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet henkilöt. Samalla pelastuslailla kumottaisiin ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935). Tapaturma- ja ammattitautikorvaus maksettaisiin myös aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Pelastuslaissa tarkoitetut korvaukset maksetaan valtion varoista ja korvausasiat käsittelee Valtiokonttori. Ehdotetuilla laajennuksilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta valtion maksamien korvausten määrään.

Lain taloudellisia vaikutuksia seurataan lain voimaantulon jälkeen erityisesti hoitoloistosten ja palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksen suhteen sekä väestönsuojien rakentamiskustannusten suhteen.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Säädöksissä tarkkaan määritellyistä palotarkastuksista siirrytään ehdotuksen mukaan järjestelmään, jossa pelastuslaitos itse laatimansa ja riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman pohjalta toteuttaa laissa säädettyä valvontavelvollisuuttaan. Järjestelmän uusiminen ei edellytä pelastustoimen resurssitarpeisiin lisäystä. Valvontasuunnitelman mukaisista palotarkastuksista perittävät maksut kattaisivat osan toiminnasta aiheutuvista kuluista.

Lakiehdotukseen ei muutoinkaan sisälly sellaisia uudistuksia, jotka lisääisivät viranomaistoiminnan kustannuksia merkittävästi.

Erheellisistä paloilmoituksista perittävien maksujen arvioidaan vähentävän pelastuslaitosten ja niiden sopimuspalokuntien tehtäviä siten, että mahdollisesti vapautuvat voimavarat ja käytettävissä oleva työaika voidaan suunnata muun muassa valistus-, ohjaus- ja neuvontatehtäviin sekä pelastuslaitosten uuteen valvontatehtävään.

Lakiehdotuksen uudistetut säännökset viranomaisten yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisyssä ja pelastustoiminnassa tehostavat viranomaisten mahdollisuuksia toimia lain tavoitteen toteuttamiseksi.

Pelastustoimen organisaatiota koskevien säännösten uudistamisella pyritään selkiyttämään eri toimijoiden tehtäviä pelastustoi-
missa.

Pelastusviranomaisten nykyistä laajemmalla oikeudella saada maksutta käyttöönsä pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten tarvittavia tietoja parannetaan käytännössä pelastuslaitosten mahdollisuuksia suorittaa laadukkaasti säädettyä varautumis- ja valvontatehtävää.

3.3 Ympäristövaikutukset

Lakiehdotuksen mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain ja sen nojalla annettujen säädösten noudattamista jokaiselle kuuluvien yleisten velvollisuuksien osalta ja erityisesti rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvien järjestelyiden osalta. Valvonnalla voidaan arvioida olevan tulipalojen vähentymisen lisäksi vaikutuksia laajemminkin ympäristön hyväksi. Hyvin toimivat ja riittävästi valvotut turvallisuusjärjestelyt rakennuksissa ja muissa kohteissa vähentävät osaltaan ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta, joita voi aiheutua esimerkiksi vaarallisten ja tulenherkkien aineiden säädösten vastaisesta säilyttämisestä ja käytöstä.

Väestönsuojan rakentamisen ympäristövaikutuksia ei voida pitää merkittävänä verrattuna muun rakentamisen ympäristövaikutuksiin. Väestönsuojilla on käytännössä aina myös normaaliolojen käyttötarkoitus. Väestönsuojien normaaliolojen käyttöä pyritään

monipuolistamaan sillä, että suojan käyttöönottoaikaa pidennetään yhdestä vuorokaudesta kolmeen vuorokauteen. Väestönsuojatilojen osoittaminen normaalioloissa esimerkiksi urheiluhalli- tai paikoitustilakäyttöön vähentää tarvetta rakentaa edellä mainittuja tiloja erikseen. Väestönsuojan rakentaminen on kiinteä osa kiinteistön rakentamisen kokonaisuutta. Tämän vuoksi väestönsuojan rakentamisen vaikutukset ympäristöön eivät poikkea muusta rakentamisesta. Teräsbetoniväestönsuojien elinkaari on noin 100 vuotta ja kallioon rakennettavien väestönsuojien jopa satoja vuosia.

3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Pelastustoimen lainsäädännön ja pelastustoimen järjestelmän kehittämisen perimmäisenä tavoitteena on vähentää onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallista elämänlaatua. Uudistuksen strategiset päämäärät liittyvät pelastustoimen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja palvelujärjestelmään. Tavoitteena on myös lisätä tehokkuutta siten, että pelastustoimen voimavarat, henkilöstö, ammatillinen osaaminen ja kalusto, olisivat parhaassa mahdollisessa käytössä. Pelastustoimen palvelujärjestelmän tulee kattaa koko maa riskialueiden edellyttämällä tavalla ja ammattitaitoisesti.

Viidenkymmenen vuoden aikana on maamme saatu kohtuullisin kustannuksin toimiva väestönsuojakanta väestön suojaamiseksi poikkeusoloissa. Lyhyen aikavälin uhka-arvioiden perusteella ei ole tarkoituksenmukaista tehdä merkittäviä muutoksia väestönsuojien rakentamiseen, koska suojapaikoja voidaan saada aikaan vain pitkäjänteisen rakennustoiminnan tuloksena. Väestönsuojien rakentaminen tapahtuu muun rakentamisen yhteydessä, joten tästäkään syystä ei ole perusteltua muuttaa kovin usein väestönsuojien rakentamisperusteita. Kustannuksia säästäviä ratkaisuja tulee kuitenkin kehittää mutta siten, että suojaustaso ei oleellisesti heikkene.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sisäasiainministeriö asetti 7 päivänä syyskuuta 2007 Pelastuslain uudistamisen esiselvitys-hankkeen. Hankkeen tarkoituksena oli selvittää pelastuslain uudistamistarpeita onnettomuuksien ehkäisyä, väestönsuojelujärjestelmää ja väestönsuojien rakentamista koskevan sääntelyn osalta. Hankkeen tuli selvittää myös muut mahdolliset pelastuslain uudistamistarpeet. Selvityksen taustalla olivat pelastustoimen järjestelmässä tapahtuneet muutokset ja hallitusohjelman, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman sekä väestön suojaamisen strategian linjaukset pelastustoimen kehittämiseksi. Esiselvityshankkeen muistiot valmistuivat keväällä 2008. Esiselvityshankkeen pohjalta sisäasiainministeriö asetti heinäkuussa 2008 Pelastuslain uudistamishankkeen, jonka tavoitteena oli valmistella uusi pelastuslaki. Hankkeelle määrättiin johtoryhmä sekä työryhmä valmistelujaostoineen. Valmistelujaostot laativat jatkovalmistelun pohjaksi muistiot onnettomuuksien ehkäisystä, väestönsuojelusta sekä muista pelastuslain muutostarpeista. Hankkeen työryhmässä ja jaostoissa on ollut sisäasiainministeriön lisäksi edustus myös Suomen Kuntaliitosta ja maan pelastuslaitokista. Hankkeen aikana on toteutettu useita kuulemisia. Kansalaisten kuuleminen oikeusministeriön ylläpitämällä kansalaisfoorumilla (otakantaa.fi) on järjestetty pelastuslain valmistelun yhteydessä kaksi kertaa, ensimmäisen kerran hankkeen esiselvitysvaiheessa ja toisen kerran esitysluonnoksen lausunkierroksen aikaan. Hallituksen esitys on viimeistely virkatyönä sisäasiainministeriössä.

4.2 Lausunnot

Lakiehdotuksesta on pyydetty lausunnot kaikilta ministeriöiltä, lääninhallituksilta, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, pelastuslaitoksilta, keskeisiltä keskushallinnon viranomaisilta ja yhteisöiltä, joilla on pelastustoimeen liittyviä tehtäviä, Suomen Kuntaliitolta, pelastusalalla toimivilta vapaaehtoisilta järjestöiltä ja useilta muilta kansalaisjär-

jestöiltä, hätäkeskuslaitokselta, Pelastusopistolta, eräiltä työnantaja- ja työntekijäliitoilta ja muilta pelastustoimen alalla toimivilta etujärjestöiltä. Lisäksi lausunto on pyydetty osasta Suomen kuntia.

Pääsääntöisesti lausunnoissa kannatettiin lakiluonnoksessa esitettyjä lainsäädännöllisiä ratkaisuja. Pelastuslain rakenteen uudistamista pidettiin lausunnoissa perusteltuna. Onnettomuuksien ehkäisyä ja asumisturvallisuutta koskevien säännösten uudistamista valtaosa lausunnonantajista piti perusteltuina. Siirtymistä nykyisestä palotarkastukseen perustuvasta toiminnasta riskien arviointiin perustuvaan valvontaan pidettiin yleisesti hyvin perusteltuna uudistuksena. Eräissä lausunnoissa esitettiin kuitenkin huoli asuntojen palotarkastuksista ehdotetun uuden sääntelyn mukaisessa järjestelmässä. Valvontasuunnitelman mukaisten palotarkastusten maksullisuuden suhtauduttiin valtaosin myönteisesti. Asuinrakennusten palotarkastusten maksullisuutta ei kuitenkaan useissa lausunnoissa pidetty perusteltuna ja kohtuullisena. Hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksia pidettiin pääsääntöisesti perusteltuina. Eräissä lausunnoissa vastustettiin lähinnä taloudellisin perustein ehdotettuun sääntelyyn sisältyvää mahdollisuutta antaa poistumisturvallisuuden toteuttamismääräykseen liittyvä alueen pelastusviranomaisen määräys automaattisen sammutusjärjestelmän asentamisesta. Vastavasti eräissä lausunnoissa vastustettiin lähinnä taloudellisin perustein ehdotettua sääntelyä, jonka mukaan alueen pelastusviranomaisella olisi pelastustoiminnan asianmukaisen suorittamisen turvaamiseksi oikeus määrätä rakennuksen omistajan hankkimaan viranomaisverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita ja pitämään ne toimintakunnossa. Pelastusviranomaisten oikeutta saada pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten maksutta tietoja viranomaisten rekistereistä puollettiin lausunnoissa yleisesti. Eräissä lausunnoissa katsottiin kuitenkin, että myös pelastusviranomaisten tulisi maksaa tehtävänsä tarvitsemista tiedoista. Useissa lausunnoissa esitettiin laista poistettavaksi sääntely, joka koskee alueen pelastustoimen oikeutta päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Eräissä lausunnoissa esitettiin väestönsuojien

rakentamisvelvoitteen poistamista ja useissa lausunnoissa katsottiin perustelluksi nostaa lausuntokierroksen yhteydessä esitettyjä väestönsuojan rakentamisvelvoitteen perusteena olevia rakennuksen pinta-alamääriä. Sopimuspalokuntien toimintaedellytysten parantamiseen ja vapaaehtoistoiminnan edistämiseen tähtäävää sääntelyä pidettiin tarpeellisenä, joskin eräissä järjestöjen lausunnoissa ehdotettua sääntelyä pidettiin riittämättömänä ja puutteellisenä. Lausunnoissa esitetty on mahdollisuuksien mukaan otettu jatkovalmistelussa huomioon.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys Eduskunnalle kemikaali-tuotevalvontatehtävien keskittämisestä Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon koskevaksi lainsäädännöksi on valmisteilla ja lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2011. Turvatekniikan keskuksen nimi on samassa yhteydessä tarkoitus mahdollisesti muuttaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastoksi. Mikäli mainittu hallituksen esitys tulee Eduskunnan käsiteltäväksi samanaikaisesti pelastuslakia koskevan hallituksen esityksen kanssa, tulisi pelastuslakiehdotuksen 89 §:n 1 momentin 3 kohta ja 91 §:n 5 momentti muuttaa vastaamaan Turvatekniikan keskuksen mahdollista uutta nimeä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Pelastuslaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoite. Voimassa oleva pelastuslaki ei sisällä säännöstä, jossa määriteltäisiin lain tavoite. Lain tavoite on ehdotuksessa kirjoitettu ei-velvoittavaan muotoon ja sen tarkoituksena on yleisellä tasolla ilmaista pelastustoimen toiminta-ajatus. Pelastuslailla pyritään luomaan yhteiskuntaan sellaiset puitteet, että yksittäiset ihmiset, yhteisöt ja viranomaiset voivat elinympäristössään ja toiminnassaan ehkäistä onnettomuuksia sekä varautua rajoittamaan ja torjumaan onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja ja seurauksia. Toisaalta pelastuslain mukaisella pelastustoimen järjestelmällä pyritään varmistamaan, että onnettomuuksien uhatessa tai jo tapahduttua ihmiset saavat tarvitsemaansa järjestäytyneitä apua ja että onnettomuuden vaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi yksilöille ja yhteiskunnan tärkeille toiminoille.

2 §. Lain soveltamisala. Pelastuslain rakenne ja säännösten systematiikka ehdotetaan uudistettavan. Tämän johdosta lain soveltamisalasäännös on muotoiltu vastaamaan ehdotetun lain rakennetta. Ehdotetun uuden pelastuslain soveltamisala vastaa lain rakenteellisesta uudistamisesta huolimatta voimassa olevan pelastuslain soveltamisalaa sisältäen onnettomuuksien ehkäisyn, pelastustoiminnan ja väestönsuojelun. Pelastustoimen toimialan määrittelyssä ei tapahtuisi muutosta.

Pykälän 1 momentin mukaan laissa säädetäisiin yksityishenkilöiden, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuuksista, jotka liittyvät tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen, omatoimiseen varautumiseen, velvollisuuksien rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia sekä osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

Ehdotetussa pelastuslaissa asetettaisiin nykyistä sääntelyä vastaavia yleisluontoisia velvoitteita ihmisille, yrityksille ja yhteisöille

ehkäistä toiminnassaan tulipaloja ja muita onnettomuuksia. Pelastuslain sääntelyn kohteena ovat kaikki ihmiset ja yhteisöt, kun taas erityislainsäädännössä asetetut onnettomuustyyppikohtaiset onnettomuuksien ehkäisyvelvoitteet on pääsääntöisesti kohdistettu toiminnanharjoittajiin ja viranomaisiin. Onnettomuuksien ehkäisyä koskevia velvoitteita on asetettu muun muassa kaivostoimintaa, patoturvallisuutta, sähköturvallisuutta, ydinvoiman käyttöä ja tulvasuojelua koskevassa lainsäädännössä.

Pykälän 2 momentin mukaan laissa säädetäisiin pelastustoimen viranomaisille kuuluvista tehtävistä. Pelastustoimen viranomaisilla tarkoitetaan tässä laissa alueen pelastustoiminta ja sen pelastuslaitosta sekä sisäasiainministeriötä ja aluehallintovirastoja. Lain asianomaisissa säännöksissä määritellään tarkemmin tehtävien kohdentumisesta pelastustoimen eri viranomaisille. Säännöksen 1 kohdan mukaan pelastustoimen viranomaisten tehtävänä on ohjata, neuvoa, valistaa ja valvoa ihmisiä, yrityksiä sekä muita yhteisöjä ja oikeushenkilöitä pelastuslain mukaisten velvollisuuksien täyttämässä. Ehdotettu tehtäväkokonaisuus sisältää viranomaisten nykyiset pelastuslain mukaiset tehtävät tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyssä sekä hallinnon ohjaamisessa ja valvonnassa. Säännöksen 2 kohdassa määritelty pelastustoiminta käsittää voimassa olevan pelastuslain mukaiset pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät. Säännöksen 3 kohdan mukaan laissa määritellään myös pelastustoimen viranomaisten organisaatioon, hallintoon ja toimivaltaan liittyvät asiakokonaisuudet.

Pykälän 3 momentin mukaan väestönsuojelu kuuluisi edelleenkin pelastuslain soveltamisalaan.

Syyskuun 1 päivänä 1999 voimaan tulleella pelastustoimilailla (561/1999) yhdistettiin palo- ja pelastustoimesta annettu laki (559/1975) ja väestönsuojelulaki (438/1958). Väestönsuojelua koskeva kansallinen sääntely siirrettiin edelleen tammikuun 1 päivänä 2004 voimaan tulleeseen nykyiseen pelastuslakiin (468/2003).

Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen mukaisesti pelastustoimen viranomaiset huolehtivat Suomen ratifioimassa Geneven yleis-sopimuksessa (SopS 8/1955) ja sen lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) asetetuista toimialaansa kuuluvista väestönsuojelutehtävistä.

Kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrin suojelemisesta annetun Geneven sopimuksen I lisäpöytäkirjan VI luvun (väestönsuojelu) 61 artiklan mukaan väestönsuojelulla tarkoitetaan humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Edellä mainittuja väestönsuojelutehtäviä ovat hälytystoiminta, evakuointi, suojista huolehtiminen, pimenystoimenpiteiden hoito, pelastustoiminta, lääkintähuolto (mukaan lukien ensiapu ja hengellinen hoito), sammutustoiminta, vaarallisten alueiden tiedustelu ja merkitseminen, puhdistustoiminta ja vastaavat suojeletoimenpiteet, tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu, osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueella, välttämättömien julkisten palveluiden kiireinen kuntoon saattaminen, surmansa saaneista huolehtiminen, avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämisessä sekä edellä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet, mukaan lukien muun muassa suunnittelu- ja järjestelytehtävät. Mainitun artiklan mukaan väestönsuojeluorganisaatiolla tarkoitetaan selkkausten osapuolten toimivaltaisen viranomaisen valtuuttamaa tai asettamaa laitosta tai muuta yksikköä, joka hoitaa nimenomaan ja pelkästään edellä tarkoitettuja väestönsuojelutehtäviä.

Väestönsuojelutehtävät kuuluisivat edelleenkin pelastustoimen ja sen viranomaisten tehtäviin osana pelastustoimen perustehtäviä. Geneven sopimuksen mukaisena toimivaltaisena viranomaisena, joka päättää mitä henkilöitä ja materiaalia sopimuksen mukainen suojeleminen koskee, toimisi sisäasiainministeriö.

Soveltamisalasäännöksen 4 momentin mukaan pelastuslaissa säädettäisiin myös viranomaisten yhteistoiminnasta pelastustoimen tehtävissä ja niihin sisältyvissä väestönsuoje-

lutehtävissä sekä varautumisessa näiden tehtävien hoitamiseen.

Muiden hallinnonalojen Geneven sopimusten mukaiset tehtävät (esimerkiksi lääkintähuolto) toteutetaan asianomaisten viranomaisten (esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimien) toimesta ja lakiehdotuksen 6 luvun mukaisessa yhteistyössä pelastustoimen viranomaisten kanssa.

Geneven sopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen mukaiset väestönsuojelutehtävät kuuluvat Suomessa tosiasiallisesti usean eri hallinnonalan vastuulle eikä Geneven sopimuksen mukaisia velvoitteita ole tyhjentävästi sisällytetty pelastustoimen lainsäädäntöön.

Pelastuslaki sisältää pelastustoimen kannalta keskeiset säännökset väestönsuojeluun varautumisesta ja pelastustoimen kannalta keskeisestä yhteistyöstä väestönsuojelussa (erityisesti poikkeusolojen pelastustoiminnassa) eri viranomaisten kanssa.

Pelastuslaissa on säädetty pelastustoimen viranomaisten lisäksi myös tietyistä muiden viranomaisten tehtävistä väestönsuojelussa (palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa, väestönsuojelun henkilö- ja kiinteistörekisterien ylläpitäminen) sekä myös yksityisten tahojen velvollisuuksista väestönsuojelussa osana pelastuslain mukaisista omatoimista varautumisista.

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusvastuu on valtiolla (Pelastusopisto).

Valmiuslain (1080/1991) 40 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion liikelaitosten ja muiden valtion viranomaisten sekä kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muihin toimenpiteisiin varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Poikkeusoloihin varautumista johtaa, valvoo ja yhteensovittaa valtioneuvosto sekä kukin ministeriö hallinnonalallaan. Valmiuslaki sisältää muun muassa säännöksiä pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa sekä säännöksiä väestönsuojelun tarpeellisesta työstä ja suojarakenteista.

Valmiuslain mukainen suunnittelu- ja valmistelutehtävä velvoittaa varmistamaan viranomaisten tehtävien häiriöttömän hoitami-

sen myös poikkeusoloissa. Pelastuslakiin sisällytettävät velvoitteet huolehtia Geneven sopimusten mukaisesta väestönsuojelusta painottuvat pelastustoimintaan liittyvien tehtävien hoitamiseen poikkeusoloissa ja tässä tarvittavaan viranomaisyhteistyöhön. Poikkeusoloja varten tehtävässä eri hallinnonalojen vastuulla olevassa suunnittelutyössä tulee ottaa huomioon myös Geneven sopimuksissa väestönsuojelutehtäviksi määriteltyjen (eri hallinnonalojen) toimintojen asianmukainen hoitaminen ja sen edellyttämä yhteistyö pelastustoimen kanssa.

Ehdotettu uusi pelastuslaki sisältää pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavat säännökset pelastustoimen viranomaisten ja muiden viranomaisten tehtävistä väestönsuojelussa.

Myös yksityishenkilöiden ja yhteisöjen velvollisuuksiin kuuluisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla rakentaa ja ylläpitää väestönsuojelua sekä osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaisesti valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa väestönsuojelua. Päätös maakunnassa asuvien henkilöiden siirtämisestä maakunnan ulkopuolelle sijaitsevalle paikkakunnalle voidaan kuitenkin tehdä vain maakunnan hallituksen suostumuksella. Nykyistä sääntelyä vastaten väestönsuojelua koskevat velvoitteet koskisivat myös Ahvenanmaan maakuntaa.

Pykälän 5 momenttiin on otettu nykyistä sääntelyä vastaava säännös, jonka mukaan pelastustoimen viranomaisille voi kuulua pelastuslaissa säädettyjen tehtävien lisäksi muitakin tehtäviä sen mukaan kuin muussa laissa säädetään. Pelastustoimelle on säädetty lain tasolla tehtäviä muun muassa öljyntorjunnassa, meripelastustoimessa ja kemikaaliturvallisuuden valvonnassa.

Pykälän 6 momentin mukaisesti pelastuslain mukainen toiminta olisi suunniteltava ja järjestettävä siten, että toiminta on mahdollista myös valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Momenttiin on otettu nykyistä sääntelyä vastaava informatiivinen viittaussäännös valmiuslakiin pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa.

2 luku

Yleiset velvollisuudet

3 §. *Yleinen toimintavelvollisuus.* Jokaisen toimintavelvollisuus on tärkeä yleinen velvollisuus, josta on tarpeen säätää pelastuslaissa. Ehdotettu pykälä on nykyiseen pelastuslain 28 §:ään verrattuna muutoin sama, paitsi että termi pelastustoiminta on vaihdettu termiin pelastustoimenpiteet. Muutos on aiheellinen, koska pelastustoiminnalla tarkoitetaan pelastuslaissa viranomaisille laissa tarkemmin yksilöityjä tehtäviä. Pykälässä säännelty toimintavelvollisuus sisältää ilmoitusvelvollisuuden, hätäilmoituksen tekemisen velvollisuuden sekä pelastustoimenpiteisiin ryhtymisen velvollisuuden. Ilmoitusvelvollisuus koskisi tulipalojen lisäksi myös muita onnettomuuksia, sekä lisäksi tilanteita, joissa henkilö toteaisi tulipalon tai muun onnettomuuden uhan. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi sellaisia tulipaloja, jotka on saatu heti sammutetuksi omin voimin. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti ja pelastustoimenpiteisiin ryhtymättä jättäminen olisivat tekoja, jotka säädettäisiin pelastuslaissa rangaistaviksi.

4 §. *Huolellisuusvelvollisuus.* Huolellisuusvaatimuksesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 23 §:ssä.

Ehdotetussa säännöksessä asetettaisiin yleinen huolellisuusvaatimus tulipalon ja muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi ja nykyistä vastaava velvoite valvoa henkilön määräysvallan piirissä henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Tulen käsittelyyn liittyvistä erityisistä velvoitteista säädettäisiin erikseen lain 5 §:ssä.

Säännöksen tarkoituksena on pyrkiä ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja niistä aiheutuvia vahinkoja. Jokaisen on myös mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon tai muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Määräysvallan piiriin luetaan esimerkiksi kiinteistön omistajan tai haltijan vastuu kiinteistöstä. Pelastusrikkomuksena 106 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistavaa olisi kuitenkin ainoastaan 4 §:n 1 momentissa

säädetyin velvollisuuden olennainen rikkominen.

5 §. *Varovaisuus tulen käsittelyssä.* Tulen ja räjähtävien aineiden käsittelylle asetettaiisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavia rajoituksia tulipaloista aiheutuvan yleisen vaaran vuoksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta käsitellä tulta ja syttyvää tai räjähtävää taikka muuta vaarallista ainetta huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen. Säännöksellä täsmennettäisiin vielä erikseen ehdotetun 4 §:n yleistä huolellisuusvaatimusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta huolehtia riittävistä varotoimista ryhdyttäessä tulityöhön tai sellaiseen korjaus- tai muuhun työhön, jonka johdosta tulipalon tai muun onnettomuuden vaara tuntuvasti lisääntyy. Säännöksen tarkoituksena on täydentää pykälän 1 momenttia, jotta varotoimista huolehdittaisiin erityisesti sellaisissa töissä, joissa tulipalon vaara on tavanomaista suurempi. Tulitöistä aiheutuvien henkilö- ja omaisuusvahinkojen torjumisesta on annettu standardi SFS 5900:2001 (Tulitöiden paloturvallisuus asennus-, huolto- ja korjaustöissä) sisältää ohjeita tulitöitä tekeville ja valvoville henkilöille ja siinä on määritelty tulitöissä tarvittavia turvatoimia.

6 §. *Avotulen teko.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan nuotion tai muun avotulen sytyttämisen kielletyksi, jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että metsäpalon, ruohikkopalon tai muun tulipalon vaara on ilmeinen. Ehdotuksessa laajennettaisiin nykyisessä pelastuslaissa olevaa kieltoa, jonka mukaan nuotiota tai muuta avotulta ei saa sytyttää metsään tai sen läheisyyteen, jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että metsäpalon vaara on ilmeinen. Kiellon laajentaminen on perusteltua, koska myös muualla kuin metsässä tai sen läheisyydessä sytytetyt nuotiot tai muut avotulet voivat aiheuttaa seurauksiltaan vakavia tulipaloja. Säännöksessä kiellettäisiin ilmeisen tulipalon vaaran vallitessa paitsi nuotion niin myös muun avotulen sytyttäminen. Avotulella tarkoitetaan säännöksessä nuotion lisäksi muuta vastaavaa tulen käyttöä, josta tulen on mahdollista päästä irti maapohjan kautta tai kipinöinnin vuoksi.

Säännöksen tarkoittamaksi avotuleksi ei katsota maapohjasta eristettyjä grillejä, tiilistä tai kiviaineksesta valmistettuja tulisijoja sekä edellisiä vastaavia laitteita, joista tuli ei voi päästä leviämään maapohjan kautta tai kipinöinnin vuoksi. Kevytrakenteisten, suoraan maapohjalle asetettavien ja helposti tuulessa kaatuvien grillien ja vastaavien muiden tulisijojen käyttö katsotaan säännöksessä tarkoitetuksi kielletyksi avotulen teoksi tulipalovaaran ollessa ilmeinen.

Pykälän 2 momentin mukaan avotulta ei saisi tehdä toisen maalle ilman maanomistajan lupaa. Säännös eroaisi nykyisen pelastuslain 24 §:n 2 momentista, jossa avotulen teko toisen maalle katsotaan sallituksi, jos siihen on pakottavaa tarvetta. Pelastuslaissa ei ole erikseen tarvetta säännellä ilman lupaa tapahtuvasta avotulen teosta pakottavasta tarpeesta, koska rikoslain (39/1889) 4 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan muu kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettu, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Voimassa olevan pelastuslain 24 §:n 4 momentin mukaan alueen pelastusviranomainen voi kieltää avotulen teon tai muun tulipalon vaaraa aiheuttavan toiminnan pelastustoimen alueella tai osassa sitä määräajaksi, milloin tulipalon vaara on ilmeinen. Pykälän 3 momentissa ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Ehdotuksessa kieltomahdollisuus on rajattu kohdistuvaksi ainoastaan avotulen tekoon, koska nykyisen kaltainen mahdollisuus kieltää yleisesti tulipalon vaaraa aiheuttava toiminta ei ole määriteltävissä riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ja kieltä voisi kohdistua näin ollen mihin tahansa sinänsä lailliseen toimintaan. Pelastusviranomainen voi kuitenkin ehdotetun lain 81 §:n 3 momentin mukaisesti tarvittaessa heti keskeyttää toiminnan, josta on välitön tulipalon tai muun onnettomuuden vaara.

Pykälässä säädettyjen kieltojen rikkomisesta rangaistaisiin pelastuslaissa pelastusrikkomuksena.

7 §. Kulotus. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin mahdollisuudesta suorittaa kulotus ehdotetun 6 §:n estämättä. Säännöksen mukaan kuivanakin aikana voitaisiin suorittaa kulotus erityistä varovaisuutta noudattaen, jollei 6 §:n 3 momentista muuta johdu. Kulotus edellyttää aina riittäviä henkilövoimavaroja ja valvontaa sekä asianmukaista varautumista tulen hallitsemattoman leviämisen varalta.

Pykälän 2 momentin mukaan metsämaan kulotus saataisiin suorittaa ainoastaan kulutuksen käytännön työhön perehtyneen metsäammattilaisen valvonnassa. Metsämaan kulutuksen ammattimainen valvonta on välttämätöntä, jottei kulotuksesta aiheudu hallitsematonta metsäpaloa. Kulotusta valvovan metsäammattilaisen tulee olla perehtynyt kulutuksen tekniikoihin ja osattava varautua toimimaan kulotustilanteessa siten, ettei tuli pääse leviämään kulotettavan alan ulkopuolelle. Valvonnassa on otettava huomioon myös kulutuksen päätyttyä tapahtuva riittävä jälkivartiointi. Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteisään voimassa olevaa pelastuslain sääntelyä. Metsämaan kulotus ilman momentissa tarkoitettua metsäammattilaisen valvontaa säädetäisiin rangaistavaksi teoksi.

8 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälän nojalla kulotuksesta tulisi ennakolta ilmoittaa pelastuslaitokselle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös muuta tulenkäyttöä, josta aiheutuu merkittävästi savun muodostumista. Ilmoitusvelvollinen olisi kulotuksen suorittaja tai vastaavasti avotulen sytyttäjä. Pakollinen ilmoitusvelvollisuus vähentäisi pelastuslaitosten erheellisiä hälytyksiä ja alueen pelastusviranomaisella olisi mahdollisuus ryhtyä tarvittaessa lakiehdotuksen 12 luvussa tarkoitettuihin valvontatoimenpiteisiin. Voimassa olevan pelastuslain mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan kulotusta. Kulotuksesta tehtävän ilmoituksen laiminlyönti säädetäisiin rangaistavaksi teoksi.

3 luku **Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet**

9 §. Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus. Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteisään pelastuslain nykyistä sääntelyä. Verrattuna nykyiseen sääntelyyn säännöksen sovel-

tamisala on rajattu rakennuksen käytön aikaiseen turvallisuuden ylläpitoon. Lisäksi 1 momentin yleisvelvoitetta on täydennetty poistumisturvallisuuden ja pelastushenkilöstön turvallisuuden osalta. Ehdotetun säännöksen 2 momentti vastaa voimassa olevan pelastuslain 21 §:n 2 momenttia.

Paloturvallisuudesta rakennuksessa ja sen ympäristössä huolehtiminen edellyttää myös toimenpiteitä tahallisesti sytytettyjen palojen estämiseksi. Tärkeitä keinoja ovat erityisesti järjestyksen ja siisteyden ylläpitäminen ja helposti syttyvien tavaroiden asianmukaisesti säilyttämisestä huolehtiminen. Helposti syttyvää materiaalia tai muuta tulipalon syttymisen tai leviämisen vaaraa aiheuttavaa tavaraa saa säilyttää vain siihen tarkoitetuissa paikoissa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi räjähdysvaarallisten aineiden säilyttämistä tarkoitukseen suunnitelluissa lukittavissa kaapeissa tai vastaavissa paikoissa sekä roskien ja muiden jätteiden säilyttämistä vain tarkoitukseen varatuissa paikoissa. Jäteastioiden, tavaravarastojen ja vastaavien sijoittamisessa on otettava huomioon paitsi tulipalon syttymisen estäminen, niin myös sen leviämisen rajoittaminen. Rakenteellisin ja muin keinoin on huolehdittava, ettei esimerkiksi jätekatoksen palo pääse leviämään vieressä olevaan rakennukseen.

Rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja vastaisivat kukin osaltaan pykälän 1 momentissa tarkoitetuista palo- ja poistumisturvallisuusvelvoitteista määräysvaltansa piirissä olevissa asioissa. Lakiehdotuksen 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen olisi alueellaan valvottava pelastuslain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista, kun on kyse pelastuslain 2 ja 3 luvuissa säädettyistä velvollisuuksista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen olisi tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Lakiehdotuksen 81 §:ssä säädetäisiin alueen pelastusviranomaisen oikeudesta antaa korjausmääräys tai keskeyttää välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttava toiminta ja 82 §:ssä määrätä kohteelle erityisiä turvallisuusvaatimuksia. Edellä tarkoitettujen määräysten alueen pelastusviranomaisen voisi kohdistaa rakennuksen omistajaan, haltijaan tai toiminnanharjoittajaan sen mukaan kenen

velvollisuuksiin ja määräysvaltaan velvoitteista huolehtimisen voitaisiin katsoa ensisijaisesti kuuluvan. Lähtökohtaisesti velvoitteista vastaisi rakennuksen omistaja tai omistajan ja haltijan keskinäisen sopimuksen (esimerkiksi vuokrasopimus) mukaan haltija. Toimintaa rakennuksessa voi kuitenkin harjoittaa rakennuksen omistajan ja haltijan ohella myös muu oikeushenkilö, toiminnanharjoittaja. Viimeksi mainitussa tilanteessa alueen pelastusviranomaisen voisi kohdistaa valvonnan ja antaa pelastuslaissa tarkoitettuja määräyksiä myös toiminnanharjoittajalle. Jos alueen pelastusviranomaisen ei yksiselitteisesti voisi todeta kenen vastuulle pykälässä tarkoitettu huolehtimisvelvollisuus rakennuksen palo- ja poistumisturvallisuudesta kuuluu, alueen pelastusviranomaisen voisi kohdistaa mahdolliset määräykset yhteisvastuullisesti rakennuksen omistajaan, haltijaan ja toiminnanharjoittajaan.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu kiello säilyttää pykälässä säädetyn vastaisesti helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa olisi yleisesti velvoittava ja koskisi kaikkia ihmisiä ja oikeushenkilöitä. Lakiehdotuksen 106 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan velvoitteiden laiminlyönti ja rikkominen olisivat pelastusrikkomuksina rangaistavia tekoja.

10 §. Rakennusten uloskäytävät. Vastaavat säännökset rakennusten uloskäytävien pitämistä esteettöminä sekä kiello tavaroiden säilyttämisestä uloskäytävillä sisältyvät nykyiseen pelastuslakiin. Kulkukelpoisuusvaatimusta ehdotetaan täydennettävän vaatimuksella pitää uloskäytävät ja kulkureitit muutoinkin turvallisen ja tehokkaan poistumisen mahdollistamassa kunnossa. Tämä merkitsisi muun muassa sitä, että uloskäytävien ovia ei saisi lukita tai teljetä poistumisen estävällä tavalla. Uloskäytävien ja kulkureittien osalta tulisi aina ottaa huomioon esteettömyys ja vammaisten henkilöiden mahdollisuudet pelastautua. Voimassa olevan ja ehdotetun sääntelyn mukaan uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellarien ja varastojen kulkureiteillä ei saa säilyttää mitään tavaraa. Säännöksen tulkintakäytäntö on ollut pelastuslaitoksissa vaihtelevaa ja tiukimmillaan esimerkiksi joulun aikaan kerrostalojen huoneistojen ovissa erittäin yleisiä ovikoristeita on pidetty tavarain säilyttämisenä uloskäytävillä. Säilyttämi-

sellä ei säännöksessä tarkoiteta tavanomaisia ilmoitustauluja, kynnysmattoja ja ovikoristeita. Niistä ei voida katsoa aiheutuvan sellaista vaaraa paloturvallisuudelle, että niiden käyttö tulisi lailla kieltää.

Yleisvaatimus uloskäytävien ja kulkureittien merkitsemisestä ja valaisemisesta esimerkiksi majoitus- ja kokoontumistiloissa sisältyy rakentamismääräyskokoelman paloturvallisuusmääräyksiin. Myös työturvallisuuslainsäädännössä on tästä säännöksiä. Säännöksen 1 momentti täydentäisi muussa lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Jos uloskäytävät ja kulkureitit niille eivät muuten ole selvästi havaittavissa, olisi ne merkittävä selkein opastein. Esimerkiksi kerrostalossa ei uloskäytävien merkitsemistä opasteilla yleensä tarvita. Opasteiden ulkoasusta säädetään valtioneuvoston päätöksessä työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden käytöstä (976/1994). Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin nykyiseen tapaan säätää tarkemmin, mitkä tilat on varustettava opasteilla ja täydentävällä valaistuksella.

Rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja vastaisivat kukin osaltaan pykälässä tarkoitetuista rakennusten uloskäytävien turvallisuuden varmistamiseksi asetetuista velvoitteista määräysvaltansa piirissä olevissa asioissa. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu kiello säilyttää pykälässä säädetyn vastaisesti tavaroita uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellareiden ja varastojen kulkureiteillä olisi yleisesti velvoittava ja koskisi kaikkia ihmisiä ja oikeushenkilöitä. Lakiehdotuksen 106 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan velvoitteiden laiminlyönti ja rikkominen olisivat pelastusrikkomuksina rangaistavia tekoja.

11 §. Kiinteistöjen pelastustiet. Velvoitteet merkitä pelastustiet ja pitää ne esteettöminä sekä valtuus säätää pelastustien merkitsemisestä tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella sisältyvät jo nykyiseen pelastuslakiin. Pykälän 1 momentissa asetettu velvoite koskisi kiinteistön omistajaa, haltijaa ja toiminnanharjoittajaa. Jokainen mainituista tahoista olisi osaltaan velvollinen huolehtimaan määräysvaltansa piirissä olevista toimenpiteistä siten, että hälytysajoneuvoille tarkoitettuja pelastustiet pidetään ajokelpoisina ja esteettöminä ja että ne on merkitty asianmukaisesti. Säännöksessä asetettu velvoite

pitää pelastustiet ajokuntoisina ja esteettöminä käsittää myös asianmukaisen lumen poiston pelastusteiltä. Pykälän 2 momentin mukaan pelastustielle ei saisi pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutakaan estettä ja velvoite koskisi kaikkia ihmisiä. Pelastustiellä mahdollisesti olevaa ajoporttia ei katsota säännöksessä tarkoitetuksi kielletyksi esteeksi, jos hälytysajoneuvojen miehistöillä on mahdollisuus tarvittaessa saada ajoportti helposti auki, eikä portista ole muutoinkaan haittaa hälytysajoneuvojen liikkumiselle ja toiminnalle. Lakiehdotuksen 106 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan velvoitteiden laiminlyönti ja rikkominen olisivat pelastusrikkomuksina rangaistavia tekoja.

12 §. Laitteiden kunnossapito. Rakennuksen omistaja ja haltija sekä toiminnanharjoittaja olisivat rakennuksen yleisten tilojen lisäksi velvollisia huolehtimaan pykälässä tarkoitettun kaluston, laitteiden ja muiden järjestelyiden toimintakunnosta, huollosta, tarkastuksesta ja muista vastaavista toimenpiteistä myös silloin kun nämä turvallisuusjärjestelyt palvelevat muutoin koko rakennusta. Tällaisia koko rakennusta palvelevia järjestelyjä ovat esimerkiksi automaattiset paloilmointimet ja sammutuslaitteistot. Jokainen edellä mainituista tahoista vastaisi osaltaan velvoitteista määräysvaltansa piirissä. Huoneiston haltija olisi velvollinen huolehtimaan velvoitteista hallinnassaan olevien tilojen osalta. Velvoitteiden laiminlyöntitapauksissa alueen pelastusviranomaisen voisi käyttää 105 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti uhkasakkoa tai teettämisuuhkaa.

Yleinen kunnossapitovelvoite koskisi kaikkia rakennusten paloturvallisuuslaitteita sekä väestönsuojien varusteita ja laitteita. Laitteiden toimintakunnossa pitäminen edellyttää yleensä säännöllistä huoltoa ja tarkastusta. Tarvittavat huolto- ja tarkastustoimenpiteet riippuvat laitteesta ja ne kerrotaan laitteen valmistajan laatimassa käyttö- ja huolto-ohjeessa. Näitä ohjeita on myös esimerkiksi standardeissa. Joidenkin tärkeiden laitteiden huollosta ja tarkastamisesta säädettäisiin lisäksi nykyiseen tapaan tarkemmin asetuksella. Laitteiden huollosta ja tarkastuksesta annettavat tarkemmat säännökset koskisivat näiden laitteiden huolto- ja tarkastusvälejä sekä rakennuksen omistajalta ja haltijalta se-

kä toiminnanharjoittajalta edellytettävien muiden säännöllisesti tehtävien huolto- ja kunnostustoimenpiteiden sisältöä. Tällaisia säännöksiä on nykyisin annettu palovaroittimista, automaattisista paloilmointimista, käsisammuttimista, automaattisista sammutuslaitteistoista sekä poistumisreittien opasteista ja valaisemisesta. Nykyistä asetuksenantovaltuutta täydennettäisiin mahdollisuudella säätää kunnossapito-ohjelmasta ja toimenpiteiden kirjaamisesta. Huolto- ja tarkastustyön sisällöstä ja näiden töiden tekijöiltä vaadittavasta ammattitaidosta ja pätevyydestä säädetään pelastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007).

Ehdotetut velvoitteet vastaavat pääpiirteisään pelastuslaissa nykyisin asetettuja velvoitteita. Pykälässä asetettu kunnossapitovelvoite koskee, kuten nykyäänkin, myös muissa säädöksissä kuin pelastuslaissa vaadittuja säännöksessä tarkoitettuja laitteita, kalustoa, varusteita, opasteita ja valaistusta. Nuohousta ja ilmanvaihdon puhdistusta koskevat velvoitteet säädettäisiin kuitenkin erillisessä pykälässä.

13 §. Nuohous ja ilmanvaihtolaitteiden huolto. Ehdotettu pykälä vastaa pääpiirteisään pelastuslain nykyisiä säännöksiä. Ehdotetun säännöksen 1 momentin 3 kohtaan on kuitenkin sisällytetty uusi säännös tikkaiden kunnossapidosta. Tulisijojen ja hormien nuohoustyön teettäminen ja tikkaiden kunnossapito olisi rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan velvollisuus. Voimassa olevassa lainsäädännössä velvoitteet on kohdistettu rakennuksen omistajaan ja haltijaan. Käytännössä kuitenkin rakennuksen kunnossapidosta vastaavat usein myös rakennuksessa toimintaa harjoittavat tahot kuten erilaiset yritykset. Jokainen mainituista tahoista vastaisi osaltaan velvoitteista määräysvaltansa piirissä ja asianomaisten mahdollisesti keskinäisesti sopiman vastuun mukaisesti. Huoneiston haltija vastaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla velvoitteista hallinnassaan olevien tilojen osalta. Vastuunjako olisi sama kuin edellä 12 §:ssä tarkoitettujen laitteiden kunnossapidossakin. Velvoitteiden laiminlyöntitapauksissa alueen pelastusviranomaisen voisi käyttää 105 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti uhkasakkoa tai teettämisuuhkaa.

Nuohous olisi teetettävä nykyiseen tapaan sisäasiainministeriön asetuksessa säädetyn määrävällein. Nuohouspalveluista ehdotetaan säädettävän lakiehdotuksen 9 luvussa. Luvussa säädettäisiin muun muassa nuohoustyön sisällöstä. Nuohouspalvelut tuottaa nykyisin lähes pääsääntöisesti alueen pelastustoimen kilpailutuksen perusteella valitsema yksityinen piirinuohooja. Alueen pelastustoimi voisi kuitenkin nykyiseen tapaan tuottaa nuohouspalvelut myös pelastuslaitoksen omana työnä taikka sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa. Nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla nuohouspalvelut tulee tilata alueen pelastustoimen päättämältä nuohouspalveluiden tuottajalta.

Myös ilmanvaihtokanavien ja -laitteistojen huolto ja puhdistus olisi rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan vastuulla. Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin paloturvallisuussyistä tehtävästä puhdistuksesta, mikä voisi koskea esimerkiksi ravintolakeittiöitä, puusepäntehtaita ja hoitolaitoksia. Toisin kuin nuohouksen osalta, ilmanvaihdon puhdistuspalveluista ei säädettäisi tässä laissa tarkemmin, vaan vastuutaho voi itse valita, kenellä puhdistustyön teettää. Ilmanvaihtolaitteistoista ja niiden puhdistamisesta säädetään laajemmin muun muassa valtioneuvoston asetuksessa työpaikkojen turvallisuus- ja terveysturvallisuudesta (577/2003) sekä rakentamismääräyksissä.

Velvoitetta huolehtia tulisijan ja savuhormien säännöllisestä nuohoamisesta ehdotetaan täydennettävän velvoitteella pitää taloja piipputikkaat sellaisessa kunnossa, että nuohous voidaan suorittaa turvallisesti. Tämä koskisi myös kattokulkutien muita osia, kuten mahdollisia kattosiltoja ja askeltoja, sekä katon turvavarusteita, kuten kaiteita. Uudella velvoitteella helpotettaisiin pelastusviranomaisen mahdollisuutta puuttua asiaan. Nimenomainen velvoite myös edesauttaisi asiasta tiedottamista.

14 §. Omatoiminen varautuminen. Omatoimisesta varautumisesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 8 §:ssä.

Varautumisvaatimus kattaa onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäisemiseen tähtäävät toimenpiteet sekä varautumisen onnet-

tomuustilanteissa toimimiseen. Poikkeusoloja varten tapahtuva omatoiminen varautuminen käsittää nykyisen käytännön mukaisen varautumisen myös kohdekohtaisiin väestönsuojelutoimenpiteisiin, kuten väestönsuojien käyttöönottoon ja toimintaan kohteessa poikkeusolojen vallitessa. Varautumisvaatimusta täydentävät lakiehdotuksen nimenomaiset säännökset esimerkiksi pelastussuunnitelmasta, palovaroittimista ja hoitolaitosten turvallisuudesta.

Varautumisvaatimus koskisi säännöksessä yksilöityjen tahojen koko toimintaa. Varautumisvelvoite sisältää rakennuksessa tapahtuvan varautumisen lisäksi myös asianomaisen tahon muualla kuin rakennuksessa tapahtuvan toiminnan. Esimerkiksi yrityksen tarjotessa palveluitaan yritystoimintaan käytetyn rakennuksen ulkopuolella, tulisi vaaratilanteiden ehkäisy ottaa toiminnassa ja sen suunnittelussa huomioon. Rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja vastaisivat kukin osaltaan pykälässä tarkoitettua omatoimisen varautumisen velvoitteesta määräysvaltansa piirissä olevissa kohteissa ja asioissa.

15 §. Pelastussuunnitelma. Lakiehdotuksen 4 §:ssä säädetään jokaisen ihmisen ja yhteisön huolellisuusvaatimuksesta asuin- ja toimintaympäristössään ja 14 §:ssä velvoitteesta omatoimiseen varautumiseen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi edellä mainittuun varautumiseen liittyvästä velvoitteesta laatia pelastussuunnitelma rakennukseen ja muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat.

Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 9 §:n 3 momentin mukaista velvoitetta laatia pelastussuunnitelma valtioneuvoston asetuksessa tarkemmin määriteltäviin kohteisiin. Säännösehdoituksessa tarkoitettu pelastussuunnitelma tulisi laatia ainakin sairaaloihin, hoitolaitoksiin, palvelu- ja tukiasumiseen käytettäviin rakennuksiin, kouluihin, oppilaitoksiin, päiväkohteihin ja muihin vastaaviin rakennuksiin sekä

kulttuuriomaisuuden kannalta tärkeisiin kohteisiin. Lisäksi kerrostaloihin ja rivitaloihin tulisi jatkossakin laatia pelastussuunnitelma. Suunnitteluelvoitteeseen piiriin kuuluvat kohteet määriteltäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentissa määritellään pelastussuunnitelman laatimisvelvoite nykyistä sääntelyä selkeämmin rakennuksen haltijan vastuulle. Jos kuitenkin rakennuksessa, kuten suurissa liikekeskuksissa, toimii useita toiminnanharjoittajia, tulee rakennuksen haltijan laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Toiminnanharjoittajien velvollisuus osallistua rakennuksen pelastussuunnitelman laatimiseen liittyy toiminnanharjoittajille 14 §:ssä asetettuun omatoimisen varautumisen velvoitteeseen. Pelastussuunnitelma tulee laatia aina yhteistyössä myös 18 §:ssä tarkoitetun hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pelastussuunnitelman sisältövaatimuksesta. Pelastussuunnitelman laatiminen on merkittävä velvoite ja siksi suunnitelman sisältövaatimuksesta säädettäisiin lain tasolla. Pelastussuunnitelmassa olisi käsiteltävä vähintäänkin tehdyn vaara- ja riskinarvioinnin tulokset, onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden varalta toteutettavat turvallisuusjärjestelyt sekä annettavat turvallisuus- ja toimintaohjeet. Harjoitettavan toiminnan laajuudesta riippuisi missä määrin pelastussuunnitelmassa olisi käsiteltävä turvallisuusjohtamiseen liittyviä eri asioita. Suunnittelua koskevia velvoitteita on lisäksi säädetty muussa lain-säädännössä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan suunnitteluelvoitteeseen tarkemmasta sisällöstä voitaisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavalla tavalla antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Myös suunnitteluelvoitteeseen piirissä olevat kohteet määriteltäisiin nykyiseen tapaan tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

16 §. *Yleisötילוaisuuden pelastussuunnitelma.* Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan pelastussuunnitelma on nykyisin laadittava liiketoiminnan harjoittajan tai muun yhteisön järjestämään tapahtumaan,

jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi. Pelastussuunnitelma tai sen yhteenveto on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle tämän antamien ohjeiden mukaisesti.

Ehdotetun 1 momentin mukaan yleisötילוaisuuden pelastussuunnitelma tulisi laatia yleisötילוaisuuksiin sekä muihin tapahtumiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski.

Kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaan yleisötילוaisuuden järjestäjän on tehtävä kirjallinen ilmoitus yleisötילוaisuuden järjestämipaikan poliisille. Kokoontumislain mukaista ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä sellaisesta yleisötילוaisuudesta, joka osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämipaikan vuoksi ei edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka erityisiä liikennejärjestelyjä. Kokoontumislain 7 §:n mukaan poliisille on tehtävä ilmoitus myös yleisestä kokouksesta. Pelastuslain mukainen sääntely koskisi ainoastaan yleisötילוaisuuksia yleisten kokousten jäädessä pelastuslain mukaisen sääntelyn ulkopuolelle ja kokoontumislainsäädättyjen poliisin toimivaltuuksiin varaan.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin suunnitelman toimittamisesta alueen pelastusviranomaiselle ja alueen pelastusviranomaisen toimenpiteistä niissä tilanteissa, joissa suunnitelma tai tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt ovat puutteelliset. Alueen pelastusviranomaisen ilmoittaisi tarvittaessa suunnitelmasta poliisille ja ensihoidosta vastaavalle terveystilaisuudelle. Ehdotetulla sääntelyllä korostetaan pelastustoimen, poliisin sekä ensihoidosta ja sairaankuljetuksesta vastaavien viranomaisten yhteistyön merkitystä suurten yleisötילוaisuuksien turvallisuusjärjestelyiden ohjaamisessa ja valvonnassa. Viranomaiset voivat myös tarvittaessa tehdä kohteessa toimivaltuuksiensa mukaisia tarkastuksia. Suunnitelman toimittamisaika poliisille tehtävissä kokoontumislain mukaisis-

sa ilmoituksissa on viisi vuorokautta. Alueen pelastusviranomaiselle ilmoitus tulisi tehdä neljätoista vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista, koska säännöksessä kyseessä oleviin tilaisuuksiin sisältyy merkittävä henkilötai paloturvallisuusriski, joka edellyttää tehdyn pelastussuunnitelman arvioimista ja mahdollista täydentämisestä sekä tarvittaessa myös palotarkastuksen suorittamista kohteessa. Alueen pelastusviranomainen voisi kuitenkin erityisestä syystä hyväksyä, että yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma toimitetaan sille tiedoksi edellä mainitun määräajan jälkeen. Erityisenä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että tilaisuuden järjestäjät eivät ole ajoissa tienneet tai osanneet ennakoida tarvetta tilaisuuden järjestämiseen, eivätkä tästä johtuen ole voineet ryhtyä valmistelemaan ajoissa pelastussuunnitelmaa. Ehdotettuun 3 momenttiin on otettu informatiivisessa mielessä viittaus erikoistehosteiden ilmoittamisvelvollisuutta koskevaan säännökseen.

Vastaavasti kuin 15 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi pelastussuunnitelman tarkemmasta sääntelystä, valtioneuvoston asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin ne yleisötilaisuudet ja tapahtumat, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Myös yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä voitaisiin antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotetun 106 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman määräajassa toimittamisen laiminlyönti olisi pelastusrikkomuksena rangaistava teko. Alueen pelastusviranomainen voisi kuitenkin erityisestä syystä hyväksyä suunnitelman toimitettavaksi säädettyä määräaikaa myöhemminkin, eikä tällöin sovellettaisi asianomaista rangaistussäännöstä.

17 §. Palovaroittimet. Nykyisessä pelastuslaissa on ehdotettua vastaava velvoite varustaa asunnot sekä majoitus- ja hoitolaitostilat riittävällä määrällä palovaroittimia tai suojaustasoltaan vastaavia laitteita. Pykälän 1 momentin mukaan laitteiden tulisi mahdollisimman aikaisin havaita alkava tulipalo ja varoittaa asunnossa olevia. Tulipalon havaitseminen ja paikallaolijoiden varoittaminen voidaan toteuttaa tilasta riippuen erilaisilla teknisillä ratkaisuilla. Palon mahdollisimman

aikainen havaitseminen edellyttää yleensä savu- ja palokaasuihin reagoivien ilmaisimien käyttöä sen sijaan, että käytettäisiin ainoastaan lämmön nousuun reagoivia ilmaisimia. Paikallaolijoiden varoittaminen puolestaan edellyttää, että laitteen antama hälytys kuuluu asunnossa niihin tiloihin, joissa normaalisti oleskellaan. Erityisryhmien osalta tulee palovaroittimen antaa varoitus tarvittaessa muutenkin kuin äänimerkillä. Majoitustiloissa, hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa on varoittaminen toteutettava niin, että vaarassa olevat kuulevat tai näkevät hälytyksen. Hoitolaitoksissa voi joissakin tapauksissa olla kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa, että laitteen antama varoitusääni ohjataan tiloihin, joista henkilökunta sen kuulee ja voi ryhtyä välittömästi toimenpiteisiin hoidettavien varoittamiseksi ja pelastamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyiseen tapaan toiminnanharjoittajan velvollisuudesta varustaa majoitustilat ja hoitolaitokset palovaroittimella. Nykyistä sääntelyä on kuitenkin täydennetty siten, että 18 §:ssä tarkoitettuna palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittaja olisi myös velvollinen varustamaan kohteen asianmukaisilla palovaroittimilla, sen sijaan, että velvoite olisi asukkailta. Käytännössä palovaroitinasia tulisi esille pelastussuunnitelmaa (15 §) ja hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusselvitystä (19 §) laadittaessa.

Kuten nykyisinkin, sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä palovaroittimien riittävää määräästä, asianmukaisesta sijoittamisesta sekä niiden toiminnasta. Palovaroittimien kunnossapidosta säädetään 12 §:ssä ja palovaroittimien teknisistä vaatimuksista pelastustoimen laitteista annetussa laissa.

18 §. Poistumisturvallisuus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa. Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastussuunnitelma on laadittava valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävään rakennukseen tai muuhun kohteeseen. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia muun muassa sairaaloihin, vanhainkoteihin, hoitolaitoksiin, liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin

sekä rangaistuslaitoksiin ja muihin näitä vastaaviin tiloihin, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet. Edellä mainituissa kohteissa on asetuksen mukaan lisäksi selvitettävä pelastussuunnitelman laatimisen yhteydessä, miten rakennuksessa tai tilassa olevien heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa. Selvitystä kutsutaan vakiintuneen käytännön mukaan pelastuslain mukaiseksi turvallisuus selvitykseksi. Pelastuslaissa säädetyt velvoitteet koskevat käytössä olevaa rakennuskantaa. Vastaavasta selvitysvelvollisuudesta uudisrakentamisen osalta on säädetty Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa (E1:2002).

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan otettavaksi lain tasolle uusi nimenomainen säännös hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuudesta. Säännöksen mukaan toiminnanharjoittajan on etukäteen laadittu selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutetuina toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti hoitolaitoksesta tai palvelu- ja tukiasumisen piiriin kuuluvasta kohteesta tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa. Säännös täydentäisi lakiehdotuksen 14 §:n mukaista toiminnanharjoittajan yleistä omatoimisen varautumisen velvoitetta.

Momentissa on määritelty käsitteiden ”hoitolaitokset” ja ”palvelu- ja tukiasuminen” piiriin ehdotetussa laissa kuuluvat kohteet. Määrittely perustuu pääpiirteissään sosiaalihoitolain (710/1982) mukaiseen käsitteistöön. Sosiaalihoitolain 17 §:n mukaan kunnan on huolehdittava muun muassa asumis- palveluista ja laitoshuollosta. Asumis- palveluilla tarkoitetaan sosiaalihoitolain 22 §:n mukaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Asumis- palveluja annetaan 23 §:n mukaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisen järjestämisessä. Laitoshuollolla tarkoitetaan mainitun lain 24 §:n mukaan hoidon, ylläpidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Laitoshuoltoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituk-

senmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen. Ehdotetussa säännöksessä hoitolaitoksiin ja palvelu- ja tukiasumiseen sisältyisivät myös edellä mainittuihin verrattavissa olevat kohteet, joissa henkilöiden poistumismahdollisuudet ovat rajoittuneet, heikentyneet tai poikkeavan toimintakyvyn seurauksena tavanomaisista huonommat. Säännöksen soveltamisala on kuitenkin rajattu asumisyksikön muotoon järjestettyyn asumiseen.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin tarkemmin poistumisturvallisuusvaatimuksen toteutumisesta vastaavat toiminnanharjoittajat. Toiminnanharjoittajina pidettäisiin kaikkia niitä tahoja, jotka tosiasiallisesti huolehtivat hoitolaitosten ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä tai ylläpidosta. Ehdotettu poistumisturvallisuusvaatimus koskisi näin ollen kaikkia hoitolaitoksia ja palvelu- ja tukiasumisen piiriin kuuluvia kohteita riippumatta siitä, onko toiminnanharjoittajana kunta vai muu julkis- tai yksityisoikeudellinen taho.

Poistumisturvallisuusvaatimukseen liittyvästä poistumisturvallisuus selvityksestä säädetäisiin ehdotetun lain 19 §:ssä, poistumisturvallisuuden arvioinnista ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmasta lain 20 §:ssä ja poistumisturvallisuuden toteuttamismääräyksestä 21 §:ssä.

19 §. Poistumisturvallisuus selvitys. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan tulisi laatia lakiehdotuksen 18 §:n mukaiseen poistumisturvallisuusvaatimukseen perustuva poistumisturvallisuus selvitys. Poistumisturvallisuusvaatimus ja siihen liittyvä poistumisturvallisuus selvityksen laatimisvelvollisuus on kohdistettu nimenomaisesti 18 §:n 2 momentissa määritellylle toiminnanharjoittajalle. Hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumiseen käytettävän rakennuksen omistaja ja haltija voi olla muu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kuin toiminnanharjoittaja. Vaikka rakennuksen pelastussuunnitelman laatimisvelvoite on lakiehdotuksen 15 §:n mukaisesti säädetty rakennuksen haltijan vastuulle, poistumisturvallisuusvaatimuksen toteutumisesta vastaisi toiminnanharjoittaja, koska vain toiminnanharjoittajalla on edellytykset arvioida asukkaiden ja hoidettavien henkilöiden todellisen

toimintakyvyn vaikutus tarvittaviin poistumisturvallisuuden järjestelyihin.

Ehdotettu poistumisturvallisuusselvitys vastaisi pääpiirteissään nykyisin voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua turvallisuusselvitystä. Poistumisturvallisuusselvityksessä tulisi selvittää, miten rakennuksen tai tilan käyttötapa ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä. Henkilöiden rajoittuneella toimintakyvyllä tarkoitetaan myös tilanteita, joissa esimerkiksi ovien lukituksilla tai muulla tavalla on rajoitettu tai estetty henkilöiden vapaa poistuminen tiloista. Poistumisturvallisuusselvityksessä toiminnanharjoittaja osoittaa sen, miten hoitolaitoksessa tai palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvassa kohteessa on suunniteltu huolehdittavan siitä, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa.

Ehdotetun 2 momentin mukaisesti poistumisturvallisuusselvitys tulisi tehdä ennen toiminnan aloittamista. Jos kohteeseen on laadittu rakennusluvan yhteydessä rakentamismääräysten tarkoittama turvallisuusselvitys, ei erillistä tämän lain mukaista poistumisturvallisuusselvitystä vaadittaisi. Selvitys olisi päivitettävä kolmen vuoden välein ja myös, jos toiminta on olennaisesti muuttunut. Päivitysvelvoite koskisi myös poistumisturvallisuusselvitystä tämän lain mukaisesti vastaavaa rakentamismääräysten mukaisesti laadittua turvallisuusselvitystä. Päivitysvelvoite on olennainen toiminnassa, jossa olosuhteet voivat muuttua rakennuksen tai tilan käytön aikana niin merkittävästi, että turvallisuusjärjestelyjen riittävyys on arvioitava säännöllisesti.

Poistumisturvallisuusselvitys olisi 3 momentin mukaisesti toimitettava alueen pelastusviranomaiselle poistumisturvallisuuden arviointia varten ja tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle ja 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta sekä sen sisällöstä.

Lain voimaantulosäännöksen (112 §) 3 momentin 6 ja 7 kohdissa ehdotetaan sää-

dettäväksi siirtymäajoista poistumisturvallisuusselvityksen tekemiselle.

20 §. *Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma.* Pykälän 1 momentin mukaan alueen pelastusviranomaisen tulisi arvioida, täyttääkö poistumisturvallisuusselvitys ehdotetussa 18 §:ssä asetetun poistumisturvallisuusvaatimuksen. Poistumisturvallisuusselvityksen perusteella arvioidaan, ovatko rakennuksen tai tilan turvallisuusjärjestelyt riittävät varmistamaan henkilöiden turvallisen poistumisen tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa. Ehdotetun 2 momentin mukaan alueen pelastusviranomaisen voisi vaatia toiminnanharjoittajaa toteuttamaan poistumiskokeen sen todentamiseksi, miten poistuminen käytännössä toteutetaan riittävän nopeasti ja turvallisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmasta. Jos toiminnanharjoittajan tekemän poistumisturvallisuusselvityksen ja mahdollisen poistumiskokeen perusteella olisi ilmeistä, että kohde ei täytä laissa asetettua poistumisturvallisuusvaatimusta, alueen pelastusviranomaisen asettaa määräajan poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman laatimiseksi. Poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmassa toiminnanharjoittaja määrittelee toimenpiteet, joilla se käytännössä saattaa kohteen poistumisturvallisuuden laissa edellytetylle tasolle. Poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman tulee sisältää määräajat toimenpiteiden suorittamiselle.

21 §. *Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys.* Pykälän mukaan alueen pelastusviranomaisen tulisi antaa hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumisen toiminnasta vastaavalle toiminnanharjoittajalle poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys silloin kun poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmassa määritellyillä toimenpiteillä ei voida pelastusviranomaisen arvion mukaan täyttää kohtuullisessa ajassa lakiehdotuksen 18 §:n mukaista poistumisturvallisuusvaatimusta.

Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys toteutettaisiin lakiehdotuksen 81 §:n mukaisena korjausmääräyksenä, jossa korjattavat puutteet yksilöidään. Korjausmääräyksessä voitaisiin asettaa myös lakiehdotuksen 82 §:ssä erikseen yksilöityjä erityisiä turvalli-

suusvaatimuksia. Tämän mukaisesti poistumisturvallisuusvaatimuksen toteuttamiseksi annettussa korjausmääräyksessä voitaisiin velvoittaa kohteeseen asennettavaksi esimerkiksi automaattinen sammutuslaitteisto.

Poistumisturvallisuusvaatimuksen toteuttamismääräys (korjausmääräys) kohdennettaisiin lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentissa yksilöidylle toiminnanharjoittajalle, joka voi olla myös muu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kuin rakennuksen omistaja ja haltija. Toiminnanharjoittajan tulisi neuvotella korjausmääräyksen toteuttamisesta toimintaan käytettävän rakennuksen omistajan ja haltijan kanssa ja sopia vaatimusten toteuttamistavasta sekä toimenpiteiden aiheuttamien kustannusten jaosta toiminnanharjoittajan, omistajan ja haltijan kesken. Mikäli toiminnanharjoittaja ei saisi rakennuksen omistajan suostumusta korjausmääräyksessä vaadittujen toimenpiteiden toteuttamiseen, rakennuksessa ei voisi jatkaa toimintaa, joka ei täytä laissa säädettyä poistumisturvallisuusvaatimusta.

Mikäli asetettuja turvallisuusvaatimuksia (korjausmääräyksessä asetettuja velvoitteita) ei toteutettaisi, voisi alueen pelastusviranomaisen päättää toiminnanharjoittajalle asetettavasta 105 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaisesta uhkasakosta tai teettämisuhasta. Lakiehdotuksen 104 §:ssä säädettäisiin oikeudesta hakea muutosta korjausmääräykseen ja asetettuihin erityisiin turvallisuusvaatimuksiin.

22 §. Turvetuotantoalueiden paloturvallisuus. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan pelastuslain 26 §:n 1 momentissa säädettyä. Sisäasiainministeriö on antanut ohjeen turvetuotantoalueiden paloturvallisuudesta (SM-2006-03459/Tu-312).

4 luku **Pelastustoimen organisaatio ja vastuu pelastustoimen tehtävistä**

23 §. Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävät. Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö johtaa ja valvoo pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista

ja järjestelyistä sekä yhteensovittaa eri ministeriöiden toimintaa pelastustoimessa.

Sisäasiainministeriön tehtävät säilyisivät käytännössä ennallaan. Sisäasiainministeriölle nykyisin säädettyjen tehtävien lisäksi ehdotetussa säännöksessä määriteltäisiin ministeriön tehtäväksi myös ohjata pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa. Pelastuslakiin kirjattava ohjaustehtävä vastaa perustuslaissa ministeriöille säädettyä tehtävää: perustuslain 68 §:n mukaan kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Voimassa olevan sääntelyn mukaan sisäasiainministeriö yhteensovittaa eri ministeriöiden toimintaa pelastustoimessa. Sääntelyä täsmennettäisiin siten, että sisäasiainministeriön tehtävänä olisi yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä. Sisäasiainministeriö huolehtii nykyäänkin pelastustoimen hallinnonalan asianmukaisesta toiminnasta antamalla muun muassa pelastustoimen viranomaisille pelastustoimen palvelutasoa, pelastustoimintaa sekä tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyä koskevia ohjeita. Pelastuslaissa säädettäväksi ehdotettu nimenomainen velvollisuus ohjata pelastustointia ja yhteensovittaa sen kehittämistä korostaisi näiden tehtävien merkitystä hallinnonalan asianmukaisen toiminnan varmistamisessa. Lisäksi pykälässä todettaisiin informatiivisesti, että ministeriö huolehtii muistakin sisäasiainministeriölle tässä laissa säädettyistä tehtävistä. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa lakiehdotuksen 38 §:n mukaiset kansainväliseen pelastustointiaan kuuluvat sisäasiainministeriön tehtävät.

Aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 4 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan aluehallintovirastot hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä pelastustoimen toimialalla. Aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa säädetään tämän mukaisesti pelastuslaissa. Aluehallintovirastoista annetun lain 4 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on lisäksi muun muassa varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolus-

tuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen sekä alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen. Edellä mainitun säännöksen 4 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on lisäksi viranomaisten johtaessa turvallisuuteen liittyviä tilanteita alueella tukea toimivaltaisia viranomaisia ja tarvittaessa sovittaa yhteen toimintaa niiden kesken.

Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto huolehtii toimialueellaan vastaavista tehtävistä kuin sisäasiainministeriö koko valtakunnan alueella. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoisi pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan vastaavalla tavalla kuin nykyäänkin. Aluehallintoviraston tehtävänä olisi myös tukea sisäasiainministeriötä ministeriölle säädettyissä pelastustoimen tehtävissä. Aluehallintovirastolla ei olisi kuitenkaan enää nykyisen kaltaista pelastustoimen johtamistehtävää. Muutoin ehdotetut aluehallintoviraston tehtävät vastaavat aluehallintoviraston nykyisiä pelastuslain mukaisia tehtäviä. Pelastustoiminnan operatiiviset johtamistehtävät on tarkoitus hoitaa vuoden 2011 alusta lukien kaksipuolaisen hallintomallin mukaisesti siten, että alemman tason muodostaisi pelastuslaitos ja ylempään tason sisäasiainministeriössä toimiva valtion pelastusviranomainen. Ehdotetun säännöksen mukaan aluehallintovirasto tukisi sisäasiainministeriötä ministeriön pelastuslain mukaisissa tehtävissä. Viimeksi mainittuina tehtävinä kyseeseen tulisivat esimerkiksi erilaiset operatiiviseen tilanteeseen (pelastustoiminnan johtaminen) liittyvät tiedonkeruutehtävät. Käytännössä pelastustoimen operatiivinen johtamistehtävä tulee sisäasiainministeriön osalta kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Lakiehdotuksen 34 §:n mukaan sisäasiainministeriön palveluksessa olevalla pelastusviranomaisella olisi, pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla, tarvittaessa oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan. Toimivaltuus varmistaa tarkoituksenmukaiset ja toimivat johtosuhteet esimerkiksi useammalle pelastustoimen alueelle ulottuvassa suuronnettomuustilanteessa.

Aluehallintoviraston tehtävänä olisi esimerkiksi edellä kuvatuissa tilanteissa tukea sisäasiainministeriön pelastusviranomaisia avustamalla johtamistoimintaan liittyvässä tiedonhankinnassa ja tilannekuvan ylläpitämisessä.

Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 4 momentin mukaan sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetun säännöksen 3 momentti sisältää vastaavan asetuksenantovaltuuden.

Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 3 momentin mukainen pelastustoimen neuvottelukunta lakkautettaisiin, eikä lakiehdotus tämän vuoksi sisällä säännöstä pelastustoimen neuvottelukunnasta. Hallinnossa on viime aikoina yleisemminkin luovuttu neuvottelukuntainstituutiosta ja sisäasiainministeriössä on otettu käyttöön uusia yhteistoiminnan muotoja yhteistyöviranomaisten ja muiden pelastustoimen sidosryhmien kanssa käytävässä vuoropuhelussa. Pelastustoimen johdon foorumi on sisäasiainministeriön vuonna 2004 asettama yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on avustaa ministeriötä pelastustoimen kehittämisessä, arvioinnissa ja päätöksenteon koordinoimisessa. Pelastustoimen johdon foorumi arvioi pelastustoimen tilaa, tasoa ja kehittämistarpeita sekä tekee esityksiä pelastustoimen kehittämiseksi. Foorumi voi tehdä myös esityksiä, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa pelastustoimen palvelutasoa, kehittää pelastustoimen yhteistoimintaa eri toimijoiden ja hallinnontasojen välillä, kehittää pelastustoimen strategisia tavoitteita sekä yhdenmukaistaa toimintamenetelmiä ja muutakin toimintaa. Pelastustoimen johdon foorumin toimintaan osallistuu pelastustoimen keskeisiä viranomaisia ja sidosryhmiä. Yhteistoiminta muiden ministeriöiden kanssa järjestetään tapauskohtaisin kokouksin tai keskeisten yhteistyökumppanien kanssa säännöllisin tapaamisoin tai yhteistyöryhmiä perustamalla.

24 §. Kuntien vastuu pelastustoimesta. Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta (1214/2001) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002 ja kuntien lakisääteinen yhteistoiminta pelastustoimessa tuli aloittaa 1 päivänä tammikuuta 2004. Laissa säädetään pelastustoimen järjestämistä vastaavasta ja kuntien

sopimuksentekovelvoitteesta. Voimassa olevan pelastuslain mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta valtioneuvoston määräämällä alueella, siten kuin siitä säädetään pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetussa laissa. Pelastustoimen järjestämistä varten käytetään pelastuslaissa käsitettä ”alueen pelastustoimi”. Alueen pelastustoimelle oikeushenkilönä kuuluvaa toimivaltaa käyttää pelastustoimen tehtävät hoitava kuntayhtymä tai alueen kuntien tekemän sopimuksen nojalla joku pelastustoimen alueen kunnista. Alueen pelastustoimen tehtävät on näin ollen nykyään annettu pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien sopiman mukaisesti yksittäiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Osa kunnista ja kuntayhtymistä hoitaa alueen pelastustoimen tehtävät kuntalaissa mahdollistetun mukaisesti kunnallisen liikelaitoksen muodossa. Kahdella pelastustoimen alueella kuntayhtymänä toimii ja pelastustoimen tehtävät hoitaa maakunnan liitto.

Pelastustoimen tehtävien järjestämistä koskevan kuntien sopimuksen hyväksymisessä noudatetaan kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista koskevaa kuntalain sääntelyä. Sopimuksesta on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa.

Kuntien osallistumisesta kuntayhtymän, sopimuksen nojalla tehtäviä hoitavan kunnan ja kunnallisen liikelaitoksen päätöksentekoon säädetään kuntalaissa. Pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella tulee lain mukaan olla pelastuslaitos. Lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään voi kuulua vapaaehtoisia palokuntia sopimuspalokuntina.

Pelastustoimen alueiden muodostamisesta annettu laki on luonteeltaan puitelaki, jolla lainsäädännössä järjestettiin siirtyminen yksittäisten kuntien ylläpitämästä pelastustoimen järjestelmästä kuntien lakisääteiseen yhteistoimintaan pelastustoimessa. Uuteen pelastuslakiin esitetään sisällytettäväksi pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetussa laissa säädetyt periaatteet kuntien yhteistoiminnan järjestämisestä pelastustoimessa. Pelastustoimen tehtävistä vastaisi edelleenkin oikeushenkilönä alueen pelastustoimi eli kuntayhtymä tai alueen kuntien tekemän

sopimuksen nojalla joku pelastustoimen alueen kunnista.

Ehdotettu pelastuslain uusi säännös vastaa asiasisällöllisesti pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain sääntelyä. Ehdotettuun pykälään on sisällytetty uusi säännös aluejaon muuttamista koskevasta menettelystä. Valtioneuvosto on päättänyt nykyisen pelastustoimen aluejaon ja valtioneuvostolle kuuluu myös toimivalta päättää aluejaon muuttamisesta. Säännöksessä säädettäisiin lisäksi kuntien oikeudesta tehdä valtioneuvostolle esitys aluejaon muuttamisesta. Aluejaon muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä valtioneuvosto asettaisi määräajan, jonka kuluessa uuteen pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien tulisi tehdä sopimus säännöksessä tarkoitetun yhteistoiminnan järjestämisestä. Uusi yhteistoimintasopimus tulisi saattaa voimaan viimeistään uuden aluejaon tullessa voimaan.

Laissa ei edelleenkään säädettäisi pelastustoimen järjestämistä koskevan sopimuksen sisällöstä. Kuntien tulisi sopia hallinnosta, kustannusten jaosta, virkajärjestelyistä ja muista toiminnan järjestämiseksi tarpeellisista asioista. Valtioneuvosto voisi nykyiseen tapaan päättää yhteistoiminnan järjestämisestä, jos kunnat eivät pääsisi aluejaon muuttamisen yhteydessä sopimukseen yhteistoiminnasta valtioneuvoston asettamassa määräajassa.

Pelastustoimen alueiden muodostamista koskeva valtioneuvoston päätös on hallintopäätös, joka annetaan kunnille tiedoksi hallintolaissa säädetyin mukaisesti. Valtioneuvosto voisi päättää päätöksen julkaisemisesta myös Suomen säädöskokoelmassa sen mukaisesti kuin Suomen säädöskokoelmasta annetun lain (188/2000) 6 §:n 2 momentissa säädetään. Päätöksestä saisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetyin mukaisesti. Pelastustoimen alueiden määräämistä koskevat asiat ratkaistaan valtioneuvoston ohjesäännön (1522/1995) mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa.

Ehdotetulla lailla kumottaisiin laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta voimaantulosäännöksen (112 §) 2 momentissa ehdotetun mukaisesti. Voimaantulosäännöksen 3 momentin 2 ja 3 kohtaan on otettu tar-

peelliset siirtymäsäännökset koskien pelastustoimen aluejakoa ja kuntien sopimuksia pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä.

25 §. *Pelastuslaitos sekä sopimuspalokunnat ja muut vastaavat yhteisöt.* Voimassa olevan pelastuslain 5 §:n (palokunnat) mukaan pelastustoimen alueella tulee olla pää- ja tarvittaessa myös sivutoimisesta henkilöstöstä koostuva pelastuslaitos. Lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään voi kuulua vapaaehtoisia palokuntia, laitospalokuntia ja tehdaspalokuntia sen mukaan kuin alueen pelastustoimi on niiden kanssa sopinut. Sopimuspalokunnilla tarkoitetaan pelastuslaissa sellaisia yhdistyksen muotoon perustettuja vapaaehtoisia palokuntia ja yrityksen tai laitoksen omaa tarvetta varten perustettuja palokuntia, joiden kanssa alueen pelastustoimi on tehnyt sopimuksen tiettyjen alueen pelastustoimen tehtävien hoitamisesta.

Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastustoimen tehtävien hoitamista varten pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi eli pelastustoimen tehtävät hoitava kunta tai kuntayhtymä voisi kuitenkin sopia vapaaehtoisen palokunnan ja säännöksessä yksilöityjen muiden yhteisöjen kanssa joidenkin pelastustoimen tehtävien hoitamisesta. Käytännössä sopimusneuvottelut voisi hoitaa pelastuslaitos sen mukaan kuin alueen pelastustoimen toimivaltaiset toimielimet ovat asiasta päättäneet. Pykälän mukaan sopimuspalokunnille ja muille säännöksessä tarkoitetuille yhteisöille ei kuitenkaan saisi antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi pelastustoimen valvontatehtävät. Pelastusviranomaiselle säädettyjä toimivaltuuksia käyttää niin ikään aina pelastuslaitoksen palveluksessa oleva virkamies. Pelastustoiminnan johtajana myös sopimuspalokuntaan kuuluvalla on siihen tehtävään liittyvät välttämättömät lakiehdotuksen 36 §:n 2 momentin mukaisesti rajatut valtuudet.

Alueen pelastustoimi voisi nykyisestä poiketen sopia palokuntien (sopimuspalokunnat) lisäksi pelastustoimen tehtävien hoitamisesta myös muiden pelastusalalla toimivien yhteisöjen kanssa. Tällaisia yhteisöjä voisivat olla esimerkiksi meri- tai järvipelastukseen osal-

listuvat yhdistykset ja oikeustoimikelpoiset järjestäytyneet vapaaehtoisen pelastuspalvelun organisaatiot. Lakiehdotuksen 34 §:n 1 momentin mukaisesti kuitenkin ainoastaan sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö voisi johtaa pelastustoimintaa.

26 §. *Pelastusviranomaiset.* Nykyisen pelastuslain 4 §:n mukaan valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävään määräämät virkamiehet. Pelastustoimen alueen pelastusviranomaisia ovat sen ylin viranhaltija ja alueen määräämät muut pelastustoimen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin.

Viranomaisen määrittely lain tasolla liittyy erityisesti toimivaltakysymysten tarkkarajaiseen ja täsmälliseen määrittelyyn pelastusviranomaisille kuuluvien erityisten toimivaltuuksien johdosta. Sisäasiainministeriön työjärjestyksessä määrätään nykyisin valtion pelastusviranomaisina toimivat virkamiehet, joita ovat pelastusylijohtaja (sisäasiainministeriön pelastusosaston osastopäällikkö) ja sisäasiainministeriön pelastusosaston esittelijävirkamiehet.

Pykälän 1 momentin mukaan valtion pelastusviranomaisia olisivat suoraan lain nojalla sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet. Nykyisestä sääntelystä poiketen pelastusylijohtaja päättäisi myös aluehallintoviraston virkamiesten määräämisestä valtion pelastusviranomaisiksi.

Pykälän 2 momentissa alueen pelastustoimen pelastusviranomaiset määriteltäisiin pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla. Pelastuslaitoksen ylimmän viranhaltijan (pelastusjohtaja) lisäksi alueen pelastusviranomaisia olisivat hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat. Asianomaisella toimielimellä tarkoitetaan säännöksessä alueen pelastustoimen tehtäviä hoitavan kunnan tai kuntayhtymän toimielintä, jolle pelastusviranomaisen tehtävät on asianmukaisessa järjestyksessä annettu.

27 §. *Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät.* Voimassa olevassa laissa pelastustoimen tehtävät on säädetty pääsääntöisesti suoraan alueen pelastustoimelle eli pelastustoimen tehtävistä vastaavalle kunnalle

tai kuntayhtymälle. Osa tehtävistä on kuitenkin yksilöity nimenomaisesti alueen pelastustoimen palveluksessa oleville pelastusviranomaisille. Viimeksi mainittuihin tehtäviin liittyy pääsääntöisesti merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Pykälän 1 momentissa nykyistä sääntelyä tarkennettaisiin siten, että alueen pelastustoimen eli pelastustoimen tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän ja siten käytännössä alueen pelastustoimen monijäsenisen toimielimen tehtäväksi säädettäisiin vastata pelastustoimen palvelutasosta sekä pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä. Lakiehdotuksessa on lisäksi yksilöity eräitä muita tehtäviä, joista vastaisi nimenomaisesti pelastustoimen tehtävistä vastaava kunta tai kuntayhtymä. Esimerkiksi lakiehdotuksen 30 §:n mukaisen sammutusvesisuunnitelman hyväksyisi alueen pelastustoimi.

Lakiehdotuksen 25 §:n mukaan alueen pelastustoimella tulee olla pelastustoimen tehtävien hoitamista varten pelastuslaitos. Pykälän 2 momentissa määritellään pelastuslaitoksen tehtävät. Pelastuslaitos huolehtisi nykyiseen tapaan pelastustoimen käytännön tehtävien suorittamisesta. Säännökseen on koottu pelastuslaitoksen keskeisimmät tehtäväkokonaisuudet ja niiden tarkempi sisältö määräytyy lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa säännöksissä sekä pykälän 4 momentin perusteella annettavassa valtioneuvoston asetuksessa. Voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan alueen pelastustoimen tulee huolehtia, että alueella on väestön varoittamiseen tarvittava hälytysjärjestelmä. Nyt asiasta huolehtiminen säädettäisiin lain tasolla pelastuslaitoksen tehtäväksi. Alueen pelastustoimen asianomainen toimielin vastaisi puolestaan pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä kuten pelastuslaitoksen toiminnan valvonnasta ja resursoinnista palvelutasopäätöksen edellyttämällä tavalla.

Käytännössä ehdotettu 1 ja 2 momentin sääntely ei muuttaisi alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen vastuuta ja tehtäviä. Ehdotettu sääntely kuitenkin selkeyttäisi pelastustoimen tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän (alueen pelastustoimen) ja sen

pelastuslaitoksen välisiä vastuuta ja työnjakoa.

Pykälän 3 momentin mukaan pelastuslaitos voisi tuottaa nykyistä käytäntöä ja pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä säädettyä vastaavasti myös ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluja, jos terveydenhuoltoviranomaisten kanssa siitä on sovittu tai tehtävästä jatkossa määrättäisiin lainsäädännössä. Edelleen pelastuslaitos voisi tukea pelastustoimen alueen kuntien valmiussuunnittelua, jos tehtävästä kunnan ja pelastuslaitoksen kesken sovitaan. Momenttiin on lisäksi otettu informatiivinen säännös, jonka mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia myös muissa laeissa kuin pelastuslaissa sille säädetyistä tehtävistä. Alueen pelastustoimi voisi päättää antaa pelastuslaitoksen hoidettavaksi myös muita toimialalle soveltuvia tehtäviä, jos siitä ei olisi ilmeistä haittaa pelastuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Säädettäväksi ehdotettu vastaa tältä osin pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä säädettyä.

Ehdotetun säännöksen 4 momentin mukaan alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 §. *Alueen pelastustoimen palvelutaso.* Voimassa olevan pelastuslain 12 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimen palvelutaso tulee vastata onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määritettäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Säännöksen 2 momentin mukaan pelastustoimi on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa asiallisesti voimassa olevassa pelastuslaissa säädettyä. Säännöksessä korostetaan kuitenkin paikallisten tarpeiden huomioon ottamista pelastustoimen palvelutason toteuttamisessa. Alueen pelastustoimen ja sen pelastuslaitoksen tehtävät on määritelty yleisellä tasolla lakiehdotuksen 27 §:ssä ja ne tarkentuvat lakiehdotuksen muissa säännöksissä sekä lain nojalla annettavissa asetuksissa.

Alueen pelastustoimella on 27 §:n 1 momentin mukaisesti vastuu pelastustoimen

palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Käsillä olevan pykälän 2 momentissa asetetaan pelastuslaitoksen lakisääteisten tehtävien suunnitelmiselle ja toteuttamiselle vaatimuksia, jotka tulee ottaa huomioon alueen pelastustoimen palvelutasosta päätettäessä. Lakiehdotuksen 85 §:n mukaisesti aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä. Palvelutason riittävyyttä arvioidessaan aluehallintoviraston tulisi arvioida, ovatko 27 §:n 2 momentissa tarkoitettut tehtävät suunniteltu ja toteutettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Alueen pelastustoimen palvelutaso käsittää pelastuslaitosten tehtävien lisäksi myös muut alueen pelastustoimelle tässä laissa säädetty tehtävät ja vastuut, kuten nuohouspalvelujen järjestämisen ja sammutusvesijärjestelyt.

Pykälän 2 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan olosuhteiden vaatiessa pelastuslaitoksen tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen. Sääntelyllä korostetaan pelastuslaitoksen voimavarojen suuntaamista turvallisuuden kannalta merkittäviin tehtäviin. Sääntely vastaa poliisilaissa (493/1995) ja laissa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004) säädettyä.

29 §. *Alueen pelastustoimen palvelutasopäätös.* Voimassa olevan pelastuslain 13 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää pelastustoimen palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, käytettävät voimavarat ja määriteltävä onnettomuuksien ehkäisy, pelastustoiminnan ja väestönsuojelun palvelujen taso sekä suunnitelma niiden kehittämiseksi. Päätös on laadittava olemaan voimassa määräajan. Palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan palvelutasopäätöksessä tulee selvittää alueella esiintyvät uhat ja arvioida uhista aiheutuvat riskit. Palvelutasopäätöksessä tulee määrittellä pelastuslaitoksen käytössä olevat voimavarat, joita määriteltäessä tulee ottaa huomioon toiminnan tavoitteet. Tavoitteiden on perustuttava pelastuslaissa säädettyihin tehtäviin. Palvelutasopäätöksessä tulee myös konkreettisesti kuvata palvelut, joita alueen

pelastustoimi ja sen pelastuslaitos tulee palvelutasopäätöksen voimassaoloaikana tuottaa. Sääöksessä palveluiden tasolla tarkoitetaan esimerkiksi pelastuslaitoksen lakisääteiseen ohjaus-, valistus- neuvonta- ja valvontatehtävään osoittamia henkilötyövuosia tai pelastustoimintaan käytettävien yksiköiden toimintavalmiutta pelastustoimen alueen eri osissa. Alueen pelastustoimen tulisi nykyiseen tapaan kuulla pelastustoimen alueeseen kuuluvia kuntia palvelutasopäätöstä laadittaessa.

Nykyistä sääntelyä vastaten palvelutasopäätös olisi 2 momentin mukaisesti voimassa määräajan. Päätös tulisi päivittää säännöllisesti.

Pykälän 3 momentti sisältää nykyistä vastaavan säännöksen velvollisuudesta toimittaa palvelutasopäätös aluehallintovirastolle sekä aluehallintoviraston oikeudesta velvoittaa täydentämään puutteellinen päätös. Alueen pelastustoimen palvelutason valvonnasta säädetään lakiehdotuksen 85 §:ssä.

Pykälän 4 momentti sisältää nykyistä sääntelyä vastaavan mahdollisuuden säätää sisäasiainministeriön asetuksella tarvittaessa tarkemmin palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta.

30 §. *Sammutusvesi.* Voimassa olevan pelastuslain 47 §:n mukaan kunta vastaa alueellaan sammutusveden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin.

Vuodesta 2004 lukien kunnat ovat vastanneet pelastustoimen tehtävistä valtioneuvoston määrittelemillä pelastustoimen alueilla lakisääteisessä yhteistyössä (alueen pelastustoimi). Vesihuoltolaitokset toimivat nykyään yhä useammin kunnan hallinnon ulkopuolella yhtiöinä tai kiinteistönomistajien muodostamina osuuskuntina ja vastaavat vesihuollosta omalla toiminta-alueellaan. Pelastustoimen alueeseen kuuluu useita kuntia ja sammutusvesihuollon järjestäminen voimassa olevan sääntelyn mukaisesti kuntakohtaisesti ei ole enää tarkoituksenmukaista.

Vesihuoltolain (119/2001) 5 §:n mukaan kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun. Kunnan tulee yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten kanssa laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittä-

tämissuunnitelmat. Vesihuoltolain 8 §:n mukaan kunta hyväksyy alueellaan toimiville vesihuoltolaitoksille toiminta-alueen. Voimassa olevaa vesihuoltolakia ei lain soveltamisalasäännöksen mukaan sovelleta sammutusvesihuollon järjestämiseen. Käytännössä vesihuoltolaitokset kuitenkin huolehtivat kuntien kanssa tehtyjen sopimusten perusteella sammutusveden toimittamisesta pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien tarpeisiin. Vesihuoltolaitosten velvollisuudesta toimittaa pelastustoimelle sammutusvettä tulisi velvoitteen luonne huomioonottaen säättää laissa.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän sammutusvesisuunnitelmasta. Ehdotetun mukaisesti pelastuslaitos tekisi koko pelastustoimen alueen ja näin ollen kaikki alueen kunnat kattavan suunnitelman sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta. Suunnitelma tehtäisiin yhteistyössä pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien ja pelastustoimen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaitosten ja näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesijärjestelyt liittyvät keskeisesti pelastuslain mukaiseen pelastustoimen palvelutason toteuttamiseen ja alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä tulee jo nykyään kuvata alueen sammutusvesijärjestelyt. Sammutusvesisuunnitelmat tulisi laatia siten, että pelastustoimen palvelutaso vastaisi myös sammutusvesijärjestelyiden osalta onnettomuusuhkia (tulipalojen aiheuttamia uhkia).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa pelastuslain sääntelyä vastaten pelastustoimen alueeseen kuuluvien jokaisen kunnan itsenäiseksi velvollisuudeksi huolehtia sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin. Kunnan vastuulla olevaan sammutusveden hankintaan kuuluisi nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla huolehtia myös sammutusvesisuunnitelmassa määritellyistä sammutusveden ottoaikoista luonnonvesilähteisiin. Viimeksi mainitun velvoitteen perusteella kunnan tulisi huolehtia palokuntien mahdollisuudesta saada sammutusvettä luonnonvesilähteistä silloin kun sammutusvettä ei ole (sammutusvesisuunnitelmassa todetun mukaisesti) saatavissa vesihuoltolaitoksen verkostosta. Käytännössä kunnan tulisi huolehtia esimerkiksi haja-asutusalueilla

sellaisista rakenteellisista ja teknisistä järjestelyistä, että pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien sammutus- ja säiliöyksiköt voivat täyttää sammutusvesisäiliöt pelastustoiminnan (sammutustoiminnan) edellyttämällä tavalla. Pelastustoimen alueen kunnat voisivat kuitenkin myös sopia, että sammutusveden hankinnasta huolehtii kuntien puolesta alueen pelastustoimi eli kunta tai kuntayhtymä, jonka tehtäväksi alueen kunnat ovat antaneet pelastustoimen tehtävistä huolehtimisen. Sopimuksen hyväksymisen ja muuttamisen osalta noudatettaisiin vastaavaa menettelyä, jota kuntien tulee lakiehdotuksen 24 §:n 3 momentin mukaan noudattaa sopieksaan pelastustoimen tehtävien hoitamisesta pelastustoimen alueella.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan asetettavan sille vesihuoltolaissa tarkoitettulle vesihuoltolaitokselle ja edellä mainitulle vettä toimittavalle vesilaitokselle, jonka verkostoon sammutusvesiasema tai paloposti on kytketty, velvollisuus toimittaa sammutusvettä vesijohtoverkostosta pelastuslaitoksen tarpeisiin. Sammutusveden tarve määriteltäisiin 1 momentin mukaisessa sammutusvesisuunnitelmassa yhteistyössä pelastuslaitoksen, kunnan ja asianomaisen vesihuoltolaitoksen kanssa. Voimassa olevan vesihuoltolain mukaan vesihuoltolaitos voi ottaa huolehdittavakseen sammutusveden toimittamisen ja kyse onkin nykyään ainoastaan vapaaehtoisuuteen perustuvasta tehtävästä. Nykyistä vesihuoltolain mukaista vapaaehtoista sammutusveden toimitusjärjestelyä ei voida pitää pelastustoimen asianmukaisen hoitamisen näkökulmasta perusteltuna. Momentissa määriteltäisiin vesihuoltolaitokselle kuuluvaan sammutusveden toimittamiseen liittyvät tehtävät, joita olisivat vedenhankinta ja johtaminen vesihuoltolaitoksen verkostoon kuuluviin sammutusveden ottoaikkoihin (palopostit ja sammutusvesiasemat). Sammutusveden toimittamiseen kuuluisivat myös palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sääntely vastaa nykyistä tosiasiallista käytäntöä vesihuoltolaitoksen osallisuudessa sammutusveden toimittamiseen.

Nykyään kunnat ja vesihuoltolaitokset sopivat sammutusveden toimittamisesta mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta vapaasti. Käytännössä kunnat eivät

ole pääsääntöisesti suorittaneet vesihuoltolaitoksille erillistä maksua sammutusveden toimittamisesta (rakenteellisista kustannuksista) tai sammutusvedestä.

Pelastustoimen alueeseen kuuluvat kunnat tai niiden puolesta 2 momentissa tarkoitettujen sopimuksen perusteella sammutusveden hankinnasta vastaava alueen pelastustoimi olisi ehdotetun 3 momentin mukaisesti velvollinen sopimaan sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteet sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kanssa sammutusvesisuunnitelman laatimisen yhteydessä. Säädettyä ehdotettua mukaisesti sammutusveden toimittamiseen kuuluu vedenhankinnan ja -johtamisen lisäksi palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sammutusvesisuunnitelmassa hyväksyttäisiin näin ollen ne perusteet, joiden mukaan mahdolliset korvaukset maksetaan vesihuoltolaitokselle laissa tarkoitettua sammutusveden toimittamisesta. Koska sammutusveden toimittaminen vesihuoltolaitoksen verkostosta palvelee laitoksen piirissä olevia asiakkaita suhteellisen tasapuolisesti ja verkostosta suoraan otetun veden määrä on suhteellisen vähäinen sekä käytetyn vesimäärän mittaaminen vaikeaa, olisi tarkoituksenmukaista, että sammutusvedestä ei perittäisi jatkossakaan maksuja. Sammutusvesisuunnitelmassa sovittaisiin myös periaatteista, joiden perusteella palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidon ja huollon kustannukset jaetaan sammutusveden hankinnasta vastaavan kunnan tai alueen pelastustoimen sekä sammutusveden toimittamisesta vastaavan vesihuoltolaitoksen kesken. Vesihuoltolaitoksen osallistuminen palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin on perusteltua, koska edellä mainittuja laitteita käytetään myös vesijohtoverkon kunnossapidon ja huollon tarpeisiin.

31 §. *Vastuu metsäpalojen tähytyksestä ja metsäpalovaroituksen antamisesta.* Pykälässä ehdotettu vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain 27 §:ssä säädettyä.

5 luku

Pelastustoiminta ja eräät siihen liittyvät tehtävät

32 §. *Pelastustoiminnan sisältö.* Pelastustoiminnan sisältö määritellään nykyisin pelastuslain 1§:n soveltamisalasäännöksessä ja pelastuslain 43 §:ssä. Nykyisen soveltamisalasäännöksen mukaan pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Pelastuslain 43 §:n (pelastustoiminnan sisältö) mukaan pelastustoimintaan kuuluu hätäilmoitusten vastaanotto, pelastusyksiköiden ja muun avun hälyttäminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja muiden vahinkojen torjuminen ja rajoittaminen, jälkiraivaus ja -vartiointi sekä näihin liittyvät johtamis-, tiedotus-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen mukaan laissa säädetään muun muassa pelastustoimen viranomaisten kiireellisistä tehtävistä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuessa sekä rajoittaa onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (pelastustoiminta). Pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä hoidetaan niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen sekä edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot. Momentissa lueteltaisiin näin ollen nykyistä sääntelyä pääsääntöisesti vastaavalla tavalla pelastustoimintaan kuuluvat onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavat toimenpiteet. Säännöstä on kuitenkin tarkennettu ja täsmennetty vastaamaan pelastustoimen nykyisiä tosiasiallisia tehtäviä pelastustoiminnassa. Hätäil-

moituksen vastaanottamisesta ja välittämisestä säädetään nykyään laissa hätäkeskustoiminnasta (692/2010). Tehtäväkokonaisuus kuuluu hätäkeskuslaitoksen vastuulle. Tämän johdosta pelastustoimintaan ei enää määriteltäisi kuuluvaksi hätäilmoitusten vastaanottoa. Pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen hätäkeskukselta. Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskukset vastaanottavat hätäilmoitukset sekä välittävät ne edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu. Hätäkeskusten lakisääteisenä tehtävänä on välittää tieto pelastustoimintaan kuuluvasta tehtävästä (hätäilmoituksesta) asianomaiselle pelastuslaitokselle ja tarvittaessa sen sopimuspalokunnille. Pelastuslaitoksen tehtävänä on vastaanottaa hätäkeskuksen hätäilmoituksen johdosta tekemä hälytys. Hälytyksen vastaanottamisen jälkeen pelastuslaitoksen tehtävänä on käynnistää pelastustoiminta. Pelastustoiminnan käynnistämiseen kuuluu oman organisaation sisäisen viestinnän organisoiminen, pelastustoiminnassa tarvittavien resurssien varmistaminen ja yhteistyö pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa. Pelastustoiminnan keskeisenä sisältönä on kiireellinen onnettomuuden torjuminen, suojaustoimenpiteistä huolehtiminen, vahinkojen rajoittaminen ja pelastamisen sekä tilanteen aikainen väestön kiireellinen varoittaminen onnettomuuspaikalla tai alueilla, joissa onnettomuudella on välittömiä vaikutuksia. Pelastustoiminnan sisältöä on täsmennetty ja rajattu säännöksen 2 momentissa. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan pelastuslain sääntelyä ja soveltamiskäytäntöä.

Voimassa olevan pelastuslain 48 §:n mukaan tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista on kohteen omistaja tai haltija velvollinen huolehtimaan sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi palokunnan toimenpiteitä. Ehdotettuun lakiin sisältyy voimassa olevaa sääntelyä vastaava säännös. Jälkiraivaus ja -vartiointi ovat kohteen omistajalle kuuluvia tehtäviä, ja niistä säädetään erikseen lakiehdotuksen 40 §:ssä. Pelastustoiminnan sisältöä määrittelevään säännökseen ei ole enää sisällytetty jälkiraivausta ja -vartiointia, koska tehtävä kuuluu lähtökohtaisesti kohteen omistajalle eikä pelastustoimen viranomaisille.

33 §. Hälytysohje. Voimassa olevassa pelastuslain 11 §:ssä säädetään hälytysohjeesta. Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaan sääntelyä. Pelastuslaitosten avunannosta toisilleen ja siihen liittyvistä yhteistyösuunnitelmista ehdotetaan säädettäväksi lain 45 §:ssä. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmissa määritelty apu tulisi ottaa huomioon hälytysohjetta laadittaessa. Jos pelastuslaitos on lakiehdotuksen 44 §:n mukaisesti sopinut pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta toisella pelastustoimen alueella, tulisi tämä ilmetä niin ikään hälytysohjeesta. Hälytysohje tulee laatia siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat.

34 §. Pelastustoiminnan johtaminen. Pelastustoiminnan johtamisesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 44 §:ssä. Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentti vastaa pääpiirteissään nykyistä sääntelyä ja pelastustoiminnan johtaja on siltä alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastuslaitos voi sopia toisen pelastuslaitoksen kanssa pelastustoiminnan johtamisesta esimerkiksi lakiehdotuksen 44 §:n mukaisen yhteistoiminnan tai 45 §:n mukaisen avunannon johdosta. Voimassa olevan sääntelyn mukaan pelastustoiminnan johtajana voi toimia alueen sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö siihen saakka, kun pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen. Pykälässä ehdotetun mukaan pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastustoimintaa voisi kuitenkin tilapäisesti johtaa pelastuslaitoksen palveluksessa oleva muukin henkilö tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen. Ehdotettu sääntely vastaa käytännössä voimassa olevaa sääntelyä kuitenkin siten muutettuna, että sopimuspalokuntaan kuuluvien lisäksi pelastustoimintaa voisi tilapäisesti johtaa pelastuslaitoksen palveluksessa oleva muukin kuin pelastusviranomaiseksi määrätty henkilö. Pelastuslaitosten palveluksessa on henkilöstöä, jota ei ole määrätty pelastusviranomaisiksi ja jotka kuitenkin osallistuvat pelastustoimintaan. Lisäksi eräiden pelastus-

laitosten palveluksessa on paljon sivutoimisia ja toimenpidepalkkaisia pelastustoimintaan osallistuvia henkilöitä, jotka kaikki eivät ole virkasuhteessa pelastuslaitokseen tai joita ei ole tarkoituksenmukaista määrätä pelastusviranomaisiksi. Pelastustoiminnan johtamisen asianmukaisen järjestämisen näkökulmasta on kuitenkin perusteltua, että nämä henkilöt voisivat johtaa pelastustoimintaa tilapäisesti osallistuessaan pelastustoimintaan esimerkiksi yhdessä tehtävään hälytetyn sopimuspalokunnan yksikön kanssa. Voimassa olevaa sääntelyä vastaavalla tavalla pelastustoiminnan johtaja toimisi aina virkavastuu alaisena riippumatta siitä, onko henkilö pelastusviranomainen vai muu pelastustoimintaa tilapäisesti johtava henkilö.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pelastustoiminnan poikkeuksellisista johtamisjärjestelyistä. Voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirastolla ja sisäasiainministeriöllä on erityisestä syystä oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan. Aluehallintovirastolle ei kuitenkaan enää kuuluisi sille nykyisin kuuluvaa tehtävää pelastustoimen johtamisesta. Aluehallintoviraston uudet tehtävät on määritelty lakiehdotuksen 23 §:n 2 momentissa. Toimivalta pelastustoimintaa koskevien käskyjen ja määräysten antamiseen olisi jatkossa ainoastaan sisäasiainministeriön palveluksessa olevilla valtion pelastusviranomaisilla. Tehtävä on uudessa säännöksessä osoitettu sisäasiainministeriön sijasta täsmällisesti asianomaisille pelastusviranomaisille sisäasiainministeriössä, eikä toimivaltuutta ole enää sidottu erityisiin syihin. Sisäasiainministeriössä valtion pelastusviranomaisina toimivat lakiehdotuksen 26 §:n 1 momentissa määritellyn mukaisesti pelastusylijohtaja ja muut hänen määräämänsä sisäasiainministeriön virkamiehet. Pelastusylijohtaja määräisi myös aluehallintoviraston pelastusviranomaiset, joilla ei kuitenkaan olisi momentissa tarkoitettuja pelastustoiminnan johtamiseen liittyviä toimivaltuuksia. Sisäasiainministeriön pelastusviranomaisten toimivaltuudet pelastuslaissa mahdollistavat tarkoituksenmukaiset ja toimivat johtosuhteet ja toiminnan koordinoimisen esimerkiksi usealle pelastustoi-

men alueelle ulottuvassa suuronnettomuustilanteessa.

Pykälän 3 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä nimenomainen päätös pelastustoiminnan aloittamisesta ja lopettamisesta, milloin se on tarpeen eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden tai toimivaltuuksien selkeyttämiseksi. Päätöksestä tulisi ilmoittaa asianomaisille viranomaisille ja asianomaisille heti kun se on mahdollista. Pyydettyä päätös on vahvistettava kirjallisesti. Säännöksen tarkoituksena on selkeyttää toimivaltuuksia ja johtosuhteita erityisesti tilanteissa, joissa toimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia. Esimerkiksi tulvan torjuntaan liittyvissä tehtävissä kohteessa toimivat ja tilannetta kartoittavat pelastusviranomaisten lisäksi ympäristö- ja vesiviranomaiset. Ajankohta, milloin tilanteen hoitaminen tulvan torjunnassa muuttuu pelastusviranomaisen vastuulla olevaksi pelastustoiminnaksi, voi olla tulkinnanvarainen, jolloin pelastustoiminnan aloittamis- ja lopettamisajankohta ei ole selkeästi todennettavissa ilman nimenomaista päätöstä.

35 §. Johtaminen yhteistoimintatilanteessa. Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii voimassa olevan pelastuslain 44 §:n 3 momentin mukaisesti pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan johtaja voi muodostaa avukseen muiden viranomaisten, laitosten ja pelastustoimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän. Pelastustoiminnan johtaja voi myös kutsua asiantuntijoita avukseen. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan yleisjohtajana toimiva pelastuslain 44 §:ssä tarkoitettu pelastustoiminnan johtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä sekä tehtävien antamisesta eri toimialoille ja toiminnan yhteensovittamisesta. Yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuutena edistävät onnettomuuden seurausten tehokasta torjuntaa. Asetuksen 8 §:n 2 momentin mukaan pelastustoiminnan johtaja voi muodostaa avukseen muiden viranomaisten ja laitosten sekä vapaaehtoisen pelastustoimen yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän. Asetuksen

8 §:n 3 momentin mukaan pelastustoimen toimintavalmiuden tehostamiseksi pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten, laitosten ja yhteisöjen tulee antaa selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroistaan ja osallistua pelastustoimen suunnitteluun pelastusviranomaisten ohjauksessa. Yhteistoiminnan järjestämistä koskevissa suunnitelmissa tulee esittää, miten eri viranomaiset, laitokset ja yhteisöt pelastustoimeen osallistuvat. Pelastusviranomainen voi myös tehdä sopimuksen pelastustoimintaan osallistuvien yhteisöjen kanssa pelastustoimen yhteistoiminnan ehdoista ja menettelytavoista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten yhteistoiminnasta pelastuslain mukaisessa pelastustoiminnassa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä vastaavalla tavalla.

Pykälän 1 momentin mukaan useamman toimialan toimenpiteitä edellyttävän onnettomuuden tai muun pelastuslain soveltamisalaan kuuluvan tilanteen yleisjohtajana toimisi pelastuslain mukainen pelastustoiminnan johtaja. Ehdotettu vastaa pelastuslaissa nykyisin säädettyä. Lakiehdotuksen 46 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset olisivat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Esimerkiksi tulipalotilanteessa pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien lisäksi useat eri viranomaiset hoitavat pelastustoiminnan ohessa omia lakisääteisiä tehtäviään. Poliisin lakisääteisenä tehtävänä on esimerkiksi huolehtia tulipalotilanteessa vaara-alueiden eristämisestä ja muista järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä poliisille kuuluvista tehtävistä onnettomuuspaikalla. Vastaavasti sosiaaliviranomaisten on niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti huolehdittava onnettomuuden johdosta hätään joutuneiden huollosta ja majoituksesta. Tulipalo- ja muun onnettomuustilanteen asianmukainen hoitaminen edellyttää eri viranomaisten sujuvaa yhteistyötä. Ehdotetun säännöksen mukaan yleisjohtajana toimiva pelastustoiminnan johtaja vastaisi onnettomuuden kokonaisvaltaisen hoitamisen edellyttämästä tilannekuvan

ylläpitämisestä ja eri viranomaisten toiminnan yhteensovittamisesta. Eri toimialojen yksiköt (esimerkiksi poliisi ja sosiaalitoimi) toimisivat kuitenkin oman johtonsa alaisuudessa ja siten, että viranomaisten toimenpiteet kokonaisuudessaan edistäisivät onnettomuuden seurausten tehokasta torjuntaa.

Säädettäväksi ehdotettu ei muuta eri viranomaisten lakisääteisiä velvollisuuksia tai toimivaltuuksia, vaan velvoittaa viranomaiset yhteistoimintaan ja yhteistoiminnan koordinoimiseen, joka on tarpeen pelastustoimintaan liittyvien moniviranomaistilanteiden hallinnassa. Viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa ja sen suunnittelussa ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin 46 ja 47 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotettu vastaa voimassa olevaa sääntelyä.

36 §. Pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet. Pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksista säädetään voimassa olevan pelastuslain 45 §:ssä. Säännöksessä määritellyt toimivaltuudet pysyisivät ennallaan. Toimivaltuuksien käytöstä ehdotetaan säädettäväksi kuitenkin nykyistä tarkkarajaisemmin ja täsmällisemmin. Ehdotetun mukaan pelastusviranomaiset voisivat käyttää kaikkia säännöksessä tarkoitettuja toimivaltuuksia ja muut tilapäisesti pelastustoimintaa johtamaan oikeutetut henkilöt vain osaa toimivaltuuksista ja siinä määrin kuin valtuudet ovat välttämättömiä pelastustoiminnassa.

Voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirastolla ja sisäasiainministeriöllä on pelastustoiminnan johtajan ohella oikeus käyttää tarvittaessa pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia. Ehdotetun 1 momentin mukaan alueen pelastusviranomaisen lisäksi pykälässä säädettyjä toimivaltuuksia voisi käyttää jatkossa sisäasiainministeriön palveluksessa oleva valtion pelastusviranomainen valtakunnallisesti yhtenäisen toiminnan varmistamiseksi esimerkiksi suuronnettomuuksissa tai muissa laaja-alaisissa onnettomuuksissa tai milloin toimivaltuuksien käyttäminen olisi muutoin perusteltua. Aluehallintoviraston palveluksessa olevilla pelastusviranomaisilla ei olisi enää pelastustoiminnan johtamiseen liittyviä toimivaltuuksia, koska pelastustoiminnan johtaminen ei enää kuuluisi aluehal-

lintoviraston 23 §:n 2 momentissa määritelyihin tehtäviin.

Toimivaltuuksien tarkoituksena on suojata ihmisiä ja rajoittaa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle aiheutuvia vahinkoja tai saada täydennystä pelastuslaitoksen varusteisiin ja kalustoon taikka suorittaa sammutustekniikkaan tai -taktiikkaan kuuluvia toisen omaisuuden kohdistuvia toimenpiteitä suurempien vahinkojen estämiseksi. Evakuoinnilla tarkoitetaan tässä pykälässä ihmisten ja määrätyn omaisuuden välittömästi toteutettavaa siirtämistä pois vaarasta. Omaisuudella tarkoitetaan myös kotieläimiä. Valtuudet olisivat käytettävissä tilanteen niin vaatiessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lakiehdotuksen 34 §:n mukaisesti tilapäisesti pelastustoimintaa johtavan sopimuspalokuntaan kuuluvan henkilön ja muun kuin pelastusviranomaiseksi määrätyn pelastuslaitoksen henkilöstön oikeudesta käyttää pelastusviranomaisen toimivaltuuksia pelastustoiminnan johtamisessa. Tilapäisesti pelastustoimintaa johtava henkilö saisi pelastustoiminnan johtajana käyttää 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimivaltuuksia siinä määrin kuin toimivaltuuksien käyttäminen on pelastustoiminnassa välttämätöntä. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaisesta omaisuuden käyttöönotosta päättäisi aina pelastusviranomainen. Samoin pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaista laaja-alaista toimivaltuutta voisi käyttää ainoastaan pelastusviranomainen. Lakiehdotuksen 34 §:n 1 momentin lähtökohtana on, että pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen ja muut pelastustoimintaa lain mukaan johtamaan oikeutetut johtavat pelastustoimintaa ainoastaan tilapäisesti ja siihen saakka kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Tilanteen sitä edellyttäessä toimivaltainen pelastusviranomainen voisi esimerkiksi jo matkalla onnettomuuspaikalle ottaa tilapäisesti pelastustoimintaa johtavalta henkilöltä pelastustoiminnan johtaakseen ja määrätä onnettomuuspaikalla tarvittavista toimenpiteistä.

Ehdotetun pykälän 3 momentti vastaa asiallisesti pelastuslain voimassa olevaa sääntelyä.

37 §. *Velvollisuus osallistua pelastustoimintaan.* Velvollisuudesta osallistua pelas-

tustoimintaan säädetään voimassa olevan pelastuslain 46 §:ssä.

Pykälän 1 momentti vastaa asiasisällöltään voimassa olevan lain 46 §:n 1 momenttia. Mahdollisuus määrätä sivullisia avustamaan pelastustoiminnassa on tarkoitettu käytettäväksi vakavissa tilanteissa, joissa avun tarve on kiireellinen. Pelastustoiminnan johtaja voisi pykälän 1 momentin nojalla määrätä muitakin kuin palokuntiin kuuluvia henkilöitä avustamaan pelastustoiminnassa. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi esimerkiksi laajoissa metsäpaloissa, joissa sammuttajia ja sammutustyössä avustavia (esimerkiksi muonitus ja muu huolto) tarvitaan suuri määrä. Avustustehtävään määrättävän henkilön tulisi olla työkykyinen ja ominaisuuksiltaan tehtävään soveltuva siten, että hänelle ei aiheudu tehtävästä erityistä terveyden- tai vahingonvaaraa. Tehtävien tulisi olla luonteeltaan sellaisia, jotka voi suorittaa ilman pelastusalan koulutusta ja kokemusta. Pelastustoimintaan määrätty voisi pätevästä syystä kieltäytyä tehtävästä. Koska säännöksessä rajoitetaan henkilökohtaisen vapauden suoja, tulisi henkilöiden määräämistä harkittaessa ensisijaisesti tukeutua muihin mahdollisuuksiin kuten virka-apuna saataviin lisävoimavaroihin.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan lain 46 §:n 2 momenttia. Onnettomuus- ja vaaratilanteissa ovat muutkin kuin 25 §:ssä tarkoitettut sopimuspalokunnat pelastustoiminnan johtajan yleisen määräysvallan alaisia, teollisuus- tai laitospalokunta kuitenkin vain, mikäli laitoksen turvallisuus ei siitä vaarannu. Tämä rajoitus on tarpeen siksi, että edellä mainitut palokunnat on perustettu ensisijaisesti riskien perusteella ylläpitäjän omaa tarvetta varten.

Pykälän 3 momenttiin on otettu uusi säännös rajaamaan ja täsmentämään 1 momentissa tarkoitettua mahdollisuutta määrätä henkilöitä avustamaan pelastustoiminnassa. Määräys voitaisiin antaa olemaan voimassa ainoastaan siihen asti, kunnes järjestäytyneellä apua on riittävästi palo- tai onnettomuuspaikalla ja määräys voitaisiin antaa kerrallaan enintään vuorokauden ajaksi ja se voitaisiin uudistaa enintään yhden kerran. Säännöksessä järjestäytyneellä avulla tarkoitetaan esimerkiksi puolustusvoimien henkilöstön osal-

listumista riittävin voimavaroin metsäpalon sammutustoimintaan. Pelastustoimintaa avustamaan määrättyllä henkilöllä on oikeus saada todistus pelastustyöhön osallistumisesta. Pelastustoimintaan määrätulle maksettavasta palkkiosta sekä pelastustoiminnassa mahdollisesta aiheutuneen vahingon ja tapaturman korvaamisesta säädettäisiin lain 102 ja 103 §:ssä.

Pykälän 4 momentti vastaa voimassa olevan lain 46 §:n 3 momenttia. Pelastustoimintaan määrätyn lähteminen palo- tai onnettomuuspaikalta ilman pelastustoiminnan johtajan lupaa olisi pelastuslain mukaan rangaittava teko.

38 §. *Kansainvälinen pelastustoiminta.* Kansainvälisestä pelastustoiminnasta säädetään voimassa olevan pelastuslain 49 §:ssä.

Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Lähtökohtana kansainvälisessä pelastustoiminnassa on Euroopan unionissa (EU) sovitut menettelytavat ja valtioiden väliset asiaa koskevat sopimukset. Yhteistyö Suomen kuntien ja rajavaltioiden kesken perustuu näihin sopimuksiin. Pykälän tarkoituksena on säännellä lähinnä sellaisia tilanteita, joissa valtioiden välistä tai muuta kansainvälistä sopimusta pelastustoiminnasta ei olisi. Säännökseen on lisätty maininta Euroopan unionin esittämästä avun antamisesta ulkomaille. Sisäasiainministeriö päättäisi avun antamisesta tai pyytämisestä, jollei sopimuksista muuta johdu. Avun antamisessa käytettäisiin pelastustoimen henkilöstöä ja myös muuta tarpeellista henkilöstöä. Pelastusopiston yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus muodostaa perustan järjestelmän rakenteelle ja toiminnalle.

Sisäasiainministeriö voisi myös nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla pyytää apua ulkomailta. Säännöksen sananmuotoa on täsmennetty yksilöimällä tahot, joilta pelastustoimeen kuuluvaa apua tarvittaessa pyydetäisiin. Suomen allekirjoittamissa kansainvälisissä pelastuspalvelun yhteistoimintasopimuksissa on yleensä määräykset pelastustoiminnan johtamisesta. Ellei sopimusta ole, kuuluu Suomeen pyynnöstä saapuneiden kansainvälisten avustusyksiköiden yleinen johtovastuu pelastustoiminnan suomalaiselle johtajalle kansallisen lainsäädännön (pelastuslain) mukaisella tavalla. Kansallisesta pe-

lastustoiminnan johtajasta käytetään vakiintuneesti nimitystä Local Emergency Management Authority (LEMA). Vieraiden yksiköiden toiminnan koordinoitua varten perustetaan kansainvälinen On Site Operations Coordination Centre (OSOCC). Pelastustoiminnan johtaja huolehtii pelastustoiminnan johtamiseen liittyvästä kansainvälisten yksiköiden vastaanoton järjestelyistä, määrää tarvittaessa maahantulomuodollisuuksissa avustamisesta, yksiköiden opastamisesta ja tehtävien antamisesta kansainvälisille pelastusyksiköille. Yleensä mainitusta tehtäväkokonaisuudesta huolehtisi onnettomuusalueen pelastuslaitos ja sen pelastustoimintaa johtava pelastusviranomainen. Myös sisäasiainministeriön pelastusviranomainen voisi kansainvälistä pelastustoiminnan apua edellyttävässä tilanteessa antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä sekä määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan lakiehdotuksen 34 §:n 2 momentin mukaisten toimivaltuuksiensa perusteella.

39 §. *Pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyky.* Pelastuslakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös pelastustoimintaan osallistuvalla vaadittavasta riittävästä toimintakyvystä.

Pykälässä säädettäisiin työtehtävän edellyttämän kunnan ja ammattitaidon ylläpitämisestä, joiden toteutumista työnantajan tulee myös työturvallisuuslain (738/2002) perusteella tukea ja valvoa. Kyse on nimenomaan määrättyyn työtehtävään liittyvän kunnan ja ammattitaidon tasosta. Näin ollen säännöstä sovellettaisiin sekä työ- tai virkasuhteessa olevaan pelastuslaitoksen henkilöstöön että pelastustoimintaan sopimuspalokunnan jäsenenä osallistuvaan henkilöstöön. Jos pelastustoimen palveluksessa vakinaisesti olevan henkilön katsottaisiin laiminlyöneen tämän velvollisuutensa, tulisi hänet siirtää sellaiseen tehtävään, johon hänen kuntonsa ja ammattitaitonsa riittäisivät. Vastaavasti pelastustoimintaan sopimuksen perusteella osallistuvaa sopimuspalokunnan henkilöä ei voisi käyttää tehtävässä, johon hänellä ei ole riittävää kuntoa tai perustaitoja. Säännöksen tarkoituksena olisi tähdentää ammattitaidon sekä niin henkisen kuin ruumiillisenkin kunnan merkitystä pelastustoimen tavoitteiden saavuttamisessa. Kyse olisi kansalaisten turvallisuuteen

ja oikeuksiin erityisesti vaikuttavien tehtävien asianmukaisen suorittamisen varmistamisesta sekä myös työntekijöiden itsensä suojaamisesta erityisin kunto- ja ammattitaitovaatimuksin. Työtehtävien edellyttämän kunnan ja ammattitaidon tasosta sekä kunnan mittaamiseen liittyvien testien järjestämisestä voitaisiin säätää tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

Ehdotettu sääntely vastaa poliisilain (493/1995) 9e §:ssä (525/2005) poliisimiehille säädettyä velvoitetta ja puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 43 §:ssä ammatillisuudelle säädettyä velvoitetta ammattitaidon ja kunnan ylläpitämiseen.

40 §. Jälkيراivaus ja -vartiointi. Jälkiraivauksesta ja -vartioinnista säädetään voimassa olevan pelastuslain pelastustoimintaa käsittelevän luvun 48 §:ssä. Voimassa olevan säännöksen 1 momentin mukaan tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista on kohteen omistaja tai haltija velvollinen huolehtimaan sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi palokunnan toimenpiteitä. Velvoitteen alkamisajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Jos kohteen omistajaa tai haltijaa ei tavoiteta tai nämä eivät huolehdi jälkiraivauksen ja -vartioinnin suorittamisesta, on nykyisen pykälän 2 momentin mukaan pelastustoiminnan johtajalla oikeus teettää välttämättömät toimenpiteet omistajan tai haltijan kustannuksella.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yksin kohteen omistajalle nykyistä vastaava velvoite, sen sijaan että velvoite kohdistettaisiin nykyiseen tapaan sekä omistajaan että haltijaan. Kohteen haltija on yleensä vuokralaisena kohteessa, eikä ole tarkoituksenmukaista velvoittaa haltijaa ryhtymään toimenpiteisiin, joista kustannukset maksaa pääsääntöisesti kohteen omistaja.

Lakiehdotuksen 32 §:n perusteluissa kuvattun mukaisesti jälkiraivaus ja -vartiointi eivät ole osa pelastustoimintaa. Jälkiraivauksella ja -vartioinnilla tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, jotka ovat tulipalon sammuttamisen (pelastustoiminnan) päätyttyä tarpeen tulipalon uudelleen syttymisen estämiseksi ja muiden enempien vahinkojen ehkäisemiseksi. Pelastustoiminta voidaan lopettaa silloin, kun tuli ja todennäköiset palopesäkkeet on sammutettu ja muut vahinkojen rajoittamisen

edellyttämät kiireelliset toimenpiteet suoritettu ja tulipalon aiheuttamat ilmeiset vaaratekijät poistettu sekä tilanne on ilmeisesti hallittavissa ilman pelastustoimen yksiköiden toimenpiteitä. Pelastustoiminnan päättymisajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Ehdotetun sääntelyn mukaan pelastustoiminnan johtajan tulisi tehdä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimenomainen päätös pelastustoiminnan päättämisestä ja ilmoittaa päätöksestä kohteen omistajalle. Käytännössä ilmoituksen voisi vastaanottaa omistajan ohella hänen edustajansa, esimerkiksi kohteen isännöitsijä. Pyydettyä päätös olisi vahvistettava kirjallisesti. Tämän mukaisesti siirtyminen kohteen omistajan vastuulla olevaan jälkiraivaus ja -vartiointivaiheeseen edellyttäisi aina nimenomaista päätöstä ja siitä tiedottamista kohteen omistajalle, kun muissa tapauksissa pelastustoiminnan lopettamista koskevan nimenomaisen päätöksen tekemiseen ja siitä tiedottamiseen liittyy 34 §:n 3 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaista harkintavaltaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotettu vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Säännös koskee vain välittömästi tulipalon jälkeen suoritettavien toimenpiteiden suorittamista. Toimenpiteet ovat luonteeltaan sellaisia, että niitä ei voida jättää huolehdittavaksi myöhemmin, eivätkä ne kuitenkaan edellytä pelastustoimen viranomaisen toimenpiteitä. Tämän vuoksi pelastustoiminnan johtajalla olisi tarvittaessa oikeus teettää toimenpiteet nykyiseen tapaan omistajan kustannuksella.

41 §. Palontutkinta. Voimassa olevan pelastuslain 87 §:ssä säädetään onnettomuuden selvittämisestä. Säännöksen mukaan alueen pelastusviranomaisen on arvioitava ja tarvittaessa myös selvittävä tulipalon syy. Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti, on pelastusviranomaisen ilmoitettava asiasta poliisille. Säännöksen mukaan sisäasiainministeriön määräyksestä voidaan lisäksi palon tai muun onnettomuuden selvittämiseksi suorittaa erityinen tutkimus. Säännös sisältää alueen pelastusviranomaisen suorittamaan tulipalon syyn selvittämiseen ja sisäasiainministeriön määräämään tutkimukseen liittyvät oikeudet päästä onnettomuuskohteeseen, saada tutkimuksessa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskoht-

teen edustajalta ja tietoja pelastusviranomaisilta. Voimassa olevan pelastuslain 88 §:ssä säädetään poliisin virka-avusta onnettomuuden selvittämisessä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jokaisen pelastuslaitoksen toimenpiteitä edellyttäneen tulipalon osalta tulisi suorittaa palontutkinta. Momenttiin on myös sisällytetty palontutkinnan tavoitteet.

Pykälän 2 momentin mukaan palontutkinnassa arvioitaisiin tulipalon syttymissyy ja selvitetäisiin pelastuslaitoksen tarpeelliseksi katsomassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaisi erityisesti palon seurausten vakavuus. Pääsääntöisesti säännöksessä tarkoitettu palontutkinta vastaisi laajuudeltaan nykyisen lain mukaista arviota tulipalon syystä. Palontutkintavelvoitteen täyttäisi vähimmillään pelastustoiminnan johtajan ammattikokemukseen perustuva arvio tulipalon syttymissyystä ja sen leviämiseen vaikuttaneista tekijöistä, palosta aiheutuneista vahingoista, vahinkojen laajuuteen vaikuttaneista tekijöistä kuten asukkaiden ja henkilökunnan toiminnasta palotilanteessa sekä pelastustoiminnan kulusta. Näitä vastaavat tiedot pelastustoiminnan johtaja tallentaa jo nykyisinkin pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Säännöksellä ei ole tarkoitus laajentaa nykyistä alueen pelastusviranomaisen velvoitetta arvioida ja tarvittaessa selvittää tulipalon syy. Säännöksen uudistamisen tarkoituksena on sisällyttää käytännössä vakiintunut palontutkinta -käsite lainsäädäntöön ja korostaa säännöksessä tarkoitettujen toimenpiteiden merkitystä tulipalojen ehkäisyssä ja pelastustoiminnan kehittämisessä.

Pelastuslaitos määrittäisi palontutkinnan laajuuden, painopistealueet, toimintatavat ja käytettävät resurssit 1 momentin tavoitteiden perusteella. Palontutkinnan päätarkoituksena olisi tuottaa tietoa, joka on välittömästi hyödynnettävissä pelastuslaitosten omassa valitus- ja neuvontatyössä, valvonnassa ja pelastustoiminnan kehittämisessä. Palontutkinnan yleisempänä tarkoituksena olisi tuottaa tilastoaineistoa ja tietoa laajemminkin pelastustoimen ja paloturvallisuuden kehittämiseksi

sekä toteutettujen toimien vaikutusten arvioimiseksi. Palontutkintaan liittyen lakiehdotuksen 43 §:ssä säädetäisiin pelastuslaitoksen velvollisuudesta seurata onnettomuuksien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja siitä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille.

Pykälän 3 momentin mukaan palontutkinnassa saatavat tiedot tulisi tallentaa pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Vähimmillään velvoite palontutkinnan suorittamisesta tulisi täytetyksi tallentamalla pelastustoiminnan johtajan ammattikokemukseen perustuva näkemys tulipalon syttymissyystä ja muista 2 momentista yksilöidyistä asioista toimenpiderekisteriin.

Pykälän 4 momentin ilmoitusvelvollisuutta koskeva säännös vastaa nykyistä sääntelyä siten muutettuna, että jatkossa myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista tulisi ilmoittaa poliisille. Kuten nykyisinkin, ilmoitusvelvollisuus poliisille koskee tulipalojen lisäksi myös kaikkia muita onnettomuuksia, joiden hoitamiseen pelastuslaitos osallistuu mutta jotka eivät kuitenkaan kuulu palontutkinnan piiriin. Ilmoitusperusteeksi riittää rikoksen mahdollisuus, esimerkiksi tulipalo, jolle ei löydy luonnollista syttymissyystä.

Pykälän 5 momentin mukaan poliisin tulisi toimittaa poliisilain 37 §:n (493/1995) mukainen poliisitutkinta palonsyyn selvittämiseksi sellaisissa tulipaloissa, joista seurauksena on ollut henkilön kuolema tai vakava henkilövahinko tai huomattava omaisuusvahinko. Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Pääsääntöisesti poliisitutkinnasta säädetään erityislaeissa, joissa viitataan poliisilaissa säädettyyn poliisitutkintaa koskevaan säännökseen. Palonsyyn tutkintaa ei kuitenkaan ole säädetty muussa laissa poliisin tehtäväksi, kuten on esimerkiksi kuolemansyyn tutkinta, joten palonsyyn tutkintaa koskevat poliisin toimivaltuussäännökset ovat tältä osin puutteelliset. Poliisi on kirjannut vuosittain noin 2500 tapausta palonsyyn tutkinnan nimikkeellä. Poliisitutkinnassa noudatetaan soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä ja

tutkinnassa on mahdollista käyttää tiettyjä pakkokeinoja. Näiden oikeuksien myötä poliisilla on tutkintaa suorittaessaan mahdollisuuksia perusteellisempaan palonsyyn tutkintaan kuin pelastusviranomaisilla. Momentissa säädettäväksi ehdotetulla voidaan varmistaa, että vakavia henkilövahinkoja tai suuria omaisuusvahinkoja aiheuttaneet tulipalot tutkitaan aina poliisin toimesta, vaikka pelastusviranomaiset eivät olisikaan ilmoittaneet edellä 4 momentissa tarkoitettulla tavalla asiasta epäiltynä rikoksena tai tapauksen johdosta ei muutoin ole ollut perustetta käynnistää rikosepäily johdosta esitutkintaa.

Pykälän 5 momentissa tarkoitettu vakava henkilövahinko määriteltäisiin sisäasiainministeriön pelastustoimen palontutkinnan kehittämishankkeessa käytetyn määritelmän pohjalta, joka perustuu Onnettomuustutkintakeskuksen käyttämään määritelmään ja kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen (SopS 11/1949) ilma-aluksille tapahtuneen onnettomuuden tutkintaohjeeseen. Vakavasti loukkaantuneella henkilöllä tarkoitettaisiin säännöksessä edellä mainittuihin määritelmiin perustuen henkilöä, joka tulipalon seurauksena suorasti tai epäsuorasti aiheutuneen vamman johdosta tarvitsee yli 48 tunnin mittaista sairaalahoitoa ja joka on aloitettu enintään seitsemän päivän kuluessa vamman saamisesta. Vakavasti loukkaantuneella henkilöllä tarkoitettaisiin myös henkilöä, jolla on luunmurtuma (lukuun ottamatta yksinkertaisia murtumia sormissa, varpaissa taikka nenämurtumaa), vakava verenvuoto tai vakava hermo-, lihas- tai jännevamma, sisäelinvamma, toisen tai kolmannen asteen palovamma tai palovamma, jossa ihosta on yli viisi prosenttia palanut, tartuntaa aiheuttaville aineille altistumisesta aiheutunut tulehdus, säteilyvamma tai syövyttävälle aineille altistumisesta aiheutunut vamma.

Pykälän 5 momentissa tarkoitettuna merkittävien omaisuusvahinkojen määritelmänä käytettäisiin yleistä suurvahingon määritelmää, jonka mukaan palo on suurvahinko omaisuusvahinkojen arvon ylittäessä 200 000 euroa.

Pelastuslaissa säädettävän palontutkinnan lisäksi onnettomuuksien tutkinnassa on säädetty useassa muussakin laissa. Esitutkintalain (449/1987) perusteella poliisin tai muun

esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä tulipalon johtuneen rikollisesta toiminnasta, kuten tahallista sytyttämisestä. Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on tutkittava suuronnettomuudet sekä ilmailussa, raideliikenteessä ja vesiliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet siten kuin siitä säädetään laissa suuronnettomuuksien tutkinnasta (373/1985). Tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta annettussa laissa (24/2001) säädetään liikenneturvallisuuden lisäämiseksi tehtävästä onnettomuuksien tutkinnasta niissä tapauksissa, joissa ei suoriteta suuronnettomuustutkintaa. Kemikaali- ja räjähddeonnettomuudet tutkitaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettussa laissa (390/2005) säädetyn mukaisesti silloin kun kyse ei ole suuronnettomuudesta. Niissäkin tapauksissa, joissa tulipalo tutkitaan edellä mainittujen lakien perusteella, pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan tarvittavassa laajuudessa ja siinä saadut tiedot merkitään pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Pelastuslaitos voi erityislakien mukaisesta tutkinnasta huolimatta tarvittaessa suorittaa myös laajan palontutkinnan, joka voi painottua esimerkiksi pelastustoiminnan kehittämistarpeisiin. Palontutkinta suoritetaan tarvittavassa yhteistyössä muun onnettomuustutkinnan kanssa.

Sisäasiainministeriön määräyksestä suoritettavasta palon tai muun onnettomuuden tutkinnasta ehdotetaan säädettäväksi lain 107 §:ssä ja tiedonsaantioikeudesta palon- ja onnettomuuden tutkinnassa lakiehdotuksen 88 §:ssä.

6 luku **Yhteistoiminta pelastustoimen tehtävissä**

42 §. *Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä.* Voimassa olevan pelastuslain 19 §:n mukaan onnettomuuksien ehkäisyyden kuuluu muun muassa onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö. Nykyisen lain 20 §:ssä säädetään pelastusviranomaisten tehtävistä onnettomuuksien ehkäisyssä.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa käytännössä voimassa olevaa pelastuslain

mukaista velvoitetta toimia yhteistyössä eri viranomaisten kesken onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Ehdotetun mukaisesti pelastuslaitoksen tulisi toimia onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden edistämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Säännöksen tavoitteena on yhteistyön edistäminen ja turvaaminen ja samalla tehostaa yleisesti paikallista turvallisuustyötä. Yhteistyöhön kunnan viranomaisten ja pelastuslaitoksen kesken on luotava paikallisia järjestelyjä, joilla taataan toimiva yhteistyö alueen kaikkien kuntien eri viranomaisten kanssa. Esimerkiksi rakennusten turvallisuuden ja turvallisen käytön osalta välttämättömiä yhteistyötahoja ovat kuntien kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaiset, mutta myös kuntien terveys- ja sosiaaliviranomaiset. Valtion viranomaisista esimerkiksi poliisi ja Turvatekniikan keskus ovat pelastuslaitoksen keskeisiä yhteistyötahoja onnettomuuksien ehkäisytyössä.

Onnettomuuksien ehkäisyn kannalta on tiettyissä tapauksissa osoitettavissa kohonnut riskitaso, joka vaikuttaa merkittävästi paitsi kohteessa ja sen välittömässä läheisyydessä olevien henkeen ja terveyteen, myös yleiseen turvallisuuteen. Tällaisten erityisten riskikohteiden osalta tulisi viranomaisten ja muiden tahojen välisellä yhteistyöllä vähentää onnettomuusriskiä. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostuksessa (B1/2008Y) suositetaan, että sisäasiainministeriön tulisi yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa luoda järjestelyt, jotka mahdollistavat eri viranomaisten järjestelmiin kertyvän tiedon sekä havaintojen välittämisen asiasta vastaavalle viranomaiselle siten, että tieto tallentuu ja velvoittaa toimivaltaisen viranomaisen reagoimaan tarvittavalla tavalla.

Valtioneuvoston oikeuskansleri on myös tukiasunnon paloturvallisuutta koskevassa päätöksessään 24.3.2010 (Dnro OKV/8/50/2008) kiinnittänyt erityistä huomiota viranomaisten väliseen tiedonkulkuun ja yhteistyöhön palvelu- ja tukiasumisen paloturvallisuuden parantamiseksi. Oikeuskanslerin päätöksessä todetaan muun muassa seuraavaa: ”Yleisesti voidaan arvioida, että keskeinen tekijä tukiasumisen turvallisuudessa on viranomaisten ja viranomaisten eri toimi-

alojen välinen yhteistyö ja oikeanlaisen sekä riittävän tiedon kulkeminen eri alojen asiantuntijoiden välillä. Pelastusviranomaisilla on oltava sellaiset tiedot niiden toimialueeseen kuuluvista kohteista, että ne voivat tehdä tarkastus- ja muuta valvontatoimintaansa säädettyjen velvoitteiden mukaisesti. Tiedon välittämisen kannalta oleellista on se, että esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat osaavat kiinnittää huomiota turvallisuuden liittyviin seikkoihin. Edelleen on oleellista, että organisaatiossa on sovitut toimintatavat tiedon välittämiseksi niille tahoille, jotka voivat tehdä päätöksiä ja puuttua konkreettisesti turvallisuutta koskeviin puutteisiin ja ongelmiin. Tarvittavan tiedon välittäminen ei saisi myöskään estyä salassapitosäännösten vuoksi. Lainsäätäjän tehtävänä on huolehtia siitä, että säännökset antavat mahdollisuuden tarpeellisten tietojen välittämiseen eri toimijoiden kesken.”

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan viranomaisilla ja julkisyhteisöillä sekä niiden palveluksessa olevalla henkilöstöllä olisi yleinen velvollisuus ilmoittaa toimintansa yhteydessä havaitsemastaan tai muutoin tietoonsa saamastaan ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuusriskistä alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi edellä mainittujen tahojen lisäksi myös hoitolaitosten ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä vastaavaa lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua toiminnanharjoittajaa sekä näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä. Toiminnanharjoittajat voivat olla myös yrityksiä ja muita yhteisöjä, jotka kunnan tai muun julkisyhteisön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaavat tai huolehtivat hoitolaitoksen ylläpidosta tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä. Momentissa ehdotettu ei vähentäisi toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan 3 luvussa säädettäviä velvollisuuksia huolehtia itsenäisesti rakennusten palo- ja poistumisturvallisuudesta, rakennuksen uloskäytävistä, laitteiden kunnossapidosta, omatoimisesta varautumisesta, pelastussuunnitelmista tai muistakaan toiminnanharjoittajalle, rakennuksen omistajalle ja haltijalle säädetyistä velvoitteista. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan edesauttaa pe-

lastusviranomaisten 12 luvussa säädettyä valvontatehtävän toteutumista, samoin kuin varhaista reagoimista paloturvallisuusongelmiin lakiehdotuksen 27 §:ssä tarkoitetun ohjauksen, neuvonnan ja valistuksen keinoin.

Palvelu- ja tukiasuminen kuuluu lähtökohteisesti sosiaalihuoltolain (710/1982) mukaisiin asumispalveluihin. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 luvussa säädetään salassapitovelvoitteista. Viimeksi mainitun lain 24 §:n mukaan salassa pidettäviä ovat muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaista. Lain 23 §:n mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuus koskee myös viranomaisen toimeksiannosta tehtävää suorittavaa tai toimeksiannotehtävää hoitavan palveluksessa olevaa. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 15 § sisältää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädettyä vastaavat salassapitovelvoitteet. Pykälän 2 momentissa ehdotetun mukaan ilmoitus alueen pelastusviranomaiselle tulisi tehdä mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ja pelastuslaissa säädetäisiin näin ollen poikkeus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain sekä erityislainsäädännön salassapitovelvoitteita koskeviin säännöksiin. Pelastustoimen palveluksessa olevan henkilön vaitiolovelvollisuudesta säädetäisiin lakiehdotuksen 86 §:ssä.

Alueen pelastusviranomaisen tulisi ottaa pykälän 2 momentin perusteella sille ilmoitetut tiedot huomioon lakiehdotuksen 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään sekä laatissaan lakiehdotuksen 79 §:n mukaista valvontasuunnitelmaa. Ilmoituksen johdosta alueen pelastusviranomaisen suorittaisi kohteessa tarvittaessa lakiehdotuksen 80 §:ssä tarkoitetun palotarkastuksen ja tiedot ilmoituksesta otettaisiin 80 §:n 4 momentin mukaiseen palotarkastuspöytäkirjaan ja ne tallennettaisiin 93 §:n mukaiseen valvontarekisteriin.

43 §. Onnettomuuskehityksen seuranta. Voimassa olevan pelastuslain 20 §:n 1 momentin mukaan pelastusviranomaisen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja siitä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille.

Pykälässä säädetäisiin pääpiirteissään nykyiseen tapaan onnettomuuskehityksen seurannasta. Koska pelastusviranomaiset ovat yksittäisiä virkamiehiä, tehtävä säädetäisiin pelastuslaitokselle. Käytännössä onnettomuuskehityksen seurannasta huolehtisivat pääsääntöisesti pelastuslaitoksen palveluksessa olevat pelastusviranomaiset. Onnettomuuskehityksen seurannassa tarvittavaa tietoa pelastuslaitos saisi muun muassa lakiehdotuksen 41 §:n mukaisessa palontutkinnassa.

44 §. Pelastuslaitosten yhteistoiminta. Voimassa oleva pelastuslain 10 §:n mukaan alueen pelastustoimen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle alueelle pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Pelastuslaki ei kuitenkaan nykyään sisällä nimenomaista säännöstä laajemmasta pelastuslaitosten yhteistoiminnasta lukuun ottamatta pelastustoiminnan johtamista. Pelastuslaki ei ole näin ollen sallinut sopimista palotarkastusten ja vastaavien pelastusviranomaisen tehtävien yhteisestä hoitamisesta tai tehtävien antamisesta toisen pelastuslaitoksen hoidettavaksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan alueen pelastustoimi voisi sopimuksen nojalla hoitaa pelastuslain mukaisia alueen pelastustoimelle kuuluvia tehtäviä myös toisella pelastustoimen alueella. Sopimusperusteinen yhteistyö olisi mahdollista kaikissa alueen pelastustoimen lakisääteisissä tehtävissä, mukaan lukien viranomaistoimivaltuuksia edellyttävät tehtävät. Kahden tai useamman alueen pelastustoimen välisessä sopimuksessa määriteltäisiin yhteistyön sisältö, laajuus, kustannusvastuut, toimivaltuudet ja muut yhteistyön toteuttamisessa tarpeelliset kysymykset. Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoiminnan johtajasta on voitu sopia alueiden kesken milloin se on ollut tarkoituksenmukaista esimerkiksi pelastustoiminnan riittävän johtamisvalmiuden turvaamiseksi. Pelas-

tustoiminnan johtamista koskevan lakiehdotuksen 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtaja on siltä alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastustoimen yhteistoimintaa koskevassa sopimuksessa voitaisiin näin ollen edelleenkin sopia myös pelastustoiminnan johtamisesta.

45 §. Pelastuslaitosten avunanto. Voimassa olevan pelastuslain 10 §:n mukaan alueen pelastustoimen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle alueelle pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa.

Pykäläehdotuksen mukaan pelastuslaitosten tulisi jatkossakin antaa tarvittaessa apua toiselle pelastustoimen alueelle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat tulisi ottaa huomioon laadittaessa 33 §:n mukaista hälytysohjetta.

Säännöksessä ei enää voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavalla tavalla mainittaisi erikseen väestönsuojelua, koska ehdotetussa laissa tarkoitettu pelastustoiminta käsittää myös poikkeusoloissa tarvittavan pelastustoiminnan.

46 §. Yhteistyö pelastustoiminnassa. Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n 1 momentissa on lueteltu ne viranomaiset, joilla on velvollisuus osallistua pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä on kuvattu tarkemmin näiden viranomaisten tehtäviä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Pelastuslain 6 §:n 1 momentin säännös muiden viranomaisten tehtävistä on yleisluonteinen ja informatiivinen, koska momentin mukaan siinä luetellut viranomaiset osallistuvat pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten kuin niiden tehtävistä kunkin toimialan säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään. Myös asetuksen säännös muiden viranomaisten tehtävistä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa on informatiivinen ja perustuu asianomaisille viranomaisille niitä koskevissa erityislaeissa annettuun tehtäväkenttään. Asetustasoisella säännöksellä ei ole voitu antaa viranomaisille varsinaisia uusia tehtäviä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Voimassa olevan pelastuslain mukaan muut

viranomaiset kuin pelastusviranomaiset osallistuvat näin ollen pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun yksinomaan sen mukaan kuin asianomaista viranomaista koskevassa erityislainsäädännössä on säädetty. Käytännössä pelastustoimintaan osallistuminen merkitsee sitä, että viranomaiset hoitavat omia lakisääteisiä tehtäviään pelastustoimintatilanteessa.

Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n 2 momentissa on metsähallitukselle säädetty erillinen velvollisuus antaa pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa sekä velvollisuus varautua omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n pykälän 3 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitetut metsäkeskukset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua.

Muiden hallinnonalojen lainsäädännössä on ainoastaan hyvin vähän erityisiä säännöksiä, joissa säädetään viranomaisen nimenomaisista velvoitteista pelastustoiminnassa. Lähtökohtana onkin, että kukin viranomainen huolehtii pelastustoimintatilanteessa tavanomaisista lakisääteisistä tehtävistään oman hallinnonalansa lainsäädännön mukaisesti. Näin ollen esimerkiksi poliisi huolehtii pelastustoimintatilanteessa poliisilaisissa (493/1995) säädetyn mukaisesti muun muassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä (1 §) sekä alueen eristämisestä (18 §) tulipalo- tai muilla onnettomuuspaikoilla. Vastaavasti esimerkiksi Säteilyturvakeskus vastaa ydinenergialaissa (990/1987) säädetyn mukaisesti (55 §) ydinenergian käytön turvallisuuden sekä turva- ja valmiusjärjestelyjen valvonnasta ja antaa asiantuntija-apua muille viranomaisille (kuten pelastusviranomaisille) onnettomuustilanteissa. Edelleen Säteilyturvakeskus valvoo säteilylaissa (592/1991) säädetyn mukaisesti säteilylain noudattamista (6 §) sekä antaa tarvittaessa säteilytoiminnan turvallisuuden varmistamista sekä radioaktiivisten jätteiden vaarattomaksi tekemistä koskevia määräyksiä (54 §).

Sisäasiainministeriö antaa puolestaan säteilylain mukaisesti yleiset määräykset ja ohjeet toimenpiteiden suunnittelemiseksi ja yhteensovittamiseksi normaalista poikkeavien säteilytilanteiden varalta (67 §). Pelastusviranomaisen johtaa pelastustoimintaa myös ydinenergian ja säteilyn käyttöön liittyvissä onnettomuustilanteissa ja Säteilyturvakeskus huolehtii sille muussa kuin pelastustoimen lainsäädännössä asetettujen velvoitteiden mukaisesti muun muassa valtakunnallisen säteilyvalvonnan ylläpidosta sekä ilmoituksia, varoituksia ja suojelutoimia koskevien suositusten antamisesta.

Poliisin ja Säteilyturvakeskuksen tehtäviä vastaavalla tavalla myös muilla viranomaisilla on niiden omaan lainsäädäntöön perustuvia tehtäviä hoidettavanaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa (pelastustoiminnan yhteydessä). Nämä viranomaiset ovat edellä kuvatun mukaisesti luetteloitu voimassa olevassa pelastuslaissa ja pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Tiettyihin pelastustoiminnan kannalta keskeisten yhteistoimintaviranomaisten tehtäviä määritteleviin säädöksiin on kuitenkin sisällytetty yksilöityjä velvoitteita pelastustoiminnassa. Esimerkiksi laissa puolustusvoimista (551/2007) on säädetty puolustusvoimien lakisääteiseksi tehtäväksi osallistua pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja (2 §). Vastavasti rajavartioloissa (578/2005) on säädetty nimenomaisesti rajavartiolaitoksen osallistumisesta pelastustoimintaan (26 §).

Voimassa olevassa pelastuslaissa ei edellä kuvatun mukaisesti aseteta viranomaisille yksityiskohtaisia pelastustoimintaan liittyviä velvoitteita vaan viranomaiset suorittavat pelastustoiminnan yhteydessä niiden oman hallinnonalan lainsäädännössä asetettuja tehtäviä lukuun ottamatta tiettyjä viranomaisia, joille on niiden oman hallinnonalan lainsäädännössä asetettu yksilöity velvollisuus osallistua pelastustoimintaan (puolustusvoimat ja rajavartiolaitos).

Voimassa olevan pelastuslain 9 §:n (suunnittelovelvoite) 1 momentin mukaan pelastusviranomaiset sekä muut 6 §:ssä tarkoitetut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä, ovat velvollisia

laatimaan yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset pelastustoimen suunnitelmat. Näiden viranomaisten ja yhteisöjen tulee antaa pelastusviranomaisille selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroistaan.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan viranomaiset sekä kuntien ja valtion laitokset ja liikelaitokset olisivat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimaan niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Säännöksessä ei enää mainittaisi erikseen väestönsuojelua, koska ehdotetussa laissa tarkoitettu pelastustoiminta käsittää myös poikkeusoloissa tarvittavan pelastustoiminnan. Väestönsuojeluun varautumisesta ja väestönsuojelukoulutuksesta säädetään erikseen lakiehdotuksen 10 luvussa.

Säännöksen uudella muotoilulla ja ehdotetulla tehokkuusvaatimuksella korostetaan tarvetta varautua riittävällä tavalla eri viranomaisten tehtävien hoitamiseen pelastustoiminnan yhteydessä. Pelastustoimintaan liittyvät eri viranomaisten kiireelliset toimenpiteet tulee pääsääntöisesti voida suorittaa tarvittaessa myös päivystysluontoisesti. Käytännössä tämä merkitsisi pelastustoimintaan osallistuville viranomaisille suunniteltuihin pohjautuvaa riittävää varautumista lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseen onnettomuuksien yhteydessä. Säännöksen perusteella esimerkiksi sosiaalitoimen viranomaisilla olisi velvollisuus suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä pelastustoimen kanssa tulipaloissa asuntonsa menettäneiden majoittaminen siten, että pelastustoiminta tulee suoritetuksi erityisesti tulipalon uhrien näkökulmasta tarkastellen kokonaisuutena tehokkaasti.

Ehdotettuun 2 momenttiin on otettu informatiivinen säännös, jossa todetaan pelastustoiminnan tehokkaan suorittamisen kannalta keskeisimmät viranomaiset ja niiden keskeisimmät pelastustoimintaan liittyvät ja asianomaisen hallinnonalan lainsäädäntöön pohjautuvat vastuut pelastustoiminnan yhteydessä. Informatiivinen säännös korostaisi erityisesti säännöksessä lueteltujen viranomaisten velvollisuutta toimia yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa pelastustoimintaan varautumisessa sekä pelastustoiminnassa. Tiet-

tyjä viranomaisia koskevissa laeissa (häätäkeskuslaitos, puolustusvoimat ja rajavartiolaitos) on aikaisemmin mainitun mukaisesti säädetty yksityiskohtaisesti asianomaisen viranomaisen pelastustoimeen liittyvistä tehtävistä tai velvollisuudesta osallistua pelastustoimintaan. Näiden viranomaisten osalta momentissa viitattaisiin suoraan asianomaiseen lakiin. Niiden viranomaisten osalta, joilla ei ole oman hallinnonalansa lainsäädännössä määriteltyä velvoitetta osallistua pelastustoimintaan, pelastustoiminnan kannalta keskeisimmät tehtävät kuvattaisiin (informatiivisesti) tässä momentissa. Viranomaisen tehtävät perustuisivat kuitenkin aina viranomaisen lakisääteiseen tehtävälleen ja viranomaista koskevaan erityislainsäädäntöön. Ehdotettu 2 momentin säännös ei ole momentin 1—11 kohdissa tyhjentävä ja myös muilla kuin momentissa nimenomaisesti yksilöidyillä tahoilla olisi 2 momentin 12 kohdan mukaisesti velvollisuus osallistua tarvittaessa pelastustoiminnan suunnitteluun ja pelastustoimintaan 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Yhteistyön käytännön toteuttamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella ei laajennettaisi viranomaisten lakisääteisiä tehtäviä.

47 §. Pelastustoimen suunnitelmat. Voimassa olevan pelastuslain 9 §:n (suunnittelovelvoite) 1 momentin mukaan pelastusviranomaiset sekä muut voimassa olevan pelastuslain 6 §:ssä tarkoitetut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä tai virka-aputehtäviä, ovat velvollisia laatimaan yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset pelastustoimen suunnitelmat. Näiden viranomaisten ja yhteisöjen tulee antaa pelastusviranomaisille selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroistaan.

Pykäläehdotuksessa tarkoitettu suunnittelovelvoite koskee 46 §:n 2 momentissa yksilöityjen viranomaisten ja laitosten lisäksi muitakin viranomaisia, laitoksia ja liikelaitoksia, joiden asiantuntemusta tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa. Säännöksen mukaan suunnittelovelvoite koskee myös lakiehdotuksen 49 §:n mukaista virka-apua tai asiantuntija-apua koskevia tahoja. Suunnittelu toteutetaan pelastuslaitoksen johdolla ja tarvittavassa yhteistyössä

edellä tarkoitettujen tahojen kesken. Pelastuslaitoksella olisi oikeus pyytää suunnittelutyöhön osallistuvilta tahoilta selvityksiä asianomaisten pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista. Ehdotettu suunnittelovelvoite vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä.

48 §. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma. Voimassa olevan pelastuslain 9 §:n 2 momentin mukaan alueille, joissa on ydinenergialain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu ydinlaitos, vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen (59/1999) 15 §:ssä tarkoitettu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava tuotantolaitos tai ympäristönsuojelulain (86/2000) 45 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava kaivannaisjätteen jätealue, alueen pelastustoimen on laadittava yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa pelastussuunnitelma laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta. Suunnitelmaa laadittaessa on kuultava vaaralle alttiiksi joutuvaa väestöä ja huolehdittava suunnitelmasta tiedottamisesta sekä oltava riittävästi yhteistyössä oman ja naapurialueiden viranomaisten kanssa. Voimassa oleva pelastuslain säännös perustuu neuvoston direktiiviin 96/82/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2003/105/EY. Vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuuksien torjunnasta on annettu pelastuslain nojalla sisäasiainministeriön asetus (541/2008).

Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 ja 3 kohdissa yksilöidyt tahot ovat jo voimassa olevan pelastuslain perusteella velvollisia laatimaan pelastussuunnitelman laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta. Momentin 2 kohtaa on nykyiseen sääntelyyn verrattuna muutettu siten, että viittaus vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen (59/1999) 15 §:ään on korvattu viittauksella vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 30 ja 62 §:ään. Ehdotetulla muutoksella ulkoisten pelastussuunnitelmien laatimisvelvollisuus laajennettaisiin koskemaan myös puolustusvoimien tuotantolaitoksia, joista toiminnanharjoittaja on velvollinen laatimaan turvalli-

suusselvityksen vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 30 §:n tai 62 §:n mukaisesti.

Momentin 4 kohdan mukaisesti suunnitteluvälvoitteen piiriin tulisivat edellä mainittujen lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuksista rautateillä annetun asetuksen mukaiset järjestyratapihat sekä ehdotetun 5 kohdan mukaisesti vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueilla annetun asetuksen mukaiset satama-alueet. Suunnitteluvälvoitteen laajentaminen edellä mainittuihin puolustusvoimien ja kohtien 4 ja 5 mukaisiin kohteisiin perustuu mainituissa kohteissa harjoitetun toiminnan erityisiin riskeihin ja siihen, että kohteet ovat riskiensä perusteella verrattavissa 1—3 kohdissa tarkoitettuihin muihin kohteisiin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin ulkoisen pelastussuunnitelman sisällöstä ja laadinnasta. Ehdotuksen mukaan ulkoisessa pelastussuunnitelmassa tulee määritellä toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Laki velvoittaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla kuulemaan suunnitelmaa laadittaessa vaaralle onnettomuuden johdosta alttiiksi joutuvaa väestöä, tiedottamaan suunnitelmasta ja olemaan suunnittelun aikana riittävässä yhteistyössä eri viranomaisien kesken. Nykyisin asetustasolla oleva velvollisuus järjestää harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle.

Pykälän 3 momentin mukaisesti pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumista valvoisi nykyistä asetustasosta sääntelyä vastaavalla tavalla aluehallintovirasto. Velvoite tapahtuneen onnettomuuden merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin nostettaisiin niin ikään asetuksesta lain tasolle.

Pykälän 4 momentti sisältää voimassa olevaa sääntelyä huomattavasti yksityiskohtaisemman ja velvoittavan säännöksen antaa sisäasiainministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta, uusimisesta ja sisällöstä, väestön kuulemisesta suunnitelman laatimisen yhteydessä ja suunnitelmasta tiedottamisesta,

suunnitelman mukaisista harjoituksista, suunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta sekä asianomaisissa kohteissa tapahtuneita onnettomuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin.

49 §. *Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille.* Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n 2 momentissa on metsähallitukselle säädetty erillinen velvollisuus antaa pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa sekä velvollisuus varautua omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa. Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n pykälän 3 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksista annetussa laissa (1474/1995) tarkoitetut metsäkeskukset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua. Tästä virka-apusta mahdollisesti perittävistä korvauksesta virka-avun antaja sopii pelastuslain 75 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti pelastusviranomaisen kanssa. Lisäksi poliisi on voimassa olevan pelastuslain 88 §:n mukaan velvollinen antamaan virka-apua tarkastusten toteuttamiseksi, onnettomuusvaaran estämiseksi sekä onnettomuuden selvittämiseksi.

Ehdotus vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Virka- ja asiantuntija-apusta säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

50 §. *Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille.* Pelastusviranomaisen antamasta virka-avusta säädetään voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä. Säännös nostettaisiin lain tasolle, säännöstä tarkennettaisiin ja virka-avun antamisen edellytykset kuvattaisiin säännöksessä. Virka-avun antamisesta säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 luku **Pelastustoimen vapaaehtois-toiminta**

51 §. *Vapaaehtoistoiminta.* Voimassa olevan pelastuslain 7 §:n mukaan pelastusviranomaiset voivat antaa koulutus-, neuvonta- ja valistustehtäviä pelastustoimen alalla toimiville järjestöille. Pelastuslain 5 §:ssä tarkoitettujen sopimuspalokuntien lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan säännöksen mukaan käyttää apuna vapaaehtoisia henkilöitä ja organisaatioita, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Ehdotettuun uuteen säännökseen vapaaehtoistoiminnasta ei sisälly enää mainintaa, jonka mukaan pelastusviranomaiset voisivat antaa koulutus-, neuvonta- ja valistustehtäviä pelastustoimen alalla toimiville järjestöille. Pelastustoimen alalla toimivat järjestöt voivat hoitaa niitä suoraan asianomaisten järjestöjen säännöissä määritellyllä tavalla. Pelastusviranomaiset eivät ole nykyään enää antaneet tehtäviä järjestöille pelastuslain asianomaisen säännöksen nojalla. Muilta osin ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan pelastuslain sääntelyä. Tämän mukaisesti pelastustoimen tehtävissä voitaisiin käyttää jatkossakin sopimuspalokuntien lisäksi muita vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä. Vastaavasti kuin nykyisinkin vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan lakiehdotuksessa toimintaa, johon osallistutaan vapaasta tahdosta ja oma-aloitteisesti. Vapaaehtoistoiminta ei missään muodossa voi olla pakollista. Vapaaehtoistoiminnasta ei makseta palkkaa, eikä sitä tehdä taloudellisista syistä. Vapaaehtoistoimintaan osallistuville koituneet kulut voidaan kuitenkin korvata sopimuksen perusteella. Vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on toimia muiden kuin tähän toimintaan osallistuvan omaksi tai hänen perheensä jäsenten hyväksi. Tällaisia pelastustoimen tehtävissä käytettäviä vapaaehtoisia organisaatioita olisivat muun muassa tämän lain mukaisessa pelastustoiminnassa käytettävät meri- ja järvipelastusyhdistysten yksiköt, vapaaehtoisen pelastuspalvelun organisaatiot ja vapaaehtoiset palokunnat, jotka eivät ole lakiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitettu-

ja sopimuspalokuntia tai muita säännöksessä tarkoitettuja alueen pelastustoimen kanssa sopimuksen tehneitä yhteisöjä. Pykälän tarkoituksena olisi antaa pelastusviranomaisille oikeus avustustehtävien antamiseen ja osoittamiseen muillekin tahoille kuin viranomaisille tai pelastustoimen järjestelmään kuuluville tahoille silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.

Lakiehdotuksen 25 §:n mukaan sopimuspalokunnille ja muille alueen pelastustoimen kanssa sopimuksen tehneille yhteisöille ei saisi antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Vastaava rajaus koskisi ehdotetun pykälän mukaista vapaaehtoistoimintaa. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi pelastustoimen valvontatehtävät. Pelastusviranomaiselle säädetyt toimivaltuuksia käytetään niin ikään aina pelastuslaitoksen palveluksessa oleva virkamies. Pelastustoimintaa voi kuitenkin lakiehdotuksen 34 §:n mukaisesti tilapäisesti johtaa muun muassa sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö. Vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

52 §. *Vapaaehtoistoiminnan edistäminen.* Ehdotettu säännös on uusi ja sen tarkoituksena on korostaa pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden merkitystä koko pelastustoimen järjestelmälle ja sen toimivuudelle. Suomessa useilla pelastustoimen alueilla esimerkiksi pelastustoiminnan hoitaminen perustuu keskeisesti pelastuslaitosten sopimuspalokuntina toimiviin vapaaehtoisin palokuntiin. Säännöstä sovellettaisiin lakiehdotuksen 51 §:ssä tarkoitettuun vapaaehtoistoimintaan ja lakiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitettuihin sopimuspalokuntiin ja muihin sopimuksen tehneisiin yhteisöihin. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistämisen käsittää taloudellista tukea, koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Säännös ei velvoita pelastustoimen viranomaisorganisaatiota ja niiden pelastusviranomaisia mihinkään nimenomaisesti tai säädöksissä ennalta yksilöityihin toimenpiteisiin tai taloudellisen tuen antamiseen. Säännös asettaa kuitenkin pelastustoimen viranomaisille eli alueen pelastustoimelle ja sen pelastuslaitokselle sekä sisäasiain-

ministeriölle ja aluehallintovirastolle lakisäänteisen velvollisuuden ottaa toiminnassaan erityisesti huomioon vapaaehtoistoiminnan edistämiseen tähtäävät toimenpiteet. Toimenpiteiden tulisi näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä muun muassa pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa.

53 §. *Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset.* Voimassa oleva pelastuslaki ei sisällä säännöksiä sopimuspalokuntaan kuuluvan henkilön terveystarkastusten järjestämisestä.

Työterveyshuollon ja siihen kuuluvien terveystarkastusten järjestäminen on työterveyshuoltolain (1383/2001) 4 §:n nojalla työnantajan vastuulla. Velvollisuus perustuu työsopimuslain (155/2001) 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen, jonka tunnusmerkkejä ovat sopimus, työn tekeminen, vastikkeellisuus sekä työn tekeminen työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Kaikille sopimuspalokuntalaisille tai muille tämän lain 25 §:ssä tarkoitettuun yhteisöön kuuluville ei kuitenkaan makseta sopimuspalokuntayhdistyksen, muun yhteisön tai pelastuslaitoksen toimesta palkkaa tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta. Sopimuspalokuntalaisille ja mainittujen yhteisöjen jäsenille ei näin ollen muodostu kaikissa tapauksissa työsuhdetta sopimuspalokuntayhdistykseen, muuhun edellä tarkoitettuun yhteisöön tai pelastuslaitokseen, jolloin työterveyshuoltolain mukaan työterveyshuollosta vastaavaa työnantajaa ei voida osoittaa.

Pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten ja muiden tämän lain 25 §:n mukaisen sopimuksen tehneiden yhteisöjen jäsenten terveystarkastukset on heidän tekemänsä työn laatu ja vaarallisuus huomioon ottaen perusteltua järjestää yhdenmukaisin perustein ilman, että pelastuslaitokset tai asianomaiset yhteisöt joutuisivat ryhtymään kysymyksen ratkaisemiseksi muuten epätarkoituksenmukaisiin järjestelyihin, kuten sopimuspalokuntalaisten ottamiseen työsuhteeseen pelastuslaitokseen tai sopimuspalokuntayhdistykseen. Tällainen menettely muuttaisi sopimuspalokuntien luonnetta vapaaehtoisuuteen perustuvana toimintana ja haittaisi nykyuotoisen sopimuspalokuntatoiminnan toimintaedellytyksiä. Tätä ei voida pitää so-

pimuspalokuntatoiminnan merkitys huomioon ottaen yleisen edun mukaisena.

Koska pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntayhdistyksen tai alueen pelastustoimen kanssa 25 §:n mukaisesti sopimuksen tehneen muun pelastusalalla toimivan yhteisön välinen suhde perustuu kaikilta osin niiden väliseen sopimukseen, olisi perusteltua säätää terveystarkastusten järjestämisestä siten, että lakiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitettussa sopimuksessa on muun ohella sovittava myös siitä, kumpi sopijapuolista vastaa säännöksessä tarkoitettujen terveystarkastusten järjestämisestä. Sopimukseen olisi otettava määräykset työterveyshuoltolain 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavista terveystarkastuksista ja muista edellä mainitussa pykälässä tarkoitetuista ennaltaehkäisevistä palveluista sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimukseen tehneeseen yhteisöön kuuluvalle savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle. Palveluiden piiriin kuuluvat työtehtävät määriteltäisiin tarkemmin asianomaisessa sopimuksessa yhteisesti alueen pelastustoimen ja asianomaisen sopimuspalokunnan tai säännöksessä tarkoitettun muun yhteisön kesken. Ehdotettu säännös ei velvoittaisi järjestämään työterveyshuoltolain 14 §:ssä tarkoitettuja tai niitä vastaavia sairaanhoito- ja muita terveydenhoitopalveluja. Sopimukseen olisi kuitenkin otettava määräykset järjestettävän palvelun laajuudesta ja sisällöstä vain siltä osin kuin terveystarkastuksia ja muita säännöksessä tarkoitettuja palveluja ei ole pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien edellyttämässä laajuudessa järjestetty jo ns. siviilityönantajan toimesta.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten ja säännöksessä tarkoitettujen muiden yhteisöjen henkilöstön terveystarkastukset tulevat raskaimpien tehtävien edellyttämällä tavalla asianmukaisesti hoidetuksi, vaikka terveystarkastusten järjestämiseen velvollista ei voitaisi muun lainsäädännön perusteella osoittaa.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena ei ole määrittää sopimuspalokuntaisen tai säännöksessä tarkoitettun muun yhteisön henkilöstön työnantajaa, vaan tämä kysymys ratkaistaan yleisin työoikeudellisin perustein.

54 §. *Sopimuspalokuntaan kuuluvan ja vapaaehtoishenkilöstön työturvallisuus.* Ehdotettu uusi säännös on lähinnä informatiivinen. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin työturvallisuuslakiin, jonka 4 §:ssä on säädetty työturvallisuuslain soveltamisesta sopimuspalokuntalaisiin. Pykälän 2 momentissa viitattaisiin muun vapaaehtoistoiminnan osalta työturvallisuuslain 55 §:ään, jossa on säädetty työturvallisuudesta vapaaehtoistyössä.

8 luku **Pelastustoimen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset**

55 §. *Valtion vastuu koulutuksesta.* Pykälän 1 momentin sisältö vastaa voimassa olevan pelastuslain 15 §:n 1 momentin sisältöä.

Voimassa olevan lain mukaan sisäasiainministeriö voi valtuuttaa myös muun kuin Pelastusopiston antamaan pelastusalan amatillista peruskoulutusta. Pykäläehdotuksessa käytetään valtuuttamisen sijaan käsitettä hyväksyminen, joka kuvaa nykyistä käsitettä paremmin säännöksen tarkoitusta hyväksyä oppilaitos antamaan koulutusta omalla kustannuksellaan ilman sisäasiainministeriön rahoitusosuutta. Tällä hetkellä voimassa olevan lain mukainen valtuutus antaa pelastusalan amatillista peruskoulutusta on Helsingin kaupungin kokonaan ylläpitämällä ja rahoittamalla Pelastuskoululla. Voimassa olevan lain mukaisesti valtuutettu oppilaitos ei ehdotetun säännösmuutoksen johdosta tarvitsisi uutta hyväksymistä toiminnan jatkamiseen.

Nykyiseen tapaan sisäasiainministeriön hyväksymän oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lautakunnasta on säädetty voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:ssä.

56 §. *Pelastuslaitoksen vastuu koulutuksesta.* Voimassa olevan pelastuslain 16 §:n 1 momentin mukaan alueen pelastustoimen tulee huolehtia siitä, että sopimuspalokunnan henkilöstöllä ja palokunnan sivutoimisella henkilöstöllä on riittävä koulutus.

Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan pelastuslain 16 §:n 1 momenttia siten muutettuna, että pelastuslaitoksen tulisi huolehtia lakiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitettujen sopi-

muspalokuntaan kuuluvien henkilöiden koulutuksen lisäksi myös muiden alueen pelastustoimen kanssa sopimuksen tehneiden yhteisöjen henkilöstön pelastustoimintaan liittyvästä riittävästä koulutuksesta. Pelastuslaitos on ehdotuksen mukaan kustannuksellaan velvollinen huolehtimaan siitä, että pelastustoimintaan sopimuspalokuntalaisina ja sivutoimisina henkilöinä sekä muiden sopimuksen tehneiden yhteisöjen jäseninä osallistuvat ovat suorittaneet pelastuslaissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä määritellyt pelastustoimintaan liittyvät koulutukset. Pelastuslaitos maksaa koulutuskustannukset ja samalla myös päättää toiminnassa tarpeellisen koulutettavien määrän ensisijaisesti palokuntasopimuksessa tai muun yhteisön kanssa tehdysissä sopimuksessa linjatun toimintavalmiuden perusteella. Koulutusvaatimukseen kuuluvien kurssien opetussuunnitelmat vahvistaa Pelastusopisto sille säädettävän tehtävän mukaisesti. Käytännössä pelastuslaitos voi tilata (Pelastusopiston vahvistamien opetussuunnitelmien mukaiset) kurssit koulutusta tarjoavilta tahoilta tai toteuttaa koulutuksen pelastuslaitoksen oman henkilöstönsä avulla. Pelastuslaitos vastaa tilaamansa tai toteuttamansa koulutuksen asianmukaisuudesta ja siitä, että annettava opetus vastaa vahvistettuja opetussuunnitelmia. Pelastuslaitoksen säännöksessä tarkoitettu koulutusvastuu ei käsittäisi sopimuksen tehneiden yhteisöjen pelastustoimintaan välittömästi liittymättömiä koulutuksia, joista asianomaiset yhdistykset ja niiden jäsenet olisivat edelleenkin velvollisia itse huolehtimaan. Viimeksi mainittuja koulutuksia olisivat esimerkiksi järvi-pelastusyhdistysten alusten käyttöön liittyvät koulutukset.

Nykyisin alueen pelastustoimen tulee järjestää koulutusta myös asuintalojen ja laitosten suojeluhenkilöstölle sekä pelastuslaitoksen perustamisvastuulla olevalle väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvalla henkilöstölle lukuun ottamatta väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä, jonka kouluttamisesta huolehtii valtio. Käytännössä pelastuslaitokset (alueen pelastustoimi) ovat toteuttaneet usein koulutuksen järjestämistä vastaavalla ohjauksella omatoimisesta varautumisesta vastaavat henkilöt muun muassa pelastusalalla toimivien järjestöjen kursseille. Asiasta ei ole

enää tarpeen säätää laissa, koska kukin taho huolehtii ehdotuksen 14 §:n perusteella itsenäisesti omatoimiseen varautumiseen liittyvästä koulutuksestaan osana varautumisveloitettaan.

57 §. *Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset.* Pykälän sisältö vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 17 §:n sisältöä. Erityisten kelpoisuusehtojen asettaminen pelastustoimen henkilöstölle on perusteltua, koska henkilöstö työskentelee tehtävissä, joissa työntekijöiden oma, autettavien ja yhteiskunnan turvallisuus edellyttää määrätyn tasoista ammattitaitoa. Säännösehdoituksen 1 momentti sisältää perusluonnehdinnat pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön eri virkaryhmiltä edellytettävästä kelpoisuudesta. Ehdotetun 2 momentin mukaisesti myös pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimisella ja lain 25 §:ssä tarkoitetulla sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla henkilöllä tulisi olla riittävä koulutus. Koulutusvaatimuksiin kuuluvien pelastustoimen kurssien opetussuunnitelmat vahvistaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla Pelastusopisto. Ehdotetun 3 momentin mukaisesti 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista päätoimisen henkilöstön tutkinnoista sekä sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön koulutusjärjestelmästä voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa myös yksilöidä ne oppilaitokset, joissa suoritettavat tutkinnot tuottavat 1 momentissa tarkoitetun kelpoisuuden. Pelastusopiston lisäksi pelastusalan ammatillista koulutusta on annettu sen edeltäjinä toimivissa oppilaitoksissa sekä Helsingin kaupungin ylläpitämässä Pelastuskoulussa.

58 §. *Erivapaudet.* Erivapauksista säädetään voimassa olevan lain 18 §:ssä. Erivapausmenettelyn säilyttäminen pelastuslaissa on tarpeen, koska pelastuslaitosten virkoihin ei ole aina ollut saatavissa säädetyin koulutuksen suorittaneita henkilöitä. Näissä tapauksissa esimerkiksi palomiehen virkaan on annettu erivapauksia henkilöille, jotka ovat suorittaneet sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen ja hankkineet riittävän kokemuksen tehtävään.

Ehdotetun mukaisesti erivapauden myöntämiseen tulisi jatkossakin olla erityinen syy. Erivapauden myöntäminen ei kuitenkaan ehdotetun sääntelyn mukaan edellyttäisi enää sitä, että pelastustoimen järjestäminen (pelastuslaitoksen toiminnan turvaaminen) edellyttää erivapauden myöntämistä. Erivapauden myöntämisen perusteena oleva erityinen syy voisi olla esimerkiksi se, että erivapautta hakenut henkilö katsottaisiin sopimuspalokunnan toiminnassa hankitun tai muun työkokemuksen sekä muun kuin pelastuslaissa tarkoitetun pelastustoimen ammatillisen koulutuksen perusteella kelpoiseksi pelastustoimen virkaan tai tehtävään. Erivapaudella saatu kelpoisuus olisi voimassa riippumatta siitä, minkä työnantajan (pelastuslaitoksen) palveluksessa henkilö jatkossa toimisi. Nykyisen tulkintakäytännön mukaan henkilö on voinut erivapauden saatuaan siirtyä toisen pelastuslaitoksen palvelukseen. Näin ollen erivapauden myöntämisen sitomista tietyn pelastuslaitoksen henkilöstötarpeeseen ei voida enää pitää perusteltuna.

9 luku Nuohouspalvelut

59 §. *Nuohouksen järjestäminen.* Pykälän sisältö olisi käytännössä sama kuin nykyisessä pelastuslain 39 §:ssä. Ehdotetun mukaisesti alueen pelastustoimi päättäisi nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Alueen pelastustoimi voisi järjestää nuohouspalvelut edelleen omana välittömänä toimintana (pelastuslaitoksen omana työnä), jolloin nuohoojat olisivat palvelussuhteessa pelastuslaitokseen, tai antamalla tarjouskilpailun perusteella nuohoustoimi yksityisen nuohoojan tai yrityksen hoidettavaksi, jolloin kysymyksessä olisi niin sanottu piirinuohousjärjestelmä. Nuohous olisi maksullista kuten nykyisinkin ja alueen pelastustoimi määräisi nykyiseen tapaan nuohouksesta perittävän maksun. Vaihtoehtona 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulle alueen pelastustoimen järjestämälle nuohoustoimelle olisi 3 kohdassa tarkoitettu sopimusperusteinen nuohousjärjestelmä, jossa rakennuksen omistaja tai haltija saisi itse valita nuohouksen suorittajan. Myös viimeksi mainittuun järjestelmään siirtymisen edellyttäisi alueen pelastustoimen teke-

mää päätöstä. Voimassa olevien säännösten perusteella ei omatoiminen nuohoaminen ole sallittua ilman pelastusviranomaisen lupaa. Tietyissä tapauksissa on kuitenkin perusteltua sallia nuohouksen järjestäminen 1 ja 2 momentista poikkeavalla tavalla. Esimerkiksi teollisuuslaitos, jonka oma henkilökunta on asianmukaisesti koulutettua, voisi hoitaa nykyiseen tapaan pelastusviranomaisen luvalla kohteessa edellytetyn nuohouksen. Piirinuohousjärjestelmän valinneilla alueilla on jonkin verran aiheutunut ongelmia siitä, että muu kuin piirinuohooja on tarjonnut palvelujaan ja asiakkaat ovat valinneet muun kuin piirinuohoojan nuohouksen suorittajaksi. Tämän vuoksi säännöksen 4 momenttiin on otettu selkeyden vuoksi viittaussäännös, jonka mukaan lakisääteinen nuohous voidaan toteuttaa ainoastaan alueen pelastustoimen valitseman palvelujen tuottajan toimesta. Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan velvoite huolehtia tulisijojen ja savuhormien nuohouksesta säädettäisiin lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

60 §. Nuohoustyön sisältö. Nuohoustyön sisällöstä on nykyisin säädetty pelastuslain nojalla annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa. Ehdotetun pykälän 1 momentissa määritettäisiin nuohoustyön sisältö. Nuohouksen yhteydessä tulisi ehdotetun säännöksen mukaan tarkastaa tulisijan ja savuhormin kunto. Nuohoojan tulisi antaa asiakkaalle tosite nuohouksesta. Kirjallinen tosite auttaisi nuohoustarpeen määrittelyä vastaisuudessa sekä toimisi myös asiakkaan oikeusturvaa parantavana järjestelyinä. Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka nojalla tarkempia säännöksiä nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta tositteesta voitaisiin antaa sisäasiainministeriön asetuksella.

61 §. Vioista ilmoittaminen. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan lain 41 §:ssä säädettyä. Nuohoojan velvollisuutena olisi tehdä kirjallinen ilmoitus nuohottavan kohteen edustajalle ja pelastuslaitokselle, mikäli hän havaitsee tulisijoissa ja savuhormeissa vikoja tai puutteita, joista voi aiheutua tulipalon vaara. Nuohottavan kohteen edustajan ja pelastuslaitoksen on saatava tieto vioista tai puutteista voidakseen ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin. Ilmoitusvelvolli-

suuden laiminlyönti olisi pelastusrikkomuksena rangaistava teko.

62 §. Nuohousluettelo. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan lain 42 §:ssä säädettyä. Pelastusviranomaiset tarvitsevat säännöksessä tarkoitettuja tietoja valvoessaan lakisääteisen nuohousvelvoitteen toteutumista. Nuohoustietoja voidaan tarvita myös palontutkinnassa. Nuohousluettelon pitämisen ja tietojen säilyttämisen laiminlyönti olisi pelastusrikkomuksena rangaistava teko.

63 §. Nuohoojan kelpoisuus. Nuohoojan kelpoisuudesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 40 §:ssä. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa nuohoojien riittävä pätevyys hoitaa paloturvallisuuteen vaikuttavia nuohoustehtäviä kiinteistöissä ja muissa kohteissa. Nuohoojan ammattitutkinto voidaan nykyään suorittaa näyttötutkintona. Opetushallituksen nimeämä tutkintotoimikunta on antanut tällä hetkellä oikeuden näyttötutkintojen vastaanottamiseen yhdelle oppilaitokselle. Nuohoojan ammattitutkinto suoritetaan pääsääntöisesti oppisopimuskoulutukseen liittyen tai henkilön toimiessa muutoin nuohouspalvelujen tuottajan (piirinuohoojan) palveluksessa.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa voimassa olevan pelastuslain 40 §:n 1 momentissa säädettyä.

Nuohoojan ammattitutkinto koostuu osioista, jota käsittelevät tulisijojen ja savuhormien nuohousta, kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua, ilmanvaihtojärjestelmien puhdistusta sekä asiakaspalvelua ja nuohousyrityksen hoitoa. Pääsääntöisesti nuohoojan ammattitutkinto suoritetaan oppisopimuskoulutuksena henkilön toimiessa nuohoojaoppilana nuohoojan kelpoisuuden omaavan henkilön välittömässä valvonnassa. Nuohoojan ammattitutkinto voidaan suorittaa myös ilman, että tutkinnon suorittaminen liittyy oppisopimuskoulutukseen. Pykälän 2 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan 1 momentissa säädetystä poiketen nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö voisi koulutuksen aikana nuohota itsenäisesti edellyttäen, että hän on suorittanut nuohoojan ammattitutkintoon kuuluvat tulisijojen ja savuhormien nuohousta ja kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua koskevat osiot. Nuohouspalvelujen tuottajan tulisi riittävällä tavalla ohja-

ta ja valvoa ammattitutkintoa suorittavan henkilön itsenäistä nuohoustyötä. Tutkintoa suorittamatta itsenäistä nuohoustyötä ei saisi säännöksen perusteella tehdä kolmea vuotta pidempää aikaa ammattitutkinnon suorittamisen aloittamisesta.

Voimassa olevan pelastuslain 40 §:n 2 momentin mukaan Euroopan yhteisön lainsäädännön alaan kuuluvan ammattipätevyyden tunnustamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tämän mukaisesti ulkomailla nuohoojan pätevyyden saaneen kelpoisuudesta nuohoustyöhön Suomessa on säädetty pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 14 §:ssä.

Suomalaisen nuohoojan ammattitutkinnon suorittamista ei voi vaatia henkilöltä, jonka ammattipätevyys on tunnustettu ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1093/2007) säädetyn mukaisesti. Mainitun lain 5 §:n mukaan opetushallitus päättää muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen tuottamasta kelpoisuudesta säänneltyyn ammattiin, ellei muualla toisin säädetä. Säännellyllä ammatilla tarkoitetaan lain 2 §:ssä määritellyn mukaisesti virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää tietyt laissa tai asetuksessa säädetty ammattipätevyyttä koskevat vaatimukset. Nuohoojan ammatti on Suomessa säännelty ammatti, jonka ammattipätevyys osoitetaan pelastuslaissa määritellyllä ammattitutkintotodistuksella. Nuohoojan ammattitutkinnon tunnustaminen on vuosina 2004—2009 kuulunut pelastustoimesta annetun asetuksen mukaan Etelä-Suomen lääninhallitukselle ja vuoden 2010 alusta lukien Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Ehdotettu laki ei enää sisältäisi säännöstä Euroopan yhteisön lainsäädännön alaan kuuluvan nuohoojan ammattipätevyyden tunnustamisesta.

Nuohoojan ammattipätevyyden tunnustamisen edellytykset ja tunnustamiseen liittyvät menettelytavat määräytyisivät ehdotetun lain voimaantulon jälkeen ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) säännösten mukaisesti ja toimivaltainen viranomaisena nuohoojan ammattipätevyyden tunnustamisessa olisi opetushallitus. Asiasta ei ole enää tarkoituksenmukaista säätää pe-

lastuslaissa, koska Euroopan yhteisön yleisten tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimapanosta annetun lain (1597/1992) kumoamisen jälkeen opetushallitukselle on annettu lailla (1093/2007) yleinen toimivalta ammattipätevyyden tunnustamisessa.

10 luku Väestönsuojeluun varautumisen ja väestönsuojelukoulutus

64 §. *Pelastustoimen varautuminen väestönsuojeluun.* Voimassa olevan pelastuslain 50 §:n (väestönsuojeluun varautuminen) mukaan normaalioloissa suoritettaviin väestönsuojelun valmisteluihin kuuluu poikkeusoloja koskeva suunnittelu ja koulutus, suojarakenteiden rakentaminen, johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien ylläpito sekä varautuminen evakointeihin, pelastustoimintaan, ensiapuun, väestön huoltoon sekä raivaus- ja puhdistustoimintaan. Voimassa olevan pelastuslain 68 §:ssä säädetään väestönsuojelun suunnittelun ohjaamisesta. Säännöksen mukaan sisäasiainministeriö voi antaa yleisiä ohjeita viranomaisille ja yksityisille väestönsuojelun henkilöstö- ja materiaalmäärävahvuuksista sekä organisaatiosta, väestönsuojelun valmistelusta ja suorittamisesta sekä niissä tarvittavasta yhteistoiminnasta. Vastaava oikeus ohjeiden antamiseen on aluehallintovirastolla toimialueellaan. Nykyisen pelastuslain 16 §:n 3 momentin mukaan kukin viranomaisena, virasto ja laitos vastaa poikkeusoloissa väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

Ehdotetun pykälän 1 momenttia on tarkistettu nykyiseen verrattuna siten, että pykälässä säädetty varautumistehtävät on kohdennettu ainoastaan pelastustoimen viranomaisille ja tehtäviä on tarkennettu. Muiden hallinnonalojen väestönsuojelutehtävät hoitaa lähikohtaisesti asianomainen viranomaisena (esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden viranomaiset) ja kukin hallinnonalan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Viranomaiset vastaavat Geneven sopimuksen ja hallinnonalaan koskevan lainsäädäntönsä mukaisesti varautumisesta väestönsuojeluun. Lakiehdotukseen ei sisälly nykyisen kaltaista säännöstä, jonka mukaan sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto antaisivat ohjeita väestönsuojelun suunnittelun

ohjaamiseksi. Väestönsuojelun suunnittelu toteutetaan lakiehdotuksen 6 luvun mukaisessa yhteistoiminnassa.

Pykälän 2 momenttiin on otettu viittaus valmiuslakiin, jossa säädetään yleisesti varautumisesta poikkeusoloihin. Valmiuslaissa on asetettu valtion viranomaisille ja kunnille yleinen velvoite valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluihin sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Pelastuslain säännökset väestönsuojelusta ja siihen varautumisesta täydentävät valmiuslain mukaista yleistä varautumisvelvollisuutta poikkeusolojen varalle.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan pelastuslain 16 §:n 3 momenttia. Pelastuslaissa säädettäisiin edelleenkin yleisesti väestönsuojelukoulutuksesta ja tämän johdosta lakiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää säännös viranomaisten velvollisuudesta huolehtia väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

Pykälän 4 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat pelastustoimintaan liittyvän poikkeusolojen toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Tarkemmin yhteistyötä säädetään lakiehdotuksen 46 §:ssä ja yhteistyöhön liittyvistä pelastustoimen suunnitelmista lakiehdotuksen 47 §:ssä. Yhteistyö ja suunnittelovelvoite koskee toimintaa niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

65 §. Palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa. Ehdotettu sääntely vastaa pelastuslain 58 §:ssä säädettyä.

Ehdotettu säännös korostaa valtion ja kunnan viranomaisten, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön velvollisuutta huolehtia väestönsuojelutehtävistä osana työtehtäviään sekä kouluttautumisesta mainittujen tehtävien hoitoon. Väestönsuojelutehtävistä keskeisen osan muodostavat poikkeusolojen pelastustoimintaan liittyvät tehtävät. Geneven sopimuksissa määriteltyjen väestönsuojelutehtävien hoitaminen edellyttää myös muiden kuin pelastustoimen viranomaisten osallistumista väestönsuojelutehtäviin ja tehtävien hoitamiseksi tarpeelliseen koulutukseen.

66 §. Geneven yleissopimusten mukainen suojele. Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen 3 momentin mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat toimialansa kuuluvista Geneven sopimusten mukaisista väestönsuojelutehtävistä. Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen 4 momentin mukaan pelastuslaissa säädetään myös viranomaisten yhteistoiminnasta Geneven sopimusten mukaisissa väestönsuojelutehtävissä sekä niihin varautumisessa.

Pykälän 1 momenttiin on otettu informatiivinen viittaussäännös, jonka mukaan väestönsuojelutehtäviä hoitavaan organisaatioon kuuluva henkilöstö nauttii aseellisissa selkkauksissa humanitäarisiiä tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojeleu, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa ja sen lisäpöytäkirjassa. Suoja koskee myös lisäpöytäkirjassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia ja kalustoa sekä väestönsuojia.

Geneven yleissopimusten 1 lisäpöytäkirjan 61 artiklan mukaisesti selkkauksen osapuolen toimivaltainen viranomaisen määrittelee väestönsuojeluorganisaation sekä siihen kuuluvan henkilöstön ja materiaalin. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan ratkaisuvalla, mitä henkilöitä ja materiaalia 1 momentissa tarkoitettu suoja koskisi, kuuluisi sisäasiainministeriölle.

67 §. Velvollisuus osallistua väestönsuojelukoulutukseen. Pykälässä säädetään voimassa olevan pelastuslain 53 §:ää vastaavalla tavalla väestönsuojelun johto- ja erikoishenkilöstön määräämisestä väestönsuojelukoulutukseen.

Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen 1 momentin mukaan pelastuslaissa säädetään muun muassa ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen. Soveltamisalasäännöksen 3 momentin mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat osaltaan väestönsuojelutehtävistä. Myös muilla hallinnonaloilla on Geneven sopimuksista johtuvia väestönsuojelutehtäviä (esimerkiksi terveysviranomaisten lääkintähuoltotehtävät väestönsuojelutilanteessa). Väestönsuojelutehtävät toteutetaan yhteistyössä eri viranomaisten kesken. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutukseen voitaisiin

määrätä nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla pelastustoimen henkilöstön lisäksi myös muiden hallinnonalojen vastuulla olevista väestönsuojelutehtävistä vastaavaa henkilöstöä. Lakiehdotuksen 65 §:ssä säädettäisiin lisäksi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla palvelussuhteeseen liittyvistä tehtävistä väestönsuojelussa.

Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 14 §:n mukaan Pelastusopiston tehtävänä on antaa muun muassa pelastuslain mukaista väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusta. Säännöksessä yksilöitäisiin pykälässä tarkoitetun koulutuksen antajaksi valtioon ylläpitämä Pelastusopisto.

68 §. Väestönsuojelukoulutuksesta vapauttaminen. Voimassa olevan pelastuslain 55 §:n mukaan väestönsuojelukoulutukseen määrätyn henkilön hakemuksesta voi kutsun toimittanut viranomaisena myöntää hänelle lykkäystä tai vapautuksen koulutukseen osallistumisesta vamman tai sairauden tai muun pätevän syyn johdosta. Koulutuksen kestäessä voi koulutuksen järjestäjä edellä mainitusta syystä vapauttaa henkilön osallistumasta koulutukseen.

Voimassa olevaa sääntelyä muutettaisiin tarkoituksenmukaisuussyistä siten, että Pelastusopisto voisi myöntää lykkäyksen tai vapautuksen, jonka nykyisin myöntää sisäasiainministeriö tai lääninhallitus.

69 §. Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien terveydenhuolto. Pykälässä säädettäväksi ehdotettu vastaa asiallisesti voimassa olevan pelastuslain 56 §:ssä säädettyä.

70 §. Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien taloudelliset edut. Pykälässä säädettäväksi ehdotettu vastaa asiallisesti voimassa olevan pelastuslain 57 §:ssä säädettyä.

11 luku Väestönsuojat

71 §. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä. Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 1 momentin mukaan rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia tai muutoin oleskelevia henkilöitä varten. Valtioneuvoston asetuksella säädetään nykyisin tarkemmin suojan koosta,

rakenteesta ja sijainnista. Säännöksen mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske tilapäistä enintään viisi vuotta käytössä olevaa rakennusta.

Voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 16 §:n mukaan väestönsuojan tulee olla niin suuri, että sen varsinaisen suojatilan pinta-ala on vähintään kaksi prosenttia asianomaisen rakennuksen yhteenlasketusta kerrosalasta. Teollisuus-, tuotanto- ja kokoontumisrakennusten sekä varastotilojen varsinaisen suojatilan pinta-ala on asetuksen mukaan oltava vähintään yksi prosentti kerrosalasta. Jos teollisuus-, tuotanto- ja varastorakennuksen väestönsuoja tulisi edellä mainitun rakentamisvelvollisuutta koskevan perusteen mukaisesti rakennettuna tarpeettoman suureksi rakennuksessa tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla pysyvästi työskenteleviä ja oleskeleviä varten taikka jos opetusalan tai hoitoalan rakennukseen rakennettava väestönsuoja tulisi edellä mainitulla perusteella määriteltynä liian pieneksi oppilaspaikkoihin taikka hoitopaikkoihin nähden, voidaan voimassa olevan asetuksen mukaan väestönsuojan koko määrätä sen henkilömäärän mukaan, joka rakennuksessa keskimäärin oleskelee.

Nykyisen asetuksen mukaan väestönsuojan varsinaista suojatilaa ei saa rakentaa 12 neliometriä pienemmäksi ja väestönsuojassa tulee varata henkilöä kohti vähintään 0,75 neliometrin suojatila, jollei erityisestä syystä tarvita suurempaa tilaa. Varsinaisella suojatilalla tarkoitetaan asetuksessa ihmisten oleskelua varten tarkoitettua tilaa, johon ei lueta sulkuhuonetta tai -telttä, eikä saniteettitiloja tai teknisiä tiloja. Voimassa olevan asetuksen 18 §:n mukaan väestönsuoja saadaan sijoittaa suojelukohteessa enintään 250 metrin ja muulla alueella enintään 500 metrin päähän rakennuksesta, jota varten se rakennetaan.

Pykälän 1 momentti vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 1 momenttia.

Pykälään ehdotetaan selvyiden vuoksi lisättäväksi väestönsuojan suuruutta määrittävänä tekijänä rakennuksessa asuvien ja oleskelevien henkilöiden ohella rakennuksessa työskentelevät henkilöt.

Nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla asetuksella on tarkoitus vastaisuudessaakin säätää

vaatimuksesta ottaa rakennuksen koon ohella rakennuksessa asuvien, työskentelevien tai muutoin rakennuksessa pysyvästi oleskelevien henkilöiden määrä huomioon teollisuus-, tuotanto- ja varastorakennusten sekä opetus- ja hoitoalan rakennusten väestönsuojien kooka määritettäessä. Väestönsuojien rakenteellisista ja muista vaatimuksista ja niihin liittyvistä asetuksenantovaltuuksista säädetäisiin keskitetysti lakiehdotuksen 74 §:ssä.

Pysyvällä työskentelyllä säännöksessä tarkoitetaan vähintään yhden henkilön työskentelyä 8 tuntia arkipäivisin koko vuoden ajan tai vähintään kahden henkilön työskentelyä vähintään 6 kuukauden ajan 8 tuntia arkipäivisin.

Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 2 momentin mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliometriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Säädetty väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava 600 neliömetrin raja koskee kaikkia rakennustyyppisiä uudisrakentamisessa.

Ehdotuksen mukaan väestönsuoja tulisi rakentaa kaikkiin rakennuksiin, joiden kerrosala on yli 1200 neliometriä. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten osalta väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava raja olisi kuitenkin 1500 neliometriä.

Voimassa olevan pelastuslain ja sen tulkintakäytännön mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuus syntyy uudessa vähintään 600 neliömetrin suuruudessa rakennuksessa, jossa työskentelee vähintään yksi henkilö, vaikka tontilla olisi jo riittävästi suojapaikkoja. Tästä johtuen 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei synny silloin kun tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on jo ennestään riittävästi väestönsuojille asetettavat vaatimukset täyttyviä suojapaikkoja. Yhteisessä väestönsuojassa olevilla suojapaikoilla tarkoitetaan toisessa kiinteistössä sijaitsevassa väestönsuojassa olevia suojapaikkoja, joiden käyttämiseen on kiinteistörekisteriin merkitty rasitteena pysyvä oikeus tontin tai rakennuspaikkana olevan kiinteistön hyväksi.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus katsottaisiin myös täytetyksi, jos tontilla tai rakennuspaikalla jo olevat vanhat suojapaikat, jotka eivät täytä voimassa olevia määräyksiä, kunnostetaan ennen rakennuksen valmistumista voimassa olevat väestönsuojien rakenteelliset vaatimukset täyttäväksi.

Rakennuspaikalla tarkoitetaan kiinteistörekisteriin merkittyä tilaa tai kiinteistörekisteriin merkittyä määrää alaa tilasta. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus määräytyy rakennuksen pääkäyttötarkoituksen mukaan. Määrittelyssä käytetään tilastokeskuksen ja rakennuslupaviranomaisten käyttämää rakennusluokitusta. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuuteen vaikuttavat rakennuksen kaikki ne osat, jotka lasketaan kerrosalaan kuuluviksi.

Teollisuus-, varasto- ja kokoontumisrakennuksissa vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi ehdotuksen mukaisella sääntelyllä vuoden 2005 tasosta noin 65 prosentilla. Muiden rakennusten osalta vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi vuoden 2005 tasosta noin 45 prosentilla.

Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 3 momentin mukaan samalla tontilla tai rakennuspaikalla jo olevia rakennuksia, joita varten on väestönsuoja, ei oteta huomioon uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määrättäessä eikä myöskään rakennuksia, joiden valmistumisesta on kulu- nut yli viisi vuotta rakennusluvan hakemiseen mennessä.

Pykälän 3 momentti vastaisi pääpiirteiltään voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 3 momenttia. Voimassa olevan lain mukaan säännöksessä tarkoitettu viiden vuoden määräaika lasketaan rakennusten valmistumisesta ja ehdotetun säännöksen mukaan rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta. Osittainen loppukatselmuksella tehdään yleensä rakennuksen käyttöönoton yhteydessä.

Jos uudisrakentamiseen käytettävällä tontilla tai rakennuspaikalla jo entuudestaan olevia rakennuksia varten on säädösten edellyttämät väestönsuojat, ei näitä rakennuksia oteta huomioon määritettäessä uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määritettäessä otetaan kuitenkin huomioon

sellaiset viiden edeltäneen vuoden aikana valmistuneet rakennukset, joita varten ei ole rakennettu väestönsuojaa. Edellä tarkoitettu viiden vuoden määräaika lasketaan aikaisempien rakennusten osittaisesta loppukatselmuksesta jälkimmäisten rakennusten rakennusluvan jättämispäivään.

Jos uudisrakentamista edeltäneen viiden vuoden aikana valmistuneiden rakennusten kerrosala laskettuna yhteen uudisrakennuksen kerrosalan kanssa on vähintään 1200 neliometriä (teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten osalta vähintään 1500 neliometriä), on kaikkia ilman väestönsuojaa olevia rakennuksia varten rakennettava säännösten edellyttämät väestönsuojat.

Jos rakennuslupahakemuksen vireille tulosta on kulunut yli viisi vuotta siitä kun tontille tai rakennuspaikalle on edellisen kerran valmistunut rakennus, ei aikaisempia rakennuksia oteta missään tilanteessa huomioon määritettäessä väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta.

Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 4 momentin mukaan kahta tai useampaa rakennusta varten voi rakennusluvan myöntävä viranomaisalueen pelastusviranomaisesta kuultuaan sallia rakennettavaksi yhteisen väestönsuojan, ehdolla, että väestönsuoja rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen valmistumisesta.

Ehdotetun pykälän 4 momentti vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 4 momenttia.

Yhteisväestönsuojia rakennetaan yleensä vain aluerakentamisen yhteydessä. Ratkaisut yhteissuojista tehdään yleensä kaavoituksen yhteydessä. Nämä suojat ovat pääasiassa kalliosuojia. Myös teollisuusalueille on nykykäytännön mukaan rakennettu yhteissuojia. Samalla tontilla tai saman rakennuttajan tekemille asuinrakennukselle voidaan tehdä yhteinen suoja joko ensimmäisen rakennuksen yhteyteen tai vaikka viimeiseen rakennukseen. Ehtona on, että suojan tulee valmistua viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen käyttönotosta. Määräaika laskettaisiin osittaisesta loppukatselmuksesta, kun nykyisen sääntelyn mukaan määräaika lasketaan rakennuksen valmistumisesta. Ensimmäisen rakennuksen rakennuslupaan on liitettävä myöhemmin rakennettavien raken-

nusten rakennussuunnitelmat ja suunnitelma yhteisen väestönsuojan sijainnista.

72 §. *Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä.* Voimassa olevan pelastuslain 61 §:ssä säädetään väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Säännöksessä tarkoitettu rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä tehtävästä uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovutettiin ja sen tilalle asetettiin väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaan rakennuksen rakentamiseen on oltava rakennuslupa. Rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen korjaus- ja muutostyöhön, joka on verrattavissa rakennuksen rakentamiseen, sekä rakennuksen laajentamiseen tai sen kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen. Muuta kuin edellä tarkoitettua rakennuksen korjaus- ja muutostyötä varten tarvitaan rakennuslupa, jos työllä ilmeisesti voi olla vaikutusta rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveydellisiin oloihin. Edelleen rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen muuttamista varten tarvitaan rakennuslupa. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan luvanvaraisuutta harkittaessa otetaan huomioon käyttötarkoituksen muutoksen vaikutus kaavan toteuttamiseen ja muuhun maankäyttöön sekä rakennukselta vaadittaviin ominaisuuksiin. Lupaa edellyttävänä käyttötarkoituksen muutoksena pidetään mainitun lain mukaan muun ohella loma-asunnon käytön muuttamista pysyväan asumiseen.

Pykälän mukaan rakennuksen rakentamiseen verrattavissa olevan korjaus- tai muutostyön ja käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä rakennuksessa oleva väestönsuoja tulisi kunnostaa siten, että väestönsuoja täyttää soveltuvin osin väestönsuojalle toimenpiteen toteuttamisajankohtana asetetut teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaista toimenpidelupaa edellyttävät toimenpiteet eivät aiheuttaisi väestönsuojan kunnostamisvelvollisuutta.

Rakennusluvan myöntämisen yhteydessä tulee harkita tapauskohtaisesti väestönsuojan teknisiä yksityiskohtia koskevien vaatimus-

ten soveltaminen kyseessä olevaan muutosta korjaustyöhön tai käyttötarkoituksen muuttamisen käsittävään rakentamiseen.

Jos väestönsuojan kunnostaminen voimassa olevien säännösten edellyttämään kuntoon aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai olisi teknisesti poikkeuksellisen vaikeasti toteutettavissa, voitaisiin rakennusluvassa määrittellä kunnostamisvelvoite voimassa olevia väestönsuojalle asetettavia vaatimuksia lievemmäksi.

Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus ei käsittäisi väestönsuojan kokoa ja rakennetta koskevien vaatimusten toteuttamista. Kunnostamisvelvollisuuden piiriin kuuluisivat väestönsuojan tekniset yksityiskohdat, joiden vaatimuksista säädetään sisäasiainministeriön asetuksella. Esimerkiksi hiekkasuodattimilla varustettujen (ennen vuotta 1972 rakennetun miljoonan suojapaikan) ilmanvaihtolaitteistot tulisi ehdotetun säännöksen perusteella uusia rakennusten peruskorjausten yhteydessä. Suurin osa hiekkasuodattimista on sijoitettu rakennuksen ulkopuolelle, jolloin ne ovat herkkiä kosteuden vaikutuksille ja talvella on vaara kostean suodattimen jääytymisestä.

73 §. Poikkeus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta. Voimassa olevan pelastuslain 62 §:ssä säädetään väestönsuojan rakentamista koskevasta poikkeuksesta. Säännöksen mukaan pelastuslain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotannon rakenteellista suojaamista ja maatilatalouden tuotantorakennuksia ei oteta lukuun määrättäessä pelastuslaissa tarkoitettua väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta.

Pykälässä ehdotetun mukaisesti lain väestönsuojan rakentamista koskevat velvoitteet eivät koski maatilatalouden tuotantorakennuksia, kuten eivät voimassa olevassa laissaakaan. Uutena poikkeuksena väestönsuojan rakentamisvelvollisuuteen ehdotetaan sellaista olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa rakennuslupaa edellyttävää muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla.

Maatilatalouden tuotannon kuten karjan, viljan ja rehun suojaaminen ionisoivalta säteilyltä edellyttää muunlaisia suojaustoimenpiteitä kuin väestönsuojien rakentamista.

Siksi maatilatalouden tuotantorakennuksia koskevasta suojaamisesta on tarkoituksenmukaista säätää maa- ja metsätaloutta koskevien säännösten yhteydessä. Maatilatalouden tuotantorakennuksia ei myöskään oteta huomioon, kun tilalla olevien muiden rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuutta ratkaistaan.

Rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla koskevan muutostyön yhteydessä väestönsuojien rakentaminen voisi aiheuttaa erityisiä teknisiä vaikeuksia ja kohtuuttomia kustannuksia, koska rakentaminen ei kohdistu yleisenä peruskorjauksena koko rakennukseen tai suureen osaan rakennusta.

74 §. Väestönsuojien rakenteelliset ja muut vaatimukset. Voimassa olevan pelastuslain 65 §:ssä säädetään väestönsuojien rakenteellisista vaatimuksista. Säännöksen mukaan väestönsuojan tulee antaa siinä oleskeleville turva mahdollisilta asevaikutuksilta. Tarkemmat säännökset väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista annetaan nykyisin valtioneuvoston asetuksella ja teknisistä yksityiskohdista sisäasiainministeriön asetuksella. Vaatimukseen lisättäisiin nykyisin asetuksella säädetty vaatimukset. Voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 17 §:n mukaan väestönsuojan tulee antaa suoja ionisoivalta säteilyltä, myrkyllisiltä aineilta, rakennussortumilta sekä asevaikutuksilta. Asetuksen mukaan suojan lämpötilan, ilmanlaadun ja hygieenisen varustetason tulee täyttää suojille asetettavat vaatimukset. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin nykyistä sääntelytasoa vastaavasti väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista. Väestönsuojan vaatimukseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista säädettäisiin edelleenkin sisäasiainministeriön asetuksella.

75 §. Helpotusten myöntäminen. Väestönsuojia koskevien helpotusten myöntämisestä säädetään voimassa olevan pelastuslain 66 §:ssä ja sen mukaan aluehallintovirasto voi erityisen painavasta syystä yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta.

Pykälässä tarkoitettuja helpotuksia olisivat 1 momentin mukainen aluehallintoviraston myöntämä pysyvä tai määräaikainen vapautus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta

sekä 2 momentin mukainen rakennuslupaviranomaisen myöntämä poikkeus väestönsuojan teknisistä vaatimuksista tai koko- ja sijaintivaatimuksesta. Lisäksi erityisenä vapautusperusteena olisi sisäasiainministeriön myöntämä vapautus väestönsuojien rakentamisesta tietyllä alueella. Tällaista vapautusta voisi hakea kunta.

Tavanomaista suuremmat väestönsuojan rakentamiskustannukset tai muu erityisen painava syy voisivat olla vapautuksen myöntämisen perusteena. Tavanomaista huomattavasti korkeampina rakennuskustannuksina voitaisiin pitää sitä, että väestönsuojan kustannukset ovat yli 4 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista. Kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan rakennettavan rakennuksen kustannuksia ja väestönsuojan kustannuksia yhteensä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, ettei väestönsuojaa saa tehdä pienemmäksi kuin 20 neliometriä. Nykyisen ratkaisukäytännön mukaan teollisuus- ja varistorakennuksiin (ja rajoitetummin myös asuinrakennuksiin) myönnetään vapautuksia silloin, kun väestönsuojan rakentamiskustannukset ovat yli 6 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista.

Vapautus voitaisiin myöntää myös muista kuin taloudellisista syistä. Vapautuksen myöntämiseen tulisi säännöksen mukaan olla tällöin painava syy. Vapautuksen myöntämisen perusteena olevana painavana syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että vapautusta hakevasta uudisrakennuksesta olisi suojautumisetäisyydellä laskennallisesti riittävästi olemassa olevia suojapaikkoja muiden tilojen yhteydessä myös vapautusta hakevan rakennuksen lakisääteisen suojautumisvelvollisuuden täyttämiseksi. Tällaisina laskennallisina suojapaikkoina voitaisiin pitää erityisesti kuntien nykyisen pelastuslain 63 §:n nojalla rakentamia yleisiä väestönsuojia ja niissä olevia suojapaikkoja. Muun muassa osa Helsingin kaupungin alueella olevista metroasemista on toteutettu yleisiä väestönsuojia koskevien vaatimusten mukaisesti. Korvaavina suojatiloina voitaisiin myös pitää esimerkiksi tunneleita, jotka rakennetaan väestönsuojasäännösten edellyttämällä tavalla väestönsuojiksi. Lisäksi vapautuksen myöntämisen perusteena olevana painavana syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että suojautu-

misetäisyydellä olevissa toimistorakennuksissa olisi laskennallisesti arvioituna riittävästi suojapaikkoja myös vapautusta hakevan rakennuksen suojautumisvelvollisuuden täyttämiseksi poikkeusoloissa. Väestönsuoja on lakiehdotuksen mukaan tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määritellyn mukaisesti. Nykyistä sääntelyä vastaten väestönsuojien tulee jatkossakin sijaita lähtökohtaisesti 250 metrin etäisyydellä asianomaisesta rakennuksesta. Lakiehdotuksen 75 §:n 2 momentin mukaisesti rakennuslupan myöntävä viranomainen voisi kuitenkin myöntää poikkeuksen valtioneuvoston asetuksella säädettävästä sijaintivaatimuksesta (suojautumisetäisyydestä), jos siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen perusteluissa todetun mukaisesti vapautus voitaisiin myöntää, jos lain voimaan tulon jälkeen rakenteilla olevassa rakennuksessa ilman helpotusta jouduttaisiin noudattamaan kumotun lain väestönsuojan rakentamista koskevia tiukempia vaatimuksia, jotka on asetettu ennen lain voimaan tuloa annetussa rakennusluvassa.

Ehdotetun mukaisesti vapautus voitaisiin myöntää kokonaan tai määräajaksi. Ennen päätöksen tekemistä aluehallintoviraston tulisi kuulla pelastuslaitosta ja rakennusvalvontaviranomaista.

Vapautuksia väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta on myönnetty viime vuosina vuosittain koko maassa yhteensä keskimäärin 110 kappaletta, joista 2/3 taloudellisella perusteella ja loput sillä perusteella, että suojapaikkoja on tontilla jo ennestään riittävästi. Valtaosa vapautuksista on myönnetty teollisuus- ja liikerakennuksiin (70 prosenttia) ja vain muutama asuinrakennuksiin (3–4 vuodessa). Viimeksi mainitut kohteet ovat olleet yleensä ns. hartiapankkirakentajien pientaloja. Vapautuspäätöksistä 2/3 on annettu laajennuksille ja loput uudisrakennuksille.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotettu vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain sääntelyä. Väestönsuojaan kuljettavan matkan pidentämismahdollisuutta arvioitaessa voitaisiin lupaharkinnassa käyttää laadittuja uhka-arvioita. Ra-

kennuslupaviranomainen voisi myöntää perustellusta syystä myös poikkeuksen suojan koolle säädetyistä vaatimuksista, jos poikkeuksen tekeminen ei olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Rakenteellisia helpotuksia, kuten vesijohdon ja viemärin jättäminen pois väestönsuojasta, voitaisiin myöntää sellaisissa tapauksissa, joissa se tuottaa kohtuuttomia kustannuksia. Hätäpoistumisteiden rakentamisessa voitaisiin myös perustellusta syystä poiketa sisäasiainministeriön asetuksella säädetyistä vaatimuksista.

Sisäasiainministeriön myöntäessä kunnan hakemuksesta vapautuksen väestönsuojien rakentamisesta alueen määrittely olisi tapauskohtaista. Määrittelyn tulisi aina perustua arvioon siitä, että väestönsuojien rakentamisesta vapauttaminen ei heikennä väestönsuojaustasoa. Väestöä varten tulisi joko olla jo ennestään tarvittava määrä suojapaikkoja tai väestön suojaaminen perustuisi esimerkiksi evakuointisuunnitelmaan.

76 §. Väestönsuojan käyttö normaalioloissa ja käyttöönottovalmius. Voimassa olevan pelastuslain 67 §:ssä säädetään väestönsuojien ja väestönsuojelukaluston käytöstä normaalioloissa. Säännöksen mukaan väestönsuojia sekä väestönsuojeluvälineitä ja -laitteita saadaan käyttää muuhun toimintaan, jos ne ovat viivytyksettä väestönsuojelun tarkoituksiin käytettävissä. Väestönsuojien sekä väestönsuojeluvälineiden ja -laitteiden viivytyksettömästä käyttöönotosta säädetään lain mukaan tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n mukaan väestönsuojan kunnostamisaika on 24 tuntia. Pelastusviranomaisen voi asetuksen mukaan perustellusta syystä yksittäistapauksessa lyhentää edellä mainittua aikaa.

Nykyisestä sääntelystä poiketen aika, jona väestönsuoja on voitava kunnostaa väestönsuojana käytettäväksi, määriteltäisiin lain tasolla. Aikaa väestönsuojan kunnostamiseen olisi 72 tuntia annetusta suojautumiskehotuksesta. Sääntelyä on lievennetty nykyisestä, koska väestönsuojan tiloja on tarkoituksenmukaista käyttää normaalioloissa muihin kuin väestönsuojelutarkoituksiin. Väestönsuojia käytetään muun muassa varastoina ja urheilutiloina ja tilojen saattaminen toiminta-

kuntoon edellyttää riittävää valmistelu-aikaa. Mahdollisen uhan ilmaannuttua suoja kunnostettaisiin tosiasiallisesti suojautumistarvetta vastaavalla tavalla ilman lain asettamaa tiukkaa aikavelvoitettakin.

77 §. Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen. Voimassa olevan pelastuslain 64 §:n mukaan alueen pelastustoimella ja kunnalla tulee olla johtokeskus, jossa toiminta poikkeusoloissa on mahdollista.

Ehdotetun pykälän mukaan pelastuslaitoksen tulisi suunnitella ja järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Johtokeskustilan suojaus tulisi suunnitella hyödyntäen väestönsuojien rakenteellisia vaatimuksia siten, että johtamistoimintojen tarvitsemat toimitilat sekä viesti- ja tietoliikenneyhteydet on suojattu samoilta asevaikutuksilta kuin väestönsuojatilat. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen pelastuslaissa ei enää säädettäisi kuntien mahdollisesti tarvitsemista johtokeskuksista. Kuntien varautuminen poikkeusoloihin perustuu valmiuslaissa säädettyyn.

12 luku **Pelastustoimen valvontatehtävät**

78 §. Pelastuslaitoksen valvontatehtävä. Tulipalojen ja myös muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi pelastusviranomaiset suorittavat nykyisen pelastuslain 7 luvussa tarkoitettuja palotarkastuksia. Voimassa olevan sääntelyn mukaan palotarkastuksessa valvotaan, että rakennus, rakennelma, sen ympäristö ja muut olosuhteet tarkastuskohteessa ovat turvalliset ja että kiinteistöjen omistaja ja haltija on varautunut onnettomuuksien ehkäisyyn, vahinkojen torjuntaan ja väestönsuojeluun säädöksissä ja määräyksissä vaaditulla tavalla. Palotarkastus on nykyisen lain mukaan suoritettava asuinrakennuksissa ja niihin henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta rinnastettavissa kohteissa alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä päätetyin väliajoin. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella määritellään kohteet, joissa henkilö- ja paloturvallisuuden tai ympäristölle aiheutuvan vaaran johdosta on palotarkastus tehtävä ennen toiminnan aloittamista ja sen jälkeen vuosittain tai tarvittaessa useamminkin. Lain

mukaan erityisestä syystä palotarkastus voidaan tarvittaessa suorittaa muutoinkin, jos siihen on aihetta. Palotarkastuksen suorittamisoikeus on voimassa olevan lain mukaan alueen pelastusviranomaisella. Jos palotarkastuksessa havaitaan turvallisuuspuutteita, pelastusviranomaisen voi määrätä puutteet korjattaviksi. Pelastusviranomaisella on myös nykyisen lain mukaan yleinen oikeus tarvittaessa keskeyttää välitöntä onnettomuusvaaraa aiheuttava toiminta ja oikeus määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitokselle säädettäisiin yleinen velvoite valvoa lakiehdotuksen 2 luvun mukaisia jokaiselle asetettuja velvollisuuksia sekä 3 luvun mukaisia toiminnanharjoittajalle ja rakennuksen omistajalle ja haltijalle asetettuja velvoitteita. Pykälän 2 momentin mukaan edellä tarkoitettua valvontavelvoitteen suorittamiseksi pelastuslaitoksen olisi tehtävä palotarkastuksia sekä myös muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä.

Palotarkastettavia kohteita ei enää nykyiseen tapaan määriteltäisi laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä, vaan pelastuslaitos määritteli palotarkastettavat kohteet lakiehdotuksen 79 §:ssä tarkoitettussa valvontasuunnitelmassa paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien perusteella. Sääntelyn muuttamisella on tarkoitus kohdentaa pelastuslaitoksen valvonta nykyistä paremmin alueen riskien ja muiden erityisten valvontatarpeiden mukaisesti. Palotarkastuksen toimittamisesta säädettäisiin tarkemmin 80 §:n 2 ja 3 momenteissa.

Muotomääräisissä palotarkastuksissa valvottaisiin ensisijaisesti omatoimisen varautumisvelvoitteen toteutumista (14 §) ja rakennusten palo- ja poistumisturvallisuutta (9–10 §) sekä laitteiden kunnossapitoa (12 §), nuohouksen ja ilmanvaihdon puhdistuksen toteuttamista (13 §), pelastussuunnitelmien laatimista (15 §), palovaroittimien hankintaa ja kunnossapitoa (17 §) sekä hoitolaitosten poistumisturvallisuutta (18 §).

Pykälän 2 momentin mukaisilla ”muilla valvontatehtävien edellyttämällä toimenpiteillä” tarkoitetaan erityisesti asiakirjavalvontaa. Lakiehdotuksen 80 §:n 3 momentin mukaisesti kiinteistön omistajan, haltijan ja toimin-

nanharjoittajan tulisi pyynnöstä toimittaa alueen pelastusviranomaiselle rakennuksen pelastussuunnitelma ja mahdolliset muut kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita alueen pelastusviranomaisen tarvitsee valvontatehtävässään.

Palotarkastusten ja edellä kuvatun asiakirjoihin perustuvan valvonnan lisäksi pelastuslaitoksen tulee osana valvontatehtäväänsä seurata ja valvoa yleisesti lakiehdotuksen 2 ja 3 luvuissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattamista pelastustoimen alueella. Käytännössä tämä merkitsee huolellisuusvaatimuksen (4 §), varovaisen tulenkäsittelyn (5 §), avotulen teon (6 §) ja kulotuksen (7 §) valvontaa sekä kiinteistöjen pelastusteiden esteettömyyden valvontaa (11 §) sekä yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien toteutumisen valvontaa (16 §). Valvontaa suorittavat muun muassa pelastuslaitoksen pelastusyksiköiden henkilöstön pelastusviranomaiset, esimerkiksi samalla kun yksiköt muutoinkin liikkuvat pelastustoimen alueella. Lisäksi pelastuslaitokset suorittaisivat palotarkastusten lisäksi muuta valvontatoimintaa esimerkiksi erityisten valvontaprojektien muodossa yhdessä muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Lakiehdotuksen 80 §:n mukaisesti palotarkastuksia ja muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä saisivat suorittaa ainoastaan alueen pelastusviranomaisiksi 26 §:n 2 momentin mukaisesti määrätyt pelastuslaitoksen viranhaltijat.

Palotarkastuksiin ja muihin valvontatoimenpiteisiin liittyvät valtuudet on määritelty lakiehdotuksen 81 §:ssä. Alueen pelastusviranomaisen voisi säädettäväksi ehdotetun mukaisesti määrätä puutteet korjattavaksi tai keskeyttää toiminnan, joka aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran.

Lakiehdotuksen 49 §:n 2 momentin mukaan poliisi olisi velvollinen antamaan alueen pelastusviranomaiselle virka-apua, joka on tarpeen palotarkastuksen tai muun valvontatehtävien toteuttamiseksi tai onnettomuusvaaran ehkäisemiseksi.

Alueen pelastusviranomaisen suorittamaan valvontaan liittyisi nykyiseen tapaan lakiehdotuksen 27 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ohjausta, valistusta ja neuvontaa, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden

onnettomuuksien ehkäiseminen. Pelastuslaitokselle säädettäväksi ehdotetun yleisen valvontavelvoitteen ei myöskään ole tarkoitus muuttaa pelastustoimen viranomaisten ja poliisin tehtäväjako. Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Pelastusviranomaisten suorittaman valvonnan painopisteenä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen sekä rakennusten käytönaikaisesta poistumisturvallisuudesta ja pelastustoiminnan edellytysten turvaamisesta huolehtiminen.

Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeudesta valvontatehtävää varten säädettäisiin 89 §:ssä. Valvontarekisteristä säädettäisiin 93 §:ssä.

79 §. Valvontasuunnitelma. Pykäläehdotuksen mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia erityinen valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa selvitettäisiin, miten valvontatarpeet ja valvonnan kohdentaminen on määritetty. Valvonnan tulisi perustua 29 §:n mukaiseen palvelutasopäätökseen ja riskien arviointiin, olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Vastavaanlainen valvontasuunnitelman laatimisvelvoite sisältyy kunnallista ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin säädöksiin kuten lakiin kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004). Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman laatimista ei kuitenkaan ohjattaisi valtakunnallisesti muuten kuin, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin valvontasuunnitelmaan laatimisen perusteista.

Tarkoituksenmukaista ei ole myöskään säätää yksityiskohtaisesti siitä, miten valvontaa toteutetaan. Pelastusviranomaisen käytettävissä olevista valvontakeinoista ehdotetaan säädettäväksi yleisellä tasolla toimivaltuuksien säätämisen kautta. Pääasiallinen valvontakeino olisi edelleenkin kohteeseen tehtävä tarkastuskäynti (palotarkastus), mutta valvontatarkoituksessa pelastuslaitos voisi palotarkastuksen sijaan esimerkiksi pyytää nähtäväkseen pelastussuunnitelman tai muita asiakirjoja ja arvioida niiden perusteella pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden toteutumista kohteessa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi olisi osa pelastustoimen alueen oman toimintansa seuranta ja raportointia. Aluehallintoviraston valvonta kohdistuisi kuitenkin myös valvontasuunnitelman toteutumiseen osana pelastustoimen palvelutason riittävyyden valvontaa. Nykyisin aluehallintovirastojen valvonta ei ole kohdistunut palotarkastusten riittävyyden arvioimiseen, vaan lähinnä säädettyjen palotarkastusvelvoitteiden määrälliseen toteutumiseen pelastuslaitosten ilmoitusten pohjalta.

Pelastuslaitokset ovat käynnistäneet keväällä 2009 yhteisen hankkeen valvontasuunnitelmamallin ja -ohjeistuksen laatimisesta.

80 §. Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen. Voimassa olevan pelastuslain 34 §:ssä säädetään palotarkastuksen sisällöstä, 35 §:ssä tarkastuskohteista ja 36 §:ssä palotarkastuksen toimittamisesta.

Palotarkastuksia ja muita pelastuslaitokselle säädetyn valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saisivat nykyiseen tapaan suorittaa ainoastaan alueen pelastusviranomaiset. Pelastusviranomaiset toimivat virkavastuulla ja heidän vaitiolovelvollisuudestaan on säädetty lakiehdotuksen 86 §:ssä.

Kuten nykyisinkin, palotarkastus saataisiin suorittaa rakennuksessa ja rakennelmassa, niihin kuuluvissa huoneistoissa ja asunnoissa sekä muissa kohteissa. Palotarkastuksen suorittaja olisi päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin. Tarkastus voisi kohdistua myös yleisötilaisuuteen. Tarkastettavan kohteen edustajan tulisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla esittää pelastusviranomaiselle säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt.

Kiinteistön omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja olisivat myös muutoin kuin palotarkastuksen yhteydessä velvollisia pyynnöstä toimittamaan alueen pelastusviranomaiselle maksutta valvonnassa tarvittavia asiakirjoja, jotka yksilöitäisiin pykälässä.

Palotarkastuksessa tulisi laatia nykyistä sääntelyä vastaavasti pöytäkirja. Pöytäkirja olisi jatkossa laadittava myös, jos alueen pelastusviranomaisen muutoin kuin palotarkastuksen yhteydessä antaisi valvontatehtäväänsä liittyvän korjausmääräyksen tai keskeyt-

täisi välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavan toiminnan.

81 §. *Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen.* Voimassa olevan pelastuslain 38 §:ssä säädetään korjausmääräyksestä ja toiminnan keskeyttämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alueen pelastusviranomaisen pelastuslain ja sen nojalla annettujen säädösten vastaisen toiminnan johdosta annettavasta korjausmääräyksestä. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Käytännössä korjausmääräykset annettaisiin jatkossakin pääsääntöisesti rakennuksiin kohdistuvien palotarkastusten yhteydessä. Valvontatehtävään liittyvästä korjausmääräyksestä tulisi 80 §:ssä säädetyn mukaisesti aina laatia pöytäkirja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korjausmääräyksen antamisesta muun lain kuin pelastuslain vastaisen toiminnan johdosta annettavasta korjausmääräyksestä. Alueen pelastusviranomaisen voisi antaa korjausmääräyksen esimerkiksi selkeän sähköturvallisuuteen liittyvän puutteen johdosta, jonka korjaamiseksi voidaan ryhtyä heti toimenpiteisiin. Jos puutetta ei voisi heti korjata, esimerkiksi sen vuoksi, että korjaustoimenpiteet edellyttävät säännösten tulkintaa tai suunnittelutyötä, pelastusviranomaisen tulisi ilmoittaa puutteesta asianomaiselle viranomaiselle, joka voi olla esimerkiksi Turvatekniikan keskus. Pykälän 2 momentti ei tosiasiallisesti laajentaisi pelastusviranomaisten nykyisiä toimivaltuuksia, koska voimassa olevan pelastuslain mukaan palotarkastuksessa havaitut puutteet on voitu yleisesti määrätä korjattaviksi.

Pykälän 3 momentin mukainen oikeus keskeyttää toiminta välittömässä tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavassa tilanteessa ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä vastaa käytännössä nykyisen pelastuslain 38 §:n 2 momentissa säädettyä. Toiminnan keskeyttämisioikeus on yleisesti kaikilla pelastusviranomaisilla, eikä toimivaltuutta ole sidottu palotarkastuksen tai valvontatehtävän suorittamiseen. Pelastusviranomaisella tulee olla myös virkatehtäviensä ulkopuolella mahdollisuus puuttua välitöntä onnettomuuden vaaraa aiheuttavaan tilanteeseen, vastavalla tavalla kuin poliisimiehellä on velvolli-

suus myös virkatehtäviensä ulkopuolella tiettyihin turvallisuuden kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin. Toiminnan keskeyttämisestä pelastusviranomaisen tulisi kuitenkin ilmoittaa aina välittömästi asianomaisen alueen pelastusviranomaiselle, jonka tehtävänä olisi suorittaa tilanteen edellyttävät jatkotoimenpiteet.

82 §. *Eriyiset turvallisuusvaatimukset.* Voimassa olevan pelastuslain 30 §:ssä säädetään erityisistä turvallisuusvaatimuksista.

Pykälässä säädettäväksi ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevassa pelastuslaissa säädettyä. Säännöksen tarkoituksena on antaa alueen pelastusviranomaiselle mahdollisuus velvoittaa erilaisten kohteiden omistajat ja haltijat sekä toiminnanharjoittajat huolehtimaan toiminnastaan aiheutuvien riskien ehkäisystä ja torjunnasta.

Yksittäisen kohteen osalta määräyksiä voidaan antaa esimerkiksi, jos kohteen turvaamista ei muilla keinoin, kuten pelastustoimen palvelutasoa lisäämällä, ole tarkoituksenmukaista hoitaa.

Nykyiseen sääntelyyn verrattuna säännöksessä on yksilöity nimenomaisesti mahdollisuus velvoittaa yksittäiseen kohteeseen asennettavaksi automaattinen sammutuslaitteisto. Määräys automaattisen sammutuslaitteiston asentamisesta tulisi kyseeseen erityisesti, jos toiminnanharjoittajan määrittämällä toimenpiteillä, kuten rakenteellisilla tai muilla teknisillä keinoilla tai henkilökunnan määrän lisäämisellä, poistumisturvallisuutta ei ole saatu riittävälle tasolle tai jos toiminnanharjoittaja ei ole toteuttanut suunnittelemaansa toimenpiteitä. Ehdotettu vastaa voimassa olevan pelastuslain 30 §:n soveltamiskäytäntöä, jonka perusteella on erityistapauksissa voitu velvoittaa asentamaan esimerkiksi hoitolaitoksiin automaattisia sammutuslaitteistoja. Pykälän 2 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan alueen pelastusviranomaisen tulee kuulla maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 124 §:ssä tarkoitettua kunnan rakennusvalvontaviranomaista valmisteltaessa pykälässä tarkoitettua määräystä kohteessa edellytettävistä erityisistä turvallisuusvaatimuksista, joiden toteuttaminen edellyttää rakennuslupaa tai toimenpidelupaa.

Lakiehdotuksen 21 §:ssä on erikseen säädetty alueen pelastusviranomaisen toimival-

lasta asettaa erityisiä turvallisuusvaatimuksia hoitolaitosten ja palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuuden toteuttamismääräyksen (korjausmääräyksen) yhteydessä.

83 §. Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet. Puolustusvoimille on nykyisen pelastuslain 35 §:n 4 momentissa säädetty nimenomainen vastuu hallinnassaan olevien, maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävien tilojensa palotarkastuksista. Tarkastustoiminnasta on säädetty tarkemmin pelastuslain nojalla annetulla puolustusministeriön asetuksella. Puolustusvoimien tulisi jatkossakin huolehtia valvontatehtävästä nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla suorittamalla palotarkastuksia. Pykälässä tarkoitettu tarkastustoiminta ei saisi ulottua kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin.

84 §. Valmiuden tarkastaminen. Voimassa olevan pelastuslain 51 §:ssä säädetään pelastusviranomaisten oikeudesta tehdä tarkastuksia suuronnettomuuksien ja väestönsuojelun varautumisjärjestelyiden valvomiseksi. Ehdotetun pykälän mukaan pelastusviranomaisilla olisi yleinen oikeus tehdä tarkastuksia suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyiden valvomiseksi. Säännös antaa muun muassa sisäasiainministeriön pelastusviranomaisille mahdollisuuden toteuttaa asianmukaisesti lakiehdotuksen 23 §:ssä sisäasiainministeriölle säädettyä tehtävää johtaa, ohjata ja valvoa pelastustoiminta ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa sekä huolehtia pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä. Pykälässä on kuitenkin suljettu tarkastuksen toimittajalta oikeus päästä asuntoihin ja muihin kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin. Sama koskee säännöksen mukaan puolustusvoimien salassa pidettäviä kohteita.

85 §. Alueen pelastustoimen palvelutason valvonta. Lakiehdotuksen 28 §:ssä säädetään pelastustoimen palvelutasosta. Alueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määritettäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Palvelutason valvonnassa aluehallintoviraston tulee arvioida ovatko pelastuslaitoksen 27 §:n 2 momentissa tarkoitettut tehtävät suunniteltu ja toteutettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Alueen pelastustoimen palvelutaso

käsitteää pelastuslaitosten tehtävien lisäksi myös muut alueen pelastustoimelle tässä laissa säädetyt tehtävät ja vastuut, kuten nuohouspalvelujen järjestämisen ja sammutusvesijärjestelyt.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voi tarvittaessa sakon tai teettämisen uhalla velvoittaa saattamaan palvelutason laissa vaaditulle tasolle. Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 14 §:n sääntelyä alueen pelastustoimen palvelutason valvonnasta.

13 luku **Salassapitovelvollisuus, tiedonsaantioikeus ja henkilökisterit**

86 §. Vaitiovelvollisuus. Pykälän sisältö olisi pääpiirteissään sama kuin nykyisessä pelastuslain 85 §:ssä.

Pelastusviranomaisena voi saada tehtävissään sellaisia viranomaistoimintaa, liiketoimintaa tai yksityistä henkilöä koskevia tietoja, jotka eivät ole julkisia tai jotka on erikseen säädetty salassa pidettäviksi. Vaitiovelvollisuudesta ja tietojen luovuttamisen ehdoista on yhä tarpeellista säätää pelastuslaissa.

Viranomaisen hallussa olevia tietoja koskee laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Virkasalaisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi rikoslain 40 luvun 5 §:ssä. Yksityisen tieto- ja viestintäsalaisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi rikoslain 38 luvussa. Vastaava salassapitovelvollisuus kuin virkamiehillä on, ehdotetaan säädettäväksi myös muille pelastustoimintaan osallistuville henkilöille.

Pykälään on lisätty lakiehdotuksen 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittavan tutkintalautakunnan jäsenen ja asiantuntijan vaitiovelvollisuus. Tutkintalautakunnan jäsenen ja asiantuntijan oikeudesta saada muun muassa viranomaisilta tietoja tutkinnan yhteydessä säädetään lakiehdotuksen 88 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukainen tilanne muodostaisi poikkeuksen vaitiovelvollisuudesta. Salassa pidettävä tieto voitaisiin säännöksen mukaan ilmaista, jos se olisi yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai tervey-

den suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi.

87 §. *Velvollisuus tilastotietojen antamiseen.* Pykälässä säädettäisiin alueen pelastusviranomaisen velvollisuudesta toimittaa tilastojen tekemistä varten pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä tietoja sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle.

Tilastoja käytettäisiin pelastustoimen palvelujen arviointiin ja valvontaan, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn kehittämiseen. Laissa olisi tarkoituksenmukaista säätää, että tiedot voidaan tarvittaessa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Tiedot voisivat sisältää myös salassa pidettäviä tietoja.

Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan pelastuslain 86 §:ssä säädettyä sillä erotuksella, että tilastotietojen antamisesta säädettäisiin sisäasiainministeriön asetuksen sijasta jatkossa tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella ja tiedot tulisi antaa myös Pelastusopistolle. Nykyisestä sääntelystä poiketen säännöksessä todetaan tietojen toimittamisen maksuttomuus, joka vastaa nykyistä tosiasiallista käytäntöä.

88 §. *Tiedonsaantioikeus palon- ja onnettomuuden tutkinnassa.* Pykälän sisältö vastaisi tietyin muutoksin nykyisen pelastuslain 87 §:n 3 momenttia.

Säädettäväksi ehdotetut oikeudet ovat välttämättömiä sekä palontutkinnan että muun onnettomuuden tutkinnan asianmukaisen ja onnistuneen suorittamisen kannalta.

Oikeus tietojen saamisen palontutkinnassa ja onnettomuuden tutkinnassa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että alueen pelastusviranomaisella ja tutkintalautakunnan jäsenellä ja asiantuntijalla olisi oikeus saada välttämättömiä tietoja yleisesti kaikilta niiltä viranomaisilta, joilla on hallussaan tutkinnan kannalta välttämättömiä tietoja. Nykyisin tietojensaantioikeus on rajattu ainoastaan pelastusviranomaisilla oleviin tietoihin. Tutkinnan asianmukaisen suorittamisen kannalta on kuitenkin keskeistä, että kaikki viranomaisten hallussa oleva tutkinnan kannalta välttämätön tieto on käytettävissä tutkinnassa. Ehdotetun mukaan tiedot tulisi toimittaa maksutta. Voimassa olevassa laissa maksuttomuusperi-

atteesta ei ole nimenomaista mainintaa, vaikka käytännössä tiedot on tutkinnan yhteydessä toimitettu pääsääntöisesti maksutta.

Tutkintalautakunnan jäsen ja asiantuntijan sekä pelastustoimen palveluksessa olevan henkilön vaitiolovelvollisuudesta säädettäisiin 86 §:ssä. Ehdotetun 107 §:n mukaan tutkintalautakunnan jäsenet ja asiantuntijat toimivat virkavastuulla.

89 §. *Tiedonsaantioikeus pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten.* Voimassa olevan pelastuslain 37 §:n mukaan palotarkastusten toimittamista varten alueen pelastusviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisten rakennustiedoista rakennusta sekä sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja myös alueellisesti, rakennustyyppien mukaisesti tai muulla tavalla ryhmiteltyinä luetteloina. Voimassa olevan pelastuslain 52 §:ssä säädetään viranomaisten tiedonsaantioikeudesta väestönsuojelutehtäviin. Alueen pelastusviranomaisella on nykyisin oikeus ylläpitää palotarkastusten toimittamista sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten pelastuslain 72 §:ssä tarkoitettua valvontarekisteriä, johon saadaan tallentaa muun muassa pelastuslain 37 §:n mukaisia rakennustietoja, tietoja toteutetuista nuohouksista ja tietoja väestönsuojeluun varautumisesta.

Pykälässä ehdotettu sääntely tarkentaisi ja täydentäisi pelastusviranomaisten nykyistä tiedonsaantioikeutta. Ehdotetun mukaisesti pelastusviranomaisilla olisi oikeus saada pykälässä yksilöityjä tietoja yleisesti pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten sekä pelastustoimen valvontatehtäviä varten. Tietojensaantioikeus käsittäisi lakiehdotuksen 78 §:ssä säädetyn valvontatehtävän toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Valvonta perustuisi lähtökohtaisesti lakiehdotuksen 79 §:n mukaiseen valvontasuunnitelmaan ja valvonnan toteuttamiseksi voitaisiin tehdä muun muassa lakiehdotuksen 80 §:n mukaisia palotarkastuksia. Tiedonsaantioikeudesta pelastustoimintaan liittyviin väestönsuojelutehtäviin säädettäisiin lisäksi 90 §:ssä. Tietojen tallentamisesta valvontarekisteriin ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 93 §:ssä.

Pykäläehdotuksen mukaan pelastusviranomaisilla olisi oikeus saada säännöksessä tarkoitettut tiedot maksutta käytettäväksi pe-

lastustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä pelastustoimelle säädettyjen valvontatehtävien hoitamisessa. Voimassa olevan lain 37 §:n mukaisen rakennustietojen saamista ei ole säädetty nykyään nimenomaisesti maksuttomaksi. Käytännössä kuitenkin mainittuja tietoja on toimitettu pelastusviranomaisille myös korvauksetta. Yleisen edun ja ihmisten turvallisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, etteivät pelastustoiminta ja sen suunnittelu sekä pelastustoimen valvontatehtävät vaikeudu pelastusviranomaisten tarvitsemien tietojen maksullisuudesta johtuen. Pelastustoimen tehtävien hoitaminen on säädetty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi ja tietojen saannin maksuttomuutta puoltaa muun muassa tavoite minimoida kunnille lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, joita pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus koskisi. Momentin 1 kohdassa mainittaisiin laki paikkatietoinfrastruktuurista (421/2009). Lailla on implementoitu niin kutsuttu INSPIRE -direktiivi (2007/2/EY), jonka tavoitteena on systematisoida ja yhtenäistää tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja käytettävyyttä. Direktiivi ei lähtökohtaisesti koske henkilötietoja, mutta jotkin sen soveltamisalaan kuuluvat kansalliset tietoaaineistot voivat kuitenkin muodostaa myös henkilötietolain tarkoittaman henkilörekisterin.

Paikkatietoaineistolla tarkoitetaan tunnistettavissa olevaa paikkatietojen kokonaisuutta. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat direktiivin liitteissä lueteltuihin tietoryhmiin kuuluvat viranomaisten hallussa olevat sähköiset paikkatietoja sisältävät aineistot ja niiden sisältämiin tietoihin liittyvät paikkatietopalvelut. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki vasta kerätyt ja rakenteeltaan voimakkaasti muutetut paikkatietoaineistot ja vastaavat paikkatietopalvelut ovat saatavilla yhteisten täytäntöönpanosääntöjen mukaisina liitteittäin määräytyvien määräaikojen mukaisesti. Direktiivi velvoittaa jäsenmaata kehittämään ja ylläpitämään verkkopalvelukokonaisuutta, jonka avulla: 1) aineistojen kuvaustiedot (metatiedot) ovat löydettävissä ja analysoitavissa (hakupalvelut), 2) aineistoja on mahdollista tarkastella

karttakuvina yhtäaikaaisesti (katselupalvelut), 3) aineistot ovat siirrettävissä omaan käyttöön (latauspalvelut), 4) aineistot on muunnettavissa teknisesti yhteensopivaan muotoon (muunnospalvelut) sekä 5) edellä mainittuja palveluja voidaan yhdistää ja käynnistää ketjutettuna.

Paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain soveltamisalaan kuuluvat vain INSPIRE-direktiivin mukaiset paikkatietoaineistot. Paikkatietoinfrastruktuurin toimivuutta ja yhtenäisyyttä varmistavat tukipalvelut toteutetaan keskitetysti ja niistä vastaa Maanmittauslaitos. Lain ja sen taustalla olevan direktiivin perustavoitteena on tehostaa viranomaisten toimintaa yhtenäistämällä tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja ottamalla käyttöön uusia tehokkuutta lisääviä verkkopalveluita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viranomaiset voivat vaihteittain kytkeä toiminnallisia ja tietoteknisiä prosessejaan yhteen ja poistaa tarpeetonta päällekkäistä toimintaa ja tiedonhallintaa. Lain 11 §:n 1 momentin nojalla paikkatietoa hallinnoivalla viranomaisella on yleinen velvoite luovuttaa laissa tarkoitettu yhteiskäyttöinen aineisto toisen viranomaisen käyttöön, jos aineiston käyttö on tarpeen kyseisen viranomaisen julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Lain soveltamisalaan kuuluvista paikkatietoaineistoista on säädetty tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada tietoja väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:ssä tarkoitettusta siviilisäädystä, lapsen ja vanhemman perheoikeudellista asemaa koskevista tiedoista, kansalaisuudesta, henkilön ilmoittamasta äidinkielestä ja asiointikielestä ja ammatista. Asianomaisen lain 14 §:n osalta olisi oikeus saada tietoja kiinteistötunnuksesta tai muusta kiinteistön tai rekisteriyksikön yksilöivästä tunnistetiedosta. Lain 15 §:n osalta olisi oikeus saada tietoja rakennustunnuksesta tai muusta rakennushankkeen tai rakennuksen yksilöivästä tunnistetiedosta, koordinaateista, käyttötarkoituksesta, valmistumisvuodesta, kerrosluvusta, huoneistoalasta ja tilavuudesta, sekä rakennushankkeesta ja rakennusta, sen

rakenteita ja ominaisuuksia kuvaavista muista tiedoista. Lain 16 §:n osalta pelastusviranomaisella olisi oikeus saada tietoja huoneistoa ja sen ominaisuuksia kuvaavista tiedoista, asuinhuoneiston hallintaperustetta ja sen käytössäoloa koskevista tiedoista. Pelastusviranomaisen käyttäisi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain mukaisia tietoja sellaisessa muodossa, jossa ei voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Tiedot koottaisiin tilastollisesti 250 metriä kertaa 250 metriä kokoisista ruudukoista ja tietoja käytettäisiin pelastuslaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Näitä tehtäviä ovat erityisesti pelastustoiminta ja siihen varautuminen, valistus- ja neuvontatehtävät sekä pelastuslaissa säädetty valvontatehtävät, jotka ovat tarpeen tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Pelastustoimen suorittamaa valvontaa varten ei valvontarekisteriin saisi tallentaa 93 §:ssä säädettyä ehdotetun mukaisesti 89 §:n 1 momentin 2 kohdan alakohdissa a–e tarkoitettuja henkilöä koskevia tietoja.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettyihin pelastusviranomaisen oikeudesta saada maksutta tietoja Turvatekniikan keskuksen valvontakohderekisteristä. Mainitusta rekisteristä saatavien tietojen avulla pelastuslaitokset voivat varautua erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden pelastustoimintaan sekä suorittaa kohteissa lakisääteisiä valvontatehtäviään. Rekisterit sisältävät muun muassa tietoja kohteissa varastoitavista ja käytettävistä vaarallisista aineista.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastot kuuluisivat pelastusviranomaisen maksuttoman tiedonsaantioikeuden piiriin. Työssäkäyntitilastoja käytetään pelastustoiminnan riskianalyyisin täydentämiseen. Alueiden riskiprofiilit muodostuvat pitkälti sen perusteella, mikä niillä olevien ihmisten lukumäärä kulloisenakin vuorokauden aikana tai viikonpäivänä on.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa mainittuja tietoja ensihoitotehtävien koordinaateista ja tehtäväkoodista sairaanhoitopiiriltä tarvitaan täydentämään pelastustoiminnan riskianalyysejä. Onnettomuuksien ehkäisyn suuntaamista ja kuntien turvallisuussuunnittelua voidaan tukea tunnistamalla tarkasti alueita, joihin sijoittuu keskimääräistä enemmän esimerkiksi

kaatumisista tai putoamisista aiheutuneita kiireellisiä sairaankuljetustehtäviä. Tietoja saisi luovuttaa pelastusviranomaisille ainoastaan siten yksilöityinä, että tiedoista ei voisi tunnistaa yksittäisiä ihmisiä ja heitä koskevia terveydentila- tai muita tietoja.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan nojalla pelastusviranomaisella olisi oikeus saada eri viranomaisilta tietoja erityisistä riskikohteista, jos tiedoilla on merkitystä onnettomuuksien ehkäisemisessä. Ehdotettu tietojensaantioikeus liittyy lakiehdotuksen 42 §:n mukaiseen uuteen sääntelyyn yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemisessä. Hallituksen sisäisen turvallisuuden ohjelman II ja Asumisen turvallisuuden ohjelman tärkeimpiä tavoitteita on vuosittaisten palokuolemien määrän vähentäminen nykyisestä noin sadasta menehtyneestä kolmeen kymmeneen. Jotta tämä tavoite toteutuisi, tulisi onnettomuuksien ehkäisyn toimenpiteitä kohdistaa riskienarvioinnin pohjalta erityisesti kriittisimpiin kohderyhmiin. Riskialttiiden kohderyhmien tunnistamista on selvitetty muun muassa Pelastusopiston toimesta (Vakavia henkilövahinkoja aiheuttaneet tulipalot 2007–2008, Pelastusopiston tutkimusraportti 2/2009). Ehdotettu uusi sääntely viranomaisten yhteistyöstä ja sen yhteydessä toteutettavasta tietojen vaihdosta perustuu edellä mainituissa valtakunnallisissa ohjelmissa asetettuun tavoitteeseen vähentää palokuolemien määrää.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaisesti pelastusviranomaisella olisi oikeus saada poliisilta tietoja kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaisista yleisötilaisuuden järjestämiseen liittyvistä ilmoituksista. Lakiehdotuksen 16 §:n mukaista yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman tarkastamista sekä ehdotetun 78 §:n mukaista pelastuslaitoksen valvontatehtävää varten pelastusviranomaiset tarvitsevat poliisilta tietoja kokoontumislain mukaisista asianomaisista ilmoituksista. Pelastuslaitos ja poliisi toimivat jo nykyään yhteistyössä tapahtumien järjestelyjen arvioinnissa.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaisesti pelastusviranomaisella olisi oikeus saada rakennusvalvontaviranomaiselta tietoja maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaisista rakennusluvista ja 126 §:n mukaisista toimenpideluvista sekä niiden 131 §:n

mukaisista hakemuksista yhteisesti sovittavalla tavalla. Lakiehdotuksen 27 §:n mukaisesti alueen pelastustoimen tehtäviin kuuluu ohjaus, valistus ja neuvonta, joihin sisältyy muiden viranomaisten asiantuntijana toimiminen. Pelastuslaitokset toimivat jo nykyisin tiiviissä yhteistyössä rakennusvalvontaviranomaisten kanssa antaen asiantuntijalausuntoja ja -ohjausta rakennuslupakäsittelyssä. Pelastusviranomaiset tarvitsevat kohdassa tarkoitettuja tietoja myös lakiehdotuksen 78 §:n mukaista valvontatehtävää ja 79 §:n mukaista valvontasuunnitelmaa varten.

Pykälän 2 momentin mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada myös lakiehdotuksen 90 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot. Kyseessä olevia ajoneuvoliikennerekisterin tietoja pelastusviranomaiset tarvitsevat varautuessaan lakiehdotuksen 36 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamiin evakointeihin osana normaaliolojen pelastustoimintaa.

Pykälän 3 momentin mukaan pykälässä tarkoitettut tiedot olisi oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Pykälän 4 momentin mukaisesti tiedonsaantioikeus ei koskisi puolustusvoimien salassa pidettäviä kohteita.

Ehdotetun pykälän uudistamisella pyritään selkiyttämään ja täydentämään pelastusviranomaisten lakisääteisissä tehtävissä tarvittavat tiedonsaantioikeudet siten, että oikeudet vastaavat pelastusviranomaisille säädettyjä tehtäviä onnettomuuksien ehkäisyssä ja pelastustoimen operatiivisissa tilanteissa niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

90 §. *Oikeus saada tietoja väestönsuojelutehtäviä varten.* Voimassa olevan pelastuslain 52 §:ssä säädetään pelastusviranomaisen oikeudessa salassapitovelvollisuuden estämättä saada tietoja henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin. Nykyisen pelastuslain 52 §:ssä osa pykälässä tarkoitetuista tiedoista on säädetty annettavaksi maksutta.

Pykälässä ehdotetun mukaisesti kaikki säännöksessä tarkoitettut tiedot tulisi antaa väestönsuojelutehtävien valmisteluista vastaaville pykälässä tarkoitetuille viranomaisille maksutta. Käytännössä pykälässä tarkoitettuja tietoja on jo nykyään toimitettu pelastusviranomaisille myös korvauksetta. Yleisen edun ja ihmisten turvallisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, etteivät väestönsuoje-

lutehtävät vaikeudu viranomaisten tarvitsemien tietojen maksullisuudesta johtuen. Pelastustoimen osalta näiden tehtävien hoitaminen on säädetty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi ja tietojen saannin maksuttomuutta puoltaa muun muassa tavoite minimoida kunnille lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Ehdotetun lain soveltamisalasäännöksen mukaisesti pelastustoimi huolehtisi edelleenkin väestönsuojeluun kuuluvista tehtävistä, jotka on määritelty Geneven yleissopimuksissa ja jotka kuuluvat pelastuslain soveltamisalaan. Keskeisin edellä mainituista tehtävistä on varautuminen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen poikkeusoloissa (väestönsuojeluun) ja tähän liittyen tarvittavaan viranomaisten yhteistyöhön yleisessä varautumisessa. Väestönsuojelutehtävien ja tehtäviin liittyvän varautumisen asianmukainen hoitaminen edellyttää riittäviä tiedonsaantioikeuksia.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 52 §:n 1 momentissa säädettyä. Tiedonsaantioikeus koskisi pykälän 1 momentin mukaan rekisterihallintolaissa (166/1996) tarkoitettuilta viranomaisilta saatavia tarpeellisia väestötietoja, puolustusvoimilta saatavaa tietoa asevelvollisen vapauttamisesta sodan aikaisesta palveluksesta, siviilipalvelusviranomaisilta tietoa siviilipalvelusvelvollisen vapauttamisesta liikekannallepanon aikaisesta palveluksesta ja siviilipalveluksen suorittaneiden henkilöiden palveluksessaan saamasta erityiskoulutuksesta, sekä muilta viranomaisilta ja yhteisöiltä saatavia tietoja niiden palveluksessa olevista henkilöistä koskien myös varattavan henkilön ikää, koulutusta, ammattia ja työkykyä sekä henkilön varaamista viranomaiselle tai yhteisölle sen oman toiminnan varmistamiseksi poikkeusoloissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotettu vastaa maksuttomuusperiaatetta lukuun ottamatta voimassa olevan pelastuslain 52 §:n 2 momentissa säädettyä. Momentissa säädetään pelastusviranomaisen oikeudesta saada salassapitovelvollisuuden estämättä väestönsuojelua varten viranomaisen hallussa olevasta rekisteristä tiedot rakennuksista, kiinteistöistä ja huonetiloista, niiden omistajista ja haltijoista sekä käytöstä siten yksilöityinä ja ryh-

miteltyinä kuin väestönsuojelua ja sen valmistelua varten on tarpeellista.

Pykälän 3 momentissa säänneltäisiin pelastusviranomaisen ja liikenne- ja viestintäministeriön tiedonsaantioikeudesta koskien ajoneuvoliikennerekisteriä. Nykyistä pelastuslakia säädettyä voimassa ollut laki tieliikenteen tietojärjestelmästä (819/1989) on kumottu lailla ajoneuvoliikennerekisteristä (541/2003), jonka vuoksi lakiviittaukset sisältöineen on tarkistettu. Ehdotetussa 3 momentissa sääntelyn sisältö on pääsääntöisesti sama kuin nykyisessä pelastuslaissa. Ehdotetun mukaan pelastusviranomaisella ja liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada tietoja ajoneuvon omistajista tai haltijoista; luonnollisista henkilöistä, jotka ovat hakeneet ajokorttilupaa tai joilla on ajokorttilupa, ajokortti tai ajo-oikeus; luonnollisista henkilöistä rekisteriin talletetuista osoite- ja muista yhteystiedoista; ajokorttiluvan, ajokortin ja ajo-oikeuden myöntämisestä, lajista ja luokasta sekä muita vastaavia tietoja; sekä ajoneuvon teknisistä tiedoista, yksilöintitiedoista ja kaupallisista tiedoista.

Pykälän 4 momentin mukaisesti tiedonsaantioikeus koskisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla myös viranomaisten poikkeusolojen varaustietoihin perustuvaa tiekuljetuskaluston kriisinajan tiedonhallintajärjestelmää, josta käytetään nykyisin liikenne- ja viestintäministeriön valmiusohjeen (3/2009) mukaista nimitystä ”valtakunnallinen tiekuljetuksen ohjauksen tietojärjestelmä”.

Pykälän 5 momentissa säädetäisiin, vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa, oikeudesta saada 1—4 momentissa säädetty tiedot myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

Ehdotettu 90 § täydentää lakiehdotuksen 89 §:n mukaista pelastusviranomaisten tiedonsaantioikeutta pelastustoimintaa varten.

91 §. Toimenpiderekisteri. Voimassa olevan pelastuslain 69 §:n säännöksiä toimenpiderekisteristä on täydennetty ja tarkistettu tietyin osin.

Pykälän 1 momentin mukaan toimenpiderekisterin ylläpitäjäksi määritellään alueen pelastusviranomaisen sijasta pelastuslaitos. Pelastusviranomaiset ovat lähtökohtaisesti yksittäisiä virkamiehiä, jonka johdosta rekis-

terin ylläpitovastuu on täsmennetty kuulumaan alueen pelastustoimen viranomaistehäviä hoitavalle pelastuslaitokselle. Säännökseen on otettu viittaukset uuteen lakiin hätäkeskustoiminnasta (692/2010). Koska voimassa olevan pelastuslain 87 §:n onnettomuustutkinnasta sijasta ehdotetun lain 41 §:ssä säädetään pelastuslaitoksen suorittamasta palontutkinnasta, on momenttia tarkistettu myös tältä osin.

Pykälän 2 momentin mukaan toimenpiderekisteriin tallennettavia tietoja olisivat momentissa yksilöidyt tiedot pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien pelastuslain tai muun lain nojalla hoitamista tehtävistä. Ehdotettu sääntely vastaa rekisteröintikäytäntöä. Säännöksen nykyistä tulkintakäytäntöä vastaten rekisteriin saisi tallentaa pelastustoimen hoitamat muutkin kuin pelastuslain mukaiset lakisääteiset tehtävät. Viimeksi mainittuja tehtäviä ovat muun muassa öljyntorjuntatehtävät. Rekisteriin merkittäviä tietoja ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että onnettomuustyyppin lisäksi rekisteriin saisi merkitä myös tiedot tehtävätyypistä. Tehtävätyypillä ilmaistaan, onko rekisteriin merkittävässä onnettomuustyyppissä kyse ensisijaisesti ihmisen pelastamisesta, tulipalon sammuttamisesta tai esimerkiksi kemikaalionnettomuuden torjumisesta. Onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen lisäksi rekisteriin saisi jatkossa merkitä myös tiedot vahinkojen laajuuteen vaikuttaneista tekijöistä. Viimeksi mainittuja tietoja saadaan muun muassa palontutkinnan yhteydessä. Säännöksen tarkistaminen palvelee pelastustoimen tehtävien tilastoinnin kehittämistä.

Pykälän 3 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan rekisteriin saisi tallentaa myös säännöksessä yksilöidyt tiedot alueen pelastustoimen sekä sen sopimuspalokuntien ja muiden 25 §:ssä tarkoitettujen yhteisöjen sopimusperusteisesti hoitamista sairaankuljetus-, ensihoito- ja ensivastetehtävistä. Tallennettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja.

Pelastustoimen toimenpiderekisteriä ollaan lisäksi kehittämässä siten, että sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset voisivat jatkossa käyttää pelastustoimen toimenpiderekisteriä sosiaali- ja terveystoimen vastuulla olevien sairaankuljetus-, ensihoito- ja ensivastetehtä-

vien rekisteröinnin teknisenä alustana. Viimeksi mainitut tiedot eivät olisi kuitenkaan pelastuslaissa säädetyjä toimenpiderekisterin tietoja ja tietojen tallentamista, ylläpitoa ja tietojen luovuttamista säädettäisiin näin ollen sosiaali- ja terveystoimen lainsäädännön perusteella. Pelastustoimen toimenpiderekisteriä käytettäisiin ainoastaan sosiaali- ja terveystoimen rekisterin teknisenä toteutusvälineenä.

Pykälän 4 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan tietoja toimenpiderekisteriin saisivat tallentaa ja käsitellä pelastusviranomaiset sekä myös muut 34 §:n mukaiset pelastustoiminnan johtajat johtamaansa pelastustoimintaa koskevien tietojen osalta. Vallitsevan käytännön mukaan tietoja rekisteriin tallentavat ainoastaan pelastusviranomaiset. Perusteltua on kuitenkin laajentaa tallentamisoikeutta myös pelastustoimintaa rikosoikeudellisella virkavastuulla johtaviin lakiehdotuksen 34 §:ssä tarkoitettuihin henkilöihin.

Pykälän 5 ja 6 momenttia on muutettu ja täydennetty tietyin osin. Voimassa olevan lain mukaan toimenpiderekisterin tietoja voidaan luovuttaa onnettomuustutkintaa varten. Säännöstä tarkistettaisiin siten, että tietoja saisi luovuttaa lakiehdotuksen 107 §:ssä tarkoitettulle tutkintalautakunnan jäsenelle ja asiantuntijalle sekä onnettomuustutkintaa muun lain nojalla suorittavalle tutkintalautakunnalle. Tutkimuslaitosten lisäksi tietoja voisi jatkossa luovuttaa myös yksittäisille tutkijoille. Tietojen salassapito tulee tällöin varmistaa erillisin sitoumuksin. Pelastusopiston lisäksi sisäasiainministeriön pelastusalan ammatillista koulutusta antamaan hyväksymällä oppilaitoksella olisi ehdotetun mukaisesti oikeus käyttää toimenpiderekisterin tietoja opetustoiminnassaan. Koska tuoteturvallisuuden valvontaan liittyvät tehtävät ovat vuonna 2010 siirtyneet Kuluttajavirastolta Turvatekniikan keskukselle, Kuluttajavirastolla ei olisi enää oikeutta saada toimenpiderekisteristä tietoja. Säännös sisältää nykyisen kaltaisen viittaussäännöksen, jonka mukaan tietojen luovuttamisesta olisi muutoin voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) on säädetty.

Pykälän 7 momentissa toimenpiderekisterissä olevien tietojen poistamista koskevan sääntelyn yhteydessä on käytetty käsitettä tietojen tallentaminen nykyisen ”tiedon vastaanottaminen” -käsitteen sijasta. Säännökseen sisältyvistä tietojen poistamisen määräajoista riippumatta rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomat tiedot on perusteltua poistaa rekisteristä mahdollisimman pian sen jälkeen, kun niitä ei enää tarvita pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä varten.

92 §. Varautumistehtävien rekisteri. Voimassa olevan pelastuslain 70 §:ssä säädetään väestönsuojelun henkilörekisteristä ja 71 §:ssä väestönsuojelun kiinteistörekisteristä. Pelastuslain 70 §:n 1 momentin mukaan väestönsuojelutehtävistä tai niihin varautumisesta vastaava viranomainen, laitos tai yhteisö saa muodostaa väestönsuojeluyksikön ylläpitämistä varten henkilörekisterin yksiköön kuuluvista tai siihen varatuista henkilöistä. Rekisteriin saadaan merkitä nimen lisäksi henkilön syntymäaika, siviilisääty, ammatti, koulutus, osoite ja muut yhteystiedot sekä ajokortti ajokorttiluokkineen ja tiedot henkilön huollettavana olevien lasten lukumäärästä. Säännöksen 2 momentin mukaan väestönsuojelun henkilörekisterissä olevat tiedot on tarkistettava vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä ja tarkistuksesta tai poistettava. Pelastuslain 71 §:n 1 momentin mukaan väestönsuojelua ja sen valmistelua varten saa toiminnasta vastaava viranomainen muodostaa rekisterin väestönsuojista sekä niistä kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, joita voidaan käyttää evakuoitujen ja siirretyn omaisuuden sijoittamiseen. Rekisteriin saadaan merkitä tiedot tilojen omistus- ja hallintasuhteista sekä kunnosta ja nykyisestä käytöstä asukasmäärineen. Vastaavasti saadaan rekisteriin ottaa tiedot rakennuksista, jotka soveltuvat poikkeusoloissa tuotantolaitosten, viranomaisten ja laitosten väliaikaisiksi toimipaikoiksi, johdotuksiksi ja yksiköiden sijoittamispai-koiksi. Säännöksen 2 momentin mukaan rekistereiden muodostamisessa saadaan käyttää kiinteistöjen, rakennusten ja huonetilojen rekisteröinnistä vastaavan viranomaisen luovuttamaa tiedostoa. Rekisterin tiedot on tarkistettava viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä ja tarkistuksesta tai poistettava.

Voimassa olevan pelastuslain 70 §:n ja 71 §:n rekistereitä koskevat säännökset ehdotetaan yhdistettäväksi siten, että ehdotetussa pelastuslaissa säädettäisiin varautumistehtävien rekisteristä.

Lakiehdotuksen 46 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa ja siihen sisältyvästä eri viranomaisten velvollisuudesta osallistua pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä viranomaisten velvollisuudesta onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimia siten, että pelastustoiminta voidaan kokonaisuudessaan toteuttaa yhteistyössä eri viranomaisten kesken tehokkaasti. Pelastustoimintaan liittyvään viranomaisyhteistyöhön sisältyy myös yhteistyötä Geneven sopimusten tarkoittamissa väestönsuojelutehtävissä lain soveltamisalasäännöksessä määritellyn mukaisesti. Pelastustoimi tarvitsee tietoja myös muiden viranomaisten henkilöstöstä ja voimavaroista muun muassa poikkeusolojen pelastustoiminnan suunnittelua ja varautumista varten. Edellä kuvatusta johtuen väestönsuojelun henkilörekisteri ja väestönsuojelun kiinteistörekisteri ehdotetaan muutettavaksi pelastustoimen ja pelastustoimen tehtäviin osallistuvien viranomaisten ja yhteisöjen varautumistehtävien henkilörekisteriksi.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitos ja yhteisö, joka on velvollinen osallistumaan pelastusviranomaisten johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään pelastustoiminnan yhteydessä sekä varautumaan näiden tehtävien hoitamiseen normaali- ja poikkeusoloissa saisi muodostaa tehtäviensä hoitamista ja niihin varautumista varten rekisterin tehtäviin varatuista henkilöistä ja voimavaroista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteriin merkittävistä tiedoista. Rekisteriin merkittävät tiedot vastaisivat pelastuslain 70 §:n 1 momentissa nykyisin määriteltyjä tietoja. Täydennyksenä nykyiseen sääntelyyn rekisteriin saisi henkilön syntymäajan lisäksi merkitä henkilötunnuksen henkilön tarkemman yksilöinnin varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriin saisi tallentaa 2 momentissa tarkoitettujen henkilötietojen lisäksi tiedot varautumistehtävän edellyttämästä kalustosta, materiaalista, tarvikkeista ja väestönsuojista sekä niistä

kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, joita voidaan käyttää evakuoitujen ja siirretyn omaisuuden sijoittamiseen. Rekisteriin saisi tallentaa myös tiedot tilojen omistus- ja hallintasuhteista sekä kunnosta ja nykyisestä käytöstä asukasmäärineen. Vastaavasti rekisteriin voitaisiin ottaa tiedot rakennuksista, jotka soveltuvat poikkeusoloissa tuotantolaitosten, viranomaisten ja laitosten väliaikaisiksi toimipaikoiksi, johtokeskuksiksi ja yksiköiden sijoittamispaikoiksi. Rekisterin muodostamisessa saisi käyttää lakiehdotuksen 90 §:n tiedonsaantioikeuteen perustuvia tietoja sekä viranomaisen, laitoksen tai yhteisön hallussa olevia muita tietoja, joita asianomainen virasto, laitos tai muu yhteisö ylläpitää tai sille on luovutettu kiinteistöjen, rakennusten ja huonetilojen rekisteröinnistä vastaavan viranomaisen toimesta. Ehdotettu sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 71 §:ssä säädettyä. Sääntelyä on kuitenkin täydennetty nykyisestä siten, että rekisteriin tallennettavina tietoina mainittaisiin nykyisten tietojen lisäksi säädöksessä yksilöidyt kalusto-, materiaali- ja tarviketiedot.

Pykälän 4 momentin mukaan varautumisrekistereissä olevat tiedot saisi luovuttaa sallassapitosäännösten estämättä pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten alueen pelastustoimelle, pelastusviranomaisille ja hätäkeskuslaitokselle sekä varautumisrekisteriä ylläpitäville muille viranomaisille.

Pykälän 5 momentin mukaan varautumisrekisterissä olevat tiedot tulisi tarkistaa vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä ja tarkistuksesta tai tiedot tulisi poistaa.

93 §. Valvontarekisteri. Voimassa olevan pelastuslain 72 §:ssä säädetään palotarkastusten sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten ylläpidettävästä valvontarekisteristä.

Valvontarekisteriä koskeva säännös on uudistettu vastaamaan ehdotetun lain valvontajärjestelmää sekä täydennetty siten, että rekisteriin saisi tallentaa myös alueen pelastusviranomaisten valmiuden tarkastamisen yhteydessä keräämät tiedot varautumisjärjestelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitos saisi ylläpitää rekisteriä pelastuslaitoksen la-

kisäateistä rakennusten ja muiden kohteiden valvontatehtävää ja valvontatehtävään liittyviä palotarkastuksia varten. Valvontarekisteriä saisi myös pitää pelastusviranomaisen vastuulle säädetyn varautumisjärjestelyiden valvontatehtävän johdosta. Rekisteriin tallennettavat tiedot on määritelty säännösehdotuksessa tarkasti viittaamalla ehdotetun lain asianomaisiin säännöksiin.

Pykälän 2 momentti vastaa asiasisällöltään voimassa olevan pelastuslain säännöstä valvontarekisterin tietojen tarkistamisesta ja poistamisesta.

94 §. Sopimuksen perusteella pelastustoimintaan osallistuvien henkilörekisteri. Säännös on uusi, eikä asiasta ole aikaisemmin säädetty pelastuslaissa. Pelastuslaitos tarvitsee ehdotettua rekisteriä ja siihen talletettavia tietoja pelastustoiminnan toimintavalmiuden varmistamiseksi ja pelastustoimen resurssien käytön suunnittelua varten. Sopimuspalokuntien ja muiden 25 §:n mukaisesti alueen pelastustoimen kanssa sopimuksen tehneiden yhteisöjen henkilöstöä tarvitaan pelastustoimen tehtäviin niin normaali- kuin poikkeusoloissakin. Lakiehdotuksen 64 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava myös toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin kuten valmentamalla ja kouluttamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin. Kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta. Henkilörekisteri auttaa pelastuslaitosta normaaliolojen pelastustehtävien hoitamisen lisäksi myös väestönsuojeluun (poikkeusolojen pelastustoimintaan) varautumisessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta rekisterin pitämiseen ja yksilöittäisiin rekisteriin tallennettavat tiedot.

Pykälän 2 momentin säännös tietojen tarkistamisesta ja poistamisesta vastaa pääpiirteissään pelastuslain muiden rekistereiden osalta säädettyä.

14 luku **Pelastustoimen rahoitus, maksut, palkkiot ja korvaukset**

95 §. Vastuu pelastustoimen kustannuksista. Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyises-

sä pelastuslain 73 §:ssä. Pelastustoimen tehtävistä huolehtivat ja niihin osallistuvat useiden toimialojen viranomaiset ja muut pelastuslaissa määritellyt tahot. Pelastuslain yksittäisissä säännöksissä määritellyt vastuutahot vastaisivat edelleenkin niiden vastuulle säädettyjen tehtävien aiheuttamista kustannuksista.

96 §. Eräiden suoritteiden maksullisuus. Pelastustoimen suorittamista valvonta- ja muista tehtävistä ei voimassa olevan pelastuslain nojalla voi periä maksuja. Pelastuslaitokselle ehdotetaan pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäväksi vastaava oikeus periä maksuja valvontasuunnitelman mukaisten palotarkastusten tai muun valvontatoimenpiteen suorittamisesta kuin mitä tietyillä muillakin kunnallisilla viranomaisilla on tarkastustoiminnassaan. Viimeksi tarkoitetuista maksuista on säädetty muun muassa elintarvikelaissa (23/2006), terveydensuojelulaissa (763/1994), kemikaalilaissa (744/1989), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) sekä kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetussa laissa (75/2004). Ehdotetun sääntelyn muotoilussa on otettu huomioon edellä mainitut vastaavantyyppiset kunnallisia maksuja koskevat säännökset. Maksullisuus koskisi ainoastaan valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia, jolloin valvontasuunnitelmaan kuulumattomat tarkastukset olisivat edelleen maksuttomia.

Suoritteesta perittävä maksu saisi olla enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Maksullisuudella pyritään edistämään pelastustoimen edellytyksiä toimintojen kehittämiseen sekä luomaan viranomaistehtävien hoitamiseen vastaavat toimintaedellytykset kuin paikallistason valvontaviranomaisilla on muiden säädösten nojalla. Lisäksi tietyt pelastustoimen operatiiviset suoritteet ehdotetaan säädettäväksi maksullisiksi niissä tapauksissa, joissa pelastustoimen operatiivinen tehtävä on aiheutunut paloilmoinlaitteen ilmeisen puutteellisesta huollosta ja laiminlyödyistä laitteen toimintakunnon tarkastuksista.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla pelastuslaitos voisi harkintansa mukaan periä myös maksun tehtävästä, jonka on aiheutta-

nut hätäkeskukseen liitetyn paloilmotittimen toistuva erheellinen toiminta. Momentin 3 kohtaan on otettu informatiivinen säännös pelastuslaitoksen mahdollisuudesta periä maksuja muissa laeissa maksullisiksi säädettyistä tehtävistä. Pelastuslaitokset suorittavat maksullisia tarkastuksia muun muassa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain nojalla.

Pelastuslaitosten yksiköillä on paljon virheellisestä automaattisen paloilmotitinlaitteen toiminnasta johtuvia hälytyksiä. Pelastuslaitoksilla oli vuonna 2008 yhteensä 20 314 tehtävää, jotka perustuivat automaattisen paloilmotituslaitteiston antamaan hälytykseen. Näistä hälytyksistä 98 prosenttia oli tarkastus- ja varmistustehtäviä, jotka eivät johtaneet kohteessa pelastustoimintaan. Rakennuspaloista 504 oli sellaista, joihin hälytys tuli ensimmäisenä automaattisesta paloilmotitinlaitteistosta. Pelastusautot (paloautot) ovat hälytysajossa turhaan tai tarkastustehtävän johdosta joka 20. minuutti.

Pelastuslaitoksen perimien maksujen suuruudesta päättäisi pykälän 2 momentin mukaisesti alueen pelastustoimi hyväksymässään taksassa. Useiden muiden kunnallisten maksujen suuruus vahvistetaan vastaavalla tavalla asianomaisen kunnan tai muun viranomaisen vahvistamassa taksassa. Suoritteista perittävät maksut eivät ylittäisi suoritteen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden perusteella alueen pelastustoimi voisi periä maksun 1 momentin 2 kohdassa mainituista suoritteista. Jotta maksu voitaisiin periä, olisi alueen pelastusviranomaisen tullut aiemmin kirjallisesti kehottaa kohteen omistajaa tai haltijaa korjaamaan paloilmotitin siten, että siitä ei aiheudu toistuvia erheellisiä hälytyksiä. Viranomainen ei perisi maksua satunnaisista erheellisistä hälytyksistä, ellei niitä tulisi toistuvasti ja viranomaisen olisi jo kirjallisesti huomauttanut asiasta. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää oikeasuhtaisena, koska se antaa kohteen omistajalle tai haltijalle mahdollisuuden korjata paloilmotitin tai hälytysjärjestelmä erheellisten toistuvien hälytysten välttämiseksi.

Palotarkastuksista ja valvontatoimenpiteistä sekä paloilmotittimen erheellisestä toiminnasta johtuvat maksut saisi 3 momentin mu-

kaan periä kohteen omistajalta, haltijalta tai toiminnanharjoittajalta. Rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja vastaavat lakiehdotuksen mukaan laissa säädetyistä velvoitteista kukin osaltaan määräysvaltansa piirissä olevissa asioissa ja pelastuslaitos valvoo näiden lakiehdotuksen 2 ja 3 luvuissa säädettävien velvollisuuksien noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitos tekee palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Säännöksessä tarkoitettavat maksut perittäisiin siltä taholta, joka lain mukaan olisi velvollinen huolehtimaan tarkastuksen kohteena olevista velvoitteista. Lähtökohtaisesti maksuista vastaisi rakennuksen omistaja tai omistajan ja haltijan keskinäisen sopimuksen (esimerkiksi vuokrasopimus) mukaan haltija. Toimintaa rakennuksessa tai muussa valvottavassa kohteessa voi kuitenkin harjoittaa rakennuksen omistajan ja haltijan ohella myös muu oikeushenkilö, toiminnanharjoittaja. Viimeksi mainitussa tilanteessa pelastuslaitos kohdistaa valvonnan toiminnanharjoittajaan ja perisi myös tältä pykälässä tarkoitettavat maksut.

Pykälän 4 momentin nojalla maksut saataisiin periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Viivästyneestä maksusta voitaisiin periä vuotuista viivästyskorkoa, kuitenkin enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Momentissa säädettäisiin lisäksi maksun eräpäivästä ja siitä, että viivästyskoron sijasta viranomainen voisi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

97 §. Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitämiseen. Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 74 §:ssä. Pykälässä säädettäisiin valtion osallistumisesta pelastustoimessa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen. Tämä voisi olla erityiskaluston hankkimista tai sellaisen toiminnan rahoittamista, jotka voitaisiin katsoa erityisestä syystä tarkoituksenmukaiseksi rahoittaa valtion varoista. Hankintojen rahoittaminen valtion varoista voisi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin kun kalusto palvelee suurta osaa pelastustoimen alueista, eikä hankinta ole tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa pelastus-

laitosten yhteishankintana. Säännöksen perusteella voitaisiin hankkia myös poikkeusolojen pelastustoimintaa sekä kansainvälistä pelastustointia palvelevaa kalustoa, varusteita ja materiaalia. Kalustohankintojen lisäksi säännöksen perusteella olisi mahdollista rahoittaa valmiuden ylläpitämiseen tähtäviä laajoja alueita palvelevia toimintoja kuten poikkeuksellisten onnettomuuksien torjunnan suunnittelua ja torjuntavalmiuden ylläpitämistä.

98 §. *Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen.* Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 75 §:ssä. Lakiehdotuksen 45 §:n mukaan pelastuslaitosten tulee antaa apua toiselle pelastustoimen alueelle pelastustoiminnassa. Lakiehdotuksen 33 §:n mukaisessa hälytysohjeessa tulee ottaa myös huomioon pelastuslaitosten toisilleen antama apu tehtävien hoidossa. Hälytysohjetta koskevan säännösluonnoksen 2 momentin mukaan hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Pelastuslaitosten toisilleen antama apu tulisi säännöksen mukaan täysin korvata, jollei toisin ole erikseen sovittu. Ehdotetun 2 momentin mukaan lain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettua virka-avusta mahdollisesti perittävästä korvauksesta virka-avun antaja sopisi pelastusviranomaisen kanssa nykyäänkin.

99 §. *Metsä- ja maastopalojen sammutuskustannukset.* Ehdotetun pykälän sisältö vastaa nykyisessä pelastuslain 76 §:ssä säädettyä. Pykälässä säädettäisiin, miten sammutuskustannukset jaetaan metsä- tai maastopaloissa, joka ulottuu yhtä useamman pelastustoimen alueen alueelle. Sammutuskustannukset maksaisi se pelastuslaitos, jonka alueelta palo on saanut alkunsa, jollei toisin sovittaisi. Muiden pelastuslaitosten olisi korvattava osuutensa sammutuskustannuksista palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

100 §. *Harkinnanvaraiset avustukset.* Ehdotetun pykälän sisältö on sama kuin nykyisessä pelastuslain 77 §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin harkinnanvaraisten avustusten myöntämisestä pelastustehtävän aiheuttamiin poikkeuksellisen suuriin kustannuksiin. Pelastustehtävästä johtuvat avus-

tukset myönnettäisiin valtion talousarvion rajoissa alueen pelastustoimelle. Pelastustehtävästä valtion varoista maksettavien korvausten maksamisessa siirryttiin nykyisen pelastuslain tullessa voimaan harkinnanvaraiseen avustusjärjestelmään. Avustusten harkinnanvaraisuus mahdollistaa niiden paremman kohdentamisen sellaisiin tilanteisiin, jossa aiheutuneet kustannukset ovat nousseet poikkeuksellisen suuriksi tai erityisen rasittaviksi. Voimassa olevaa pelastuslakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 192/2002 vp) todetun mukaisesti momentissa tarkoitettuina poikkeuksellisen suurina pelastustehtävän kustannuksina voitaisiin edelleenkin pitää esimerkiksi kustannuksia, jotka ylittävät 5 prosenttia alueen pelastustoimen toimintamenoista. Lähtökohtana säännöksen soveltamisessa olisi nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla, että avustusta myönnettäisiin ainoastaan pelastustehtävästä aiheutuviin niin sanotun normaalivalmiuden ylittäviin kustannuksiin. Tällaisia normaalivalmiuden ylittäviä kustannuksia olisivat muun muassa pelastuslaitoksen saamasta avusta maksetut korvaukset, virka-avusta suoritettut korvaukset sekä sammutusaineista ja mahdollisesta ilma-alusten käytöstä maksetut korvaukset.

Pykälän 2 momentin mukaisesti väestönsuojelutoimenpiteisiin liittyvät avustukset voitaisiin myöntää valtion talousarvion rajoissa kunnalle ja alueen pelastustoimelle nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin informatiivisuuden vuoksi, että laissa tarkoitettuun valtionavustukseen sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

101 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslaissa. Vahingonkorvauslakia sovellettaisiin siltä osin kuin ehdotetussa laissa ei ole vahingon korvaamisesta erikseen toisin säädetty. Vahingonkorvauslain mukainen korvausvastuu perustuu tahallisuuteen tai tuottamukseen. Pelastuslaissa erikseen säädettyinä kunta korvaisi esimerkiksi pelastustehtäviin määrätyille aiheutuneen ja laissa tarkemmin määritellyn vahingon. Pelastuslaista riippumatta noudatettaisiin erityissäädöksiä kuten ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia (737/1994).

102 §. *Pelastustehtävästä maksettavat korvaukset ja palkkiot.* Voimassa olevan pelastuslain 79 §:n mukaan pelastustehtäviin määrätylle henkilölle alueen pelastustoimi maksaa kohtuullisen palkkion. Turmeltuneista tai hävinneistä vaatteista, varusteista ja työvälineistä suorittaa alueen pelastustoimi korvauksen pelastustoimintaan osallistuneelle henkilölle edellyttäen, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu pelastustoiminnan johtajalle. Korvausta on haettava alueen pelastustoimelta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 2—4 kohtien mukaan pelastuslaitos suorittaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla korvauksen turmeltuneista tai hävinneistä henkilökohtaisista vaatteista, varusteista ja työvälineistä pelastustoimintaan osallistuneelle henkilölle. Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukainen oikeus korvaukseen on uusi ja ehdotetun mukaisesti pykälässä tarkoitettu korvaus suoritettaisiin myös henkilöille, joilta on ehdotetun lain 3 §:ssä säädetyn jokaisen toimintavelvollisuuden toteuttamisen yhteydessä turmeltunut tai hävinnyt henkilökohtaisia vaatteita, varusteita tai työvälineitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaan korvauksen maksamisen edellytyksenä olisi nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu pelastustoiminnan johtajalle tai pelastuslaitokselle. Korvauksen saaminen edellyttäisi, että vahingon syntyminen osoitetaan riittävän luotettavalla tavalla. Jokaisen toimintavelvollisuudesta johtuvan korvauksen saaminen edellyttäisi käytännössä hätäilmoitusta ja pääsääntöisesti myös pelastustoimen yksikön käyntiä paikalla. Korvausta tulisi hakea pelastuslaitokselta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan pelastustoiminnassa avustamaan määrätylle henkilölle pelastuslaitos maksaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla kohtuullisen palkkion.

103 §. *Pelastustoiminnassa sattuneen tapaturman korvaaminen.* Voimassa olevan pelastuslain 80 §:ssä säädetään pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sattuneen tapaturman korvaamisesta. Nykyään pelastustoiminnassa sattunut tapaturma tai siinä saatu

ammattitauti voi tulla korvattavaksi valtion varoista henkilölle, joka on määrätty avustamaan pelastustoiminnassa, määrätty väestönsuojelukoulutukseen, kuuluu sopimuspalokuntaan eikä ole oikeutettu korvaukseen muutoin tapaturmavakuutuslain nojalla sekä henkilölle, joka kuuluu teollisuus- tai laitospalokuntaan, joka ei ole alueen pelastustoimen sopimuspalokunta ja tapaturma sattuu palokunnan osallistuessa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Nykyistä sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että pykälässä tarkoitettuihin korvauksiin olisivat oikeutettuja myös pelastustoimintaan pelastuslaissa tarkoitettulla tavalla vapaaehtoisesti osallistuneet sekä oma-toimisiin pelastustoimenpiteisiin pelastuslain asettaman jokaisen toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet henkilöt. Samalla uuden pelastuslain säätämisen yhteydessä ehdotetaan lain voimaantulosäännöksessä kumottavaksi ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935), jonka 1 §:n mukaan ”Korvaus tapaturmasta, joka sattuu ihmishenkeä pelastettaessa, suoritetaan, sitä anottaessa, valtion varoista siten, kuin [työntekijäin tapaturmavakuutuksesta] annettu laki säättää työssä sattuviin tapaturmiin nähden, ellei sellaisen tapaturman korvaamisesta ole muussa laissa erikseen säädetty eikä se ole työntekijäin tapaturmavakuutuslain mukaan korvattava”. Mainitun vuonna 1935 annetun lain sääntely ehdotetaan sisällytettäväksi edellä kuvatuin tavoin pelastuslakiin. Pelastuslaissa tarkoitettu korvaus voidaan myöntää tulipalo- ja muussa onnettomuustilanteessa pelastustoimenpiteisiin ryhtyneelle, kun kumottavaksi ehdotetun lain mukaan korvaus voidaan myöntää ainoastaan ihmishenkeä pelastettaessa sattuneen tapaturman johdosta.

Pykäläehdotus sisältää nykyistä vastaavan säännöksen, jonka mukaan korvaukseen olisi oikeutettu myös henkilö, joka kuuluu alueen pelastustoimen sopimuspalokuntaan mutta ei ole oikeutettu korvauksiin tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan. Vastaavasti korvaukseen olisivat ehdotetun sääntelyn mukaan oikeutettuja lakiehdotuksen 25 §:n mukaiseen muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvat henkilöt. Tapaturmavakuutuksen ottaminen on tapaturmavakuutus-

lain 8 §:n nojalla työnantajan vastuulla. Velvollisuus perustuu työsuhteen (155/2001) 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen, jonka tunnusmerkkejä ovat sopimus, työn tekeminen, vastikkeellisuus sekä työn tekeminen työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Kaikille sopimuspalokuntalaisille ja muille 25 §:ssä tarkoitettuihin sopimukseen tehneisiin yhteisöihin kuuluville henkilöille ei kuitenkaan makseta sopimuspalokuntayhdistyksen, muun säännöksessä tarkoitettua yhteisön tai pelastuslaitoksen toimesta palkkaa tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta. Heille ei näin ollen muodostu kaikissa tapauksissa työsuhdetta sopimuspalokuntayhdistykseen, muuhun säännöksessä tarkoitettuun yhteisöön tai pelastuslaitokseen, jolloin tapaturmavakuutuslain mukaan tapaturmavakuutuksesta vastaava työnantaja ei voida osoittaa. Pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten ja muiden säännöksessä tarkoitettuihin yhteisöihin kuuluvien tapaturman ja ammattitaudin korvaaminen on heidän tekemänsä työn laatu ja vaarallisuus huomioon ottaen perusteltua varmistaa nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla pelastuslaissa ilman, että pelastuslaitokset, sopimuspalokunnat ja säännöksessä tarkoitettut muut yhteisöt joutuisivat kysymyksen ratkaisemiseksi muuten epätarkoituksenmukaisiin järjestelyihin, kuten sopimuspalokuntalaisten ja muiden sopimuksen tehneiden yhteisöjen henkilöstön suoraan palvelussuhteeseen pelastuslaitokseen. Tällainen menettely muuttaisi sopimuspalokuntien ja säännöksessä tarkoitettujen muiden yhteisöjen luonnetta vapaaehtoisuuteen perustuvana toimintana ja häittäisi nykymuotoisen sopimuspalokuntatoiminnan toimintaedellytyksiä. Tätä ei voida pitää sopimuspalokuntatoiminnan merkitys huomioon ottaen yleisen edun mukaisena. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten ja muihin sopimuksen tehneisiin yhteisöihin kuuluvien henkilöiden tapaturmavakuutus (ja vakuuttaminen ammattitaudin varalta) tulee kaikissa tapauksissa heidän tehtäviensä edellyttämällä tavalla asianmukaisesti hoidetuksi.

Ehdotettu sääntely koskisi 2 momentin mukaisesti myös teollisuus- tai laitospalokuntaa, silloin, kun on kyse palokunnan osal-

listumisesta pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Laitospalokuntaa ylläpidetään ja sen kustannukset maksetaan ensisijaisesti ylläpitäjän omaa toimintaa varten ja laitoksen ulkopuolelle annettavasta avusta aiheutuvat riskit eivät näin ollen välttämättä kuulu ylläpitäjän maksettaviksi. Nykyään korvaukset maksetaan ensisijaisesti laitoksen omasta vakuutuksesta, jota ei ole pidettävä kohtuullisena silloin, kun tapaturma on aiheutunut palokunnan osallistuessa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Pykälän 3 momentin mukaisesti sopimuspalokuntaan kuuluvalla suoritettaisiin nykyistä sääntelyä pääpiirteissään vastaavalla tavalla korvaus valtion varoista myös tapaturmasta, joka on sattunut palokunnan koulutuksessa, kiinteistön ja kaluston hoidossa tai ensivastetoiminnassa. Nykyisen pelastuslain säännöksen mukaan korvaus suoritetaan sairaankuljetuksessa aiheutuneesta tapaturmasta. Koska sopimuspalokunnat eivät juurikaan huolehdi sairaankuljetustehtävistä vaan ensiapuluonteisista ensivastetehtävistä, on ehdotettu säännös muutettu vastaamaan nykyistä sopimuspalokuntien tehtäväkenttää. Momentissa säädettäväksi ehdotettu oikeus korvauksiin olisi sopimuspalokuntien henkilöstön lisäksi myös muilla 25 §:n mukaisesti sopimuksen tehneen yhteisön jäsenillä heidän osallistuessa tämän lain mukaiseen koulustoitukseen, alueen pelastustoimen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisiin tehtäviin yhteisön kiinteistön ja kaluston hoidossa sekä ensivastetoiminnassa. Käytännössä esimerkiksi sopimuksen tehneen järvipelastusyhdistyksen jäsen voisi saada säännöksen perusteella korvauksen sellaisesta tapaturmasta, joka on aiheutunut pelastustoimintaan liittyvässä koulutuksessa tai sopimuksen mukaisesti pelastustoimintaan käytettävän aluksen huollon yhteydessä tai aluksen varikkona käytettävän kiinteistön hoidossa.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee jatkossakin Valtiokonttori noudattaen asian käsittelyssä säännöksessä yksilöityjä lakeja.

15 luku **Muutoksenhaku, pakkokeinot ja rangaistukset**

104 §. Muutoksenhaku. Ehdotetun pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 81 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaisesti valtion viranomaisten tekemien päätösten osalta sovellettaisiin muutoksenhaussa hallintolainkäyttölakia (586/1996). Muutoksenhaussa sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia myös niissä tapauksissa, kun päätös koskee alueen pelastustoimen maksamaa korvausta pelastustoiminnassa käyttöön otetusta omaisuudesta sekä korvausta edellä tarkoitettulle omaisuudelle aiheutuneesta vahingosta, pelastusviranomaisen antamaa korjausmääräystä ja toiminnan keskeyttämistä, pelastusviranomaisen määrittämiä erityisiä turvallisuusvaatimuksia sekä alueen pelastustoimen pelastustehtävästä maksamia korvauksia ja palkkioita sekä pelastustoiminnan johtajan teettämiä jälkiraivaus ja -vartiointitoimenpiteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että hallintopäätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava heti, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Hallintopäätöksen noudattaminen valituksesta huolimatta on pelastustoimessa usein perusteltua yleisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan rakennusluvan myöntävän viranomaisen pelastuslain nojalla tekemistä päätöksistä haettaisiin oikaisua tai muutosta siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) säädetään. Lakiehdotuksen 75 §:n 2 momentin mukaan rakennusluvan myöntävä viranomainen myöntää poikkeukset väestönsuojalle säädetyistä rakenteellisista vaatimuksista sekä väestönsuojalle säädetyistä sijaintivaatimuksesta. Muutoksenhaussa näiden rakentamiseen liittyvien asioiden suhteen on perusteltua noudattaa samaa muutoksenhakumenettelyä kuin muissakin rakentamiseen liittyvissä asiakokonaisuuksissa.

105 §. Uhkasakko ja teettämishukka. Nykyisen pelastuslain 82 §:ssä säädetään uhkasakosta ja teettämishukasta. Ehdotetussa pykälässä hallinnollisten pakkokeinojen käyttöä täsmennettäisiin yksilöimällä nykyistä tarkemmin ne laiminlyönnit, joiden johdosta voitaisiin asettaa uhkasakko tai teettä-

misuhka. Hallinnollisen pakkokeinon käytämisestä päättäisi alueen pelastusviranomaisen lukuun ottamatta 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettua päätöstä, jonka tekisi aluehallintovirasto. Uhkasakkoa, teettämishukkaa ja keskeyttämishukkaa koskevassa asiassa sovellettaisiin muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Sääntely olisi suurelta osin samansisältöinen kuin voimassa olevassa pelastuslaissa.

Uhkasakko tai teettämishukka voitaisiin ehdotettavan lain mukaan asettaa nykyisin laissa säädetyin lisäksi myös laiminlyönneistä, jotka koskevat 13 §:ssä säädettyä velvollisuutta huolehtia tulisijojen ja savuhormien nuohouksesta, ilmanvaihtokanavien ja -laitteiden huollettuina ja puhdistettuina pitämisestä, sekä tikkaiden, kattokulkuteiden ja turvavarusteiden kunnossapitämisestä, 15 §:ssä säädettyä velvollisuutta laatia pelastussuunnitelma, 19 §:ssä säädetyin poistumisturvallisuusselvityksen laatimatta jättämistä ja toimittamista pelastusviranomaiselle ja rakennusvalvontaviranomaiselle, 20 §:ssä säädetyin poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman laatimatta jättämistä, sekä 72 §:ssä säädettyä väestönsuojan kunnostamisvelvollisuutta muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Hallinnollisten pakkokeinojen käytömahdollisuuden ulottaminen mainittuihin säännöksiin on lain tarkoituksen toteuttamisen turvaamisen kannalta perusteltua. Hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä ei säädettäisi enää sammutusveden järjestämiseen liittyen, eikä alueen pelastustoimen poikkeusolojen johtokeskuksen ylläpitämiseen liittyen. Mainittujen tehtävien hoitaminen kuuluu asianomaisten viranomaisten lakisääteisiin tehtäviin ja niiden virkavastuulle.

106 §. Rangaistukset. Nykyisen pelastuslain 83 §:ssä on säännelty rangaistuksista. Ehdotetussa pykälässä rangaistussääntelyä on tarkennettu yksilöimällä nykyistä tarkemmin ne teot, joista voidaan tuomita, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä ja jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, pelastusrikkomuksesta sakkoon. Pelastusrikkomuksena ja väestönsuojelurikkomuksena voitaisiin tuomita sekä tahallaan että myös huolimattomuudesta tehdystä teosta tai laiminlyönneistä.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa luetellaan lain vastaiset teot, joista voi seurata rikosoidellinen rangaistusvastuu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erikseen väestönsuojelurikkomuksesta tuomitsemisesta.

Tekijänä rikkomuksissa voisi olla rakennuksen tai kohteen omistaja, haltija tai toiminnanharjoittaja, luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, tai nuohoustoiminnan elinkeinonharjoittaja. Rangaistussääntely koskisi suurimmilta osin samoja asioita kuin voimassa olevassa pelastuslaissa.

Muutoksena nykyiseen pelastuslakiin verrattuna olisi, että pelastusrikkomuksesta sakkoon voitaisiin tuomita myös, jos joku rikkoo 7 §:ssä säädetyn velvollisuuden suorittaa metsämaan kulutus metsäammattilaisen valvonnassa tai laiminlyö 8 §:ssä säädetyn ilmoituksen tekemisen kulutuksesta. Sakkoon voitaisiin lisäksi tuomita laiminlyönneistä, jotka koskevat 61 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa tulisisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista ja 62 §:ssä säädettyä nuohoojan velvollisuutta pitää luetteloa nuohoamistaan kohteista ja säilyttää tietoja kymmenen vuoden ajan nuohouksen suorittamisesta. Pelastusrikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkoon myös se, joka laiminlyö tarkastuksen yhteydessä 80 §:n 2 momentin mukaisen velvollisuutensa esittää säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt tai jättää toimittamatta 80 §:n 3 momentissa tarkoitetut asiakirjat alueen pelastusviranomaiselle.

Ehdotetulla lailla rangaistavuuden ala laajeni. Lain tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumiseksi olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista, että tiettyjen säännösten noudattamatta jättämiseen liitetään sanktio. Käytännössä pelastusrikkomuksesta tuomittava sakko olisi useissa tapauksissa tarkoituksenmukainen sanktio, koska esimerkiksi uhkasakolla ei kaikissa tilanteissa enää voida saavuttaa haluttua tarkoitusta. Ehdotetun 62 §:n laiminlyöntiin voidaan nykyisen pelastuslain 82 §:n mukaisesti puuttua asettamalla uhkasakko tai teettämishäiriö. Nuohousluettelon pitämisen ja säilyttämisen laiminlyönnistä olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa säätää pelastusrikkomuksena, koska nuohousluettelon jälkikäteen laatiminen ei käytännössä ole luotetta-

vaa. Sama koskee myös 61 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa tulisisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista.

16 luku Erinäiset säännökset

107 §. Onnettomuuden tutkinta. Voimassa olevan pelastuslain 87 §:ssä säädetään onnettomuuden selvittämisestä. Nykyisen säännöksen 1 momentin mukaan alueen pelastusviranomaisen tehtävänä on arvioida ja tarvittaessa myös selvittää tulipalon syy ja 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö voi määrätä suoritettavaksi tulipalon tai muun onnettomuuden selvittämiseksi erityisen tutkinnan.

Pelastuslaitoksen vastuulla olevasta palontutkinnasta ehdotetaan säädettäväksi lain 41 §:ssä ja sisäasiainministeriön määräämästä onnettomuuden tutkinnasta käsillä olevassa lakiehdotuksen 107 §:ssä.

Ehdotetussa pykälässä on onnettomuuden tutkintaa säädely nykyistä tarkemmin ja täsmällisemmin. Pykälään on otettu säännökset tutkintalautakunnasta ja sen kokoonpanosta. Onnettomuuden tutkintaan liittyvästä tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin lain 88 §:ssä ja tutkintaan liittyvästä poliisin virkaavusta ehdotetun lain 49 §:n 2 momentissa.

Pykälässä säädettävä onnettomuustutkinnan ja lakiehdotuksen 41 §:ssä säädettävän palontutkinnan lisäksi onnettomuuksien tutkinnassa on säädetty useammassa muussakin laissa. Esitutkintalain (449/1987) perusteella poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä tulipalon johtuneen rikollisesta toiminnasta, kuten tahallisesta sytyttämisestä. Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on tutkittava suuronnettomuudet sekä ilmailussa, raideliikenteessä ja vesiliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet siten kuin siitä säädetään laissa suuronnettomuuksien tutkinnasta (373/1985). Tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (24/2001) säädetään liikenneturvallisuuden lisäämiseksi tehtävästä onnettomuuksien tutkinnasta niissä tapauksissa, joissa ei suoriteta suuronnettomuustutkintaa. Kemikaali- ja räjähdönnettomuudet tutkitaan vaarallisten kemikaalien ja rä-

jätteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) säädetyn mukaisesti silloin kun kyse ei ole suuronnettomuudesta. Niissäkin tapauksissa, joissa tulipalo tai muu onnettomuus tutkitaan edellä mainittujen lakien perusteella, sisäasiainministeriö voisi asettaa tutkintalautakunnan, jos se on tarpeen esimerkiksi pelastustoimen toimintamenetelmien arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Pelastuslain mukainen onnettomuustutkinta suoritetaan tarvittavassa yhteistyössä muun onnettomuustutkinnan kanssa.

108 §. *Pelastustoimen laitteiden sijoittaminen rakennukseen.* Pelastustoimen laitteiden sijoittamisesta rakennukseen säädetään voimassa olevan pelastuslain 31 §:ssä.

Pykälässä ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Pykälään on lisätty nimenomainen velvoite kuulla rakennuksen tai rakennelman omistajaa ja haltijaa ennen laitteiden sijoittamista. Kuten voimassa olevassa laissa, rakennelmilla tarkoitetaan esimerkiksi radiomastoja ja pelastustoimen laitteilla esimerkiksi väestönhälyttimiä ja niiden ohjausjärjestelmiä. Pelastustoimen laitteiden sijoittamisessa noudatettaisiin, kuten nykyisinkin, maankäyttö- ja rakennuslaissa annettuja säännöksiä yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta. Jollei viimeksi mainittujen laitteiden sijoittamisesta ole sovittu kiinteistön omistajan ja haltijan kanssa, sijoittamisesta päättää maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyn mukaisesti kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Sijoittamisesta päätettäessä on lain mukaan kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheudu tarpeetonta haittaa. Kiinteistön omistajalla olisi oikeus saada pelastustoimen laitteiden sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta korvaus. Jollei korvauksesta sovita asianomaisten kesken, asia ratkaistaisiin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyn mukaisesti lunastuslain mukaisessa järjestyksessä. Maankäyttö- ja rakennuslain 162 §:ssä säädetään laitteiden muuttamisesta ja poistamisesta ja 163 §:ssä vähäisten laitteiden sijoittamisesta.

109 §. *Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevat erityiset vaatimukset.* Viranomaisverkko on yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, pelastustehtäviin tai väestönsuojeluun liittyvien tarpeiden vuoksi rakennettu

viestintäverkko. Liikenne- ja viestintäministeriö päättää viestintämarkkinalain nojalla viranomaisradioverkon käyttöön oikeutetut tahot. Pelastuslaitokset käyttävät viranomaisverkon viestintävälineitä (radiopuhelimia) pelastustoiminnassa. Viranomaisverkon radiopuhelinten kuuluvuus voi estyä rakennuksen rakenteellisten syiden johdosta. Esimerkiksi suurissa kauppakeskuksissa ja sairaaloissa radiopuhelinten kuuluvuuteen vaikuttavat heikentävästi rakennusten metalli- ja betonirakenteet sekä tilojen mahdollinen sijainti syvällä maan alla.

Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi erityisesti tavanomaista suuremman henkilöturvallisuusriskin kohteissa, joissa voitaisiin ehdotetun säännöksen perusteella määrättävillä laitteilla varmistaa pelastustoimen yksiköiden asianmukainen toiminta. Laitteilla varmistetaan pelastustoimen radioliikenne esimerkiksi savusukellustilanteissa.

Säännöksessä tarkoitettuja laitteita ovat esimerkiksi laajakaistatoistimet ja niihin kuuluvat antennit tai kaapelointi.

110 §. *Pelastusviranomaisen henkilökortti.* Voimassa olevan pelastuslain 89 §:n 2 momentin mukaan pelastusviranomaisella on oltava virkatehtävissään mukana virka-aseman tunnisteeksi tarkoitettu henkilökortti.

Pykälässä ehdotettu vastaa voimassa olevaa sääntelyä.

111 §. *Pelastustoimen virkapuku ja pelastustoimen suoja-asujen tunnuks.* Voimassa olevan pelastuslain 89 §:n 1 momentissa säädetään pelastusviranomaisen virkapuvusta ja sen mukaan pelastusviranomaisen on käytettävä virkatehtävissään virkapukua, jollei virkatehtävän laatu tai luonne muuta edellytä. Pelastustoimen virkapuvusta on säädetty tarkemmin pelastusviranomaisen ja Pelastusopiston henkilöstön virkapuvusta, virka-asematunnuksista sekä pelastusviranomaisen henkilökortista annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (687/2007).

Pykälän 1 momentissa asetetaan pelastusviranomaisille nykyistä sääntelyä vastaava velvoite käyttää pelastustoimen virkapukua. Nykyistä asetuksen sääntelyä vastaten pelastuslaitoksen muun kuin pelastusviranomaisiksi määrätyn henkilöstön velvollisuudesta käyttää virkapukua päättäisi asianomainen pelastuslaitos.

Laissa Pelastusopistosta on säädetty Pelastusopiston henkilöstön virkapuvusta ja opiston opiskelijoiden opiskelijapuvusta. Nykyistä käytäntöä ja asetustasoista sääntelyä vastaavalla tavalla 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaisesti pelastustoimen virkapukua voisi käyttää Pelastusopiston henkilöstön virkapukuna ja pelastusopiston opiskelijoiden opiskelijapukuna.

Sopimuspalokuntien ja muiden vapaaehtoisten palokuntien henkilöstöllä on voimassa olevassa asetuksessa annettu oikeus käyttää tietyin rajoituksin virkapukua palokuntapukuna. Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin vastaavasta oikeudesta. Virkapuvun käytöstä palokuntapukuna säädettäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella siten, että vapaaehtoishenkilöstön käytössä oleva palokuntapuku on erotettavissa pelastustoimen virkapuvusta. Virkapuvun käyttäminen osoittaa lähtökohtaisesti tiettyjä viranomaisvaltuuksia, jonka johdosta pelastustoimen virkapuku ja vapaaehtoishenkilöstön palokuntapuku tulee voida erottaa toisistaan riittävän selkeästi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla puolustusvoimien palotarkastuksista huolehtivien virkamiesten oikeudesta käyttää pelastustoimen virkapukua puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapukuna. Nykyistä käytäntöä vastaavasti sisäasiainministeriö ja Pääesikunta sopisivat puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapuvussa käytettävistä virka-asematunnuksista ja muista tunnuksista siten, että pelastustoimen virkapuku ja puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapuku ovat erotettavissa toimistaan.

Pykälän 5 momentissa on nykyistä vastaava asetuksenantovaltuus säätää tarkemmin pelastustoimen virkapuvusta ja siihen kuuluvista tunnuksista. Asetuksenantovaltuutta on täydennetty yksilöimällä nykyistä tarkemmin asiat, joista ministeriön asetuksella säädettäisiin. Tarvittaessa asetuksella voitaisiin säätää myös pelastustoimen suoja-asujen (sammutusasujen) tunnuksista.

112 §. Voimaantulosäännös. Säännöksen 1 momenttiin on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

Ehdotetulla pelastuslailla korvattaisiin 13 päivänä kesäkuuta 2003 annettu pelastuslaki,

joka ehdotetaan tämän vuoksi kumottavaksi 2 momentissa. Momentissa ehdotetaan kumottavaksi myös 13 päivänä joulukuuta 2001 pelastustoimen alueiden muodostamisesta annettu laki ja 12 päivänä huhtikuuta 1935 annettu laki ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta. Viimeksi mainittuja korvauksia vastaavat korvaukset on sisällytetty ehdotetun lain 103 §:ään.

Pykälän 3 momenttiin on otettu lain voimaantulosta johtuvat tarpeelliset siirtymäsäännökset koskien muun muassa muissa laeissa olevia viittauksia pelastuslakiin, väestönsuojien rakentamisvelvollisuutta, uusia poistumisturvallisuusselvityksiä, nuohouspalveluja koskevien sopimus voimassaoloa, kelpoisuusvaatimuksia sekä kumotun pelastuslain nojalla annettujen asetusten voimassaoloa. Momentin 18 kohdan mukaan lain 71 §:n säännöstä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta uudisrakentamisen yhteydessä sovellettaisiin kumotun lain asianomaisten säännösten sijasta sellaiseenkin rakennushankkeeseen, johon rakennuslupa on haettu jo ennen tämän lain voimaantuloa sen jälkeen, kun laki on vahvistettu, jos tämän lain soveltaminen johtaa rakennuksen omistajan kannalta lievempiin vaatimuksiin väestönsuojan rakentamisessa. Sellaisissa tapauksissa, joissa rakennuslupa on saatu voimaantulosäännöksessä mainittua ajankohtaa aikaisemmin, väestönsuojan rakentamiseen velvollinen voisi halutessaan hakea muutosta rakennuslupaan väestönsuojan rakentamisen osalta ja muutoksesta päätettäessä voitaisiin ottaa huomioon ehdotetun uuden pelastuslain säännökset väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta. Ehdotetun 75 §:n mukaan aluehallintovirasto voisi myös myöntää yksittäistapauksessa vapautuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai vapautuksen myöntämiseen on muu erityisen painava syy. Säännöksessä tarkoitettuna erityisen painavana syynä voitaisiin pitää muun muassa tilannetta, jossa lain voimaan tulon jälkeen rakenteilla olevassa rakennuksessa ilman helpotusta jouduttaisiin noudattamaan kumotun lain vä-

estönsuojan rakentamista koskevia tiukempia vaatimuksia.

Pykälän 4 momenttiin on otettu tavanomainen lain täytäntöönpanoa koskeva säännös.

1.2 Laki meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta

23 §. *Korvaus tapaturmasta.* Ehdotetulla pelastuslailla kumottaisiin ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935), jota on sovellettu myös meripelastustoimen tehtäviin eli ihmishenkeä merellä pelastettaessa sattunut tapaturma on voinut tulla korvattavaksi mainitun lain mukaan. Meripelastuslakiin (1145/2001) ei sisälly säännöstä tapaturman korvaamisesta omatoimiseen meripelastustoimintaan ryhtyneille. Koska tällaisen tapaturman korvattavuuden on tarkoituksenmukaista olla vastaisuudessakin voimassa, tulisi meripelastuslain 23 §, jossa säädetään tapaturmasta suoritettavasta korvauksesta, ulottaa koskemaan myös niitä tilanteita, joita voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti korvataan ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annetun lain mukaisesti. Käytännössä tämä tapahtuisi laajentamalla 23 §:n soveltamisalaa koskemaan myös meripelastuslain 10 §:n 2 momentissa säädettyä tilannetta, jonka mukaan se, joka tietää toisen olevan vaarassa merellä, on velvollinen, jos se häntä itseään tai muita kohtuuttomaan vaaraan saattamatta on mahdollista, ryhtymään oma-aloitteisesti tilanteen edellyttämiin tarpeellisiin ja mahdollisiin toimiin vaarassa olevan pelastamiseksi.

Pykälän kieliasua tarkistettaisiin samalla ja pykälästä kumottaisiin tarpeettomana sen toinen momentti, koska pykälän kolmannessa momentissa sovellettavaksi määritellyssä tapaturmavakuutuslaissa on säännökset, joiden mukaan työnantaja, joka on maksanut tapaturman aiheuttamalta sairausajalta palkkaa, on oikeutettu saamaan korvauksena työntekijälle tulevasta korvauksesta vastaavan määrän samalta ajalta.

Meripelastuslain 23 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi ehdotettua pelastuslain 103 §:n 4 momentissa olevaa sääntelyä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin: kohteista joihin on laadittava pelastussuunnitelma (15 §), yleisötilaisuuksista ja tapahtumista joihin on laadittava pelastussuunnitelma (16 §), sekä väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista (74 §).

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi tarvittaessa säätää tarkemmin: rakennuksen pelastussuunnitelman sisällöstä (15 §), yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä (16 §), poistumisturvallisuus selvityksen laatimisesta ja päivittämisestä sekä selvityksen sisällöstä (19 §), sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa (23 §), alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä (27 §), viranomaisen, laitosten ja liikelaitosten yhteistoiminnasta pelastustoiminnassa (46 §), virka- ja asiantuntija-avun antamisesta pelastusviranomaisille (49 §), pelastusviranomaisen antamasta virka-avusta (50 §), vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen (51 §), valtuutetun oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta (55 §), pelastustoimintaan päätoimenaan osallistuvan sekä sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön tutkinnoista ja koulutuksesta (57 §), valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista (79 §) ja alueen pelastusviranomaisen velvollisuudesta antaa tilastotietoja (87 §).

Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin: pelastustien merkitsemisestä (11 §), ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta, uusimisesta ja sisällöstä, väestön kuulemisesta suunnitelman laatimisen yhteydessä ja suunnitelmasta tiedottamisesta, suunnitelman mukaisista harjoituksista, suunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta sekä asianomaisissa kohteissa tapahtuneita onnettomuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä pelastustoimen toimipiderekisteriin (48 §), väestönsuojan teknisistä yksityiskohdista (74 §), pelastusviranomaisen henkilökortin tietosisällöstä ja valmistamisesta sekä henkilökortin tilaamisesta

ja palauttamisesta (110 §), sekä pelastustoimen virkapuvusta sekä siihen kuuluvista virka-asematunnuksista ja muista tunnuksista sekä palokuntapuvun ja opiskelijapuvun merkitsemisestä ja tunnusten käytöstä siten, että ne ovat erotettavissa pelastustoimen virkapuvusta (111 §).

Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi tarvittaessa säätää tarkemmin: rakennusten uloskäytävien ja kulkureittien merkitsemisestä ja valaisemisesta (10 §), 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista, kunnossapito-ohjelmasta, laitteista, joille on tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus tai jotka on huollettava määrävälein, huollon ja tarkastuksen ajankohdasta ja määrävälistä sekä näiden toimenpiteiden kirjaamisesta (12 §), tulisijoista ja savuhormeista, jotka on nuohottava määrävälein, sekä nuohouksen ajankohdasta ja määrävälistä (13 §), ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta ja määrävälistä ja puhdistustyön sisällöstä (13 §), palovaroittimien, tai muiden laitteiden jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia, riittävästä määrästä, asianmukaisesta sijoittamisesta sekä niiden toiminnasta (17 §), alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (29 §), pelastustoimintaan kuuluvien eri tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnan tasosta sekä kuntotestien järjestämisestä (39 §), nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta tositteesta (60 §) sekä pelastustoimen palveluksesta eläkkeelle jääneen henkilön oikeudesta käyttää pelastustoimen virkapukua pelastustoimen yhteisöjen tilaisuuksissa ja pelastustoiminnan johtajan tunnuksista pelastustoimen suoja-asuissa sekä muistakin pelastustoiminnassa käytettävistä suoja-asujen tunnuksista (111 §).

Puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin puolustusvoimien salassa pidettävien kohteiden palotarkastustoiminnasta (83 §).

3 Voimaantulo

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Yleistä

Pelastuslakiehdotus sisältää sääntelyä, joka on merkityksellistä perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien kannalta. Lailla olisi vaikutuksia perustuslain 7 §:n 1 momentissa säädettyyn henkilökohtaiseen vapauteen, perustuslain 9 §:n 1 momentissa säädettyyn liikkumisvapauteen, perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän suojaan ja perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuuden suojaan.

Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pelastustoiminnan johtajan oikeus määrätä ihmisiä suojautumaan sekä siirtää ihmisiä, eläimiä ja omaisuutta pois vaaran uhkaamalta alueelta on tarkoitettu ihmisten hengen, terveyden ja omaisuuden turvaamiseksi eikä ehdotetun 36 §:n tämän vuoksi voi katsoa merkitsevän poikkeusta perustuslaissa säädettyyn henkilökohtaiseen vapauteen.

Ehdotetun 37 §:n mukaan, jos ihmisen pelastamiseksi tai onnettomuuden torjumiseksi on välttämätöntä, on pelastustoiminnan johtajalla oikeus määrätä palo- ja onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä oleva työkykyinen henkilö, jolla ei ole pätevää syytä esteenä, avustamaan pelastustoiminnassa. Pelastusviranomaisella on vastaavassa tilanteessa oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista, määrätä onnettomuuskunnassa oleskelevia työkykyisiä henkilöitä viipymättä saapumaan palo- tai onnettomuuspaikalle ja avustamaan pelastustoiminnassa. Tehtävästä on oikeus kieltäytyä vain pätevästä syystä.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt perustuslain 7 §:n 1 momentin tulkintaa muun muassa potilasturvallisuuden varmistamista koskeneen lakiehdotuksen yhteydessä (PeVL 15/2007 vp, s. 4—5; ks. myös PeVL 31/1998 vp, s. 3/II, PeVL 24/2001 vp, s. 3/I, PeVL 9/2007 vp, s. 7—8). Pakkotyövelvollisuutta koskeva sääntely liittyy myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 8 artiklan määräyksiin pakkotyön ja muun pakollisen työn kielloista. Nämä kiellot eivät toisaalta ulotu työ- ja palvelusvelvollisuuksiin tilanteissa, joissa vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia. Merkityksellisiä ovat myös kansainvälisen työjärjestön yleissopimukset n:o 29 ja 105.

Perustuslakivaliokunta on työ- ja avustamisvelvollisuutta koskevia lakiehdotuksia aiemmin arvioidessaan kiinnittänyt sääntelyn tarkkarajaisuudesta ja täsmällisyydestä sekä oikeasuhtaisuudesta johtuvien vaatimusten takia huomiota velvollisuuden ajalliseen keston samoin kuin velvoitettavan henkilöryhmän laajuuteen ja määräytymisperusteisiin. Valiokunta on pitänyt säätämisyjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmallisena esimerkiksi ehdotusta, josta ei selvästi ilmennyt, ketkä kuuluivat tai voivat kuulua väestönsuojelukoulutukseen velvoitettavien joukkoon ja miten heidät valitaan (PeVL 31/1998 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta on lisäksi valmiuslakiehdotusta koskevassa lausunnossaan (PeVL 6/2009 vp, s. 12/II) pitänyt ongelmallisena, että työvelvollisuuden piiriin kuuluisi lähes rajoittamaton henkilöjoukko. Perustustaista johtuvat vaatimukset ovat jääneet täytymättä myös ehdotuksista, joissa ei ole ollut riittävän täsmällisiä säännöksiä työvelvollisuuden ajallisesta kestosta (PeVL 8/2006 vp, s. 5/II, PeVL 9/2007 vp, s. 8/II, PeVL 6/2009 vp, s. 12/II).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellisenä sitä, että pakkotyömääräys vaikeuttaisi huomattavasti määrättäväksi aiotun henkilön perheen tai omaisten hyvinvointia, hänen työnantajansa toimintaa tai jos määräyksestä aiheutuisi muusta syystä erityisen suurta haittaa määrättäväksi aiotulle henkilölle.

Onnettomuuspaikalla tai onnettomuuskunnassa oleviin henkilöihin kohdistuva pelastustoiminnan avustamistehtävään liittyvä henkilökohtaisen vapauden rajoitus on tilapäinen ja yleensä lyhytkestoinen. Oikeus määrätä avustamaan pelastustoiminnassa uskottaisiin vain viranomaisasemassa olevalle pelastusviranomaiselle tai virkavastuun alaisena toimivalle muulle pelastustoiminnan johtajalle. Onnettomuuksia, joissa apujoukkoja tarvittaisiin, olisivat esimerkiksi laaja metsäpalo, tulva tai muu erittäin tuhoisa suuronnettomuus tai luonnonmullistus, joiden pelastustehtävissä tarvitaan runsaasti työvoimaa. Avustamisvelvollisuudesta olisi oikeus kieltäytyä pätevistä syistä. Merkittäviä ja laajoja vaikutuksia aiheuttavaa onnettomuutta voidaan verrata ihmisoikeussopimuksissa tarkoitettuun kriisitilanteeseen, jossa pakkotyön kiellosta voidaan poiketa. Henkilöiden määrääminen avustustehtäviin tulisi kysymykseen harvoin, mutta tämän mahdollisuuden säilyttäminen laissa on tärkeän yleisen edun mukaista.

Hallituksen esityksessä 37 §:n velvollisuutta on rajattu siten, että määräys voitaisiin antaa olemaan voimassa siihen asti kunnes järjestäytyntä apua on riittävästi palo- tai onnettomuuspaikalla. Pelastusviranomaisen tai muu pelastuslaissa määritelty pelastustoiminnan johtaja voisi määrätä henkilön osallistumaan pelastustoimintaan korkeintaan yhdeksi vuorokaudeksi. Määräys voitaisiin toistaa enintään yhden kerran, jolloin velvollisuuden pisin mahdollinen yhtäjaksoinen kesto voisi olla kaksi vuorokautta. Henkilöllä olisi oikeus saada todistus siitä, että hänet on määrätty avustamaan pelastustoiminnassa. Ehdotetussa sääntelyssä on näin ollen otettu huomioon vaatimukset velvollisuuden ajallisesta kestosta ja siitä, kuinka monta kertaa määräys voidaan uudistaa. Lisäksi velvollisuus on sidottu järjestäytyneen avun saamiseen palo- tai onnettomuuspaikalle.

Liikkumisvapaus

Perustuslain 9 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Ehdotetun 36 §:n perusteella henkilöllä on velvolli-

suus totella evakuointikäskyä. Säännöksessä tarkoitettut toimenpiteet on tarkoitettu ihmisten hengen ja terveyden suojaamiseksi. Kun jokin alue evakuoidaan siksi, että siellä asuminen tai oleskeleminen on vaaraksi ihmisten turvallisuudelle, tarvitaan evakuointien tarkoituksen turvaamiseksi oikeus kieltää tai rajoittaa liikkuminen vaarallisella alueella. Paikkakunnalta poistumisen kiellolla on tarkoitus estää väestön hallitsematon siirtyminen joltakin alueelta tilanteessa, jossa väestö poistumismatkallaan joutuisi vaaraan esimerkiksi säteilytilanteen, kemikaalionnettomuuden tai muun merkittäviä ja laajoja vaikutuksia aiheuttavan onnettomuuden johdosta.

Ehdotetut liikkumisvapauden rajoitukset ovat ihmisten hengen ja terveyden suojaamiseksi välttämättömiä, eivätkä ne ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvoin keinoin (PeVL 51/2006 vp, s. 6).

Yksityiselämän suojia

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on viitannut henkilötietojen suojan laintasaisen sääntelyn vaatimukseen ja korostanut yleisesti lain yksityiskohtaisten säännösten täsmällisyyden tärkeyttä. Valiokunta on erikseen todennut myös, että kysymys henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista kuuluu perustuslain mukaisen lailla säätämisen vaatimuksen piiriin (PeVL 8/1995 vp).

Henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä säänneltäviä asioita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä, sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla (PeVL 15/2008 vp, s. 3, PeVL 11/2008 vp, s. 3/I, PeVL 35/2005 vp, s. 2/I). Lailla säätämisen vaatimus koskee valiokunnan aiemmin mainitsemien henkilötietojen käsittelyyn liittyvien seikkojen lisäksi myös mahdollisuutta luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL

6/2003 vp, s. 2/I, PeVL 12/2002 vp, s. 5). Tietoja pyytävän on ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti (ks. myös PeVL 14/2002 vp ja PeVL 15/2002 vp).

Lakiehdotuksen 91—94 §:ssä säädetään henkilörekistereistä, joita olisivat toimenpiderekisteri, varautumistehtävien rekisteri, valvontarekisteri ja sopimuspalokuntien henkilörekisteri. Ehdotetuissa säännöksissä on määritelty kattavasti ja yksityiskohtaisesti henkilötietojen sisältö, käyttötarkoitus ja säilytysaika. Rekisteröitävät tiedot ovat välttämättömiä pelastustoimen asianmukaisen hoitamisen kannalta ja rekisteröinnin hyödyt ovat merkittäviä. Lisäksi rajoitukset ovat oikeasuhtaisia (PeVL 14/2009 vp, s. 3/II).

Paloturvallisuuteen liittyvä valvonta ulottuu kotirauhan suojan piiriin. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on pidetty merkityksellisenä sitä, voidaanko tarkastuksia pitää perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä välttämättöminä perusoikeuksien turvaamiseksi. Valiokunta on esimerkiksi katsonut perusoikeuksien turvaamisesta olevan kyse asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten myöntämiseen liittyvässä tarkastuksessa (PeVL 39/2005 vp, s. 2). Tällaisessa sääntely-yhteydessä on valiokunnan mielestä sinänsä hyväksyttävää säätää mahdollisuudesta tehdä kotirauhan piiriin ulottuvia tarkastuksia sen varmistamiseksi, että avustukset myös tosiasiallisesti käytetään perusoikeuksien toteutumisen edistämiseen.

Paloturvallisuuteen liittyvän valvonnan tarkoituksena on huolehtia ihmisten turvallisuudesta ehkäisemällä tulipaloja ja muita onnettomuuksia. Ehdotettu 80 §:n säännös säädettäisiin ihmisten hengen ja terveyden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja ehdotetusta säännöksestä aiheutuvan kotirauhan rajoituksen voidaan katsoa tapahtuvan perusoikeuksien turvaamiseksi. Valvonnan kannalta on välttämätöntä, että viranomaisella on oikeus tarkastaa myös kotirauhan suojaan kuuluvia tiloja. Palo- tai onnettomuusvaarasta ei aiheudu vaaraa pelkästään kohteen omalle turvallisuudelle vaan tulipaloista, räjähdyksistä ja muista vastaavista onnettomuuksista joutuvat kärsimään myös lähipiirissä asuvat tai oleskelevat. Tarkastusten voi-

daan katsoa olevan siten myös tärkeän yleisen edun vaatimia.

Ehdotetun 108 §:n mukaan rakennuksen tai rakennelman omistaja ja haltija olisi velvollinen sallimaan, että alueen pelastusviranomaiset voivat sijoittaa rakennukseen tai rakennelmaan pelastustoimen tarvitsemia laitteita. Laitteiden sijoittamiseen sovellettaisiin, mitä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 161—163 §:ssä on säädetty yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 3 momentin nojalla kiinteistön omistajalla ja haltijalla on oikeus saada korvaus pykälän 1 momentissa tarkoitettua johdon tai muun laitteen sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta. Jollei korvauksesta sovita, asia ratkaistaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisessa järjestyksessä. Pykälän 1 momentin mukaan sijoittamisesta päätettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheuteta tarpeetonta haittaa.

Pelastustoimen tarvitsemien laitteiden sijoittaminen ei muodosta yksityiselämän suojan kannalta merkittävää rajoitusta. Sääntely ei ole myöskään perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännöksen kannalta ongelmallinen, koska laitteiden sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta maksettisiin korvaus.

Ehdotetun 88 §:n mukaan pelustuslain 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittamaan määrättyllä tutkintalautakunnan jäsenellä ja pysyvällä asiantuntijalla on oikeus päästä onnettomuuskohteeseen, saada salassapitosäännösten estämättä tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja viranomaisilta sekä ottaa näytteitä onnettomuuskohteesta. Tiedonsaantioikeus saattaisi ulottua kotirauhan suojan piiriin.

Tutkintalautakuntaa avustavan asiantuntijan toimivaltuudessa päästä kotirauhan suojan piirissä olevaan tilaan olisi kyse tutkintalautakuntaa avustavasta tehtävästä. Perusoikeuden rajoittaminen olisi kuitenkin perusteltua, koska tutkintaa ei käytännössä voida suorittaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin.

Tutkintalautakunnan jäsen ja pysyvä asiantuntija voi olla myös muu kuin viranomaisasemassa oleva henkilö. Tämä johtuu siitä, että viranomaisilla ei ole aina välttämättä kaikkea tarvittavaa asiantuntemusta tutkinnan suorittamiseksi, vaan tutkinnassa joudutaan käyttämään ulkopuolisia asiantuntijoita (vrt. esim. PeVL 42/2005 vp, s. 2/II). Onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/1985) on vastaavasti säännelty tutkintalautakunnan jäsenistä. Lautakunnan jäsenet toimivat virkavastuulla.

Omaisuuksien suoja

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu ja omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Lakiehdotuksen 36 §:ssä alueen pelastusviranomaiselle ja sisäasiainministeriön pelastusviranomaiselle säädettäisiin toimivalta määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita, jos tilanteen hallitseminen ei muuten ole mahdollista. Näistä hyödykkeistä suoritettaisiin täysi korvaus ja käyttöön otetulle omaisuudelle aiheutunut vahinko korvattaisiin.

Valtuuden tarkoituksena on antaa mahdollisuus täydentää pelastajien kalustoa ja varusteita, jos tarve on välttämätön ja kiireellinen, ja niitä on onnettomuuspaikan läheisyydessä saatavilla. Omaisuuden käyttöönotto olisi mahdollista vain poikkeuksellisissa hätätilanteissa, joissa ihmiset, omaisuus tai ympäristö ovat uhattuina ja toimenpiteellä voitaisiin estää suuremman vahingon syntyminen. Ehdotetun 36 §:n 2 momentissa rajoitusta on tarkennettu siten, että omaisuutta, jota omaisuuden omistaja tai haltija itse tarvitsee samanaikaisesti tulipalon tai muun onnettomuuden torjumiseksi, ei saa määrätä luovutettavaksi, ellei se ole välttämätöntä ihmishengen pelastamiseksi. Säännöksen sisältämä omaisuudensuojan rajoitusta voidaan pitää vähäisenä, koska se koskee poikkeuksellisia tilanteita, rajoitettua joukkoa onnettomuuden lähipiirissä olevia ihmisiä tai oike-

ushenkilöitä, ja tapahtuu täyttä korvausta vastaan.

Ehdotettu käyttöönotto-oikeus voidaan katsoa sellaiseksi toimivaltuudeksi, johon liittyy painava yhteiskunnallinen tarve ja joka on oikeasuhtaista, koska käyttöön otetuista hyödykkeistä suoritettaisiin täysi korvaus ja käyttöön otetulle omaisuudelle mahdollisesti aiheutunut vahinko korvattaisiin (PeVL 51/2006 vp, s. 5/II). Ehdotettu sääntely ei näin ollen muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi.

Alueen pelastusviranomaiselle ja sisäasiainministeriön pelastusviranomaiselle annettaisiin 36 §:n 1 momentin 4 kohdassa ehdotetun mukaisesti oikeus ryhtyä muihinkin kuin momentissa edellä tarkemmin yksilöityihin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin. Säännöksen tarkoituksena on turvata pelastustoimen sujuvuus ja ennakoida sellaisia tilanteita, joita ei ole määritelty momentin muissa kohdissa. Pelastustoiminnassa käytettäviä valtuuksia säänneltäisiin 36 §:ssä jo muutoin niin laajasti, että käytännössä alueen pelastusviranomaisen ja sisäasiainministeriön pelastusviranomaisen toimivalta ryhtyä mainitussa säännöksen kohdassa tarkoitettuihin muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin ei muuttaisi merkittävästi viranomaistoimivallan laajuutta.

Ehdotetun 82 §:n mukaan kohteeseen, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat palo- tai henkilöturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran, voisi alueen pelastusviranomaisen erityisestä syystä määrätä hankittavaksi tarkoituksenmukaisista sammutuskalustoa ja muita pelastustyötä helpottavia laitteita tai asennettavaksi automaattisen sammutuslaitteiston sekä ryhtyä sanotussa kohteessa muihinkin välttämättömiin toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä ihmisten ja omaisuuden turvaamiseksi onnettomuuden varalta. Hoitolaitosten ja erityisryhmien palvelu- ja tukiasuntojen poistumisturvallisuuden varmistamiseksi alueen pelastusviranomaisen voisi antaa myös lakiehdotuksen 21 §:n mukaisen poistumisturvallisuuden toteuttamismääräyksen ja siinä yhteydessä velvoittaa varustamaan hoitolaitos tai palvelu- ja tukiasunto esimerkiksi automaattisella sammutuslaitteistolla, jotta rajoittuneen, heikentyneen tai

poikkeavan toimintakyvyn omaavat henkilöt voisivat poistua turvallisesti rakennuksesta tulipalon sattuessa. Edelleen lakiehdotuksen 109 §:n mukaisesti rakennuksen tai rakennelman omistaja voitaisiin velvoittaa pelastustoiminnan asianmukaisen suorittamisen varmistamiseksi hankkimaan ja pitämään toimintakunnossa välttämättömiä pelastusviranomaisten käytössä olevan viranomaisradioverkon käytettävyyttä parantavia laitteita. Viimeksi mainituilla laitteilla voidaan varmistaa esimerkiksi ihmisten pelastamiseen liittyvässä savusukellustoiminnassa pelastajien käyttämien radiopuhelimien toiminta sellaisissa rakennuksissa, joissa puhelinten kuuluvuus on rakennuksen rakenteellisista ominaisuuksista johtuen heikko tai kuuluvuutta ei ole.

Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännössä on todettu, että perusoikeusrajoitusten edellytyksiin kuuluvan suhteellisuusperiaatteen kannalta rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi (PeVL 13/2007 vp, s. 2/II). Rajoitus ei myöskään saa mennä pitemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Tämä merkitsee yleensä sitä, etteivät rajoitukset saa olla omistajan kannalta kohtuuttomia (PeVL 42/2006 vp, s. 4/I, PeVL 45/2005 vp, s. 2/II, PeVL 9/2004 vp, s. 7/II). Valiokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, että viranomaisella olisi harkintavalta ilmeisen kohtuuttoman velvollisuuden suhteen. Valiokunta on pitänyt lisäksi aiheellisena täsmentää käsitettä ”ilmeinen kohtuuttomuus” sitomalla se esimerkiksi aiheutuviin kustannuksiin ja vastaviin seikkoihin.

Ehdotettu 82 §:n hankintavelvollisuus ja 21 §:n mukainen poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys on liitetty säännöksissä henkilöiden suojaamiseen kohteissa, joissa ilmenee henkilöiden toimintakyvystä tai muusta syystä johtuen tavanomaista suurempi vaara henkilöturvallisuudelle. Ehdotettu 109 §:n mukainen hankintavelvollisuus on säännöksessä liitetty pelastusviranomaisten mahdollisuuksiin suorittaa asianmukaisesti lakisääteisiä tehtäviään ihmisten pelastamiseksi tulipaloissa.

Alueen pelastusviranomaisen harkintavaltaa on rajattu siten, että välttämättömien toimenpiteiden on perustuttava erityiseen syyhyn. Esimerkiksi 82 §:n säännöksessä tarkoitettun automaattisen sammutuslaitteiston välttämättömyys ja perusteltu syy sen asentamiseen hoitolaitoksessa tai palvelu- ja tukiasumisessa arvioitaisiin ja perusteltaisiin lakiehdotuksen 19—21 §:n mukaisessa menettelyssä. Viranomaisen päätöksestä olisi oikeus hakea muutosta siten kuin pelastuslain 104 §:ssä säädetäisiin. Pykälässä ehdotetun sääntelyn ei voida katsoa muodostuvan ongelmalliseksi perustuslain 15 §:ssä säädetyn

omaisuuden suojan kannalta, kun otetaan kokonaisuutena huomioon sääntelyn tarpeellisuus yksilöiden ja yleisen turvallisuuden kannalta, viranomaisen harkintavallan rajoittaminen, sekä muutoksenhakuoikeus viranomaisen tekemään päätökseen.

Edellä kerrotun perusteella lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Pelastuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti.

2 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta:

- 1) ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia;
- 2) varautua onnettomuuksiin sekä toimitaan onnettomuuksien uhatessa ja sattuesssa;
- 3) rajoittaa onnettomuuksien seurauksia;
- 4) rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia;
- 5) osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

Tässä laissa säädetään lisäksi pelastustoimen viranomaisten:

- 1) tehtävästä ohjata, neuvoa, valistaa ja valvoa 1 momentissa tarkoitettuja tahoja momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämässä;
- 2) kiireellisistä tehtävistä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta ai-

heutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (*pelastustoiminta*);

- 3) organisaatiosta, hallinnosta ja toimivallasta.

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat toimialaansa kuuluvista maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta, merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, sotavankien kohtelusta sekä siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana tehdyissä Geneven sopimuksissa (SopS 8/1955), jäljempänä *Geneven yleissopimukset*, sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vaille olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyissä Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) määritellyistä väestönsuojelutehtävistä.

Tässä laissa säädetään myös yhteistoiminnasta 2 ja 3 momentissa mainittujen tehtävien hoitamisessa sekä niihin varautumisessa.

Lisäksi pelastustoimen viranomaisille voi kuulua tehtäviä sen mukaan kuin muussa laissa säädetään.

Tämän lain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1080/1991) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

2 luku

Yleiset velvollisuudet

3 §

Yleinen toimintavelvollisuus

Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.

4 §

Huolellisuusvelvollisuus

Jokaisen on oltava huolellinen tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi.

Jokaisen on mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

5 §

Varovaisuus tulen käsittelyssä

Tulta sekä syttyvää, räjähtävää tai muuta vaarallista ainetta on käsiteltävä huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen.

Ryhdyttäessä tulityöhön tai sellaiseen korjaustyöhön tai muuhun työhön, jonka johdosta tulipalon tai muun onnettomuuden vaara tuntuvasti lisääntyy, on huolehdittava riittävästä varoimisesta.

6 §

Avotulen teko

Nuotiota tai muuta avotulta ei saa sytyttää, jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että metsäpalon, ruohikkopalon tai muun tulipalon vaara on ilmeinen.

Avotulta ei saa tehdä toisen maalle ilman maanomistajan lupaa.

Alueen pelastusviranomainen voi perustelusta syystä kieltää avotulen teon pelastustoimen alueella tai osassa sitä määräajaksi. Päätöksestä tulee tiedottaa tarpeellisessa laajuudessa.

7 §

Kulotus

Edellä 6 §:ssä säädetyn estämättä saadaan kuivanakin aikana kulottaa erityistä varovaisuutta noudattaen, jollei 6 §:n 3 momentista muuta johdu.

Metsämaan kulotus on aina suoritettava kulotuksen käytännön työhön perehtyneen metsämattilaisen valvonnassa.

8 §

Ilmoitusvelvollisuus

Kulotuksen suorittajan tulee ilmoittaa kuluksista ennakolta pelastuslaitokselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös muuta tulenkäyttöä, josta muodostuu merkittävästi savua.

3 luku

Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet

9 §

Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että:

1) tulipalon syttymisen, tahallisen syttämisen sekä leviämisen vaara on vähäinen;

2) rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin;

3) pelastustoiminta on tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa mahdollista;

4) pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon.

Helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa ei saa säilyttää ullakolla, kellarissa, rakennuksen alla tai sen välittömässä läheisyydessä niin, että siitä aiheutuu tulipalon sytymisen tai leviämisen vaaraa tai että tulipalon sammuttaminen vaikeutuu.

10 §

Rakennusten uloskäytävät

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että uloskäytävät ja kulkureitit niille pidetään kulkukelpoisina ja esteettöminä ja muutenkin sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti.

Uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellarien ja varastojen kulkureiteillä ei saa säilyttää tavaraa.

Uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Merkitsemisestä ja valaisemisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäasiainministeriön asetuksella.

11 §

Kiinteistöjen pelastustiet

Kiinteistön omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että hälytysajoneuvoille tarkoitetut ajotiet ja muut kulkuyhteydet (*pelastustiet*) pidetään ajokelpoisina ja esteettöminä ja että ne on merkitty asianmukaisesti.

Pelastustielle ei saa pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutakaan estettä.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pelastustien merkitsemisestä.

12 §

Laitteiden kunnossapito

Seuraavat tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;

- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;

- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;

- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus;

- 5) väestönsuojien varusteet ja laitteet.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista vastaa rakennuksen yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyiden osalta rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja osaltaan sekä huoneiston haltija hallinnassaan olevien tilojen osalta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista sekä kunnossapitohjelmasta;

- 2) laitteista, joille on tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus tai jotka on huollettava määräväleihin;

- 3) huollon ja tarkastuksen ajankohdasta ja määrävälisestä;

- 4) toimenpiteiden kirjaamisesta.

13 §

Nuohous ja ilmanvaihtolaitteiden huolto

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että:

- 1) tulisijat ja savuhormit on nuohottu 59 §:n mukaisella tavalla;

- 2) ilmanvaihtokanavat ja -laitteet on huollettu ja puhdistettu siten, että niistä ei aiheudu tulipalon vaaraa;

- 3) tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet pidetään sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) tulisijoista ja savuhormeista, jotka on nuohottava määräväleihin, sekä nuohouksen ajankohdasta ja määrävälisestä;

- 2) ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määräväleihin sekä puhdistuksen ajankohdasta, määrävälisestä ja puhdistustyön sisällöstä.

14 §

Omatoiminen varautuminen

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan:

- 1) ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä;
- 2) varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa;
- 3) varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät;
- 4) ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee myös muualla kuin rakennuksessa harjoitettavaa toimintaa sekä yleisötilaisuuksia.

15 §

Pelastussuunnitelma

Rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:ssä tarkoitetun hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:

- 1) vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä;
- 2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä;
- 3) asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemi-

seksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi;

- 4) mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä kohteista, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

16 §

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma

Yleisötilaisuuksiin ja muihin tapahtumiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski, tilaisuuden järjestäjän on laadittava pelastussuunnitelma.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmassa on selvitettävä ja arvioitava tilaisuuden vaarat ja riskit. Niiden perusteella määritellään tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt sekä tilaisuuden toteuttamisesta vastaavalle henkilöstölle ja tilaisuuteen osallistuvalla yleisöllä annettavat ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma on toimitettava viimeistään 14 vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista tiedoksi alueen pelastusviranomaiselle. Alueen pelastusviranomaisen voi erityisestä syystä hyväksyä, että yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma toimitetaan sille tiedoksi edellä mainitun määräajan jälkeen. Jos 2 momentissa tarkoitettu selvitys ja arvio tilaisuuden vaaroista ja riskeistä tai niiden perusteella määritellyt turvallisuusjärjestelyt ja ohjeet ovat alueen pelastusviranomaisen arvion mukaan puutteelliset, alueen pelastusviranomaisen voi palauttaa suunnitelman täydennettäväksi. Alueen pelastusviranomaisen tulee myös tarvittaessa suorittaa kohteessa 80 §:n mukainen palotarkastus ja ryhtyä 81 ja 82 §:n mukaisiin toimenpiteisiin. Alueen pelastusviranomaisen tulee tarvittaessa ilmoittaa sille toimitetusta suunnitelmasta poliisille ja ensihoidosta vastaavalle terveysturvaviranomaiselle. Räjähdeiden tai palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käytöstä erikoistehosteena tulee ilmoittaa

etukäteen alueen pelastusviranomaiselle siten kuin asiasta säädetään vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 81 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä yleisötilaisuuksista ja tapahtumista, joihin on laadittava yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma. Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Palovaroittimet

Huoneiston haltija on velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan riittäväällä määrällä palovaroittimia tai muita laitteita, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia.

Majoitustiloissa sekä 18 §:ssä tarkoitetuissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tukiasumisessa 1 momentissa säädettyä vastaava velvollisuus on toiminnanharjoittajalla.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen laitteiden määrästä, sijoittamisesta sekä toiminnasta.

18 §

Poistumisturvallisuus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa

Sairaaloissa, vanhainkodeissa ja muussa laitoshuollossa, suljetuissa rangaistuslaitoksissa ja muissa näihin verrattavissa kohteissa (*hoitolaitokset*) sekä asumisyksikön muotoon järjestetyissä palvelu- ja tukiasunnoissa ja muissa näihin verrattavissa asuinrakennuksissa ja tiloissa, joissa asuvien toimintakyky on tavanomaista huonompi (*palvelu- ja tukiasuminen*), toiminnanharjoittajan on etukäteen laadittu selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutettuin toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa itsenäisesti tai avustettuina.

Edellä 1 momentin mukaisella toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa kuntaa ja muuta julkisoikeudellista yhteisöä. Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan myös yritystä ja muuta yhteisöä, joka kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaa tai huolehtii hoitolaitoksen ylläpidosta tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä.

19 §

Poistumisturvallisuusselvitys

Edellä 18 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys siitä, miten rakennuksen tai tilan käyttötapa ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky otetaan huomioon varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä (*poistumisturvallisuusselvitys*). Rakennusluvan yhteydessä kohteeseen laadittu turvallisuusselvitys vastaa poistumisturvallisuusselvitystä.

Poistumisturvallisuusselvitys on laadittava ennen toiminnan aloittamista ja päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein tai toiminnan muuttuessa olennaisesti.

Poistumisturvallisuusselvitys ja sen muutokset on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle 20 §:n 1 momentissa tarkoitettun arvion tekemistä varten. Poistumisturvallisuusselvitys on toimitettava lisäksi tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta ja päivittämisestä sekä selvityksen sisällöstä.

20 §

Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma

Alueen pelastusviranomaisen tulee arvioida poistumisturvallisuusselvityksen perusteella, täyttääkö poistumisturvallisuus 18 §:ssä säädetty vaatimukset.

Ennen 1 momentissa tarkoitettun asian ratkaisemista alueen pelastusviranomaisen voi

velvoittaa toiminnanharjoittajan määräajassa täydentämään 19 §:ssä tarkoitettua poistumisturvallisuusselvitystä ja toteuttamaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa kohteessa poistumiskokeen.

Jos poistumisturvallisuus ei täytä 18 §:ssä säädettyjä vaatimuksia, toiminnanharjoittajan tulee laatia alueen pelastusviranomaisen asettamassa määräajassa suunnitelma poistumisturvallisuuden saattamiseksi laissa säädettyjen vaatimusten mukaiseksi.

21 §

Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys

Jos toiminnanharjoittajan 20 §:n 3 momentin mukaisesti suunnittelemissa toimenpiteillä ei voida saattaa kohteen poistumisturvallisuutta vaatimusten mukaiseksi, alueen pelastusviranomaisen on annettava 81 §:n mukainen korjausmääräys, jonka yhteydessä voidaan myös määrätä 82 §:n mukaisia erityisiä turvallisuusvaatimuksia.

22 §

Turvetuotantoalueiden paloturvallisuus

Turvetuotannossa tulee palovaaran vuoksi kiinnittää erityistä huomiota tulipalon ehkäisemiseen. Turvetuotanto on keskeytettävä, jos tulipalon vaara on ilmeinen tuulen tai muun syyn johdosta.

4 luku

Pelastustoimen organisaatio ja vastuu pelastustoimen tehtävistä

23 §

Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävät

Sisäasiainministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämi-

sessä sekä huolehtii muista sisäasiainministeriölle tässä laissa säädettyistä tehtävistä.

Aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Aluehallintovirasto tukee lisäksi sisäasiainministeriötä 1 momentissa säädettyissä tehtävissä sekä huolehtii muista aluehallintovirastolle tässä laissa säädettyistä tehtävistä.

Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Kuntien vastuu pelastustoimesta

Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla (*alueen pelastustoimi*) siten kuin tässä laissa jäljempänä tarkemmin säädetään.

Valtioneuvosto päättää maan jakamisesta pelastustoimen alueisiin ja vahvistetun aluejaon muuttamisesta. Päätöksen aluejaon muuttamisesta valtioneuvosto tekee omasta tai pelastustoimen alueen kuntien kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentin mukaisella enemmistöllä tekemästä aloitteesta. Aluejaon muuttamisen yhteydessä valtioneuvosto asettaa määräajan 3 momentissa tarkoitettujen voimassa olevien sopimusten muuttamiselle. Aluejakoa ja sen muuttamista koskevaa päätöstä tehtäessä on kuultava kuntia, joita aluejako tai sen muutos koskee.

Pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä. Sopimuksen hyväksymiseen ja muuttamiseen sovelletaan, mitä kuntalain 79 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Sopimukseen sovelletaan muuten, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaisissa.

Jos kunnat eivät 2 momentissa tarkoitetun aluejaon muutoksen yhteydessä sovi pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla valtioneuvoston asettamassa määräajassa, valtioneuvosto päättää kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista 1 momentissa tarkoitetun yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole

sopineet. Valtioneuvoston päätös on voimassa, kunnes asianomaisilla kunnilla on sopimus pelastustoimen järjestämisestä.

25 §

Pelastuslaitos sekä sopimuspalokunnat ja muut vastaavat yhteisöt

Pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi sopia tehtävien hoitamisesta vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, teollisuuspalokunnan, sotilaspalokunnan (*sopimuspalokunnat*) tai muun pelastusalalla toimivan yhteisön kanssa. Sopimuspalokunnille ja edellä tässä momentissa tarkoitetuille muille yhteisöille ei kuitenkaan saa antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

26 §

Pelastusviranomaiset

Valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön pelastusylivohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet.

Alueen pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastuslaitoksen ylin viranhaltija ja hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin.

27 §

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädettyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:

1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta

onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;

2) pelastustoimen valvontatehtävistä;

3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;

4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi pelastuslaitos:

1) tuottaa ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluja, jos terveydenhuoltoviranomaisten kanssa siitä on sovittu tai tehtävästä on erikseen säädetty;

2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu;

3) huolehtii öljyntorjunnasta ja muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädettyistä tehtävistä;

4) huolehtii, sen mukaan kuin alueen pelastustoimi päättää, myös muista toimialalle soveltuvista tehtävistä, jos siitä ei ole ilmeistä haittaa tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

28 §

Alueen pelastustoimen palvelutaso

Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa.

Pelastuslaitokselle 27 §:n 2 momentissa säädetty tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

29 §

Alueen pelastustoimen palvelutasopäätös

Alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä

alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämistä.

Päätös on voimassa määräajan.

Palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta.

30 §

Sammutusvesi

Pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (*sammutusvesisuunnitelma*) yhteistyössä pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien ja pelastustoimen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat 29 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määritellyjä onnettomuusuhkia. Sammutusvesisuunnitelman hyväksyy alueen pelastusvoimat.

Kunnan tulee huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Kunnan tulee ottaa sammutusveden hankinta huomioon vesihuoltolain mukaisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa sekä hyväksyessään vesihuoltolaitokselle vesihuoltolaissa tarkoitettua toiminta-alueen. Kunnan vastuulla olevaan sammutusveden hankintaan kuuluu lisäksi velvollisuus huolehtia sammutusvesisuunnitelmassa määriteltävistä sammutusveden ottopaikoista luonnonvesilähteisiin. Pelastustoimen alueeseen kuuluvat kunnat voivat edellä tässä momentissa säädetystä poiketen sopia siitä, että sammutusveden hankinnasta huolehtii alueen pelastusvoimat. Sopimuksen hyväksymiseen ja muuttamiseen sovelletaan, mitä kuntalain 79 §:n 1 momentissa säädetään

kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Sopimukseen sovelletaan muuten, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa.

Vesihuoltolaissa tarkoitettua vesihuoltolaitoksen ja tälle vettä toimittavan vesilaitoksen tulee toimittaa sammutusvettä vesijohtoverkostosta sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla pelastuslaitoksen tarpeisiin. Sammutusveden toimittamiseen kuuluu vedenhankinta ja johtaminen vesihuoltolaitoksen verkostoon kuuluviin paloposteihin ja sammutusvesiasemille. Lisäksi sammutusveden toimittamiseen kuuluu palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteista sovitetaan sammutusvesisuunnitelmassa sammutusveden hankinnasta 2 momentin mukaisesti vastaavan kunnan tai alueen pelastusvoimien ja sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kesken.

31 §

Vastuu metsäpalojen tähytyksestä ja metsäpalovaroituksen antamisesta

Aluehallintoviraston on järjestettävä harvaan asutulla seudulla tehokas metsäpalojen tähytys, jos metsäpalo vaara on ilmeinen.

Ilmatieteen laitoksen tulee antaa metsäpalovaroitus alueelle, jossa metsäpalo vaaran arvioidaan maanpinnan kuivuuden ja sääolosuhteiden johdosta olevan ilmeinen. Ilmatieteen laitoksen tulee huolehtia siitä, että metsäpalovaroituksesta tiedotetaan tarpeellisessa laajuudessa.

5 luku

Pelastustoiminta ja erät siihen liittyvät tehtävät

32 §

Pelastustoiminnan sisältö

Pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;

4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;

5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;

6) 1—5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

33 §

Hälytysohje

Pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä hätäkeskuksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten 44 §:n mukainen yhteistoiminta ja 45 §:n mukainen avunanto.

Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat.

34 §

Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomaisen. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomaisen ottaa pelastustoiminnan johtakseen. Pelastustoiminnan johtaja toimii virkavastuun alaisena.

Sisäasiainministeriön pelastusviranomaisella on oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan toisin kuin 1 momentissa on säädetty.

Jos eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden ja toimivaltuuksien selkiyttämiseksi on tarpeen, pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä pelastustoiminnan aloittamisesta tai lopettamisesta nimenomainen päätös. Päätöksestä on ilmoitettava asianomaisille viranomaisille ja asianosaisille heti, kun se on mahdollista. Pyydettyä päätös on vahvistettava kirjallisesti. Jälkikäiväukseen ja -vartiointiin liittyvästä pelastustoiminnan johtajan päätöksestä lopettaa pelastustoimintaa säädetään 40 §:ssä.

35 §

Johtaminen yhteistoimintatilanteessa

Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa.

Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.

36 §

Pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet

Tulipalon sammuttamiseksi ja sen leviämisen estämiseksi sekä muun onnettomuuden torjumiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi sekä vaaran välttämiseksi alueen pelastusviranomaisella ja sisäasiainministeriön pelastusviranomaisella on oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista:

1) määrätä ihmisiä suojautumaan sekä evakoida ihmisiä ja omaisuutta;

2) ryhtyä sellaisiin välttämättömiin toimenpiteisiin, joista voi aiheutua vahinkoa kiinteälle tai irtaimelle omaisuudelle;

3) määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita;

4) ryhtyä muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Edellä 34 §:n 1 momentissa tarkoitettu tilapäisesti pelastustoimintaa johtava henkilö voi tilanteen niin vaatiessa käyttää tämän pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja pelastusviranomaisen toimivaltuuksia siinä määrin kuin ne ovat välttämättömiä ihmisten, omaisuuden ja ympäristön pelastamiseksi ja suojaamiseksi sekä onnettomuudesta aiheutuvien vahinkojen rajoittamiseksi ja onnettomuuden seurauksien lieventämiseksi.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua omaisuutta, jota omaisuuden omistaja tai haltija itse tarvitsee samanaikaisesti tulipalon tai muun onnettomuuden torjumiseksi, ei saa määrätä luovutettavaksi, ellei se ole välttämätöntä ihmishengen pelastamiseksi. Pelastuslaitos suorittaa käyttöön otetusta omaisuudesta täyden korvauksen sekä korvaa käyttöön otetulle omaisuudelle aiheutuneen vahingon.

37 §

Velvollisuus osallistua pelastustoimintaan

Jos ihmisen pelastamiseksi tai onnettomuuden torjumiseksi on välttämätöntä, pelastustoiminnan johtajalla on oikeus määrätä palo- ja onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä oleva työkykyinen henkilö, jolla ei ole pätevää syytä esteenä, avustamaan pelastustoiminnassa. Pelastusviranomaisella on vastaavassa tilanteessa oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muuten ole mahdollista, määrätä onnettomuuskunnassa oleskelevia työkykyisiä henkilöitä viipymättä saapumaan palotai onnettomuuspaikalle ja avustamaan pelastustoiminnassa. Tehtävästä on oikeus kieltäytyä vain pätevästä syystä.

Onnettomuus- ja vaaratilanteissa ovat muutkin palokunnat kuin 25 §:ssä tarkoitettut

sopimuspalokunnat pelastustoiminnan johtajan yleisen määräysvallan alaisia, teollisuus- tai muun laitoksen palokunta kuitenkin vain, jos laitoksen turvallisuus ei siitä vaarannu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys voidaan antaa olemaan voimassa kunnes järjestäytynyttä apua on riittävästi palo- tai onnettomuuspaikalla. Määräys voidaan antaa kuitenkin enintään vuorokauden ajaksi kerrallaan ja se voidaan uudistaa enintään yhden kerran. Pelastustoimintaa avustamaan määrättyllä henkilöllä on oikeus saada todistus pelastustyöhön osallistumisesta.

Pelastustoimintaan määrätty ei saa lähteä palo- tai onnettomuuspaikalta, ennen kuin pelastustoiminnan johtaja on antanut siihen luvan.

38 §

Kansainvälinen pelastustoiminta

Sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu, sisäasiainministeriö voi Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Sisäasiainministeriö voi myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä.

39 §

Pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyky

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokunnan henkilöstöön kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa. Pelastustoimintaan kuuluvien eri tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnan tasosta sekä kuntotestien järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäasiainministeriön asetuksella.

40 §

Jälkiraivaus ja -vartiointi

Kohteen omistaja on velvollinen huolehtimaan tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettu päätös pelastustoiminnan lopettamisesta ja ilmoittaa siitä kohteen omistajalle. Pyydettyessä päätös on vahvistettava kirjallisesti.

Jos kohteen omistajaa ei tavoiteta tai tämä ei huolehdi jälkiraivauksen ja -vartioinnin suorittamisesta, alueen pelastusviranomaisella on oikeus teettää välttämättömät toimenpiteet omistajan kustannuksella.

41 §

Palontutkinta

Pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkinta. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon sytymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Tiedot palontutkinnasta tallennetaan 91 §:ssä tarkoitettuun toimenpiderekisteriin.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Poliisin on toimitettava poliisilain (493/1995) 37 §:n mukainen poliisitutkinta palonsyyn selvittämiseksi sellaisissa tulipaloissa, joista seurauksena on ollut henkilön kuolema, vakava henkilövahinko tai huomattava omaisuusvahinko.

6 luku

Yhteistoiminta pelastustoimen tehtävissä

42 §

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisien sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä.

43 §

Onnettomuuskehityksen seuranta

Pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

44 §

Pelastuslaitosten yhteistoiminta

Alueen pelastustoimi voi sopia tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta myös toisella pelastustoimen alueella.

45 §

Pelastuslaitosten avunanto

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa 33 §:n mukaista hälytysohjetta.

46 §

Yhteistyö pelastustoiminnassa

Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun siten kuin 47 §:ssä säädetään sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Edellä 1 momentissa säädettyssä tarkoituksessa:

1) hätäkeskukset vastaanottavat hätäilmoituksia ja välittävät ilmoitukset asianomaisille yksiköille sekä toimivat pelastustoimen viestikeskuksena siten kuin siitä hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010) säädetään;

2) puolustusvoimat osallistuu pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja siten kuin siitä puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) säädetään;

3) rajavartiolaitos osallistuu pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi kalustoa, henkilöitä ja asiantuntijapalveluita siten kuin siitä rajavartiolaissa (578/2005) säädetään;

4) poliisi huolehtii kadonneiden etsinnästä maa-alueilla ja sisävesillä, vaara-alueiden eristämisestä ja muista järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvista tehtävistä onnettomuuspaikalla;

5) sosiaali- ja terveystieteiden viranomaiset ja hallinnonalan laitokset vastaavat niitä koskevissa sääöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti lääkinnällisestä pelastustoiminnasta, sairaankuljetuksesta, ensihoidosta ja ensivastetoi-

minnasta sekä psykososiaalisen tuen palveluista ja onnettomuuden johdosta hätään joutuneiden huollosta ja majoituksesta;

6) ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä vastaavat viranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua koskevista tehtävistä niitä koskevissa sääöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti;

7) ympäristöviranomaiset ja maa- ja metsätalousviranomaiset sekä hallinnonalojen laitokset huolehtivat niitä koskevissa sääöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnasta, ympäristönsuojelusta, tulvasuojelusta, tulvantorjunnasta ja patoturvallisuudesta;

8) liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat:

a) hätä- ja muiden viranomaistiedotteiden välittämisestä väestölle sähköisten joukko- viestimien kautta;

b) liikenneväylien raivauksesta;

c) liikenneväylien käytön yhteistoimintakysymyksistä evakuoinneissa;

d) kuljetusten järjestämisestä evakuoinneissa;

e) ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelun järjestämisestä;

9) Säteilyturvakeskus valvoo ydinenergian ja säteilyn käytön turvallisuutta ja turva- ja valmiusjärjestelyjä sekä säteilytilannetta, ylläpitää tehtäviensä edellyttämää valmiutta normaalista poikkeavien säteilytilanteiden varalta, ilmoittaa, varoittaa ja raportoi poikkeavista säteilytilanteista, arvioi säteilytapah- tumien turvallisuusmerkitystä sekä antaa suo- jelutoimia koskevia suosituksia;

10) Ilmatieteen laitos luovuttaa asianomaiselle viranomaiselle pelastustoiminnassa ja sen suunnittelussa tarpeelliset säätiedot, varoitukset, havainnot ja ennusteet sekä ajelehtimisarviot merialueille ja arviot radioaktiivisten ja muiden vaarallisten aineiden kul- keutumisesta ilmakehässä;

11) siviilipalveluskeskus osallistuu pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun sen mukaan kuin osallistumisesta erikseen säädetään tai määrätään;

12) valtion eri toimialoista vastaavat viras- tot, laitokset ja liikelaitokset sekä kunnan ja kuntayhtymien eri toimialoista vastaavat vi-

rastot, laitokset ja liikelaitokset varautuvat ja osallistuvat pelastustoimintaan tehtäväalueensa, keskinäisen työnjakonsa ja niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä pelastustoiminnassa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

47 §

Pelastustoimen suunnitelmat

Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia antamaan pelastusviranomaisille virka-apua ja asiantuntija-apua tai joiden asiantuntemusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista.

48 §

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma

Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on:

1) ydinenergialain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu ydinlaitos;

2) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 30 §:n 1 momentissa tai 62 §:n 1 momentissa tarkoitettu tuotantolaitos, josta toiminnanharjoittajan tulee laatia turvallisuusselvitys;

3) ympäristönsuojelulain (86/2000) 45 a §:n 2 momentissa tarkoitettu kaivannaisjätteen jätealue;

4) vaarallisten aineiden kuljetuksesta rautatiellä annetun valtioneuvoston asetuksen (195/2002) 32 §:n mukainen järjestelyratapiha; tai

5) vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueella anne-

tun valtioneuvoston asetuksen (251/2005) 8 §:n mukainen satama-alue.

Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Suunnitelmaa laadittaessa pelastuslaitoksen on kuultava vaaralle alttiiksi joutuvaa väestöä sekä oltava riittävässä yhteistyössä oman ja naapurialueiden viranomaisten kanssa. Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta sekä järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi.

Ulkoisen pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumista valvoo aluehallintovirasto. Tapahtuneesta onnettomuudesta on tehtävä merkinnät 91 §:ssä tarkoitettuun toimenpiderekisteriin.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta, uusimisesta ja sisällöstä, väestön kuulemisesta suunnitelman laatimisen yhteydessä ja suunnitelmasta tiedottamisesta, suunnitelman mukaisista harjoituksista, suunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta sekä asianomaisissa kohteissa tapahtuneita onnettomuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin.

49 §

Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille

Sen lisäksi mitä 46 §:ssä säädetään viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa, valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämissäkeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitettujen metsäkeskukset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua.

Poliisi on lisäksi velvollinen antamaan virka-apua, joka on tarpeen 80 §:n mukaisen palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittamiseksi, 81 §:n 3 momentissa tarkoitettujen onnettomuusvaaran estämiseksi sekä

88 §:n mukaisen tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi.

Metsähallitus on velvollinen antamaan pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa ja varautumaan omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Päätöksen 1 ja 2 momentissa tarkoitettun virka-avun ja 3 momentissa tarkoitettun asiantuntija-avun pyytämisestä tekee asianomainen pelastusviranomainen.

Virka- ja asiantuntija-avusta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

50 §

Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Pelastusviranomainen voi antaa toimialaan soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Virka-avun antamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 luku

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

51 §

Vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

52 §

Vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoi-

men tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

53 §

Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Tämän lain 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitetut tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä tulee sopia 25 §:ssä tarkoitettussa sopimuksessa.

54 §

Sopimuspalokuntaan kuuluvan ja vapaaehtoishenkilöstön työturvallisuus

Tämän lain 25 §:n mukaiseen sopimuspalokuntaan kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan työturvallisuuteen sovelletaan työturvallisuuslakia (738/2002).

Pelastustoimintaan muutoin kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vapaaehtoisesti osallistuvan työturvallisuuteen sovelletaan työturvallisuuslain 55 §:ää.

8 luku

Pelastustoimen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset

55 §

Valtion vastuu koulutuksesta

Valtio huolehtii pelastustoimen ammatillisesta koulutuksesta ja muusta pelastustoimeen liittyvästä koulutuksesta siten kuin Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) säädetään.

Sisäasiainministeriö voi hyväksyä myös muun oppilaitoksen kuin Pelastusopiston antamaan pelastusalan ammatillista peruskoulutusta.

Oppilaitoksen henkilöstön kelpoisuuteen, oppilaitoksen antamaan koulutukseen, opetukseen ja tutkintoihin sekä opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan Pelastusopistosta annettua lakia. Oppilaitoksen opetuksessa noudatetaan Pelastusopiston opetussuunnitelmia.

Oppilaitos asettaa oikaisu- ja kurinpitolautakunnan. Lautakuntaan sovelletaan Pelastusopiston oikaisu- ja kurinpitolautakuntaa koskevia säännöksiä. Tarkempia säännöksiä lautakunnasta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

56 §

Pelastuslaitoksen vastuu koulutuksesta

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia siitä, että sen sivutoimisella henkilöstöllä sekä 25 §:ssä tarkoitetun sopimuspalokunnan ja muun sopimuksen tehneen yhteisön henkilöstöllä on riittävä koulutus pelastustoimintaan.

57 §

Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Pelastustoimintaan osallistuvalla pelastuslaitoksen päätoimiselta miehistöltä, alipäällystöltä ja päällystöltä vaaditaan virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto.

Pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimiselta ja 25 §:ssä tarkoitettua sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan riittävä koulutus. Koulutusvaatimuksiin kuuluvien pelastustoimen kurssien opetussuunnitelmat vahvistaa Pelastusopisto.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksesta.

58 §

Erivapaudet

Sisäasiainministeriö voi erityisistä syistä antaa erivapauden tässä laissa säädettyistä kelpoisuusvaatimuksista pelastuslaitoksen virkaan tai tehtävään.

9 luku

Nuohouspalvelut

59 §

Nuohouksen järjestäminen

Alueen pelastustoimi päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan.

Alueen pelastustoimi voi alueellaan tai osassa sitä:

- 1) tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omalla työllä;
- 2) hankkia nuohouspalvelut muulta palvelujen tuottajalta; tai
- 3) sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa.

Alueen pelastustoimen järjestäessä nuohouspalvelut 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla se päättää myös nuohouksesta perittävästä maksusta.

Rakennuksen omistajan, haltijan ja huoneiston haltijan 13 §:ssä säädetty velvollisuus huolehtia siitä, että tulisijat ja savuhormit on huollettu ja puhdistettu voidaan toteuttaa ainoastaan alueen pelastustoimen 1 momentin mukaisesti päättämisen palvelujen tuottajan toimesta. Pelastuslaitos voi kuitenkin yksittäisen kohteen osalta antaa luvan siihen, että

nuohouksen suorittaa joku muu kuin nuohooja.

60 §

Nuohoustyön sisältö

Nuohouksessa puhdistetaan tulisija ja savuhormi niihin liittyvine osineen sekä tarkastetaan tulisijan ja savuhormin kunto. Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suoritettusta nuohouksesta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta todistuksesta.

61 §

Vioista ilmoittaminen

Jos nuohooja havaitsee tulisijoissa ja savuhormeissa vikoja tai puutteita, joista voi aiheutua tulipalon vaara, hänen on ilmoitettava niistä kirjallisesti nuohottavan kohteen edustajalle ja pelastuslaitokselle.

62 §

Nuohousluettelo

Nuohoustoiminnan harjoittajan tulee pitää luetteloa nuohoamistaan kohteista ja antaa luettelosta pyydettyä maksutta tietoja pelastuslaitokselle. Tietoja tulee säilyttää kymmenen vuoden ajan toimenpiteen suorittamisesta.

63 §

Nuohoojan kelpoisuus

Nuohoojan ammatin harjoittajalta, hänen palveluksessaan olevalta itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä ja pelastuslaitoksen palveluksessa olevalta nuohoojalta vaaditaan nuohoojan ammattitutkinto.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö on koulutuksen aikana kolmen vuoden ajan kelpoinen toimimaan nuohoojana itsenäisesti, jos hän on suorittanut nuohoojan

ammattitutkintoon kuuluvat tulisijojen ja savuhormien nuhousta ja kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua koskevat osiot. Nuohouspalvelujen tuottajan tulee riittävällä tavalla ohjata ja valvoa ammattitutkintoa suorittavan henkilön itsenäistä nuohoustyötä.

10 luku

Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus

64 §

Pelastustoimen varautuminen väestönsuojeluun

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin, huolehtimalla johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta, varautumalla evakuoiteihin sekä huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin säädetään valmiuslaissa.

Kukin viranomaisen huolehtii poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat pelastustoimintaan liittyvän poikkeusolojen toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

65 §

Palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa

Valtion ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös

näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista.

66 §

Geneven yleissopimusten mukainen suojelu

Väestönsuojelutehtäviä hoitava henkilöstö nauttii aseellisissa selkkauksissa humanitäarisiiä tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojelua, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyssä Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa. Sama koskee artiklassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia.

Sisäasiainministeriö päättää tilanteen niin edellyttäessä, mitä henkilöitä ja materiaalia I momentissa tarkoitettu suojelu koskee.

67 §

Velvollisuus osallistua väestönsuojelukoulutukseen

Sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto voivat määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan Pelastusopiston järjestämään väestönsuojelukoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa.

68 §

Väestönsuojelukoulutuksesta vapauttaminen

Pelastusopisto voi väestönsuojelukoulutukseen määrätyn henkilön hakemuksesta myöntää lykkäystä tai vapautuksen koulutukseen osallistumisesta vamman tai sairauden tai muun pätevän syyn johdosta.

69 §

Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien terveydenhuolto

Väestönsuojelukoulutukseen määrätyllä on koulutuksen aikana oikeus saada maksutta terveyden- ja sairaanhoitoa sekä lääkkeitä,

jos hän sairastuu koulutuksen kestäessä hoitoa vaativaan sairauteen. Opiskelijalla on myös oikeus maksuttomaan lääkärin suorittamaan tulotarkastukseen, jos hän koulutukseen saapuessaan ilmoittaa olevansa sairas tai terveydentilansa vuoksi muuten kykenemätön osallistumaan koulutukseen ja Pelastusopisto ei katso voivansa vapauttaa opiskelijaa koulutuksesta.

70 §

Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien taloudelliset edut

Väestönsuojelukoulutukseen määräyksestä osallistuvat saavat Pelastusopistolta ilmaisen majoituksen sekä matkakustannusten korvausta valtion virkamiesten matkakustannusten korvaamista koskevien virkaehtosopimusmääräysten mukaisesti.

Muulle kuin julkisyhteisöjen palveluksessa oleville koulutettaville voidaan tarvittaessa maksaa valtion virkaehtosopimuksen mukaisen päivärahan sijasta koulutusajalta reservin kertausharjoituksiin kutsutun asevelvollisen reserviläispalkkaa vastaavaa korvausta ja päivärahaa.

11 luku

Väestönsuojat

71 §

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

Rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia, pysyvästi työskenteleviä tai muutoin oleskeleviä henkilöitä varten. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske tilapäistä enintään viisi vuotta käytössä olevaa rakennusta.

Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1200 neliometriä ja siinä asutaan tai työskennellään tai oleskellaan muu-

toin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumISRakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1500 neliometriä. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

Samalla tontilla tai rakennuspaikalla jo olevia rakennuksia, joita varten on väestönsuoja, ei oteta huomioon uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määrittäessä eikä myöskään rakennuksia, joiden osittaisesta loppukatselmuksesta on kulunut yli viisi vuotta ennen rakennuslupahakemuksen vireille tuloa.

Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi alueen pelastusviranomaista kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, jos se rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta.

72 §

Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutosten ja korjaustyön yhteydessä

Jos rakennuksessa, jossa on väestönsuoja, tehdään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukainen rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- tai muutostyö tai käyttötarkoituksen muutos, myös väestönsuoja on kunnostettava siten, että se täyttää soveltuvien osin 74 §:ssä ja sen nojalla säädetty väestönsuojan teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

73 §

Poikkeus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta

Tämän lain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotantorakennuksia taikka olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa ra-

kennuslupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla.

74 §

Väestönsuojien rakenteelliset ja muut vaatimukset

Väestönsuojan tulee antaa siinä oleskeleville suoja asevaikutuksilta ja rakennussortumilta sekä ionisoivalta säteilyltä ja myrkyllisiltä aineilta. Väestönsuojan lämpötilan, ilmanlaadun ja hygieenisen varustetason tulee olla tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen riittävä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä suojan koosta, rakenteesta ja sijainnista. Väestönsuojan teknisistä yksityiskohdista annetaan tarkempia säännöksiä sisäasiainministeriön asetuksella.

Väestönsuojan rakentamisessa ja varustamisessa käytettävillä laitteilla ja tuotteilla asetettavista vaatimuksista, laitteisiin tehtävistä merkinnöistä sekä laitteiden mukana toimitettavista tiedoista ja ohjeista säädetään pelastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007).

75 §

Helpotusten myöntäminen

Aluehallintovirasto voi asianomaista pelastuslaitosta ja kunnan rakennusvalvontaviranomaista kuultuaan yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen kokonaan tai määräajaksi laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai vapautuksen myöntämiseen on muu painava syy.

Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi asianomaista pelastuslaitosta kuultuaan myöntää poikkeuksen väestönsuojalle sisäasiainministeriön asetuksella säädetystä teknisistä vaatimuksista tai valtioneuvoston asetuksella väestönsuojalle säädetystä koko- ja sijaintivaatimuksesta, jos siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Sisäasiainministeriö voi kunnan hakemuksesta myöntää vapautuksen väestönsuojien rakentamisesta tietyllä alueella, jos siellä arvioidaan olevan ennestään riittävä määrä suojapaikkoja tai väestön suojaaminen on turvattu muulla tavoin.

76 §

Väestönsuojan käyttö normaalioloissa ja käyttöönottovalmius

Väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa.

77 §

Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa.

12 luku

Pelastustoimen valvontatehtävät

78 §

Pelastuslaitoksen valvontatehtävä

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista.

Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

79 §

Valvontasuunnitelma

Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamiseksi. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Valvontasuunnitelmassa on määritettävä suoritettavat palotarkastukset ja muut valvon-

tatoimenpiteet sekä kuvattava, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan.

Valvontasuunnitelman tulee perustua alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja muutoinkin, jos tarkistamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma on toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista.

80 §

Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen

Palotarkastuksia ja muita 78 §:n mukaisen valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saa suorittaa alueen pelastusviranomainen.

Palotarkastus saadaan suorittaa rakennuksessa ja rakennelmassa, niihin kuuluvissa huoneistoissa ja asunnoissa sekä muissa kohteissa. Palotarkastuksen suorittaja on päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin. Tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt.

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava alueen pelastusviranomaiselle maksutta 15 §:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma ja mahdolliset muut sellaiset kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita alueen pelastusviranomainen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään.

Palotarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa tulee riittävästi yksilöidä tarkastuskohde, tarkastuksen kulku, tarkastajan tekemät keskeiset havainnot, tarkastettavan kohteen edustajan esittämä selvitys sekä johtopäätökset ja niiden perustelut. Pöytäkirja on myös laadittava, jos alueen pelastusviranomainen muutoin valvonnan yhteydessä antaa 81 §:ssä tarkoitettua korjausmääräyksen tai keskeyttää välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavan toiminnan. Pöytäkirja on viipymättä annettava tiedoksi asianosaisille.

81 §

Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen

Jos alueen pelastusviranomaisen valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita tässä laissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa, pelastusviranomaisen on määrättävä ne korjattavaksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, korjaamiselle tulee antaa määräaika.

Jos alueen pelastusviranomaisen tämän lain mukaista valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita muussa laissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa ja arvioi puutteiden aiheuttavan vakavaa vaaraa henkilöturvallisuudelle, pelastusviranomaisen voi määrätä puutteet korjattavaksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, asiasta tulee ilmoittaa asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

Jos valvontatehtävässä tai muutoin havaittu puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran, pelastusviranomaisella on oikeus tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä. Määräystä on heti noudatettava.

82 §

Erityiset turvallisuusvaatimukset

Kohteeseen, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat henkilö- tai paloturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran, alueen pelastusviranomaisen voi erityisestä syystä määrätä hankittavaksi tarkoituksenmukaista sammutuskalustoa ja muita pelastustyötä helpottavia laitteita tai asennettavaksi automaattisen sammutuslaitteiston taikka ryhtymään kohteessa muihin välttämättömiin toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä ihmisten ja omaisuuden turvaamiseksi onnettomuuden varalta.

Alueen pelastusviranomaisen tulee kuulla maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 124 §:ssä tarkoitettua kunnan rakennusvalvontaviranomaista valmisteltaessa 1 momentissa tarkoitettua määräystä kohteessa edelly-

tettävistä turvallisuusvaatimuksista, jos turvallisuusvaatimusten toteuttaminen edellyttää rakennuslupaa tai toimenpidelupaa.

83 §

Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet

Mitä 78 §:ssä säädetään, ei koske sellaisia puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja joiden valvontatehtävästä puolustusvoimat on alueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta. Puolustusvoimat vastaa näiden kohteiden palotarkastuksista. Tarkastustoiminnasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä puolustusministeriön asetuksella.

84 §

Valmiuden tarkastaminen

Pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia tässä laissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi. Tarkastuksen toimittajalla on oikeus päästä tarkastettaviin tiloihin ja saada selvityksiä tässä laissa vaadituista varautumista koskevista suunnitelmista ja muista järjestelyistä. Tarkastusta ei kuitenkaan saa toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa eikä 83 §:ssä tarkoitetuissa kohteissa.

85 §

Alueen pelastustoimen palvelutason valvonta

Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä. Tässä tarkoituksessa aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta alueen pelastustoimelta tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Jos palvelutasossa on huomattavia epäkoh-
tia eikä niitä korjata aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, aluehallintovirasto voi 105 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla velvoittaa alueen pelastustoimen saattamaan palvelut tässä laissa vaaditulle tasolle.

13 luku

Salassapitovelvollisuus, tiedonsaantioikeus ja henkilörekisterit

86 §

Vaitiolovelvollisuus

Pelastustoimen palveluksessa oleva tai pelastustoimintaan osallistuva sekä tämän lain 107 §:ssä tarkoitettu tutkintalautakunnan jäsen ja asiantuntija eivät saa pelastustoimeen kuulumattomalla tavalla käyttää hyödykseen eivätkä luvatta ilmaista muille tässä tehtäväsään tietoon saamaansa seikkaa, jos siitä on laissa säädetty salassapitovelvollisuus taikka jos se koskee yksityistä liike- tai ammatillisaisuutta, taloudellista asemaa, henkilökohtaisia olosuhteita tai terveydentilaa.

Salassa pidettävän tiedon ilmaisemisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle toimielimelle säädetään lailla. Vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaista tietoa, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi.

Rangaistus tässä pykälässä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan.

87 §

Velvollisuus tilastotietojen antamiseen

Alueen pelastusviranomaisen tulee toimittaa pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä maksutta sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle tietoja, jotka ovat tarpeen tilastojen tekemistä varten. Tiedot voidaan tarvittaessa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla ja ne voivat sisältää myös salassa pidettäviä tietoja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tilastotietojen antamisesta.

88 §

Tiedonsaantioikeus palon- ja onnettomuuden tutkinnassa

Tämän lain 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittamaan määrättyllä tutkintalautakunnan jäsenellä ja asiantuntijalla on oikeus päästä onnettomuuskohteeseen ja ottaa näytteitä sekä saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tutkinnassa välttämättömiä tietoja ja asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja viranomaisilta.

89 §

Tiedonsaantioikeus pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten

Pelastusviranomaisella on sille tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta pelastustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä pelastustoimelle säädettyjen valvontatehtävien hoitamisessa tarpeellisia tietoja. Tässä tarkoituksessa pelastusviranomaisella on oikeus saada tietoja:

1) paikkatietoinfrastruktuurista annetussa laissa (421/2009) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitetuista paikkatietoaineistoista;

2) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009):

a) 13 §:n 5 kohdassa tarkoitettu siviilisäädyistä;

b) 13 §:n 8 kohdassa tarkoitetuista lapsen ja vanhemman perheoikeudellista asemaa koskevista tiedoista;

c) 13 §:n 14 kohdassa tarkoitettu kansalaisuudesta;

d) 13 §:n 20 kohdassa tarkoitettu henkilön ilmoittamasta äidinkielestä ja asiointikielestä;

e) 13 §:n 22 kohdassa tarkoitettu henkilön ilmoittamasta ammatista;

f) 14 §:n 1 kohdassa tarkoitettu kiinteistötunnuksesta tai muusta kiinteistön tai rekisteriyksikön yksilöivästä tunnistetiedosta;

g) 15 §:n 1 kohdassa tarkoitettua rakennustunnuksesta tai muusta rakennushankkeen tai rakennuksen yksilöivästä tunnistetiedosta;

h) 15 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista koordinaateista, käyttötarkoituksesta, valmistusvuodesta, kerrosluvusta, huoneistoalasta ja tilavuudesta;

i) 15 §:n 4 kohdassa tarkoitetuista rakennushankkeesta ja rakennusta, sen rakenteita ja ominaisuuksia kuvaavista muista tiedoista;

j) 16 §:n 2 kohdassa tarkoitetuista huoneistoa ja sen ominaisuuksia kuvaavista tiedoista;

k) 16 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista asuinhuoneiston hallintaperustetta ja käytössä oloa koskevista tiedoista;

3) valvontakohteista Turvatekniikan keskuksen valvontakohderekerististä;

4) Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoista;

5) ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetustehtävien koordinaateista ja tehtäväkoodeista sairaanhoitopiiriltä sillä tavoin yksilöityinä, ettei tietojen perusteella voida tunnistaa yksittäistä luonnollista henkilöä;

6) tämän lain 42 §:n 1 momentissa säädettyssä tarkoituksessa muilta viranomaisilta onnettomuuksien ehkäisyn kannalta erityisesti riskikohteista sillä tavoin yksilöityinä, ettei tietojen perusteella voida tunnistaa yksittäistä luonnollista henkilöä;

7) poliisilta kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaisista yleisötilaisuuden järjestämiseen liittyvistä ilmoituksista;

8) kuntien rakennusvalvontaviranomaisilta maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaisista rakennusluvuista ja 126 §:n mukaisista toimenpideluvista sekä niiden 131 §:n mukaisista hakemuksista rakennusvalvontaviranomaisen kanssa yhteisesti sovittavalla tavalla.

Edellä 1 momentissa säädettyssä tarkoituksessa pelastusviranomaisella on lisäksi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 90 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettut tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei koske 83 §:ssä tarkoitettua salassa pidettävää kohdetta. Puolustusvoimien tulee kuitenkin antaa alueen pelastusviranomaiselle ja hätäkeskukselle pelastustehtävän asianmukaisen ja tur-

vallisen suorittamisen edellyttämät tiedot kohteesta.

90 §

Oikeus saada tietoja väestönsuojelutehtäviä varten

Pelastusviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin saada maksutta:

1) rekisterihallintolaissa (166/1996) tarkoituilta viranomaisilta tarpeelliset väestötiedot;

2) puolustusvoimilta tieto siitä, onko asevelvollinen vapautettu sodan aikaisesta palveluksesta;

3) muilta viranomaisilta ja yhteisöiltä tiedot niiden palveluksessa olevista henkilöistä koskien myös varattavan henkilön ikää, koulutusta, ammattia ja työkykyä sekä henkilön varaamista viranomaiselle tai yhteisölle sen oman toiminnan varmistamiseksi poikkeusoloissa;

4) siviilipalvelusviranomaisilta tieto siitä, onko siviilipalvelusvelvollinen vapautettu liikekannallepanon aikaisesta palveluksesta, sekä tieto siviilipalveluksen suorittaneiden henkilöiden palveluksessaan saamasta erityiskoulutuksesta.

Pelastusviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä väestönsuojelua varten saada viranomaisen hallussa olevasta rekisteristä maksutta tiedot rakennuksista, kiinteistöistä ja huonetiloista, niiden omistajista ja haltijoista sekä käytöstä siten yksilöityinä ja ryhmiteltyinä kuin väestönsuojelua ja sen valmistelua varten on tarpeellista.

Pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä evakuointia ja muuta väestönsuojelua varten saada maksutta tietoja ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003):

1) 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ajoneuvon omistajista tai haltijoista;

2) 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista luonnollisista henkilöistä, jotka ovat hakenet ajokorttilupaa tai joilla on ajokorttilupa, ajokortti tai ajo-oikeus;

3) 4 §:ssä tarkoitetuista luonnollisista henkilöistä rekisteriin talletetuista osoite- ja muista yhteystiedoista;

4) 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ajokorttiluvan, ajokortin ja ajo-oikeuden myöntämisestä, lajista ja luokasta sekä muista vastaavista tiedoista; sekä

5) 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ajoneuvon teknisistä tiedoista, yksilöintitiedoista ja kaupallisista tiedoista.

Pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta tietoja viranomaisten poikkeusolojen varaus-tietoihin perustuvasta valtakunnallisesta tietokuljetusten ohjauksen tietojärjestelmästä.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettut tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

91 §

Toimenpiderekisteri

Pelastuslaitos saa pitää pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä varten henkilörekisteriä, johon saadaan tallentaa ne hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettuun hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n nojalla. Rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi toimenpiderekisteriin saadaan tallentaa pelastuslaitoksen pelastuslain tai muun lain nojalla hoitamista tehtävistä tiedot, jotka koskevat:

- 1) toimenpiteen kohdetta;
- 2) onnettomuus- tai tehtävätyyppejä;
- 3) onnettomuuden teknisiä yksityiskohtia ja onnettomuuden etenemistä;
- 4) toimenpiteessä käytettyjä pelastus- ja torjuntamenetelmiä;
- 5) toimenpiteessä käytettyjä henkilöstövoimavaroja;
- 6) toimenpiteessä käytettyjä ajoneuvoja ja muuta kalustoa;
- 7) pelastustoiminnan tuloksellisuutta;
- 8) onnettomuuden aiheuttamia vahinkoja ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneita tekijöitä;

9) onnettomuuden syitä.

Pelastuslaitoksen, sopimuspalokuntien ja 25 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteisöjen sopimusperusteisesti hoitamista ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetustehtävistä saadaan tallentaa 2 momentin 1, 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettut tiedot.

Tietoja toimenpiderekisteriin saavat tallentaa ja käsitellä pelastusviranomaiset sekä 34 §:ssä tarkoitettu muu pelastustoiminnan johtaja niistä tehtävistä, joissa hän on toiminut pelastustoiminnan johtajana.

Rekisterissä olevat tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä:

1) pelastustoimintaa tai valvontaa varten hätäkeskuslaitokselle, pelastusviranomaiselle, Turvatekniikan keskukselle ja 107 §:ssä tarkoitettulle tutkintalautakunnan jäsenelle ja asiantuntijalle;

2) öljyvahingon ja aluskemikaalivahingon torjuntaa ja siihen varautumista varten Suomen ympäristökeskukselle ja elinkeino-, ja liikenne- ja ympäristökeskuksille;

3) onnettomuustutkintaa varten tutkintaa suorittavalle tutkintalautakunnalle ja viranomaiselle;

4) tieteellistä tutkimusta varten muillekin viranomaisille, tutkimuslaitoksille ja tutkijoille.

Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa. Pelastusopisto ja 55 §:n 2 momentissa tarkoitettu oppilaitos saavat käyttää rekisterissä olevia tietoja opetustoiminnassaan. Pelastusopisto saa käyttää lisäksi rekisterissä olevia tietoja tilastojen laatimista varten. Toimenpiderekisteristä saadaan muodostaa vain sellaisia tilastoja, joista henkilöiden yksilöinti ei ole mahdollista. Muutoin tietojen luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999).

Henkilötieto tulee poistaa toimenpiderekisteristä, kun sen säilyttämistä edellä mainitussa tarkoituksessa ei enää voida pitää perusteltuna, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua tiedon tallentamisesta. Henkilötietolain (523/1999) 11 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettu arkaluonteinen tieto tulee kuitenkin poistaa viimeistään kahden vuoden kuluttua.

92 §

Varautumistehtävien rekisteri

Pelastuslaitos ja yhteisö, joka on 46 §:n mukaisesti velvollinen osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään pelastustoiminnan yhteydessä sekä varautumaan näiden tehtävien hoitamiseen normaali- ja poikkeusoloissa, saavat pitää tehtäviensä hoitamista ja niihin varautumista varten henkilörekisteriä tehtäviin varatuista henkilöistä ja voimavaroista.

Rekisteriin saadaan tallentaa 1 momentissa tarkoitettun henkilön nimi, syntymäaika, henkilötunnus, siviilisäätty, ammatti, koulutus, osoite, muut yhteystiedot, tiedot ajokortista sekä tieto henkilön huollettavana olevien lasten lukumäärästä.

Rekisteriin saadaan tallentaa lisäksi tiedot varautumistehtävän edellyttämästä kalustosta, materiaalista, tarvikkeista ja väestönsuojista sekä niistä kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, joita voidaan käyttää evakuoitujen ja siirretyn omaisuuden sijoittamiseen. Rekisteriin saadaan tallentaa tiedot tilojen omistus- ja hallintasuhteista, kunnosta, nykyisestä käytöstä ja asukasmääristä. Vastaavasti saadaan rekisteriin tallentaa tiedot rakennuksista, jotka soveltuvat poikkeusoloissa tuotantolaitosten, viranomaisten ja laitosten väliaikaisiksi toimipaikoiksi taikka johtokeskuksiksi tai yksiköiden sijoittamipaikoiksi. Rekisterin muodostamisessa saadaan käyttää 90 §:n perusteella saatuja tietoja sekä viranomaisen, laitoksen tai yhteisön hallussa olevia muita tässä säännöksessä tarkoitettuja tietoja, joita asianomainen taho ylläpitää tai sille on luovutettu kiinteistöjen, rakennusten ja huonetilojen rekisteröinnistä vastaavan viranomaisen toimesta.

Rekisterissä olevat tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten pelastuslaitokselle, pelastusviranomaisille ja hätäkeskuslaitokselle sekä varautumisrekisteriä ylläpitäville viranomaisille. Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

Varautumistehtävien henkilörekisterissä olevat tiedot on tarkistettava vähintään viiden

vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä tai tarkistuksesta tai poistettava.

93 §

Valvontarekisteri

Tämän lain 78 §:n mukaista rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:n mukaista valmiuden tarkastamista varten pelastuslaitos saa pitää henkilörekisteriä. Rekisterin saa tallentaa tämän lain 15, 16, 19, 21, 61, 62 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa tämän lain 89 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta mainitun pykälän 1 momentin 2 kohdan a—e alakohdassa tarkoitettuja tietoja. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa tämän lain 80 §:n 4 momentissa tarkoitettut palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:n mukaisessa valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä.

Valvontarekisterissä olevat tiedot on tarkastettava ja tarpeettomat tiedot poistettava tarkastuksen yhteydessä määrävälein, kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua edellisen merkinnän tekemisestä.

94 §

Sopimuksen perusteella pelastustoimintaan osallistuvien henkilörekisteri

Pelastuslaitos saa pitää henkilörekisteriä 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvista pelastustoimintaan osallistuvista henkilöistä pelastustoiminnan toimintavalmiuden varmistamiseksi ja pelastustoimen resurssien käytön suunnittelua varten. Rekisteriin saadaan tallentaa henkilön nimi, syntymäaika, henkilötunnus, pelastusalan koulutus, osoite ja muut yhteystiedot.

Henkilörekisterissä olevat tiedot on vähintään viiden vuoden väliajoin tarkistettava tai poistettava.

14 luku

Pelastustoimen rahoitus, maksut, palkkiot ja korvaukset

95 §

Vastuu pelastustoimen kustannuksista

Pelastustoimen kustannuksista vastaa, jollei tässä laissa toisin säädetä, se jonka velvollisuutena toimenpiteen tai tehtävän suorittaminen taikka siitä huolehtiminen on.

96 §

Eräiden suoritteiden maksullisuus

Pelastuslaitos voi periä maksun:

1) tämän lain 79 §:ssä tarkoitettun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen tai muun valvontatoimenpiteen suorittamisesta;

2) tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmoittimen toistuva erheellinen toiminta;

3) tehtävästä, joka on muussa laissa erikseen säädetty maksulliseksi.

Perittävien maksujen suuruudesta päättää alueen pelastustoimi hyväksymässään taksassa. Alueen pelastustoimen tulee määrätä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta alueen pelastustoimelle aiheutuneiden kokonaiskustannusten määrää.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun maksun perimisen edellytyksenä on, että paloilmoitin on aikaisemmin aiheuttanut erheellisen hälytyksen ja alueen pelastusviranomaisen on kirjallisesti kehottanut kohteen omistajaa, haltijaa tai toiminnanharjoittajaa korjaamaan sen. Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut maksut saadaan periä kohteen omistajalta, haltijalta tai toiminnanharjoittajalta.

Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun

korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

97 §

Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitämiseen

Valtio voi osallistua pelastustoimessa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen hankkimalla sellaista erityiskalustoa tai rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka hankkiminen tai rahoittaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista.

98 §

Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen

Pelastuslaitoksen toiselle pelastuslaitokselle antamasta kalusto- ja miehistöavusta sekä muusta avusta on apua saanut laitos velvollinen suorittamaan täyden korvauksen, jollei toisin sovita.

Edellä 49 §:n 1 momentissa tarkoitettusta virka-avusta mahdollisesti perittävästä korvauksesta virka-avun antaja sopii pelastusviranomaisen kanssa.

99 §

Metsä- ja maastopalojen sammutuskustannukset

Jos metsä- tai maastopalo on ulottunut useammalle pelastustoimen alueelle, sammutuskustannukset maksaa se pelastuslaitos, jonka toimialueella palo on saanut alkunsa, jollei toisin sovita. Muiden pelastuslaitosten on korvattava näistä kustannuksista osuutensa palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

100 §

Harkinnanvaraiset avustukset

Jos pelastustehtävä on aiheuttanut alueen pelastustoimelle poikkeuksellisen suuria kustannuksia, sille voidaan myöntää harkinnanvaraista avustusta valtion talousarvion rajoissa.

Kunnalle ja alueen pelastustoimelle voidaan myöntää valtion talousarviossa pääteityissä rajoissa harkinnanvaraista avustusta väestönsuojelutoimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin, jos ne muodostuvat sille erityisen raskaiksi.

Tässä laissa tarkoitettuun valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

101 §

Vahingonkorvaus

Vahingon korvaamisesta on muutoin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

102 §

Pelastustehtävästä maksettavat korvaukset ja palkkiot

Pelastuslaitos suorittaa korvauksen turmeluneista tai hävinneistä henkilökohtaisista vaatteista, varusteista ja työvälineistä sille, joka on:

1) ryhtynyt omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin 3 §:ssä säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella;

2) osallistunut pelastustoimintaan 25 §:ssä tarkoitetun sopimuspalokunnan tai muun sopimuksen tehneen yhteisön jäsenenä;

3) määrätty avustamaan pelastustoiminnassa 37 §:n 1 momentin mukaisesti; tai

4) vapaaehtoisesti osallistunut pelastustoimintaan 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu pelastustoiminnan johtajalle tai pelastuslaitokselle. Korvausta on haettava pelastuslaitokselta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Pelastuslaitos maksaa pelastustoiminnassa 37 §:n 1 momentin mukaisesti avustamaan määrätyle henkilölle kohtuullisen palkkion.

103 §

Pelastustoiminnassa sattuneen tapaturman korvaaminen

Pelastustoiminnassa tai väestönsuojelutehtävissä sattuneesta tapaturmasta tai siinä saadusta ammattitaudista suoritetaan korvausta valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista siltä osin kuin vahingoittuneella ei ole oikeutta vähintään samansuuruiseen korvaukseen muun lain mukaan. Korvausta suoritetaan niille, jotka:

1) ovat 3 §:ssä säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin;

2) kuuluvat 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan tai muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön mutta eivät ole oikeutettuja korvauksiin tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan;

3) ovat 37 §:n 1 momentin mukaisesti määrätty avustamaan pelastustoiminnassa;

4) ovat vapaaehtoisesti osallistuneet pelastustoimintaan 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla; tai

5) on 67 §:n perusteella määrätty väestönsuojelukoulutukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu korvaus maksetaan kuitenkin aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sopimuspalokunnan ja muun 25 §:n mukaisesti sopimuksen tehneen yhteisön tämän lain mukaista koulutustoimintaa ja sopimuksen mukaisiin tehtäviin liittyvää kiinteistön ja kaluston hoitoa sekä ensivastetoimintaa.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori. Tapaturma-asiaihin käsitteeseen ja muutoksenhakuun korvausasiassa annettuun päätökseen sovelletaan tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain (1343/1988)

ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) vastaavia säännöksiä.

15 luku

Muutoksenhaku, pakkokeinot ja rangaistukset

104 §

Muutoksenhaku

Pelastusviranomaisen ja pelastuslaitoksen 36 §:n 3 momentin, 81, 82, 102, 108 ja 109 §:n nojalla, alueen pelastusviranomaisen 40 §:n 2 momentin nojalla sekä valtion viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallintopäätöstä on noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Rakennusluvan myöntävän viranomaisen tämän lain nojalla tekemistä päätöksistä haetaan oikaisua tai muutosta siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Joka

1) laiminlyö 11 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden merkitä pelastustie asianmukaisesti,

2) laiminlyö 12 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto, sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet ja palonilmaisulaitteet sekä muut hälytys- ja onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet, poistumisreitit opasteet ja valaistuksen tai väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuna ja tarkastettuna asianmukaisesti,

3) laiminlyö 13 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia nuohouksesta ja ilmanvaihtokanavien ja -laitteiden huollosta ja puhdistamisesta tai tikkaiden, kattokulkuteiden ja turvavarusteiden pitämisestä kunnossa,

4) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia pelastussuunnitelma,

5) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn velvollisuuden varustaa asunto, majoitustilat, hoitolaitos tai palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvat tilat palovaroittimilla tai muilla laitteilla, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat siitä,

6) laiminlyö 19 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuusselvitys ja jättää toimittamatta sen alueen pelastusviranomaiselle ja rakennusvalvontaviranomaiselle,

7) laiminlyö 20 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma asetetussa määräajassa,

8) laiminlyö 48 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia erityistä vaaraa aiheuttavan kohteen ulkoinen pelastussuunnitelma, tiedottaa suunnitelmasta tai järjestää harjoituksia suunnitelman toimivuuden varmistamiseksi,

9) laiminlyö 71 §:ssä säädetyn väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden,

10) laiminlyö 72 §:ssä säädetyn väestönsuojan kunnostamisvelvollisuuden muutos- ja korjaustyön yhteydessä,

11) laiminlyö 81 §:ssä säädetyn korjausmääräyksen noudattamisen,

12) ei noudata tai toteuta 82 §:n mukaisesti määrättyjä erityisiä turvallisuusvaatimuksia,

13) vastustaa 108 §:ssä tarkoitettujen pelastustoimen tarvitsemien laitteiden sijoittamista rakennukseen tai rakennelmaan tai

14) laiminlyö velvollisuuden hankkia ja pitää toimintakunnossa alueen pelastusviranomaisen 109 §:n nojalla määräämiä viranomaisverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita,

voidaan alueen pelastusviranomaisen päätöksellä velvoittaa määräajassa oikaisemaan se, mitä on tehty tai lyöty laimin. Edellä 8 kohdassa tarkoitettussa asiassa päätöksen tekee kuitenkin aluehallintovirasto.

Viranomaisen antamaa kieltoa tai määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla tai uhalla, ettei tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämishasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

106 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 3 §:ssä säädetyn toimintavelvollisuuden,

2) olennaisesti laiminlyö 4 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden osoittaa huolellisuutta tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi,

3) rikkoo 6 §:ssä säädettyä avotulen sytyttämiskieltoa,

4) kulottaa metsämaata ilman 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua metsäammattilaisen valvontaa,

5) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa pelastuslaitokselle kulotuksestaan,

6) jättää noudattamatta 9 §:ssä säädettyjä palo- tai poistumisturvallisuusvaatimuksia tai säilyttää pykälässä säädetyn vastaisesti helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa,

7) laiminlyö 10 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia rakennusten uloskäytävistä tai kulkureiteistä, rikkoo kieltoa säilyttää uloskäytävillä ja kulkureiteillä tavaraa tai laiminlyö velvollisuuden tarvittaessa merkitä ja valaista uloskäytävät ja kulkureitit asianmukaisesti,

8) laiminlyö 11 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää pelastustiet ajokelpoisina ja esteettöminä tai rikkoo kieltoa pysäköidä pelastustielle tai asettaa sille muutakaan estettä,

9) laiminlyö 16 §:ssä säädetyn velvollisuuden toimittaa yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma alueen pelastusviranomaiselle määräjassaan,

10) laiminlyö 22 §:ssä säädetyn velvollisuuden keskeyttää turvetuotanto,

11) laiminlyö 37 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuuden osallistua pelastustoimintaan,

12) rikkoo 37 §:n 4 momentissa säädettyä kieltoa lähteä palo- tai onnettomuuspaikalta,

13) laiminlyö 61 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa tulisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista,

14) laiminlyö 62 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää luetteloa nuohotuista kohteista tai säilyttää tietoja nuohouksen suorittamisesta tai

15) laiminlyö 80 §:n 2 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää siinä tarkoitettua asiakirjat,

on tuomittava, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä tai jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *pelastusrikkomuksesta* sakkoon.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 67 §:n mukaisen velvollisuuden osallistua koulutukseen, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *väestönsuojelurikkomuksesta* sakkoon.

Pelastustoimen laiminlyönnistä säädetään rikoslain 21 luvun 15 §:ssä.

16 luku

Erinäiset säännökset

107 §

Onnettomuuden tutkinta

Sisäasiainministeriön määräyksestä voidaan palon tai muun onnettomuuden selvittämiseksi suorittaa erityinen tutkinta. Sisäasiainministeriö voi asettaa tutkinnan suorittamista varten tutkintalautakunnan.

Tutkintalautakunnassa on puheenjohtaja ja tarvittaessa varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä jäseniä. Sisäasiainministeriö voi tutkintalautakunnan ehdotuksesta kutsua yhden tai useamman pysyvän asiantuntijan osallistumaan tutkintaan.

Tutkintalautakunnan jäsenen ja asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingon korvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Tiedonsaantioikeudesta onnettomuuden tutkinnassa säädetään 88 §:ssä ja poliisin antamasta virka-avusta tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi 49 §:n 2 momentissa.

108 §

Pelastustoimen laitteiden sijoittaminen rakennukseen

Alueen pelastusviranomaisella on oikeus sijoittaa rakennukseen tai rakennelmaan pe-

lastustoimen tarvitsemia laitteita. Rakennuksen tai rakennelman omistajaa ja haltijaa tulee kuulla ennen laitteiden sijoittamista. Laitteiden sijoittamiseen sovelletaan, mitä maankäyttö- ja rakennuslain 161—163 §:ssä säädetään yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta.

109 §

Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevat erityiset vaatimukset

Jos viestintämarkkinalain (393/2003) 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun viranomaisverkon käytettävyys rakennuksessa tai rakennelmassa, jossa on tavanomaista suurempi henkilöturvallisuusriski, on estynyt rakennuksesta tai rakennelmasta johtuvasta rakenteellisesta syystä ja viranomaisverkon käytettävyys ei ole riittävä pelastustoiminnan asianmukaiseksi suorittamiseksi, alueen pelastusviranomaisen voi määrätä rakennuksen tai rakennelman omistajan hankkimaan välttämättömiä viranomaisverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita ja pitämään ne toimintakunnossa.

110 §

Pelastusviranomaisen henkilökortti

Pelastusviranomaisella on oltava virkatehtävissään mukana virka-aseman tunnisteeksi tarkoitettu sisäasiainministeriön vahvistama henkilökortti.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan säännökset pelastusviranomaisen henkilökortin tietosisällöstä ja valmistamisesta sekä henkilökortin tilaamisesta ja palauttamisesta.

111 §

Pelastustoimen virkapuku ja pelastustoimen suoja-asujen tunnukset

Pelastusviranomaisen on käytettävä virkatehtävissään pelastustoimen virkapukua, jollei virkatehtävän laatu tai luonne muuta edellytä. Pelastuslaitoksen muun henkilöstön velvollisuudesta käyttää pelastustoimen virkapukua päättää pelastuslaitos.

Pelastustoimen virkapukua voidaan käyttää Pelastusopistosta annetun lain 10 §:ssä tarkoitettuna Pelastusopiston henkilöstön virkapukuna sekä mainitun lain 34 §:n 1 momentin mukaisena opiskelijapukuna.

Sopimuspalokunnan sekä muun vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, teollisuuspalokunnan ja sotilaspalokunnan henkilöstöön kuuluvalla on oikeus käyttää edellä 1 momentissa tarkoitettua pelastustoimen virkapukua palokuntapukuna.

Puolustusvoimien palotarkastuksista huolehtivilla puolustusvoimien virkamiehillä on oikeus käyttää edellä 1 momentissa tarkoitettua pelastustoimen virkapukua puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapukuna. Sisäasiainministeriö ja Pääesikunta sopivat puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapuvussa käytettävistä virka-asematunnuksista ja muista tunnuksista.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan säännöksiä pelastustoimen virkapuvusta, siihen kuuluvista virka-asematunnuksista ja muista tunnuksista sekä tarkempia säännöksiä puvun käyttämisestä. Edellä 2 momentissa tarkoitettussa opiskelijapuvussa ja 3 momentissa tarkoitettussa palokuntapuvussa ei saa käyttää virka-asematunnuksia tai muita viranomaisasemaa kuvaavia tunnuksia. Palokuntapuvun ja opiskelijapuvun on oltava erotettavissa pelastustoimen virkapuvusta. Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään palokuntapuvun ja opiskelijapuvun merkitsemisestä ja tunnusten käytöstä. Pelastustoimen palveluksesta eläkkeelle jääneen henkilön oikeudesta käyttää pelastustoimen virkapukua pelastustoimen yhteisöjen tilaisuuksissa voidaan säätää sisäasiainministeriön asetuksella. Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pelastustoiminnan johtajan tunnuksista pelastustoimen suoja-asuissa sekä muista pelastustoiminnassa käytettävistä suoja-asujen tunnuksista.

112 §

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 2003 annettu pelastuslaki (468/2003) siihen

myöhemmin tehtyine muutoksineen, 13 päivänä joulukuuta 2001 pelastustoimen alueiden muodostamisesta annettu laki (1214/2001) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 12 päivänä huhtikuuta 1935 annettu laki ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta (158/1935).

Tämän lain voimaan tullessa noudatetaan lisäksi seuraavaa:

1) jos muussa laissa tai sen nojalla annetussa säännöksessä viitataan kumottuun lakiin, viittauksen katsotaan tarkoittavan viittausta tämän lain vastaaviin säännöksiin;

2) kumotun pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain 3 §:n nojalla tehty valtioneuvoston päätös pelastustoimen aluejaosta on voimassa, kunnes valtioneuvosto päättää vahvistetun aluejaon muuttamisesta tämän lain 24 §:ssä säädetyn mukaisesti;

3) kumotun pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain 4 §:n 1 momentin nojalla tehdyt kuntien sopimukset pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä sekä mainitun lain 4 §:n 2 momentin mukaiset valtioneuvoston määräykset kuntien yhteistoiminnan järjestämisestä ovat voimassa, kunnes alueen kunnat muuttavat sopimuksia tämän lain 24 §:n 2 momentin mukaisesti aluejaon muuttamisen yhteydessä tai muutoin tämän lain 24 §:n 3 momentin mukaisesti;

4) tämän lain 15 §:n mukainen pelastussuunnitelma on laadittava vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta, jollei tämän momentin 5 kohdasta muuta johdu;

5) edellä 4 kohdassa säädetystä poiketen on rakennuksen tai kohteen, jota varten on laadittu kumotun pelastuslain 8 §:n 3 momentin mukainen pelastussuunnitelma, päivitettävä suunnitelma tämän lain ja sen nojalla annettujen säädösten mukaiseksi pelastussuunnitelmaksi kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

6) tämän lain voimaan tullessa käytössä olevissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvissa rakennuksissa ja tiloissa tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu poistumisturvallisuusselvitys on laadittava ja toimitettava alueen pelastusviranomaiselle vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

7) tämän lain voimaan tullessa käytössä olevissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tu-

kiasumiseen kuuluvissa rakennuksissa ja tiloissa, joihin on tehty ennen tämän lain voimaantuloa pelastusviranomaiselle toimitettu kumotun pelastuslain mukainen pelastussuunnitelma ja sen osana kumotun pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (787/2003) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu selvitys siitä, miten rakennuksessa tai tilassa olevien heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa, tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu poistumisturvallisuusselvitys tulee edellä 6 kohdassa säädetystä poiketen laatia ensimmäisen kerran vasta toiminnanharjoittajan vaihtuessa tai toiminnan muuttuessa olennaisesti, kuitenkin kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta, jollei alueen pelastusviranomaisen erityisestä syystä määrää poistumisturvallisuusselvitystä tehtäväksi aiemmin;

8) kumotun pelastuslain 5 §:n nojalla tehty sopimus vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan ja tehdaspalokunnan kanssa pysyy voimassa asianomaisessa sopimuksessa määritellyllä tavalla ja vastaa tämän lain 25 §:ssä tarkoitettua sopimusta;

9) tämän lain 53 §:n 2 momentissa tarkoitettu sopimus mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä tulee tehdä vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta ja se voidaan liittää osaksi 8 kohdassa tarkoitettua kumotun pelastuslain 5 §:n nojalla tehtyä sopimusta;

10) kumotun pelastuslain 13 §:n mukainen palvelutasopäätös on voimassa, kunnes alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta tämän lain 29 §:ssä säädetyn mukaisesti;

11) tämän lain 30 §:ssä tarkoitettu sammutusvesisuunnitelma tulee hyväksyä kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

12) ennen 11 kohdassa tarkoitettua sammutusvesisuunnitelman hyväksymistä ja toimeenpanoa noudatetaan, mitä sammutusvedestä säädetään kumotun pelastuslain 47 §:ssä;

13) kumotun pelastuslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen pelastustoimen suunnitelmat on päivitettävä ja uusittava tämän lain 47 §:n mukaisiksi pelastustoimen suunnitelmiksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

14) kumotun pelastuslain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu ydinlaitoksen, vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia

harjoittavan tuotantolaitoksen ja kaivannaisjätteen jätealueen pelastussuunnitelma laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta pysyy voimassa ja se on päivitettävä ja uusittava tämän lain 48 §:n mukaisesti erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiseksi pelastussuunnitelmaksi kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

15) tämän lain 48 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun puolustusvoimien tuotantolaitoksen, 4 kohdassa tarkoitetun järjestelyratapihan ja 5 kohdassa tarkoitetun satama-alueen ulkoinen pelastussuunnitelma tulee laatia kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

16) kumotun pelastuslain 11 §:n mukainen hälytysohje pysyy voimassa, kunnes se uusitaan tämän lain 33 §:n mukaisesti hälytysohjeeksi;

17) kumotun pelastuslain 39 §:n nojalla solmittu nuohouspalvelujen järjestämistä koskeva sopimus pysyy voimassa asianomaisessa sopimuksessa määritellyllä tavalla;

18) tämän lain 71 §:n säännöstä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta uudisrakentamisen yhteydessä sovelletaan kumotun lain asemesta sellaiseenkin rakennushankkeeseen, johon rakennuslupa on haettu jo ennen tämän lain voimaantuloa sen jälkeen, kun laki on vahvistettu, jos tämän lain soveltaminen johtaa rakennuksen omistajan kannalta lievempiin väestönsuojan rakentamista koskeviin vaatimuksiin;

19) kumotun pelastuslain 60 ja 61 §:n perusteella rakennetut rakennusten väestönsuojat ja ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella rakennetut rakennusten väestönsuojat on pidettävä maankäyttö- ja rakennuslain ja tämän lain 12 §:n mukaisesti kunnossa ja ne tulee voida ottaa käyttöön tämän lain 76 §:ssä säädettyssä ajassa;

20) kumotun pelastuslain 63 §:n perusteella rakennetut yleiset väestönsuojat ja ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella rakennetut yleiset väestönsuojat on pidettävä maankäyttö- ja rakennuslain ja tämän lain 12 §:n mukaisesti kunnossa ja ne tulee voida ottaa käyttöön tämän lain 76 §:ssä säädettyssä ajassa;

21) tämän lain 79 §:n mukainen valvontasuunnitelma on ensimmäisen kerran laaditta-

va ja toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

22) kumotun pelastuslain 70 §:n mukainen väestönsuojelun henkilörekisteri on lakautettava tai päivitettävä tämän lain 92 §:n mukaisesti varautumistehtävien rekisteriksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta;

23) kumotun pelastuslain 4 §:n 2 momentin mukaiset alueen pelastustoimen määräykset alueen pelastusviranomaisiksi pysyvät voimassa, jollei pelastuslaitoksen ylin viranhaltija tämän lain 26 §:n 2 momentin nojalla toisin määrää ja kumotun pelastuslain 89 §:n mukainen pelastusviranomaisen henkilökortti pysyy voimassa ja vastaa tämän lain 110 §:n mukaista pelastusviranomaisen henkilökorttia;

24) kumotun pelastuslain 89 §:ssä tarkoitettu pelastusviranomaisen virkapuku vastaa tämän lain 111 §:n mukaista pelastustoimen virkapukua;

25) se, joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten tai ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten tai kelpoisuusvaatimuksista myönnetyn erivapauden perusteella on valittu pelastustoimen tai nuohoustoiminnan virkaan tai tehtävään, on kelpoinen toimimaan pelastustoimen tai nuohoustoiminnan vastaavan tehtävärühmän viroissa tai tehtävissä;

26) sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, seuraavat asetukset jäävät voimaan:

a) palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta 14 päivänä huhtikuuta 2009 annettu sisäasiainministeriön asetus (239/2009);

b) vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuuksien torjunnasta 21 päivänä elokuuta 2008 annettu sisäasiainministeriön asetus (541/2008);

c) pelastusviranomaisen ja Pelastusopiston henkilöstön virkapuvusta, virka-asematunnuksista sekä pelastusviranomaisen henkilökortista 14 päivänä kesäkuuta 2007 annettu sisäasiainministeriön asetus (687/2007);

d) säteilyvaaratilanteiden varalle laadittavista pelastustoimen suunnitelmista ja säteilyvaarasta tiedottamisesta 27 päivänä huhtikuuta 2007 annettu sisäasiainministeriön asetus (520/2007);

e) käsisammuttimien tarkastuksesta ja huollosta 17 päivänä marraskuuta 2005 annettu sisäasiainministeriön asetus (917/2005);

f) rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta 6 päivän lokakuuta 2005 annettu sisäasiainministeriön asetus (805/2005);

g) nuohouksesta 29 päivänä kesäkuuta 2005 annettu sisäasiainministeriön asetus (539/2005);

h) pelastustien merkitsemisestä 22 päivänä joulukuuta 2003 annettu sisäasiainministeriön asetus (1384/2003); sekä

i) puolustusvoimien palotarkastustoiminnasta valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävissä kohteissa 22 päivänä toukokuuta 2008 annettu puolustusministeriön asetus (363/2008).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 30 päivänä marraskuuta 2001 annetun meripelastuslain (1145/2001) 23 § seuraavasti:

23 §

Korvaus tapaturmasta

Sille, joka on 10 §:n 2 momentin perusteella lähtenyt tai 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä tai joka osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä, mutta jolla ei ole oikeutta korvaukseen tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan, suoritetaan tehtävässä sattuneesta tapaturmasta korvaus valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista. Korvaus suoritetaan vain siltä osin kuin va-

hingonkärsijällä ei ole oikeutta vähintään saman suuruiseen korvaukseen muun lain nojalla.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori. Tapaturma-asiain käsittelyyn ja muutoksenhakuun korvausasiassa annettuun päätökseen sovelletaan tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain (1343/1988) ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) vastaavia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Anne Holmlund*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä marraskuuta 2001 annetun meripelastuslain (1145/2001) 23 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Korvaus tapaturmasta

Korvaus tapaturmasta

Henkilölle, joka on 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävissä tai joka osallistuessaan meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin nojalla vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä, mutta jolla ei ole oikeutta korvaukseen tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan, suoritetaan tehtävässä sattuneesta tapaturmasta korvaus valtion varoista. *Korvaus suoritetaan* samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista. Korvaus suoritetaan vain siltä osin kuin henkilöllä ei ole oikeutta vähintään saman suuruiseen korvaukseen muun lain nojalla.

Jos vahingoittuneen työnantaja on tämän lain nojalla korvattavan tapaturman osalta maksanut palkkaa, ennakkoa tai muita maksuja, on työnantajan oikeudesta voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa työnantajan oikeudesta säädetään.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista valtion varoista 1 ja 2 momentin nojalla, käsittelee ensimmäisenä asteena Valtiokonttori.

Sille, joka on 10 §:n 2 momentin perusteella lähtenyt tai 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävissä tai joka osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä, mutta jolla ei ole oikeutta korvaukseen tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan, suoritetaan tehtävässä sattuneesta tapaturmasta korvaus valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista. Korvaus suoritetaan vain siltä osin kuin vahingonkärjijällä ei ole oikeutta vähintään saman suuruiseen korvaukseen muun lain nojalla.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori. Tapaturma-asiain käsittelyyn ja muutoksenhakuun korvausasiassa annettuun päätökseen sovelletaan tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain (1343/1988) ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) vastaavia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .